RUDOLF STEINER

CONSIDERAȚII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE

VOLUMUL VI

GA 240

Considerații esoterice asupra legăturilor karmice

VOLUMUL I	Douăsprezece conferințe, prezentate la Dornach în 16, 17, 23 și 24 februarie, 1, 2, 8, 9, 15, 16, 22 și 23 martie 1924 (GA 235)
VOLUMUL II	Șaptesprezece conferințe, prezentate la Dornach în 6, 12, 23, 26 și 27 aprilie, 4, 9, 10, 11, 16, 18, 29 și 30 mai, 4, 22, 27 și 29 iunie 1924 (GA 236)
VOLUMUL III	Legăturile karmice din cadrul Mișcării antroposofice. Unsprezece conferințe, prezentate la Dornach în 1, 4, 6, 8, 11, 13 și 28 iulie, 1, 3, 4 și 8 august 1924 (GA 237)
VOLUMUL IV	Viața spirituală a prezentului în relație cu Mișcarea antroposofică. Zece conferințe, prezentate la Dornach în 5, 7, 10, 12, 14, 16, 18, 19, 21 și 23 septembrie, precum și „ultima cuvântare”, din 28 septembrie 1924 (GA 238)
VOLUMUL V	Șaisprezece conferințe, prezentate la Praga între 29 și 31 martie și în 5 aprilie, la Paris, între 23 și 25 mai, și la Breslau, între 7 și 15 iunie 1924 (GA 239)
VOLUMUL VI	Cincisprezece conferințe: la Berna în 25 ianuarie și 16 aprilie, la Zürich în 28 ianuarie, la Stuttgart în 6 februarie, 9 aprilie și 1 iunie, la Arnheim între 18 și

20 iulie, la Torquay în 12, 14 și 21 august, și la Londra, în 24 și 27 august 1924 (GA 240)

În legătură cu tema „Reîncarnare și karmă" indicăm și următoarele volume din Operele Complete ale lui Rudolf Steiner:

Reîncarnare și karmă**, reprezentări necesare din punctul de vedere al științelor moderne ale naturii* – ***Cum acționează karma, 1903 (în volumul «Lucifer-Gnosis», GA 34, și ca lucrare separată)

Principiul economiei spirituale cu privire unele probleme ale reîncarnării – *Un aspect al conducerii spirituale a omenirii*, 1909 (GA 109/111)

Manifestările karmei, 1910 (GA 120)

***Istorie ocultă**. Considerații esoterice asupra unor raporturi karmice ale unor personalități și evenimente din istoria lumii*, 1911 (GA 126)

Reîncarnare și karmă și importanța lor pentru cultura și civilizația actuală, 1912 (GA 135)

CUPRINS

CUPRINS PE LARG [Notă] 7

I. SEMNIFICAȚIA CORPURILOR CEREȘTI DIN JURUL PĂMÂNTULUI PENTRU VIAȚA OMULUI 13

PRIMA CONFERINȚĂ 13

CONFERINȚA A DOUA 39

CONFERINȚA A TREIA 65

CONFERINȚA A PATRA 86

II. CONSIDERAȚII KARMICE CU PRIVIRE LA DEVENIREA ISTORICĂ A OMENIRII 113

PRIMA CONFERINȚĂ 113

CONFERINȚA A DOUA 134

III. KARMA SOCIETĂȚII ANTROPOSOFICE ȘI CONȚINUTUL MIȘCĂRII ANTROPOSOFICE 156

PRIMA CONFERINȚĂ 156

CONFERINȚA A DOUA 182

CONFERINȚA A TREIA 208

IV. APROFUNDAREA CREȘTINISMULUI PRIN PUTERILE SOLARE ALE LUI MIHAEL 226

PRIMA CONFERINȚĂ 226

CONFERINȚA A DOUA 247

CONFERINȚA A TREIA 267

V. KARMA ÎN OMUL INDIVIDUAL 285
ŞI ÎN EVOLUȚIA OMENIRII 285
PRIMA CONFERINȚĂ 285
CONFERINȚA A DOUA 304
CONFERINȚA A TREIA 326
NOTE 352

CUPRINS PE LARG [Notă]

I. SEMNIFICAȚIA CORPURILOR CEREȘTI DIN JURUL PĂMÂNTULUI PENTRU VIAȚA OMULUI

PRIMA CONFERINȚĂ — *Berna, 25 ianuarie 1924*

Luna şi Soarele, cele două porţi ale lumii spirituale. Trecut (individualitate) şi viitor (general-uman). Necesitate şi libertate: Existenţa cosmică lunară şi existenţa cosmică solară.

CONFERINȚA A DOUA — *Berna, 16 aprilie 1924*

Noul impuls esoteric din cadrul Mişcării antroposofice. Probleme practice cu privire la karmă. Evoluţia istorică a omenirii. Ştiinţă a naturii şi arabism. Misterele Tatălui, Fiului şi Spiritului la cei din vechime. Impulsul libertăţii în creştinism, impulsul opus în mahomedanism. Curtea lui Harun al Rashid. «Pansophia» lui Amos Comenius. Conrad Ferdinand Meyer şi Heinrich Pestalozzi.

CONFERINȚA A TREIA — *Zürich, 28 ianuarie 1924 (incompletă)*

Poarta Soarelui şi poarta Lunii. Învăţătorii originari de pe Lună ţin registrul faptelor umane trecute. Ierarhiile superioare de pe Soare pregătesc viitorul uman. Oamenii de care suntem legaţi karmic în opoziţie cu aceia de care nu suntem legaţi karmic, în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Congresul de Crăciun.

CONFERINȚA A PATRA — *Stuttgart, 6 februarie 1924*

Luna şi Soarele, două porţi spre lumea spirituală. Elementul lunar acţionează pornind din trecut, elementul solar, în direcţia viitorului. Necesitatea legată de trup şi destinul sunt legate de elementul lunar, libertatea, de elementul solar. Boala apare când omul nu poate

transforma forţele mediului pământesc înconjurător. – Impulsul Congresului de Crăciun trebuie să se manifeste ca realitate a vieţii antroposofice şi a spiritului viu.

II. CONSIDERAŢII KARMICE CU PRIVIRE LA DEVENIREA ISTORICĂ A OMENIRII

PRIMA CONFERINŢĂ — *Stuttgart, 9 aprilie 1924*

Harun al Rashid şi consilierul său: Baco de Verulam şi Comenius. Garibaldi, iniţiatul în Misteriile irlandeze şi omul politic vizionar din secolul al 19-lea. Lordul Byron şi profesorul de geometrie. Palladiumul. Marx şi Engels. Muawija, Wilson.

CONFERINŢA A DOUA — *Stuttgart, 1 iunie 1924*

Starea de veghe şi starea de somn a omului. Viziunea retrospectivă a vieţii după moarte şi copiile negative ale evenimentelor pământeşti. Învăţătorii originari. Experienţele trăite în Cosmos şi primul germene al karmei. Viaţa în comun cu sufletele defuncţilor şi cu Ierarhiile. Munca în domeniul karmei împreună cu entităţile sistemului planetar. Exemple concrete: Schiller, Goethe, Heine, Eliphas Lévi.

III. KARMA SOCIETĂŢII ANTROPOSOFICE ŞI CONŢINUTUL MIŞCĂRII ANTROPOSOFICE

PRIMA CONFERINŢĂ — *Arnheim, 18 iulie 1924*

Predestinarea pentru Mişcarea antroposofică. Acţiunea comună anterioară în spiritual. Cultivarea unui cult suprasensibil în Imaginaţiuni puternice ca preludiu al învăţământului mihaelic pe Pământ. Curentul lui Mihael şi noul creştinism. Cele două grupuri: sufletele sătule de Christos şi sufletele însetate după Christos. Comparaţia dintre platonicieni şi aristotelicieni.

CONFERINŢA A DOUA — *Arnheim, 19 iulie 1924*

Câteva aspecte ale evoluţiei entităţilor spirituale legate de omenire. Epoca mihaelică. Intelectualitate

cerească şi gândire personală. Inteligenţa căzută din Soare. Arabism şi ştiinţă a naturii. Harun al Rashid şi Baco de Verulam. Şcoala de la Chartres şi scolastica. Pregătirile din lumea spirituală în vederea spiritualizării inteligenţei căzute pe Pământ. Opoziţia puterilor demonic-ahrimanice.

CONFERINŢA A TREIA — *Arnheim, 20 iulie 1924*

Şcoala suprasensibilă a lui Mihael din secolul al 15-lea până în secolul al 18-lea. Contraşcoala ahrimanică. Inteligenţa devenită pe Pământ şarpe trebuie să fie cucerită şi spiritualizată de Mihael. Spiritul antroposofic trebuie să slujească acestui ţel cu vigilenţă.

IV. APROFUNDAREA CREŞTINISMULUI PRIN PUTERILE SOLARE ALE LUI MIHAEL

PRIMA CONFERINŢĂ — *Torquay, 12 august 1924*

Cuvinte de salut. Despre Congresul de Crăciun ca impuls spiritual viu. Înţelegerea aprofundată a impulsurilor istorice prin învăţătura despre vieţile pământeşti succesive. Impulsuri determinante ale epocii noastre: creştinismul şi ştiinţa încă neimpregnată de creştinism a epocii noastre. Bacon, Darwin. Zorii epocii lui Mihael şi sfârşitul erei Kali-Yuga. Probleme legate de Societate. Secţii şi clase.

CONFERINŢA A DOUA — *Torquay, 14 august 1924*

Carol cel Mare, Harun al Rashid. Curtea lui Harun al Rashid ca centru unde se cultiva o grandioasă cultură spiritual-cosmică. Înţeleptul consilier al lui Harun al Rashid. Întâlnirea spirituală dintre Harun al Rashid şi consilierul său cu Aristotel şi Alexandru în lumea suprasensibilă aproximativ în epoca celui de-al optulea Sinod ecumenic din 869. Înţelegerea de către Aristotel şi Alexandru a impulsului mihaelic ce tinde spre un creştinism aprofundat în perspectiva unei noi epoci a lui

Mihael. Harun al Rashid şi consilierul său acţionează prin intermediul mahomedanismului.

CONFERINŢA A TREIA — *Torquay, 21 august 1924*

Prin Mihael, forţe cosmice solare pătrund în trupurile fizic şi eteric ale omului. Inteligenţa cosmică, administrată odinioară de Mihael, i-a scăpat acestuia. Ea se revarsă în sufletele umane mai întâi sub formă de inteligenţă personală. Mihael trebuie să o regăsească în inimile umane. La Tintagel, unde se înălţa odinioară castelul lui Arthur, poate fi contemplată şi astăzi în urzirea naturii acţiunea Soarelui în materia pământească. Aceasta era aici esenţa evlaviei păgâne. Grupul celor doisprezece cavaleri ai lui Arthur luptă pentru civilizaţia exterioară. La polul opus faţă de curentul lui Arthur se situează curentul Graalului, care caută elementul spiritual al Soarelui numai în inimile umane. Şcoala de la Chartres se situa între curentul lui Arthur şi curentul Graalului. Întâlnirea dintre învăţătorii de la Chartres, care părăseau Pământul, cu aristotelicienii care coborau spre Pământ. Şcoala lui Mihael în lumea spirituală.

V. KARMA ÎN OMUL INDIVIDUAL ŞI A EVOLUŢIEI OMENIRII

PRIMA CONFERINŢĂ — *Londra, 24 august 1924 (fără încheiere)*

Contemplarea karmei era o realitate a conştienţei pentru oamenii timpurilor trecute. Stingerea conştienţei karmei, care devine erudiţie, de exemplu, în Vechiul Egipt. Traversarea viziunii astrale la trezire şi la adormire. Datorită noii ştiinţe iniţiatice se poate reveni la cunoaşterea pierdută.

CONFERINŢA A DOUA — *Londra, 24 august 1924*

Dificultăţi ale cercetării karmei. Karma istorică. Byron, Voltaire, Swedenborg, Laurence Oliphant. Genii ale

lui Marte şi genii ale lui Mercur. Consideraţii cosmice cu privire la viaţa de voinţă a omului.

CONFERINŢA A TREIA — *Londra, 27 august 1924*

Dezvoltarea treptată a creştinismului în legătură cu Mişcarea antroposofică. Tintagel şi Misteriile irlandeze. Creştinismul precreştin: Cristos ca Erou Solar – curentul lui Arthur. Creştinismul creştin: Pornind din Palestina, prin Evenimentul de pe Golgotha, curentul Graalului care cuprinde sângele şi inimile omenirii. Întâlnirea celor două curente în Europa – curentul lui Mihael.

NOTE

I.SEMNIFICAȚIA CORPURILOR CEREȘTI DIN JURUL PĂMÂNTULUI PENTRU VIAȚA OMULUI

PRIMA CONFERINȚĂ

Berna, 25 ianuarie 1924

Omul își datorează în parte viața sa pământească prezentă – noi știm, desigur, că el trece prin vieți pământești succesive – lumii exterioare, și anume lumii exterioare în sensul larg al cuvântului; nu numai celor ce-l înconjoară în mod nemijlocit pe Pământ în diferitele regnuri ale naturii, ci și celor ce-i parvin din astre, din depărtările Cosmosului. Dar aceasta nu este decât o parte a lumii căreia omul îi datorează viața sa prezentă; el o mai datorează, înainte de toate, și unei alte părți, ale cărei rezultate le aduce cu sine în această viață pământească numai pe cale lăuntrică; el datorează această viață pământească prezentă vieților sale pământești anterioare. Așa cum știți din literatura antroposofică, noi distingem în om, în primă instanță, patru elemente constitutive. De fiecare dată când omul adoarme, el se separă de trupul său fizic și de trupul său eteric; el se separă de trupurile sale fizic și eteric cu trupul său astral și cu Eul său. Numai trupul nostru fizic și trupul nostru eteric își datorează întreaga lor entitate lumii exterioare, care este vizibilă – sau și invizibilă, ca lume eterică – în jurul nostru. În schimb, ceea ce omul poartă în sine, în trupul său astral și în Eul său, o datorează, propriu-zis, în prezenta existență pământească, trecutului, o datorează experiențelor pe care le-a făcut cu lumea în viețile anterioare.

Dar în lumea fizică exterioară există două porți – să începem astăzi cu aceste considerații cosmice, pentru ca

apoi să încheiem cu alte consideraţii, referitoare la om –, există, spuneam, în lumea fizică două porţi prin care viaţa umană în totalitatea ei poate străbate dincolo de această lume fizică. Pentru noi, locuitorii Pământului, aceste două porţi sunt, pe de o parte, Luna, pe de altă parte, Soarele.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, ştiinţa exterioară din zilele noastre nu ştie cu adevărat decât foarte puţine lucruri despre corpurile cereşti extrapământeşti. Ea cunoaşte elementul fizic, care poate fi determinat prin calcule sau poate fi observat cu ajutorul instrumentelor. Imaginaţi-vă însă, de exemplu, ce ar şti un locuitor de pe Marte despre Pământ, dacă el şi-ar fi dobândit cunoştinţele despre Pământ în acelaşi fel în care şi-au dobândit oamenii de pe Pământ cunoştinţele lor despre Marte sau chiar despre alte astre. El nu ar şti despre Pământ decât atât: acesta este un corp licărind slab ce reflectă în spaţiul cosmic lumina Soarelui. El ar construi poate tot felul de ipoteze cu privire la prezenţa sau absenţa fiinţelor de pe Pământ – exact aşa cum face omul pentru Marte, şi aşa mai departe. Dar locuitorul de pe Pământ ştie, bineînţeles, de pe Pământul însuşi, că îl locuieşte împreună cu fiinţe care sunt semenii săi, cu fiinţe care aparţin altor regnuri. Dar cel care îşi poate obţine cunoştinţele contemplând destinele spirituale lăuntrice ale oamenilor pământeşti, va ajunge să-şi cucerească, pe baza substraturilor spirituale, o cunoaştere mai profundă a ceea ce înseamnă propriu-zis celelalte corpuri cereşti, Luna şi Soarele, de exemplu, în sânul lumii.

Să evocăm în faţa sufletului nostru ceea ce se poate spune în sensul acestei semnificaţii fizic-sufletesc-spirituale despre existenţa lunară. Aici trebuie să vă amintesc multe lucruri pe care le puteţi citi în cartea mea ***Ştiinţa ocultă*** şi în diferite cicluri de conferinţe care

sunt tipărite. Ştim din aceste surse că existenţa lunară a fost odinioară unită cu existenţa Pământului. Chiar şi ştiinţa exterioară admite astăzi, cel puţin prin reprezentanţii săi cei mai importanţi, faptul că întregul corp cosmic fizic format de Lună s-a separat cândva de Pământ şi şi-a ales în spaţiul cosmic un aşa-numit loc propriu.

Dar ştiinţa spirituală ne arată că nu numai Luna fizică s-a separat de Pământ, ci ea ne arată că o dată cu Luna s-au separat nişte entităţi care au locuit odinioară împreună cu omul pe Pământ şi care erau, firește, de natură mult mai spirituală decât omul care trăiește în corpul său fizic, dar care aveau totuşi o legătură intensă cu omul, deşi într-un mod diferit faţă de ceea ce este astăzi legătura între oameni.

Cel care studiază trecutul Pământului, deşi poate la început numai din punct de vedere exterior, cu roadele pe care le-a adus el pentru spirit, acela simte, când priveşte în urmă la diferitele civilizaţii, o mare veneraţie în faţa civilizaţiilor care au existat pe Pământ. Desigur, strămoşii noştri, adică noi înşine în vieţi pământeşti anterioare, nu erau tot atât de inteligenţi, în sensul modern al cuvântului, cum ne apărem noi nouă înşine. Dar aceşti strămoşi ştiau mai multe decât noi. Însă cunoaşterea nu se obţinea prin inteligenţă. Inteligenţa provine de la intelect şi intelectul nu este decât una dintre facultăţile omului, chiar dacă în prezent ea este, dintre toate facultăţile, cea pe care ştiinţa o preţuieşte cel mai mult. Dar, în cele din urmă, când privim astăzi lumea aşa cum a evoluat ea din punct de vedere moral, social, mai ales în binecuvântatul secol 20, nu e cazul să fim deosebit de mândri de cultura noastră bazată pe intelect. Această cultură bazată pe intelect nu a apărut decât în decursul timpului. Şi, cum spuneam, când,

urmărind istoria exterioară, ne întoarcem în urmă în timp şi percepem ceea ce provine, să spunem, de exemplu din vechiul Orient, ne putem simţi cuprinşi de o mare veneraţie. Am putea da ca exemplu multe creaţii ale aşa-numitelor popoare sălbatice; dar să rămânem în această privinţă la ceea ce au creat Orientul hindus, Orientul persan, să vedem ce lucruri minunate se află aici în spatele acestor creaţii, în vechile poeme, în poemul Vedelor [Nota 1], în vechea filosofie, în filosofia Vedanta [Nota 2], în filosofia Yoga. Dacă lăsăm toate acestea să acţioneze asupra noastră nu numai în mod superficial, ci dacă le lăsăm să acţioneze asupra noastră cu întreaga profunzime care este ascunsă în ele, atunci simţim o veneraţie din ce în ce mai mare faţă de ceea ce au creat vremurile trecute, nu pe calea inteligenţei obişnuite, ci, cu siguranţă, pe o altă cale. Totuşi, vremurile trecute au creat toate acestea.

Ştiinţa spirituală ne arată că ceea ce a fost păstrat ca documente exterioare constituie propriu-zis doar vestigiile unei minunate înţelepciuni originare a omenirii, care, firește, s-a manifestat mult mai mult prin intermediul poeziei, al artei, decât ştiinţa din zilele noastre, dar care era totuşi o minunată înţelepciune originară a omenirii. Oamenii primiseră această înţelepciune originară prin intermediul unor fiinţe care se aflau la un nivel mult mai înalt faţă de nivelul propriei noastre evoluţii umane de pe Pământ. Gândirea pe baza inteligenţei se realizează prin intermediul corpului fizic. Aceste entităţi nu aveau un corp fizic; de aceea, ele au transmis omenirii ştiinţa lor originară mai curând pe calea poeziei şi a artei.

Dar aceste entităţi nu au rămas pe Pământ, ci locuiesc, în realitate, în majoritatea lor, pe corpul cosmic al Lunii. Ceea ce poate cunoaşte ştiinţa actuală nu este decât aspectul exterior al Lunii. Luna este purtătoarea înaltelor

entităţi spirituale care au avut odinioară misiunea de a-i inspira omenirii pământeşti această înţelepciune originară, care apoi s-au retras şi au trebuit, într-un fel, să întemeieze această colonie lunară în Univers. Aşadar ceea ce trebuie să spun deja despre aceste entităţi, care astăzi sunt propriu-zis locuitorii Lunii, este faptul că propriul nostru trecut uman este legat de aceste entităţi. În vieţile pământeşti anterioare noi am fost tovarăşii pământeşti ai acestor entităţi. Şi legătura noastră cu ele se arată îndată ce reuşim să privim dincolo de ceea ce îi poate da omului cunoaşterea exterioară şi viaţa exterioară. Căci atunci când observăm tot ceea ce este determinant în noi, dar care nu depinde de inteligenţa noastră, ci este oarecum legat de fiinţa noastră umană cea mai profundă, aflată dincolo de inteligenţă, atunci constatăm că aceste entităţi lunare sunt legate şi astăzi de existenţa noastră lăuntrică, deşi ele nu-şi mai au reşedinţa pe Pământ. Căci înainte de a coborî pe Pământ, înainte de a primi de la strămoşii noştri un corp fizic, noi ne aflam sau ne aflăm într-o lume spirituală unde se desfăşoară existenţa noastră prepământească. În sânul acestei existenţe prepământeşti noi mai avem încă şi astăzi mult de-a face cu aceşti vechi tovarăşi ai existenţei noastre de pe Pământ. Ca să spunem aşa, noi coborâm din lumile spirituale în existenţa pământească trecând prin sfera Lunii, traversând existenţa lunară. Şi aşa cum odinioară pe Pământ aceste entităţi lunare erau profund determinante pentru noi, oamenii, ele sunt şi astăzi determinante pentru oamenii de pe Pământ prin faptul că imprimă trupului astral şi Eului omului ceea ce se transmite apoi trupului fizic când el devine un om pământesc.

Nu-i aşa, noi nu putem hotărî să fim un talent, nici să fim un geniu. Nu putem hotărî de la început să fim o fiinţă bună. Totuşi, există talente, există genii, există oameni care

sunt buni din naştere. Aici este ceva pe care nu-l poate realiza inteligenţa, ceva ce este legat de fiinţa lăuntrică profundă a omului, şi din care el aduce cu sine prin naştere o bună parte, când trece din existenţa prepământească în existenţa pământească. A întipări Eului şi trupului astral ceea ce apoi ţâşneşte, ca să spunem aşa, din sângele nostru, din nervii noştri, ca talent, ca aptitudini, ca voinţă orientată spre bine sau spre rău, aceasta este misiunea fiinţelor lunare când omul trece în existenţa prepământească prin sfera Lunii. Luna acţionează şi îşi exercită influenţa asupra a ceea ce se află mai adânc în om, asupra a ceea ce urzeşte şi trăieşte sub nivelul conştienţei nu numai când îndrăgostiţii, plimbându-se pe clar de lună, se cufundă în starea poetică bine cunoscută, ci ea este activă de asemenea în tot ceea ce urcă la suprafaţă din profunzimile omului şi face, în realitate, din el, *sub* nivelul la care se situează inteligenţa sa, ceea ce este el, propriu-zis, în viaţa pământească. Şi aceste fiinţe lunare sunt şi astăzi legate de trecutul nostru în aşa fel încât ele sunt cele care, în timpul existenţei prepământeşti, ne modelează, ca să spunem aşa, în funcţie de vieţile noastre pământeşti anterioare, pentru ca să putem apărea în existenţa pământească drept acest om precis determinat.

Dacă privim, aşadar, în urmă la viaţa noastră, acolo unde, ca să spunem aşa, viaţa noastră părăseşte domeniul pământesc, pătrunzând în domeniul spiritual propriu-zis, în acel domeniu spiritual din care noi suntem apoi determinaţi în ceea ce priveşte cele mai intime facultăţi ale noastre, temperamentul nostru şi chiar natura cea mai intimă a caracterului nostru, dacă privim în urmă, găsim în Lună una din porţile care ne conduc din lumea fizică în lumea spirituală. Aceasta este poarta prin care pătrunde trecutul în viaţa noastră umană, şi aceasta este poarta care

ne conferă propriu-zis individualitatea, care face ca noi să fim un anumit om individual.

Cealaltă poartă este Soarele. Dar Soarelui nu îi datorăm viaţa noastră individuală. Soarele nu numai că străluceşte în acelaşi fel pentru cei buni şi pentru cei răi, ci străluceşte în acelaşi fel şi pentru genii şi pentru proşti. Soarele nu cunoaşte, în primă instanţă, în ceea ce priveşte viaţa pământească, nimic din ceea ce este legat în mod direct de individualitate. Există numai un lucru ce ţine de Soare şi care este legat de individualitatea pământească. Şi acest lucru nu a putut apărea decât pentru că, într-un moment precis determinat al evoluţiei pământeşti, o înaltă Entitate Solară, Christos, nu a mai rămas pe Soare, ci a coborât din Soare pe Pământ, a devenit om pământesc într-un trup uman şi prin aceasta şi-a unit propriul Său destin cosmic cu destinul pământesc al omenirii. Christos, devenind din fiinţă solară o fiinţă pământească, a avut acces la individualităţile umane izolate. Celelalte fiinţe solare, care au rămas pe Soare, nu au acces decât la omenire în general, şi nu la individualităţi în mod izolat. Christos a păstrat din aceasta ceva, un lucru care este pentru omenirea noastră pământească o binecuvântare infinită: faptul că acţiunea Sa nu cunoaşte nici o deosebire între oameni. Christos nu este Christosul unei naţiuni sau al alteia, nici Christosul unei clase sociale sau al alteia, El este Christos pentru toţi oamenii, fără deosebire de clasă, de rasă, de naţiune, şi aşa mai departe. El nu este nici Christosul individualităţilor, atunci când, prin acţiunea Sa, El aduce în mod lăuntric ajutor în acelaşi fel şi geniului, şi săracului cu duhul. Impulsul lui Christos are acces la individualitatea omului, şi tocmai el trebuie să acţioneze în lăuntricul cel mai profund, dacă e ca acţiunea lui să fie în general eficientă în om. Puterile care trebuie să se deschidă

faţă de Impulsul lui Christos nu sunt puterile inteligenţei, ci puterile cele mai profunde ale sufletului şi ale inimii; dar când acest impuls este primit, atunci el nu acţionează în sens individual-uman, ci întru totul în sens general-uman. Această acţiune general-umană este proprie lui Christos, căci El este o fiinţă solară.

Dar, vedeţi dumneavoastră, prin faptul că privim în urmă şi în această retrospectivă ne simţim legaţi de existenţa lunară, noi ştim că purtăm în noi ceva pe care nu-l datorăm prezentului, ceva care este propriu-zis un fragment nu numai al trecutului pământesc, ci chiar al trecutului cosmic. Noi, oamenii, unim în existenţa noastră pământească actuală acest fragment de trecut cu prezentul. De obicei, oamenii nu reflectează la tot ceea ce se află în acest trecut. Noi nu am fi mare lucru ca oameni dacă nu am avea în noi acest trecut. Ceea ce ne asimilăm în mod direct când coborâm din existenţa prepământească spre domeniul pământesc are de fapt chiar ceva automat, caracterul automat al trupului nostru fizic şi al trupului nostru eteric. Ceea ce face ca noi să fim tocmai un anumit om este intim legat de trecutul nostru şi, prin aceasta, de existenţa lunară. Dar, exact aşa cum prin existenţa noastră lunară suntem legaţi de trecut, noi suntem legaţi de viitor prin existenţa noastră solară. Pentru Lună, ca să spunem aşa, şi mai ales în raport cu fiinţele care s-au retras pe Lună, noi am fost maturi în timpurile trecute; pentru Soare, care astăzi doar ne dă impulsul spre ceea ce este general-uman, nu vom fi maturi decât într-un viitor îndepărtat, când se va fi realizat o lungă evoluţie. Astăzi, Soarele nu poate atinge decât latura noastră exterioară. El va putea atinge individualitatea noastră, fiinţa noastră lăuntrică, abia în timpurile viitoare. Noi vom fi maturi pentru existenţa solară abia atunci când Pământul nu va mai

exista ca Pământ, când el va fi trecut printr-o cu totul altă metamorfoză. Omul este atât de mândru de inteligenţa sa; dar inteligenţa, aşa cum este ea în epoca noastră, este un autentic produs al Pământului, căci ea este de fapt legată de creier, iar creierul este partea cea mai fizică din om, deşi de obicei oamenii nu cred acest lucru.

Soarele ne smulge în permanenţă din această dependenţă de elementul pământesc, căci Soarele nu acţionează de fapt asupra creierului nostru. Dacă Soarele ar acţiona asupra creierului nostru, noi am scoate din creierul nostru gânduri mult mai inteligente. Soarele acţionează propriu-zis asupra inimii noastre, dacă ne referim la elementul fizic. Şi ceea ce radiază din inimă, dragii mei prieteni, este o acţiune a Soarelui. Creierul îi face pe oameni egoişti; inima îi eliberează de egoism, îi ridică până la elementul general-uman. Astfel încât, datorită Soarelui, noi suntem propriu-zis mai mult decât am putea fi prin noi înşine în existenţa pământească actuală. Aş vrea să spun numai aceasta: când găsim într-adevăr calea spre Christos, prin faptul că El este o fiinţă solară, El ne dă mai mult decât am putea fi noi astăzi ca oameni.

Soarele este cu adevărat pentru noi pe cer un fel de fiinţă a viitorului, în timp ce Luna este pentru noi pe cer o fiinţă a trecutului. El este cealaltă poartă care ne conduce în lumea spirituală, este poarta care se deschide spre viitor. Căci exact aşa cum suntem, într-un fel, împinşi să intrăm în existenţa pământească de fiinţele şi forţele lunare, tot aşa suntem împinşi, pe de altă parte, să ieşim din existenţa pământească de forţele solare. Forţele solare sunt legate de ceea ce încă nu dominăm în noi înşine, de ceea ce, ca să spunem aşa, ne-au dat Zeii ca să nu pierim în viaţa pământească, ci să ne depăşim pe noi înşine. Astfel, Luna şi

Soarele sunt cu adevărat cele două porţi care ne conduc din Univers în viaţa pământească şi din această viaţă pământească în viaţa spirituală. Luna este locuită de nişte entităţi cu care eram uniţi odinioară în felul descris. Soarele este locuit de nişte entităţi cu care – cu excepţia lui Christos – nu vom fi uniţi decât în viitorul existenţei noastre cosmice. Christos ne va conduce spre tovarăşii Săi de odinioară din Soare. Dar cu siguranţă, aceasta este pentru om lumea viitorului.

Şi ceea ce acţionează din Soare ca lume a viitorului, pornind din spiritual, este tot atât de activ asupra trupului nostru fizic şi asupra trupului nostru eteric ca şi ceea ce acţionează din spiritual venind din Lună. Să observăm, de exemplu, temperamentul nostru. În temperamentul nostru există, firește, nişte puteri care intervin pe deplin în trupul nostru fizic, dar mai ales în trupul nostru eteric: Acest lucru este reglat în noi prin interacţiunea Soarelui şi a Lunii. Cel al cărui temperament are o puternică amprentă melancolică este puternic influenţat de elementul lunar. Cel al cărui temperament manifestă o trăsătură sanguinică accentuată este puternic influenţat de elementul solar. Cel în fiinţa căruia elementul lunar şi elementul solar se echilibrează, se neutralizează, devine un flegmatic. Acolo unde fizicul intervine în noi şi transpare în plan sufletesc, ca în temperament, acolo se manifestă în întreaga fiinţă pe care o purtăm în noi, ca oameni, elementul solar şi elementul lunar. Dar omul nu vede acest element solar-lunar, în primă instanţă, decât acolo unde îi apare sub forma sa exterioară, acolo unde Luna i se anunţă, ca să spunem aşa, prin discul exterior pe care ea i-l arată şi, la fel, şi Soarele. Există totuşi nişte efecte care merg mult dincolo de acest aspect; şi trebuie să vorbim neapărat de

un element spiritual al Lunii şi al Soarelui. Acesta este un lucru pe care noi, de fapt, îl putem înţelege uşor.

Pentru a vă clarifica acest lucru, nu aveţi decât să luaţi în considerare mai întâi un trup uman. Acest trup uman nu mai conţine astăzi în sine aceleaşi substanţe ca acum zece ani. Dumneavoastră expulzaţi în permanenţă substanţele fizice exterioare şi le înlocuiţi cu altele noi. Ceea ce rămâne, este forma spirituală, configuraţia omului: acestea sunt puterile lăuntrice. Dacă dumneavoastră eraţi aşezaţi aici acum zece ani – carnea şi sângele pe care le purtaţi atunci în dumneavoastră ca substanţe materiale nu mai sunt acum prezente în acest loc: elementul fizic este antrenat într-un curent continuu mergând din interior spre exterior, el este eliminat în permanenţă. Nu ne gândim întotdeauna la acest aspect, totuşi el este cunoscut astăzi, cel puţin în ceea ce priveşte Pământul. Dar nu se ştie că aceasta se întâmplă şi în Univers, căci oamenii gândesc: Luna care străluceşte astăzi este aceeaşi Lună a cărei licărire strălucea şi pentru Cezar sau pentru Alcibiade sau pentru Buddha. Din punct de vedere spiritual, da, dar nu în ceea ce priveşte materia fizică! Şi, în legătură cu Soarele, fizicienii, astrofizicienii calculează când se va pulveriza Soarele în spaţiul cosmic. Ei ştiu, în orice caz, că el se va preface în praf, dar ei calculează termenul în milioane de ani. S-ar ajunge la aceleaşi lucruri dacă s-ar face asemenea calcule şi pentru om. Aceste calcule sunt absolut corecte, nu este nimic de obiectat – atâta doar că ele nu sunt adevărate. Ele sunt absolut corecte, dar după cum urmează: Dacă examinaţi astăzi o inimă umană, apoi după cinci zile, apoi după încă cinci zile, atunci, bazându-vă pe micile modificări observate, puteţi calcula cum era această inimă cu trei sute de ani în urmă, şi cum va fi ea peste trei sute de ani. Dumneavoastră obţineţi, bineînţeles, un număr

când faceţi astfel de calcule; numai că acum trei sute de ani inima nu exista şi peste trei sute de ani ea nu va mai exista. Tot aşa se poate calcula şi în geologie aspectul pe care îl avea Pământul acum douăzeci de milioane de ani. Astfel oamenii fac acest calcul, şi calculează şi ce aspect va avea Pământul peste douăzeci de milioane de ani. Calculul este absolut corect; conform unui calcul absolut corect, Pământul a arătat aşa cum s-a calculat, şi va arăta, de asemenea, aşa cum s-a calculat, după douăzeci de milioane de ani. Dar el nu a existat acum douăzeci de milioane de ani şi nici nu va mai exista după douăzeci de milioane de ani! Calculele sunt absolut corecte, numai că nu sunt adevărate! Ei bine, în spaţiul cosmic, nici măcar pentru intervalele de timp cele mai scurte, lucrurile nu stau altfel decât în cazul omului. Deşi substanţele minerale durează în esenţă mai mult timp decât formele pe care le iau substanţele în corpurile vii, totuşi şi în cazul substanţele minerale fizicul pur, substanţa fizică, este ceva efemer. Iar Luna care se află astăzi pe cer nu mai este, în compoziţia sa fizică, aceeaşi Lună care strălucea deasupra lui Cezar, sau a lui Alcibiade, sau a împăratului Augustus; căci Luna şi-a schimbat şi ea materia cu alta, tot aşa cum o face un corp fizic uman. Ceea ce se menţine în exterior este şi în acest caz spiritualul, exact aşa cum, în cazul omului, ceea ce se menţine de la naştere până la moarte este spiritualul, şi nu materia fizică.

Astfel că noi privim de fapt lumea în mod just când o privim în aşa fel încât spunem, cu privire la om: Ceea ce se menţine între naştere şi moarte este sufletul său. Ceea ce se menţine afară, în corpurile cereşti, sunt entităţile, iar ele formează o multitudine. În cazul omului este vorba de o unitate, de suflet; acolo, afară, este vorba de o multitudine. Iar când vorbim de Lună şi de Soare, ar trebui de fapt să fim conştienţi că, dacă vrem să spunem adevărul, atunci

trebuie să vorbim de existenţa entităţilor care ţin de Lună şi a entităţilor care ţin de Soare: entităţile care ţin de Lună sunt cele care sunt legate de trecutul nostru; entităţile care ţin de Soare sunt cele care sunt legate de viitorul nostru. Dar ele intervin cu acţiunea lor în existenţa noastră prezentă.

Şi ceea ce produc ele în mod nemijlocit în om este ceea ce numim karma sa: ansamblul edificiului şi evoluţiei destinului său. Destinul omului este determinat prin faptul că trecutul şi viitorul se întreţes. Şi în această urzire a destinului acţionează puterile lunare şi puterile solare, entităţile lunare şi entităţile solare.

În realitate, ajungem la o bază reală care să ne permită să studiem karma umană, destinul uman, abia atunci când îl putem situa pe om în acest fel în ansamblul Universului.

Cu oricât de multă voinţă, nu putem face niciodată ca trecutul să fie altfel decât ceea ce a fost. De aceea forţele Lunii, prin faptul că acţionează asupra fiinţei noastre, intervenind în noi, au ceva dintr-o necesitate imuabilă. Tot ceea ce ne vine de la Lună are acest caracter de necesitate imuabilă. Tot ceea ce ne vine de la Soare şi indică spre viitor are ceva în care pot interveni voinţa noastră şi libertatea noastră. Astfel încât am putea spune, de asemenea: Când omul va vedea iarăşi cu adevărat în Cosmos un element divin, când nu va mai vorbi despre divinul din lume doar în general, într-un mod visător, confuz, ci atunci când va vorbi iarăşi în mod exact despre divin, despre modul cum se manifestă acesta în diferitele părţi ale Universului, în corpurile cereşti, atunci va rezulta pentru om un limbaj special, aş putea spune, deci atunci când îşi va ridica privirea spre corpurile cereşti printr-o adevărată cunoaştere, care vine din inimă,.

Ce ar însemna dacă, atunci când un om ar sta în faţa noastră cu mâinile sale, cu braţele sale, cu capul, cu pieptul, cu picioarele sale, ce ar înseamnă dacă, la întrebarea cu privire la degetele sale: „Ce este aceasta?" noi am răspunde: Este ceva omenesc! – cu privire la nasul său: Este ceva omenesc. – Dacă nu facem nici o distincţie, ci le desemnăm pe toate cu termenul general de „omenesc", începem, bineînţeles, să înotăm în nedeterminat. Exact aşa înotăm în nedeterminat când nu facem altceva decât să ne fixăm privirea asupra Universului, asupra Soarelui, asupra Lunii şi a stelelor, şi vorbim numai despre un element divin general. Trebuie să ajungem din nou la o viziune exactă asupra divinului. Şi ajungem la o viziune exactă asupra divinului atunci când, de exemplu, cunoaştem relaţia profundă a Lunii cu existenţa noastră trecută, şi chiar cu trecutul întregului Pământ. Putem să ne înălţăm atunci ochii spre Lună şi să spunem: Tu, fiică divin-cosmică a necesităţii, eu mă simt – când privesc în mine însumi toate cele asupra cărora nu pot exercita nici o voinţă –, eu mă simt intim unit cu tine, fiică divină a Cosmosului. În acest moment, cunoaşterea noastră cu privire la Lună devine simţire. Căci tot ceea ce simţim că ne vine printr-o necesitate lăuntrică este pentru noi înrudit cu Luna.

Când simţim exact în acelaşi fel existenţa Soarelui, nu calculând sau observând cu ajutorul instrumentelor, atunci simţim această existenţă ca fiind înrudită cu tot ceea ce se poate înfăptui prin noi înşine în vederea viitorului. Şi aşa cum fiecare nouă dimineaţă cu existenţa ei solară ne cheamă să acţionăm ca oameni, noaptea ne primeşte cu visele noastre, care ne arată ce am fost, ce trăieşte şi urzeşte în noi şi este legat de noi ca trecut. Noaptea, în care stăpâneşte Luna, ne arată trecutul nostru; fiecare dimineaţă nouă cu razele ei de Soare indică spre ceea ce

poate lua naştere din libertatea noastră. – În acest fel este legat elementul uman din noi de existenţa solară, de întreaga noastră existenţă universală, şi, invocând Soarele, putem simţi aceasta: O, tu, fiu cosmic al libertăţii, eu te simt înrudit cu mine, cu tot ceea ce dă propriei mele fiinţe libertatea şi facultatea de decizie în vederea viitorului!

Cu asemenea sentimente am putea găsi din nou legătura cu înţelepciunea instinctivă a omenirii originare. Căci vom înţelege ceea ce radiază în mod minunat până la noi, sub o formă poetică, venind din civilizaţiile străvechi, numai dacă mai simţim şi astăzi în noi înşine cum, îndreptându-ne privirea spre Lună, privim spre necesitatea pe care o impune trecutul, şi cum, îndreptându-ne privirea spre Soare, privim spre libertatea viitorului. Şi în acest fel interacţionează în destinul nostru, în urzirea sa, necesitatea şi libertatea. În limbaj uman-pământesc, vorbim de necesitate şi libertate. În limbaj cosmic-ceresc, vorbim de existenţa lunară şi de existenţa solară.

Să căutăm acum elementul lunar şi elementul solar în urzirea destinului nostru. Întâlnim în viaţă un om. De obicei, noi ne mulţumim cu faptul că l-am întâlnit pe acest om, căci nu observăm mare lucru în viaţă, noi luăm viaţa, în mare parte, fără a ne gândi la ea. Dar când îndreptăm o privire profundă asupra unei vieţi umane individuale, observăm, atunci când doi oameni se întâlnesc, că drumurile lor au fost cu adevărat orientate într-un mod special. Doi oameni care, să spunem, se întâlnesc, unul la douăzeci şi cinci de ani, celălalt la douăzeci de ani, pot să-şi rememoreze ceea ce au trăit ei până în acest moment şi le va apărea, într-adevăr, foarte clar că pe cel care are douăzeci de ani, venind dintr-un cu totul alt colţ al lumii, toate faptele vieţii l-au condus tocmai acolo unde l-a întâlnit pe celălalt om, care, tot aşa, poate avea o

perspectivă de ansamblu asupra celor douăzeci şi cinci de ani ai săi, venind, la rândul său, dintr-un cu totul alt colţ al lumii. Şi câte lucruri în formarea destinului nu depind de faptul că nişte oameni care îşi au punctul de plecare în două colţuri diferite ale lumii se întâlnesc apoi ca şi cum ar fi fost conduşi de o adevărată necesitate implacabilă care ţintea peste tot spre acest punct unde se întâlnesc. Omul nu cuprinde absolut deloc cu privirea sufletului realitatea minunată care se poate dezvălui prin asemenea consideraţii! Când nu o considerăm în acest fel, viaţa umană apare săracă, şi ea apare infinit de bogată când o considerăm în acest fel. Trebuie să observăm cum în faţa unui om întâlnit în aparenţă absolut din întâmplare suntem nevoiţi să ne spunem, după felul în care ne comportăm atunci faţă de el: L-am căutat, l-am căutat de când am intrat în existenţa pământească; am putea spune, de asemenea, şi înainte de aceasta; dar nu vreau să mă ocup acum de acest aspect. E suficient să reflectăm că nu l-am fi întâlnit pe acest om dacă în viaţa pământească ce s-a scurs am fi făcut, într-un punct sau altul, doar un mic pas spre stânga sau spre dreapta, dacă nu ne-am fi dus acolo unde ne-am dus. Cum spuneam, nu ne oprim la aceste consideraţii; dar este un orgoliu nemaipomenit din partea omului să creadă că lucrul spre care el nu îşi îndreaptă atenţia nici nu există. El totuşi există! Să începem numai să-l observăm şi atunci el chiar ni se dezvăluie. Există o deosebire foarte importantă între a observa ce s-a întâmplat înainte ca doi oameni să se întâlnească şi a observa ce se întâmplă începând din momentul în care ei se întâlnesc. Căci înainte de a se fi întâlnit, înainte de a se fi întâlnit în cursul vieţii pământeşti, ei acţionau unul asupra celuilalt, dar fără a şti ceva unul despre celălalt. După aceea, după ce s au întâlnit, ei acţionează unul asupra

celuilalt cunoscându-se. Dar aici începe acum iarăşi ceva extraordinar de important.

Bineînţeles, noi întâlnim de asemenea în viaţă mulţi oameni spre care, ca să spunem aşa, nu suntem conduşi. Nu vreau să spun că întâlnim în viaţă mulţi oameni despre care ne spunem că ar fi fost mai bine să nu-i fi întâlnit; nu vreau să spun asta. Dar întâlnim foarte mulţi oameni despre care nu ne putem spune ceea ce tocmai am explicat, şi anume că am fost conduşi în mod indiscutabil spre ei.

Dacă privim în ansamblu tot ceea ce am spus adineaori în lumina ştiinţei spirituale, vedem că tot ceea ce se întâmplă între doi oameni înainte ca ei să fi făcut cunoştinţă în cursul vieţii este determinat de elementul lunar, şi că tot ceea ce se întâmplă între ei după ce au făcut cunoştinţă este determinat de elementul solar. De aceea, tot ceea ce se întâmplă înainte ca ei să se cunoască nu poate fi văzut decât în lumina unei necesităţi implacabile; iar ceea ce se întâmplă după ce s-au cunoscut, în lumina libertăţii, în lumina unui comportament liber. Lucrurile stau într-adevăr în aşa fel încât atunci când facem cunoştinţă cu un om, sufletul nostru, în zona subconştientului, priveşte în urmă şi înainte: În urmă, în direcţia Lunii spirituale, înainte, în direcţia Soarelui spiritual. Şi de aceasta este legat felul în care se ţese, de fapt, karma noastră, destinul nostru.

Astăzi doar foarte puţini oameni sunt înzestraţi cu facultăţi care le permit să simtă asemenea lucruri. Dar tocmai din cauza aceasta fermentează atâtea lucruri în epoca noastră, pentru că facultăţile care îi permit omului să simtă asemenea lucruri încep să se dezvolte. Ele sunt deja prezente la mulţi oameni, dar aceşti oameni nu ştiu nimic despre ele. Ei cred că ceea ce simt ţine de cu totul altceva. În realitate, aceste facultăţi ale simţirii vor să se manifeste

în oameni, vor să se manifeste în aşa fel încât ei să observe, când fac cunoştinţă cu cineva, cât datorează ei necesităţii implacabile a elementului lunar, şi cât le va reveni în lumina Soarelui luminos, în lumina libertăţii. A simţi în acest fel destinul, acesta este chiar destinul cosmic al omenirii din prezent până în viitor! Căci atunci când întâlnim un om putem distinge două feluri de comportament al nostru. Pe unul îl apreciem în aşa fel încât tot ceea ce se manifestă în interiorul nostru în legătură cu el provine din voinţă; pe un altul îl apreciem în aşa fel încât judecata care ia naştere în noi se bazează, mai mult sau mai puţin, pe raţiune sau pe simţul estetic.

Gândiţi-vă puţin la diferenţierile subtile care apar în cunoaşterea omului în funcţie de aceste lucruri, şi care se manifestă încă din tinereţe, încă din copilărie: Pe un om poate îl iubim, pe altul poate îl urâm. Dacă lucrurile nu ajung la o asemenea intensitate, avem pentru el simpatie sau antipatie; dar lucrurile nu merg în profunzime, noi trecem pe lângă el şi îl lăsăm să treacă pe lângă noi.

Nu poate fi negat faptul că, trebuie să o spunem, percepem majoritatea profesorilor pe care i-am avut la şcoală în acest fel: noi trecem pe lângă ei, ei trec pe lângă noi. Este o fericire pentru un om să facă odată o experienţă de alt gen.

Dar există o altă relaţie, deja din copilărie. Există acea relaţie care ne cuprinde lăuntric, atunci când spunem: Acest om face ceva, şi trebuie să fac şi eu acest lucru! Atunci noi nu îl apreciem pe acest om în aşa fel încât nu putem face altceva decât să-l lăsăm să treacă pe lângă noi. Prin legătura dintre el şi noi, acest lucru se face ca de la sine, noi îl alegem ca erou, ca eroul pe urmele căruia urcăm din greu drumurile care conduc spre Olimp. Într-un cuvânt, există oameni care nu acţionează decât asupra raţiunii,

asupra simpatiei şi antipatiei legate de raţiune şi, cel mult, asupra simpatiei şi antipatiei estetice; alţi oameni acţionează asupra voinţei noastre.

Sau, dacă observăm mai mult cealaltă latură a vieţii: Nu ştiţi oare dumneavoastră toţi, dragii mei prieteni, că întâlnim în viaţă oameni care, în anumite cazuri, prin relaţiile exterioare, ne pot deveni chiar foarte apropiaţi, dar ne este imposibil să-i visăm? Nu îi visăm! Iar pe alţii, deşi nu-i întâlnim decât o singură dată, nu reuşim să scăpăm de ei, îi visăm mereu. Şi dacă nu reuşim să intrăm într-un raport mai intim cu ei în această viaţă, atunci trebuie să ne rezervăm această posibilitate pentru alte vieţi pământeşti. Dar acea relaţie cu un om ne atinge în realitate mai profund dacă, imediat după ce am făcut cunoştinţă cu el, îl şi visăm, decât dacă nu putem deloc să-l visăm după ce l-am cunoscut.

Căci există şi un vis treaz. Firește, acest vis în stare de veghe se desfăşoară, pentru majoritatea oamenilor din zilele noastre, într-un mod confuz. Dar dumneavoastră ştiţi foarte bine că există, de asemenea, iniţiaţi, care simt cu totul altfel! Dacă ei întâlnesc un om care acţionează asupra voinţei lor, el acţionează şi asupra limbajului lăuntric. Acest om nu vorbeşte numai când este în faţa noastră, el vorbeşte, de asemenea, din noi înşine. Dacă cineva este iniţiat în tainele existenţei universale, atunci relaţia dintre oameni apare în felul următor, având un caracter dual: întâlnim oameni pe care îi ascultăm; apoi ne despărţim de ei; nu mai e nevoie să-i ascultăm când suntem suficient de departe de ei. – Dar întâlnim alţi oameni pe care îi ascultăm; apoi ne putem despărţi de ei, şi ei vorbesc prin propria noastră fiinţă lăuntrică, ei sunt aici, ei vorbesc!

Ei bine, pentru iniţiat, lucrurile se întâmplă aşa cum v-am descris adineaori: el îi poartă efectiv în sine pe acei

oameni, cu timbrul exact al vocii lor, îi poartă în sine pe acei oameni care acţionează în acest fel asupra lui. Cât despre ceilalţi oameni, care nu sunt iniţiaţi, acest lucru se întâmplă mai mult la nivelul sentimentului, al simţirii, dar este totuşi prezent în subconştient într-un mod foarte intens. Putem spune: Cineva întâlneşte un om, merge la alţii, care îl cunosc şi ei şi, exprimându-se într-un fel sau altul, el spune: Este un tip formidabil! Poate că şi alţii spun: Da, este formidabil! Aceasta înseamnă că el l-a observat şi emite asupra acelui om o judecată pe baza raţiunii sale.

Dar noi nu ne comportăm aşa faţă de orice om, percepându-l ca pe un tip formidabil, sau chiar ca pe un biet tip sau ceva de acest fel; ci există cu adevărat oameni care ne determină în mod direct voinţa în aşa fel încât ea fie să asculte, fie să se opună, această voinţă care, aşa cum v-am arătat adesea, duce în noi un fel de existenţă adormită, în timp ce noi suntem, de altfel, treji. La oamenii care nu sunt iniţiaţi, ei nu vorbesc, dar trăiesc în voinţă. Care este, de fapt, deosebirea?

Vedeţi dumneavoastră, când întâlnim nişte oameni, când ne apropiem de nişte oameni care nu trăiesc în voinţa noastră, în cazul cărora noi nu ne simţim incitaţi să acţionăm urmându-i, sau să le opunem rezistenţă, ci asupra cărora noi ne mulţumim să emitem o judecată, înseamnă că suntem legaţi karmic de ei foarte puţin, că am avut puţin de-a face cu ei în vieţile pământeşti trecute. Oamenii care intervin în voinţa noastră în aşa fel încât ne însoţesc, în aşa fel încât fiinţa lor se imprimă imediat în noi, cărora le păstrăm amintirea, pe care îi visăm chiar şi în stare de veghe, aceştia sunt acei oameni cu care am avut mult de-a face în vieţile pământeşti trecute. Sunt oamenii cu care suntem legaţi pe plan cosmic, ca să spunem aşa, prin trecerea prin poarta Lunii, în timp ce în viaţa prezentă, în

privinţa a ceea ce nu trăieşte în noi cu necesitatea existenţei lunare, suntem legaţi prin existenţa solară.

Astfel se ţese destinul nostru. Şi astfel putem spune că omul este în realitate o fiinţă polară. El are pe de o parte existenţa izolată a capului – care are, într-adevăr, o mare autonomie. Această viaţă a capului se desprinde de fapt în permanenţă, deja din punct de vedere fizic, de tot ceea ce este în om existenţa cosmică generală: creierul cântăreşte în medie 1.500 de grame. Cu o asemenea greutate, el ar trebui de fapt să strivească toate vasele de sânge care se află sub el. Gândiţi-vă puţin la o greutate de 1.500 de grame care apasă pe nişte vase de sânge atât de delicate! Dar nu le striveşte. De ce nu? Ei bine, deoarece creierul se află în lichidul cefalo-rahidian. Şi, dacă aţi studiat puţină fizică, ştiţi că orice corp scufundat într-un lichid pierde din greutatea sa o parte egală cu greutatea lichidului dislocuit – aşa-numitul principiu al lui Arhimede. În mod real, greutatea care apasă este de aproximativ 20 de grame, restul nu se simte, deoarece creierul pluteşte în lichidul cefalo-rahidian. Astfel încât în realitate, în corpul nostru, creierul este atras în jos numai cu forţa a 20 de grame şi nicidecum cu forţa a 1.500 de grame. Creierul este izolat, el îşi are existenţa sa proprie, şi în privinţa multor altor lucruri îşi are existenţa sa proprie.

El este în realitate situat în aşa fel încât atunci când ne deplasăm prin lume el se aseamănă cu un om aşezat în maşina sa. Omul însuşi nu se deplasează în interiorul maşinii; maşina este cea care se deplasează, iar omul rămâne pe loc. Aşa stau lucrurile şi aici. Creierul, ca purtător al inteligenţei noastre, duce o existenţă izolată. De aceea este de fapt inteligenţa atât de independentă de individualitatea noastră. Nici unul dintre noi nu posedă o inteligenţă care să-i fie proprie. Oamenii s-ar înţelege

foarte greu dacă fiecare ar avea o inteligenţă proprie! Noi nu ne putem înţelege decât fiindcă avem toţi aceeaşi inteligenţă, deşi într-o măsură mai mare sau mai mică – există diferite trepte –, dar inteligenţa are ceva general. De aceea oamenii se înţeleg pe baza inteligenţei, care este independentă de calităţile noastre. Iar ceea ce apare în destinul uman ca realitate prezentă în mod nemijlocit, aşadar, şi întâlnirea dintre doi oameni, acţionează asupra inteligenţei şi asupra acelor impulsuri ale simţirii care se leagă de inteligenţă. Noi vorbim atunci de „tipul formidabil", la care, de altfel, nu ne interesează nimic altceva decât tocmai faptul că el acţionează asupra inteligenţei noastre; tot ceea ce în noi nu este karmic acţionează asupra inteligenţei noastre; tot ceea ce în noi este karmic, care ne uneşte ca oameni, în sensul a ceea ce am trăit împreună cu individualităţile umane pe care le-am întâlnit ca oameni trăind în trup, aceasta acţionează prin intermediul voinţei noastre, prin profunzimile fiinţei umane care se află în voinţă. Şi lucrurile stau în acest fel: Înainte ca noi să ne găsim faţă în faţă cu un om cu care suntem legaţi karmic în viaţă, acţionează voinţa. Voinţa nu este întotdeauna luminată de inteligenţă. Gândiţi-vă numai câte elemente întunecate acţionează în ea! Cel mai întunecat este acel element purtător de karmă care îi conduce pe doi oameni să se întâlnească în aşa fel încât atunci ei observă, după modul în care le este cuprinsă voinţa, că aici acţionează karma. În momentul în care ei fac cunoştinţă aflându-se faţă în faţă, inteligenţa începe să acţioneze. Şi ceea ce este urzit atunci de inteligenţă poate constitui, firește, la rândul său, baza unei karme viitoare. Dar putem spune foarte bine: În esenţă – în esenţă, nu în întregime –, karma şi-a exercitat acţiunea sa cu privire la doi oameni legaţi karmic atunci când ei s-au întâlnit. Numai

ceea ce fac ei acum drept continuare a ceea ce urzeşte în inconştient, numai aceasta acţionează mai departe în sensul karmei. Dar multe, multe lucruri sunt întreţesute apoi în destin care tocmai că nu acţionează decât asupra inteligenţei şi asupra simpatiilor şi antipatiilor. Aici trecutul şi viitorul, existenţa lunară şi existenţa solară, se îmbină una cu alta. Firul karmei care vine dinspre trecut se împleteşte cu firul care se îndreaptă spre viitor.

Ne putem adânci privirea cu exactitate în existenţa universală. Căci atunci când privim în sus, dimineaţa când se înalţă Soarele, sau atunci când, noaptea, observăm Luna, noi avem în această colaborare, pe care o presimţim aici, în primul rând o imagine a felului în care interacţionează în propria noastră fiinţă necesitatea şi libertatea în destinul uman. Şi dacă avem o idee clară despre această interacţiune dintre necesitate şi libertate în destinul uman şi dacă, înarmaţi cu această cunoaştere, ne îndreptăm privirea în urmă, Soarele şi Luna încep să ne dezvăluie propria lor spiritualitate. Atunci nu vom mai vorbi numai ca fizicianul naiv care spune, când priveşte Luna: Ea reflectă lumina Soarelui –, ci noi vom vorbi, prin faptul că vom percepe această reflectare a luminii Lunii, care este aceeaşi cu lumina Soarelui, vom vorbi despre urzirea şi acţiunea destinului cosmic.

Şi atunci învăţăm să cunoaştem, prin propriul nostru destin uman, destinul cosmic! Abia atunci ne împletim în mod just destinul nostru uman cu destinul cosmic. Şi astfel omul trebuie să evolueze din nou până la sentimentul de a fi integrat în Cosmos. Aşa cum degetul omului este ceea ce este numai atâta timp cât el este legat de trupul uman – dacă îl tăiem, el nu mai este un deget, el nu este deget decât atât timp cât el este legat de trupul uman –, la fel, omul nu are existenţă decât prin faptul că el este o parte a

Cosmosului. Dar omul este orgolios, pe când degetul ar fi probabil mai modest dacă ar fi conştient, la fel ca omul. Dar poate nici el nu ar fi mai modest dacă ar putea să se desprindă de mână mereu şi să se plimbe pe om – numai că ar trebui, pentru a rămâne un deget, să rămână în sfera omului! Şi omul, care este acum o fiinţă pământească, trebuie să rămână în sfera pământească pentru a fi om. – El este cu totul altceva, el se află în fiinţa sa eternă atunci când se află în afara sferei pământeşti, în existenţa prepământească, în existenţa postpământească. Dar şi acest lucru noi învăţăm să-l cunoaştem numai atunci când ne cunoaştem ca parte constitutivă a Universului. Şi aceasta nu o putem face fantazând pur şi simplu despre legătura noastră cu Universul; o putem face numai atunci când învăţăm, aşa cum se întâmplă din nou astăzi, să ne transpunem încetul cu încetul, prin sentiment, în diferitele formaţiuni concrete ale Universului. Dar atunci simţim cum destinul nostru este cu adevărat o copie a lumii stelare, a elementului solar şi a elementului lunar. Învăţăm atunci să ne îndreptăm privirea spre Univers şi să citim viaţa noastră umană din viaţa marelui Univers. Apoi, pe de altă parte, învăţăm să ne cufundăm privirea în propriul nostru suflet şi învăţăm să înţelegem lumea pornind de la propriul suflet. Căci nimeni nu înţelege Luna dacă nu înţelege ce este necesitatea în destinul uman, şi nimeni nu înţelege Soarele dacă nu înţelege ce este libertatea în fiinţa umană. În acest fel se leagă lucrurile cu privire la necesitate şi libertate.

Pentru ca aceste lucruri să poată pătrunde în acest fel în inimile noastre, în simţirea noastră, drept concepţie cu adevărat esoterică, şi să poată trăi într-un mod şi mai eficient în lume, pentru aceasta am încercat noi să dăm impulsurile prin Congresul de Crăciun de la Goetheanum.

Şi eu sper că ceea ce s-a petrecut cu ocazia acestui Congres de Crăciun [Nota 3] va pătrunde tot mai mult în conştienţa prietenilor noştri, a iubiţilor noştri membri. Şi, în acest sens, aş vrea să vă atrag în mod deosebit atenţia asupra faptului că acum poate ajunge în mâinile tuturor membrilor acea Foaie informativă [Nota 4] intitulată «Ce se întâmplă în Societatea Antroposofică» şi care apare în fiecare săptămână începând de la Congresul nostru de Crăciun. Datorită acestei Foi informative şi a multor altor lucruri care se desfăşoară în Societatea Antroposofică, în viitor această Societate Antroposofică va trebui să participe într-adevăr la acea viaţă însufleţită care poate veni de la antroposofie. Izolarea ramurilor noastre ar trebui să înceteze întru câtva. Abia prin aceasta Societatea Antroposofică devine un întreg, prin faptul că cel care aparţine unei ramuri antroposofice din Noua Zeelandă ştie ce se întâmplă într-o ramură antroposofică din Berna sau din Viena; cel care face parte dintr o ramură antroposofică din Berna ştie ce se întâmplă în Noua Zeelandă sau la New York sau la Viena. Trebuie să existe o posibilitate pentru aceasta. Şi, printre numeroasele lucruri pe care le creăm, sau cel puţin printre numeroasele lucruri pe care vrem să le creăm pornind de la acest Congres de Crăciun, va fi tocmai acesta, faptul că Foaia informativă va fi cu adevărat un organ de comunicare pentru tot ce se petrece în lume în sens antroposofic. Dar va fi necesar să existe înţelegere pentru această Foaie informativă şi atunci vom şti şi ce trebuie să facem pentru ca ea să fie o reuşită.

În timp ce eu vorbesc aici, la Dornach se distribuie în acest moment al treilea număr al acestei Foi informative, în care eu am explicat cum fiecare membru poate contribui ca această Foaie informativă să fie cu adevărat o imagine ce reflectă în mod corespunzător activitatea antroposofică din

cadrul Mişcării antroposofice. Numai fiindcă eu cred că pentru aceasta este într-adevăr necesar ca antroposofia să fie cultivată în Societatea Antroposofică mai mult decât până acum – nu mă refer atât la conţinut, ci mai mult la intensitate, entuziasm şi iubire –, de aceea am hotărât, chiar dacă după uzanţele în vigoare în lume aş avea cu prisosinţă dreptul să mă pensionez – am deja vârsta la care se face acest lucru –, numai pentru că eu gândesc astfel m-am hotărât să o iau din nou de la început. După ce încă din 1912 am predat altora conducerea personală a Societăţii Antroposofice [Nota 5], m-am hotărât să o iau de la început şi să-mi imaginez că aş fi din nou tânăr şi că aş putea acţiona din plin. Şi aş vrea, dragii mei prieteni, să se înţeleagă, tot în acest sens, că aş dori să apară un anumit interes mai viu pentru o viaţă mai vie în cadrul Societăţii Antroposofice. Acest lucru l-aş dori – dumneavoastră puteţi citi în «Goetheanum» şi în Foaia informativă, acei dintre dumneavoastră care nu aţi fost la Dornach –, aş dori ca despre ceea ce s-a înfăptuit la Congresul de Crăciun să poată ajunge ceva, drept cuvânt spiritual, la fiecare membru individual. Şi, prin aceasta, se va reuşi ca în Societate să pătrundă din nou o adevărată viaţă esoterică. În acest scop a fost întemeiată la Crăciun Şcoala Superioară de Ştiinţă Spirituală: pentru ca în Societatea noastră Antroposofică să poată pătrunde din nou o viaţă esoterică. Aceasta se va putea întâmpla.

Cuvintele pe care le-am rostit pentru dumneavoastră astăzi, dragii mei prieteni, am vrut să le rostesc în aşa fel încât ele, în acelaşi timp, să poată exprima aceasta: Fie ca printre noi să poată pătrunde din nou o viaţă esoterică, aşa cum va putea fi ea exprimată tot mai mult, şi aşa cum va putea fi ea realizată prin ceea ce, în viitor, va putea radia de la Dornach, locul unde se află Societatea Generală

întemeiată la Crăciun. Fie ca iubiţii membri ai acestei Ramuri din Berna să poată contribui mult la ceea ce noi am dori atât de bucuroşi să realizăm la Dornach pentru Mişcarea antroposofică, după puterile noastre.

CONFERINȚA A DOUA

Berna, 16 aprilie 1924

S-a spus deja aici, în cercul prietenilor noştri antroposofi din Berna, că acest Congres de Crăciun de la Goetheanum a fost destinat să introducă un suflu nou în Mişcarea antroposofică. Nu poate fi subliniat suficient de des conştienţa acestui suflu nou. Căci aici este vorba, bineînţeles, despre faptul că înainte de acest Congres de Crăciun – cel puţin în practică, deşi poate nu pretutindeni – Societatea Antroposofică era concepută ca un fel de societate care administrează ceea ce constituie conţinutul şi impulsul de viaţă al antroposofiei. Aşa stăteau lucrurile, în esenţă, din momentul în care Societatea Antroposofică a devenit independentă faţă de Societatea Teosofică.

Şi evoluţia acestei Societăţi Antroposofice nu a continuat aşa cum ar fi putut s-o facă în situaţia în care eu însumi nu îmi asumam o funcţie de conducere sau ceva de acest fel, ci ocupam, într-un fel, o poziţie de absolută libertate în sânul Societăţii. Cu toate acestea, s-a putut observa de fapt prea puţin din ceea ce s-ar fi putut dezvolta în condiţiile respectării acestei premise. Astfel că, începând aproximativ din anul 1919 – după anii de război, când, bineînţeles, era dificil să conduci Societatea Antroposofică –, în sânul Societăţii Antroposofice apăruseră tot felul de iniţiative [Nota 6], iniţiative care au luat naştere dintr-o ambiţie sau alta în rândul membrilor şi care, în fond, au

exercitat o influenţă propriu-zis dăunătoare cauzei antroposofice, dăunătoare în sensul că tocmai prin aceasta adversitatea lumii exterioare s-a manifestat într-o măsură cu totul deosebită. Este absolut firesc, dragii mei prieteni, ca atunci când apar astfel de iniţiative în sânul unei Societăţi care se întemeiază pe o bază ocultă să fim în cele din urmă obligaţi – de realitatea esoterică – să lăsăm ca aceste lucruri să se manifeste. Căci, imaginaţi-vă, dacă eu aş fi împiedicat de la bun început tot ceea ce voiau oamenii să facă, atunci majoritatea persoanelor implicate ar spune astăzi: Ei bine, dacă s-ar fi realizat acest lucru sau celălalt, atunci ar fi condus la nişte rezultate favorabile! – Numai că noi putem de fapt spune: Prin aceasta, situaţia Mişcării antroposofice în lume a devenit din ce în ce mai dificilă.

Nu voi menţiona amănunte, ci mă voi strădui să desprind mai mult aspectele pozitive; vreau să spun numai că este absolut necesar ca toate aceste aspecte negative care au apărut încetul cu încetul în Societate, să fie înlocuite cu aspectele pozitive. O asemenea întemeiere pozitivă – aşa cum am menţionat adesea înainte de Congresul de Crăciun de la Goetheanum – cum este Mişcarea antroposofică, aceasta fiind de fapt un curent spiritual condus de puteri şi forţe spirituale ale lumii suprasensibile, care nu face decât să se manifeste aici, în lumea fizică, acest curent nu trebuia să fie confundat cu Societatea Antroposofică, o societate administrativă cu scopul de a cultiva impulsul antroposofic – în măsura în care ea putea să o facă.

Dar acum, o dată cu Congresul de Crăciun de la Goetheanum, toate acestea s-au schimbat complet. Şi numai din punctul de vedere al acestei schimbări avea un sens să preiau eu însumi preşedinţia – împreună cu un Comitet director, formând un organism unitar, care poate

şi trebuie să lucreze intens pentru promovarea Mişcării antroposofice. Aşadar condiţia care trebuie îndeplinită este aceea ca de acum înainte Mişcarea antroposofică să fie una cu Societatea Antroposofică. Aşadar ceea ce nu era valabil înainte de Congresul de Crăciun s-a schimbat de atunci complet. Societatea Antroposofică trebuie să se unească de acum înainte cu Mişcarea antroposofică aşa cum se prezintă ea în lume. Dar prin aceasta a devenit necesar ca impulsul esoteric ce străbate întreaga Mişcare antroposofică să apară tot atât de real în întreaga structură a Societăţii Antroposofice. De aceea, începând de la acest Congres de Crăciun de la Dornach, trebuie neapărat să fie recunoscut faptul că această constituire a Comitetului director de la Dornach este în sine un fapt esoteric, că un curent esoteric real străbate Societatea şi că trebuie să considerăm constituirea Comitetului director drept un fapt esoteric. Cu această condiţie a fost constituit acest Comitet director.

Pe lângă aceasta, trebuie să se reţină că pe viitor Societatea Antroposofică nu este numai o instituţie care doar administrează antroposofia, ci că antroposofia însăşi trebuie să fie înfăptuită în tot ceea ce se întâmplă în Societatea Antroposofică. Activitatea însăşi trebuie să fie antroposofică. Acest lucru, după cum se pare, pătrunde foarte greu în conştienţă. Dar această transformare fundamentală ar trebui să-şi găsească locul, încetul cu încetul, în conştienţa prietenilor noştri.

În primul rând, am încercat, în Foaia de comunicări pentru membri care apare ca supliment al revistei «Goetheanum», să-i aducem Societăţii ceea ce îi poate da acestei Societăţi o substanţă unitară, ceea ce poate introduce, ca să spunem aşa, un curent de gândire unitar, care să poată sluji, prin Mişcarea antroposofică, acelui

curent spiritual care se revarsă spre noi; să-i aducem Societăţii ceea ce face posibilă existenţa unui curent de gândire unitar, în special prin formularea săptămânală a unor teze călăuzitoare [Nota 7], care trebuie să fie, ca să spunem aşa, germenul fundamental pentru ceea ce se întâmplă în ramurile individuale. Este într-adevăr ciudat că încă nu se recunoaşte ce este Mişcarea antroposofică.

Acum câtva timp am primit o scrisoare de la un tânăr membru al Societăţii Antroposofice. Această scrisoare trata despre integrarea – e vorba de Elveţia, dar acest lucru nu are nici o importanţă, menţionez faptul ca exemplu –, despre integrarea în Societatea Antroposofică a Comunităţii pentru Reînnoire Creştină. Ei bine, la un moment dat, eu am subliniat de la Goetheanum din Dornach cum trebuie să fie concepută această Comunitate pentru Reînnoire Creştină în raport cu Societatea Antroposofică [Nota 8]. Atunci am subliniat că eu nu pot fi considerat, în nici un fel, din interiorul Societăţii Antroposofice, drept întemeietorul Comunităţii Creştinilor, ci că această Comunitate a Creştinilor a fost constituită de mine – am folosit în acel moment expresia „ca persoană privată" – alături de Societatea Antroposofică. Scrisoarea se referă la această expresie, „persoană privată", după ce s-a spus că o reînnoire religioasă nu se poate face de către un om, ci numai prin faptul că un impuls spiritual venit din sferele superioare pătrunde iarăşi impulsurile pământeşti. Numai prin acţiunea puterilor divin-spirituale se poate spera la o reînnoire religioasă. Ceea ce este absolut adevărat. Dar aici poate se uită un lucru – şi este necesar ca acest lucru să fie înţeles în mod just în cadrul Societăţii Antroposofice. Trebuie să fie înţeles acest lucru: Mişcarea antroposofică în sine – şi tot în sânul ei se află şi izvoarele mişcării de reînnoire creştină – nu îşi datorează originea

unui impuls uman, ci, bineînţeles, ea este ceva care şi-a găsit locul în lume sub influenţa şi datorită impulsului puterilor spiritual-divine. Numai considerând antroposofia însăşi drept o realitate instituită în mod spiritual, care se revarsă în mod esoteric în civilizaţie, numai când din izvoarele antroposofiei va putea lua naştere altceva, numai atunci se va putea forma o părere justă, şi atunci o asemenea obiecţie cum este aceea pe care o prezintă această scrisoare nu va mai fi posibilă. Trebuie să fie prezentă conştienţa că de acum înainte Societatea Antroposofică este condusă în mod esoteric de la Goetheanum.

De aceasta se leagă faptul că un suflu absolut nou trece prin tot ceea ce este considerat acum Mişcare antroposofică. De aceea, dragii mei prieteni, dumneavoastră remarcaţi de asemenea că începând din acea perioadă se poate vorbi cu totul altfel decât înainte. În viitor nu va mai fi vorba de nimic altceva în afară de faptul că în toate măsurile luate în cadrul Mişcării antroposofice, unită cu Societatea Antroposofică, va exista responsabilitatea faţă de puterile spirituale. Dar trebuie ca acest lucru să fie înţeles în mod just. Şi mai ales trebuie să fie înţeles faptul că deja denumirea de «Societate Antroposofică Generală» nu are voie să fie folosită cu ocazia vreunei manifestări oarecare fără ca mai întâi să fi primit avizul Comitetului director de la Dornach; să nu fie folosit mai departe ceva care a fost inaugurat la Dornach fără să se fi pus în raportul corespunzător cu Comitetul director de la Dornach. Eu sunt obligat să menţionez acest fapt, deoarece se întâmplă mereu asemenea lucruri, de exemplu, se ţin conferinţe sub egida Societăţii Antroposofice Generale fără a se cere avizul de la Dornach. Ne slujim de lucruri care sunt de natură esoterică, de nişte

formulări, de exemplu, fără a întemeia acest comportament pe un acord cu Comitetul director, ceea ce este absolut necesar; căci noi avem de-a face cu realităţi, şi nu cu nişte măsuri administrative oarecare sau cu nişte formalităţi. Aşadar pentru toate aceste lucruri, şi altele de acest fel, trebuie să cerem un aviz sau să adresăm o cerere secretarului Comitetului director de la Dornach. Dacă nu există acest aviz, manifestarea respectivă este considerată ca o manifestare care nu provine din sânul Mişcării antroposofice. Acest lucru trebuie să apară într-un fel oarecare.

Lucrurile sunt acum de-aşa natură încât orice element birocratic, orice măsură administrativă pur formală trebuie să dispară pe viitor din Societatea Antroposofică. Relaţia existentă în sânul Societăţii este pur umană, totul trebuie să se întemeieze pe elementul pur uman. Poate îmi este îngăduit aici să menţionez că acest lucru apare deja în faptul că de acum înainte cele douăsprezece mii de carnete de membru care vor fi alcătuite vor fi semnate de mâna mea. Am fost sfătuit să fac o ştampilă care să fie aplicată. Eu nu voi face aşa ceva. Este doar o măsură infimă, totuşi e ceva diferit când îmi plec privirea asupra numelui unui membru şi, prin aceasta, se stabileşte o relaţie, deşi abstractă, totuşi, personală. Deşi este vorba de un aspect exterior, el trebuie să arate totuşi că în viitor noi ne străduim să stabilim relaţii personal, umane. De aceea, de exemplu, recent, la Praga, atunci când am fost întrebaţi dacă Societatea Naţională din Boemia poate deveni membră a Societăţii Antroposofice, a trebuit să decidem că acest lucru nu este posibil: pot deveni membri ai Societăţii Antroposofice numai oameni individuali; ei se pot aduna pentru a forma grupuri. Dar ei devin membri în calitate de oameni individuali şi posedă

un carnet de membru ca oameni individuali. Aşadar persoanele juridice nu sunt personalităţi umane, ele nu pot avea un carnet de membru. La fel, Statutul nu stabileşte nimic, el descrie pur şi simplu ceea ce vrea să facă din propria sa iniţiativă pentru Mişcarea antroposofică Comitetul director de la Dornach, care trebuie să fie înţeles într-un sens esoteric. În viitor, toate aceste lucruri trebuie să fie tratate cu cea mai mare seriozitate; numai astfel va fi posibil să creăm în Societatea Antroposofică acea atmosferă fără de care mi-ar fi fost imposibil să îmi asum sarcina conducerii Societăţii Antroposofice.

Prin Congresul de Crăciun, în întreaga noastră activitate, în întreaga noastră muncă trebuie să pătrundă neapărat un suflu nou. De aceea, în viitor, ceea ce vom spune va fi adus la lumină absolut din spirit, vom vorbi în aşa fel încât lucruri cum sunt cele care s-au întâmplat în ultimul timp să nu se mai poată întâmpla. Vedeţi dumneavoastră, o mare parte a adversităţilor faţă de noi [Nota 9] a luat naştere, de exemplu, din cauză că unele lucruri din sânul Societăţii au fost înţelese drept provocare. Desigur, la aceasta se adaugă tot felul de lucruri de rea-credinţă, dar în viitor nu vom mai putea avea faţă de adversităţi aceeaşi atitudine ca în trecut. Căci ciclurile de conferinţe sunt la dispoziţia fiecăruia, ele se găsesc la Editura Filosofică-Antroposofică. Noi nu permitem să se facă publicitate pentru ele la librărie, noi nu le punem în circulaţie distribuindu-le prin librărie, dar ele sunt accesibile tuturor. Acest lucru este deja suficient pentru a reduce la tăcere afirmaţia conform căreia Societatea Antroposofică ar fi o societate secretă, deţinând scrieri secrete. Dar în viitor se vor petrece multe lucruri în sânul Mişcării antroposofice în privinţa cărora nu putem avea nici o legătură cu vreo lume exterioară ostilă. O mare parte

din ceea ce se va revărsa în viitor în învăţământul Societăţii Antroposofice va fi de-aşa natură încât va provoca o adversitate absolut firească din partea celor care sunt în exterior, dar o adversitate care nu ne va îngrijora, fiindcă ea este absolut firească.

În acest spirit aş vrea să vă spun câte ceva mai ales despre faptul că înţelegerea evoluţiei istorice a omenirii apare într-o cu totul altă lumină când abordăm cu seriozitate studiul corelaţiilor karmice din devenirea lumii.

Vedeţi dumneavoastră, cu ocazia primei adunări generale care s-a ţinut la Berlin pentru întemeierea a ceea ce era pe atunci Secţia Germană a Societăţii Teosofice, eu am ales un anumit titlu pentru o conferinţă pe care intenţionam să o ţin atunci. Titlul era: «Exerciţii practice cu privire la karmă» [Nota 10]. Voiam pe atunci să introduc ceea ce este posibil să se realizeze acum. Vreau să tratăm foarte serios studiul karmei.

Pe atunci existau în Secţia Germană a Societăţii Teosofice anumiţi vechi membri ai Societăţii Teosofice; ei au început efectiv să se cutremure la ideea că aveam intenţia să inaugurez lucrurile într-o manieră atât de esoterică. Şi, într-adevăr, acolo atmosfera nu era favorabilă pentru aceasta. Se putea constata cât de puţin erau pregătite sufletele pentru aşa ceva. Sub forma pe care intenţionam să i-o dau atunci, tema «Exerciţiilor practice cu privire la karmă» nu a putut fi pusă absolut deloc în valoare. Împrejurările au făcut necesar ca ea să fie în acel moment tratată, de fapt, într-un fel mult mai exoteric decât intenţionam pe atunci. Dar acum, prin faptul că s-a realizat o muncă pregătitoare de mai bine de două decenii, trebuie să întreprindem, în sfârşit, un studiu cu adevărat esoteric. Astfel, a putut avea loc la Dornach Congresul de Crăciun, care a introdus esoterismul în Societate, şi acum putem

face legătura cu acel moment în care s-a născut intenţia de a introduce acest caracter esoteric în Societate.

Ce este, în realitate, evoluţia istorică a omenirii, atunci când ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce i se dezvăluie omului drept vieţi pământeşti succesive? Gândiţi-vă numai, dragii mei prieteni, când apare o personalitate cu rol de conducător, de ghid, în evoluţia omenirii, atunci trebuie să spunem că această personalitate poartă în sine o individualitate, un suflet, care a mai fost prezent aici în cadrul unor vieţi pământeşti şi, în aceste vieţi pământeşti, ea a adus impulsurile din vieţi pământeşti anterioare. În realitate, noi înţelegem această personalitate numai când o înţelegem pe baza vieţilor ei pământeşti anterioare. Vedem totodată, prin aceasta, că ceea ce acţiona în epocile trecute ale istoriei lumii este transportat de oamenii înşişi din aceste epoci trecute. Ceea ce se află în civilizaţia actuală a apărut prin intermediul oamenilor unui prezent mai vast. Dar aceşti oameni ai unui prezent mai vast sunt aceleaşi suflete care erau prezente în nişte epoci anterioare, care au asimilat ceea ce aduceau civilizaţiile anterioare. Ceea ce au asimilat ei este transportat de aceşti oameni în prezent. Şi la fel se întâmplă pentru celelalte epoci. Astfel, noi putem înţelege curentul continuu al impulsurilor civilizatoare numai dacă putem sesiza ceea ce a fost transportat de suflete dintr-o epocă în alta. Atunci rezultă o istorie concretă, faţă de una abstractă. În mod curent, se vorbeşte întotdeauna numai de idei care acţionează în istoria lumii sau de o voinţă morală, de impulsuri morale, în general, care transportă lucrurile dintr-o epocă în alta. Purtătorii a ceea ce provine din alte epoci de cultură sunt înseşi sufletele umane, căci ele se reîncarnează mereu din nou. Numai când examinăm mai întâi felul în care ceea ce a devenit istorie a fost transportat

dintr-o epocă într-alta de oamenii înşişi, care au trăit vieţi pământeşti succesive, numai atunci înţelegem şi cum ne-am transformat noi înşine, cum am transportat ceea ce stă la baza destinului trupului, la baza destinului, în bine sau în rău. Atunci se dezvăluie tainele, marile enigme ale devenirii istorice.

Aş vrea să vă arăt astăzi, cu ajutorul a trei exemple, cum acţionează karma prin intermediul unor personalităţi concrete: unul din aceste exemple ne va conduce mai curând spre marea scenă a istoriei, celelalte două se vor referi mai mult la reîncarnări ale unor oameni individuali.

Vedeţi dumneavoastră, în civilizaţia noastră modernă există multe lucruri care nu sunt de fapt întru totul în acord cu creştinismul, cu evoluţia creştină: de exemplu ştiinţa modernă, cu toate elementele care sunt introduse deja din şcoala primară, în aşa fel încât chiar oamenii care nu ştiu nimic despre ştiinţele naturii să aibă o activitate de gândire în sensul ştiinţelor naturii. De fapt, aceste impulsuri nu sunt creştine. De unde provin ele?

Dumneavoastră ştiţi cu toţii că aproximativ cu o jumătate de mileniu după întemeierea creştinismului s-a răspândit arabismul, inspirat de Mahomed. Când urmărim mai întâi acest arabism, vedem că Mahomed a întemeiat o învăţătură care, într-un anumit sens, s-a opus creştinismului. În ce măsură s-a opus ea creştinismului? – Vedeţi dumneavoastră, ţine de creştinism faptul că în miezul creştinismului trăiesc cele trei forme ale Divinităţii: Tatăl, Fiul şi Spiritul. Aceasta ne duce în urmă la vechile Misterii, care îi conduceau în sus pe oameni prin patru trepte pregătitoare, apoi prin trei trepte superioare. Când omul a atins treapta a cincea, el apare ca reprezentantul Spiritului, la a şasea, ca reprezentantul lui Christos, la a

şaptea, treapta supremă, ca reprezentantul Tatălui. Am vrut doar să menţionez aceste trepte.

Această Trinitate face să fie posibil în evoluţia creştinismului un impuls spre libertate. Privirea se înalţă spre Dumnezeu-Tatăl. Ce avem aici? Când privirea se înalţă spre Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Tatăl este acea spiritualitate care trăieşte în toate puterile Universului ce emană spre existenţa pământească de la Lună. Dar, în sânul acestei existenţe pământeşti, forţele ce emană de la Lună sunt acele forţe care au de-a face cu impulsurile germinării fizice, aşadar, la om, cu faptul că el devine un om fizic. Firește, trebuie să ne fie întotdeauna clar faptul că această formare a omului fizic îşi are latura sa spirituală. Noi coborâm din existenţa prepământească în existenţa pământească o existenţă spiritual-sufletească, noi ne unim cu corpul fizic. Dar tot ceea ce se întâmplă aici şi care, începând de la naştere, îl introduce pe om în viaţa pământească, aceasta este opera lui Dumnezeu-Tatăl, este o operă destinată Pământului prin intermediul forţelor lunare. Prin faptul că omul este supus într-o viaţă pământească forţelor lunare, el este predispus deja dinainte ca, din momentul în care intră în evoluţia pământească, să fie supus unor impulsuri absolut precise. De aici provine şi faptul că, de exemplu, o religie lunară, o religie în mod expres a Tatălui – cum a fost vechea religie iudeo-ebraică –, este în întregime orientată în aşa fel încât nu acordă valoare în om decât celor ce se află în el prin puterile lui Dumnezeu-Tatăl, prin forţele lunare. Dar, în momentul în care a fost întemeiat creştinismul, mai erau încă prezente în ambianţa lui Christos vechile adevăruri din Misterii, care trimiteau în urmă, de exemplu, la anumite reguli absolut precise datând din epoca de civilizaţie postatlanteană cea mai îndepărtată, la anumite reguli care

ar părea absolut groteşti omului de astăzi, dar care erau totuşi întemeiate pe natura umană.

Vedeţi dumneavoastră, când, în timpul primei civilizaţii postatlanteene, cea pe care noi am numit-o epoca protohindusă, omul atingea vârsta de treizeci de ani, el trecea în viaţa pământească printr-o transformare radicală, printr-o metamorfoză. O transformare atât de radicală, încât, pentru a o exprima în termenii actuali, moderni, am spune că se putea întâmpla următorul lucru: Omul care a trecut de treizeci de ani întâlneşte un alt om, pe care îl cunoştea foarte bine, cu care el era poate prieten, şi care nu trecuse încă de treizeci de ani. Acesta i se adresează, vrea să-l salute. Cel care a trecut de treizeci de ani nu înţelege deloc ce vrea acest om: El, începând de la al treizecilea an al vieţii, a uitat tot ceea ce a trăit pe Pământ! Iar ceea ce continua să acţioneze în viaţă în interiorul lui ca impuls era dat de Misterii. Aşa era în timpurile cele mai îndepărtate ale evoluţiei, după catastrofa atlanteană. Pentru a afla ce trăise el mai înainte, trebuia mai întâi să se informeze; el afla asta de la comunitatea restrânsă prezentă în jurul lui. La treizeci de ani, sufletul era atât de transformat încât omul devenea cu totul nou. El începea o existenţă nouă, aşa cum făcuse ca mic copil în momentul naşterii. Atunci, îi era absolut clar: Până la treizeci de ani acţionează puterile tinereţii, apoi Misteriile, purtătoare ale unor impulsuri reale, sunt acelea care trebuie să aibă grijă ca omul să ducă mai departe în sufletul său o existenţă umană. Asta făceau Misteriile, fiindcă ele deţineau misterele Fiului.

Christos a trăit deja într-o epocă în care misterele Fiului, aşa cum tocmai le-am schiţat, se pierduseră complet şi nu mai erau cunoscute decât în nişte cercuri restrânse. Dar, prin experienţa pe care El a trăit-o la treizeci de ani, Christos s-a putut revela ca fiind ultimul care a primit

impulsul Fiului, şi anume direct din Cosmos, aşa cum trebuie primit, pentru ca după vârsta de treizeci de ani să depindă de forţele Soarelui, aşa cum înainte depindea de forţele Lunii. Christos i-a făcut pe oameni să înţeleagă că Entitatea Fiului din El este acea Entitate Solară care era aşteptată odinioară, în vechile Misterii, ca ceva care nu era prezent pe Pământ. Astfel, omenirea a fost îndrumată, aşa cum în vechile Misterii fuseseră contemplate misterele forţei Soarelui, să-şi îndrepte acum privirea asupra lui Christos, pentru a spune: Acum misterul Soarelui a pătruns în om. Dar acest lucru a fost extirpat complet în primele secole creştine. Înţelepciunea stelară, înţelepciunea cosmică a fost extirpată şi, încetul cu încetul, s-a format despre Misteriul de pe Golgotha o concepţie materialistă, o concepţie care nu-L cunoaşte pe Christos decât ca fiinţa care, desigur, a trăit în Iisus, dar o concepţie care, în rest, nu vrea să ştie nimic despre întregul context.

În primele secole creştine, cei care ştiau aceste lucruri puteau spune: Alături de Dumnezeu-Tatăl este Dumnezeu-Fiul sau Dumnezeu- Christos. Dumnezeu-Tatăl stăpâneşte ceea ce este implantat în om prin necesitate, fiindcă aceasta s-a născut o dată cu el şi acţionează în el ca şi forţele naturii. În acest fel a luat naştere şi religia ebraică. Creştinismul pune alături de aceasta puterea Fiului, care pătrunde, drept Creator, în sufletul omului în decursul vieţii umane, care îl eliberează şi îl face să se nască din nou din sine însuşi, pentru ca el să poată deveni în existenţa pământească ceva care să nu fi fost dat dinainte, de forţele lunare, o dată cu naşterea. Acesta era impulsul esenţial al creştinismului în primele secole.

Împotriva acestui impuls s-a ridicat mahomedanismul, cu principiul său care are o mare influenţă, şi anume că există alt dumnezeu în afară de

dumnezeul pe care Mahomed trebuie să-l vestească. – Aceasta este o reîntoarcere la timpurile precreştine, numai că sub o formă reînnoită, căci această concepţie a apărut la o jumătate de mileniu după întemeierea creştinismului. Astfel, s-a făcut din dumnezeul naturii, din Dumnezeu-Tatăl, dumnezeul unic, care nu este un dumnezeu al libertăţii, care nu este un dumnezeu care îi conduce pe oameni spre libertate. Aceasta favorizează în sânul arabismului, acolo unde se răspândeşte mahomedanismul, o reînnoire a vechilor culturi. Şi într adevăr, în diferite centre de civilizaţie ale Orientului are loc, într-un mod grandios, o renaştere a culturilor străvechi, cu excluderea creştinismului. Această renaştere se răspândeşte totodată prin campaniile militare pe care le duce arabismul, pornind din est spre vest, în Africa, încercuind, aş spune, creştinismul într-un curent de reînnoire a vechilor culturi sub forma arabismului.

Un centru strălucit al acestui arabism exista în Asia la curtea lui *Harun al Rashid*, pe vremea când în Europa domnea *Carol cel Mare* [Nota 11]. Dar, în timp ce Carol cel Mare abia învăţa să citească şi să scrie, şi să dezvolte astfel cele mai primitive începuturi ale culturii, la curtea lui Harun al Rashid se manifesta o civilizaţie grandioasă. Harun nu era poate un spirit foarte bun, dar era un spirit cuprinzător, pătrunzător, genial, un spirit universal în cel mai bun sens al cuvântului. El aduna la curtea sa toţi înţelepţii care erau purtătorii a tot ceea ce se putea şti în acea epocă: poeţi, filosofi, medici, teologi, arhitecţi; toţi aceştia trăiau, adunaţi aici de spiritul său uriaş, la curtea lui Harun al Rashid.

Dar la această curte a lui Harun al Rashid trăia un spirit important, absolut eminent, un spirit care – nu în acea epocă, în încarnarea de atunci la curtea lui Harun al

Rashid, ci într-o încarnare anterioară – fusese un adevărat iniţiat. Dumneavoastră vă veţi întreba: Dar un iniţiat, trecând printr-un şir de încarnări, nu rămâne tot un iniţiat? Se poate să fi fost într-o epocă anterioară un iniţiat profund, dar el trebuie, într-o epocă ulterioară, să se folosească de acel corp, să sufere acea educaţie care poate rezulta din sânul epocii respective. El trebuie să păstreze atunci în subconştient puterile care provin din încarnarea anterioară. În om trebuie să se dezvolte atunci ceea ce este conform cu civilizaţia în care trăieşte. Astfel, există oameni care, din punct de vedere exterior, par a fi rezultatul civilizaţiei lor; dar, din felul lor de a trăi, vedem în ei impulsuri mai profunde. Ei au fost odinioară iniţiaţi, şi nu au pierdut aceste impulsuri, ei acţionează din subconştientul lor conform acestor impulsuri, dar nu pot face altfel decât să se adapteze la ceea ce le oferă viaţa culturală a epocii lor.

Astfel era personalitatea despre care tradiţia spune că a introdus la curtea lui Harun al Rashid o organizare grandioasă în privinţa tuturor ştiinţelor, o personalitate care pe atunci era chiar unul dintre cei mai mari înţelepţi ai timpului, al cărui spirit era înzestrat cu un talent de organizator de o asemenea anvergură, încât multe din cele ce au acţionat la curtea lui Harun al Rashid au provenit de la acest spirit.

Aşa s-a răspândit arabismul de-a lungul secolelor. Cunoaştem foarte bine războaiele pe care a trebuit să le poarte Europa pentru a menţine arabismul în limitele sale. Dar aceasta nu rezolvă totul. Sufletele care au acţionat în sfera arabismului trec prin poarta morţii, continuă să evolueze în lumea spirituală şi rămân, întru câtva, la felul lor de a acţiona. Aşa se întâmplă cu cele două

individualităţi, cea a lui Harun al Rashid şi cea a înţeleptului său consilier care trăia la curtea sa.

Să-l urmărim mai întâi pe Harun al Rashid. El a trecut prin poarta morţii, a continuat să evolueze în lumea spirituală. Arabismul este respins în forma sa exterioară; creştinismul introduce în Europa Centrală şi în Europa Occidentală caracterul său exoteric pe care l-a adoptat treptat. Dar, pe cât de puţin era posibil ca în Europa să se acţioneze în continuare în sensul mahomedanismului, al arabismului, sub vechea formă, pe atât de mult devine posibil ca sufletele celor care trăiseră la curtea lui Harun al Rashid în sânul acestei strălucite civilizaţii şi îi primsieră impulsul să continue să acţioneze tocmai în sensul acestui impuls.

Îl vedem pe Harun al Rashid însuşi reîncarnându-se în renumita personalitate a lui *Baco de Verulam* [Nota 12], acel spirit englez determinant, sub influenţa căruia se află întreaga gândire ştiinţifică modernă şi, o dată cu ea, multe din cele ce trăiesc acum în oameni. Pornind de la Londra, din Anglia, Harun al Rashid nu putea răspândi o cultură, o civilizaţie sub o formă în sens îngust arabă; acest suflet trebuia să se slujească de forma care era posibilă în Occident. Dar caracterul său fundamental, linia fundamentală a ceea ce a răspândit Baco de Verulam asupra modului de gândire european este vechiul arabism sub o formă nouă. Şi astfel, arabismul trăieşte tocmai în modul de gândire din domeniul ştiinţelor naturii de astăzi, căci Baco de Verulam este Harun al Rashid reîncarnat.

Înţeleptul care trăise la curtea sa a trecut de asemenea, prin poarta morţii, dar el a urmat un alt drum. El nu se putea scufunda într-un asemenea curent spiritual de orientare materialistă în care s-a putut scufunda Baco, el trebuia să rămână în sânul unui curent mai spiritualizat.

Astfel că, în epoca în care acţiona şi Baco de Verulam, a acţionat un alt spirit – dar acesta în Europa Centrală –, un spirit al cărui suflet a întâlnit, într-un fel, ceea ce emana de la Harun al Rashid reîncarnat. Vedem curentul lui Baco revărsându-se din Anglia în direcţia Europei Centrale, de la vest la est. Prin faptul că sufletul a adus, aş putea spune, această concepţie a arabismului care trecuse prin Spania şi prin Franţa, se poate deja înţelege că el a asimilat un conţinut diferit faţă de celălalt suflet, putem înţelege că el, după ce trece prin poarta morţii, în timp ce traversează lumea spirituală, îşi fixează privirea asupra a ceea ce se întâmplă în Europa Centrală şi de Est şi el se naşte din nou, în Europa Centrală, ca *Amos Comenius* [Nota 13]. El a reînnoit ceea ce trăise în sufletul său la curtea lui Harun al Rashid adăpându-se din înţelepciunea orientală, fiind în secolul al 17-lea acea personalitate care a susţinut energic următoarea idee: Prin evoluţia umană trece un element spiritual, un element spiritual structurat. – Se spune adesea în mod eronat că Amos Comenius credea în „Împărăţia de o mie de ani", ceea ce este însă o denaturare. În realitate, aceasta înseamnă că Amos Comenius credea în existenţa unor epoci în evoluţia omenirii, că el a admis o evoluţie spirituală a istoriei lumii, structurată din lumea spirituală. El vrea să arate că un element spiritual tălăzuieşte şi urzeşte în întreaga natură: el scrie o «Pansophia», o înţelepciune omniprezentă. Activitatea lui Amos Comenius este marcată de un suflu spiritual profund. Şi, în acelaşi timp, el este un înnoitor al artei pedagogice. Este un lucru cunoscut: el năzuieşte după concreteţe, dar o altfel de concreteţe decât materialismul, o concreteţe impregnată de spirit. Eu nu pot face aici o expunere amănunţită, pot numai arăta cum arabismul sub forma sa occidentală şi arabismul sub forma sa orientală, au izvorât din curentul

care a luat naştere prin confluenţa acestor două impulsuri spirituale care se întâlnesc în Europa Centrală.

Înţelegem multe lucruri care trăiesc în civilizaţia Europei Centrale numai dacă vedem cum nişte spirite care au trăit la curtea lui Harun al Rashid transportă ele însele din Asia în Europa – sub forma nouă pe care aceasta o putea lua – ceea ce provine din arabism. Vedem astfel cum acţionează individualitatea umană în devenirea istorică. Şi atunci, dacă ne îndreptăm privirea asupra unor asemenea exemple semnificative, am putea învăţa cum acţionează karma pe parcursul încarnărilor. Acestea pot fi apoi aplicate, aşa cum am spus cu diferite ocazii, la propria noastră încarnare. Dar trebuie să cunoaştem mai întâi nişte exemple concrete.

Să examinăm mai întâi un asemenea exemplu – care probabil trezeşte interesul înainte de toate în această ţară –, să-l observăm pe poetul elveţian *Conrad Ferdinand Meyer* [Nota 14]. Când ne îndreptăm privirea, dincolo de creaţiile sale poetice, asupra personalităţii sale, ea ne poate trezi un mare interes. Este o personalitate ciudată acest Conrad Ferdinand Meyer. La el se întâmpla întotdeauna astfel: Când îşi compunea poemele sale evoluând în ritmuri minunate, noi vedem, dacă suntem în stare să observăm asemenea lucruri, că sufletul său avea în fiecare clipă un fel de tendinţă de a ieşi din trup. Ceea ce trăieşte în minunatele forme ale poemelor, ca şi în proza poetică a lui Conrad Ferdinand Meyer, este un element pur sufletesc. El a avut de suferit, de asemenea, în mai multe rânduri în viaţă, prin destinul său, când această separare dintre spiritual-sufletesc şi fizic-corporal devenea prea puternică, el a avut de suferit prin faptul că o anumită tulburare apărea în viaţa sa pământească. Această legătură labilă dintre spiritual-sufletesc şi fizic-corporal poate fi observată

când ne ocupăm de creaţiile poetice sau de personalitatea lui Conrad Ferdinand Meyer. Această individualitate, care în timpul încarnării sale în persoana lui Conrad Ferdinand Meyer, trăia în trupul fizic doar printr-o legătură slabă, trebuie – aşa ne spunem, în primă instanţă –, trebuie să fi trăit în vieţi anterioare experienţe absolut speciale.

Dar cercetările privind vieţile anterioare nu sunt, în realitate, întotdeauna uşoare. Trebuie să trecem prin decepţiile cele mai diverse, pin refuzurile cele mai variate, în faţa a ceea ce am vrea să pătrundem cu spiritul. Ceea ce spun eu aici despre reîncarnări nu este deloc menit să satisfacă gustul de senzaţional, ci să clarifice tot mai profund devenirea istorică.

Urmărind viaţa lui Conrad Ferdinand Meyer, dacă pornim tocmai de la această legătură slabă între spiritual-sufletesc şi fizic-corporal, suntem conduşi spre o încarnare îndepărtată din secolul al 6-lea al erei creştine. Suntem conduşi spre o individualitate pe care nu o vedem la început foarte clar cu ajutorul intuiţiei spirituale, pe baza căreia se urmăresc asemenea lucruri. Suntem propriu-zis deturnaţi din nou, din punct de vedere spiritual, de la această individualitate care trăia în Italia, şi care se adaptase în Italia la forma de creştinism care se răspândea pe atunci. Nu reuşim să o abordăm în mod just şi suntem trimişi din nou la încarnarea lui Conrad Ferdinand Meyer, astfel încât, de fapt, în această cercetare a unei încarnări anterioare, în timp ce credeam că am ajuns deja la încarnarea din secolul al 6-lea, trebuie să revenim la cel care a fost mai târziu Conrad Ferdinand Meyer; şi atunci nu înţelegem în mod clar legătura dintre cele două încarnări, până când se descoperă soluţia enigmei. Observăm că în Conrad Ferdinand Meyer trăieşte o idee care ne derutează, o idee care a luat şi o formă artistică, o idee care a trecut în

nuvela intitulată «Sfântul», care vorbeşte despre *Thomas Becket* [Nota 15], Cancelar-Arhiepiscop de Canterbury în secolul al 12-lea, la curtea regelui Henric al Angliei.

Ei bine, dacă urmărim înlănţuirile de gânduri şi sentimente care trăiau în Conrad Ferdinand Meyer în timp ce scria această nuvelă, abia atunci pătrundem în mod just în felul în care acţiona spiritul lui Conrad Ferdinand Meyer. Suntem conduşi, într-un fel, de la o întunecare a conştienţei spre claritate, şi apoi invers. În cele din urmă, ne spunem: Este ceva absolut deosebit cu această idee din povestirea lui Conrad Ferdinand Meyer; ea nu se explică dintr-o dată, se pare că are nişte rădăcini foarte adânci. Atunci se vede că ea provine dintr-un impuls care s-a născut într-o viaţă pământească trecută, în timp ce individualitatea lui Conrad Ferdinand Meyer trăia în Italia, la o curte mai mică, unde ea a jucat un rol important în cadrul evoluţiei creştinismului: această individualitate a trăit atunci ceva deosebit. Observăm, încetul cu încetul, că ea fusese trimisă într-o misiune creştină, plecând din Italia în Anglia. Această misiune a creat atunci Arhiepiscopatul de Canterbury. Individualitatea care a devenit mai târziu Conrad Ferdinand Meyer era, pe de o parte, profund impresionată de o artă azi dispărută, răspândită în Italia în secolele 4, 5, care a luat apoi o formă mai elaborată, arta mozaicurilor italiene. Individualitatea lui Conrad Ferdinand Meyer lucra în acest domeniu. Impulsionat de creştinismul din vremea aceea, el a plecat apoi cu o misiune creştină în Anglia. După ce a participat la întemeierea Arhiepiscopatului de Canterbury, el a fost asasinat de o căpetenie anglo-saxonă în împrejurări ciudate.

Acest fapt a trăit mai departe în suflet ca impuls. Iar atunci când acest suflet a revenit în lume în persoana lui Conrad Ferdinand Meyer, el purta în subconştientul său

amprenta acestui destin de odinioară: Faptul de a fi fost asasinat în Anglia – acest lucru are de-a face cu Arhiepiscopatul de Canterbury! Aşa cum uneori apare un impuls în sfera amintirii când răsună un cuvânt, tot astfel a continuat să acţioneze acest impuls: „eu am avut cândva de-a face cu Canterbury", şi aceasta a dat sufletului lui Conrad Ferdinand Meyer imboldul de a descrie, nu destinul său – acesta rămâne în subconştient –, ci destinul asemănător, al lui Thomas Becket, cancelarul lui Henric al Angliei, care era totodată Arhiepiscop de Canterbury.

Această boală sufletească ciudată a lui Conrad Ferdinand Meyer a provocat şi alunecarea propriului său destin în altul, cu care el, Conrad Ferdinand Meyer, face cunoştinţă din istorie.

În timpul Războiului de Treizeci de ani, când în Europa Centrală domnea o atât de mare confuzie, această individualitate vine din nou pe lume, şi anume ca femeie. Şi, pe când era încarnată ca personalitate feminină, haosul care domnea în acea epocă a exercitat o influenţă profundă asupra acestei individualităţi. Această femeie s-a căsătorit cu o personalitate care propriu-zis era cam fără maniere, un luptător care în faţa situaţiei din Germania a fugit în Elveţia, în Cantonul Grison. Astfel încât acest cuplu – femeia sensibilă la impresiile puternice, dar, ce-i drept, haotice, din acea epocă, bărbatul mai vulgar – s-a stabilit în Cantonul Grison.

Aici a asimilat din evenimentele care agitau lumea în acea epocă, ceea ce încearcă să iasă la lumină, la rândul său, în «Jürg Jenatsch». Astfel, gândurile şi sentimentele apar din nou la Conrad Ferdinand Meyer pe baza a ceea ce a trăit în acest fel. Dificultatea este că el primea în sufletul său aceste impresii, dar ele trebuiau să fie metamorfozate, deoarece el trăia în lume în aşa fel încât, în realitate, fiinţa

sa spiritual-sufletească prelua mereu nişte impulsuri care aveau apoi ca efect faptul că în Conrad Ferdinand Meyer spiritual-sufletescul era unit cu fizic-corporalul printr-o legătură foarte slabă.

Dumneavoastră vedeţi aici ceva prin care se poate arăta cum impulsurile trecutului vin să acţioneze într-un fel absolut ciudat asupra gândirii, simţirii, sensibilităţii şi creaţiei artistice ale unei personalităţi. Adevărul nu se obţine, cu siguranţă, prin speculaţii, reflecţii, care urmează un demers intelectual oarecare, ci se obţine cu adevărat numai prin contemplare spirituală.

Personalităţile care atrag atenţia în timpul uneia din vieţile lor pământeşti sunt de un interes cu totul deosebit în ceea ce priveşte vieţile lor pământeşti succesive. Vedeţi dumneavoastră, există o personalitate care este deosebit de iubită şi preţuită de oamenii de aici, şi care ne permite să ne adâncim cu privirea în felul în care sufletele trec prin existenţele pământeşti. Când începem să cunoaştem cu adevărat aceste lucruri, ele iau un alt aspect decât cel pe care îl presupunem noi în realitate.

Avem aici un suflet – l-am putut întâlni mai întâi exercitând un fel de funcţie sacerdotală în sânul vechilor Misterii. Un fel de misiune sacerdotală; nu chiar un preot care ocupă primul rang, dar un preot care prin poziţia sa în sânul Misteriilor putea da sufletelor o formaţie de înalt nivel. În această încarnare trecută era o personalitate nobilă, plină de bunătate, aşa cum evoluase ea pe atunci datorită Misteriilor.

Această personalitate a avut apoi destinul, în primul secol înainte de întemeierea creştinismului, aşadar, aproximativ cu o sută de ani înainte de naşterea lui Christos, de a se afla în serviciul unui negustor de sclavi, de a fi, aşa cum erau obiceiurile din acea epocă, de a fi sub

ordinele unei personalităţi destul de crude, ca supraveghetor al unui grup de sclavi care trebuiau să lucreze din greu şi care nu puteau fi trataţi altfel decât conform obiceiurilor din acea epocă. Această personalitate nu ar trebui să fie condamnată şi rău înţeleasă. Trebuie să concepem relaţiile umane din cadrul vechilor civilizaţii altfel decât cele din cadrul civilizaţiei noastre. Trebuie neapărat să înţelegem că o personalitate atât de nobilă ca aceea despre care vă vorbesc s-a putut încarna aproximativ cu o sută de ani înainte de întemeierea creştinismului în persoana unui fel de supraveghetor de sclavi, al unui grup mare de sclavi. Ea nu putea acţiona prea mult conform propriilor sale impulsuri, şi acest lucru apăsa greu asupra destinului său. Dar, în acelaşi timp, ea întemeiase o legătură aparte cu sufletele sclavilor care erau condamnaţi să lucreze atât de dur. Această personalitate asculta, într-adevăr, de acea personalitate mai crudă despre care vă vorbesc – noi am zice astăzi: de şeful său. Dar, într-un asemenea caz, în asemenea situaţii se nasc simpatii şi antipatii. Şi apoi, când această personalitate, care executase uneori cu inima grea, sângerândă, ceea ce era obligată să execute conform ordinelor primite, când a trecut prin poarta morţii, ea a întâlnit sufletele care îi purtau şi ei o anumită ură. Aceasta a fost elaborată în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere şi a întemeiat legăturile sufletesc-spirituale care au acţionat pe urmă ca impulsuri pregătitoare pentru noua viaţă pământească.

Bineînţeles, între toţi oamenii care au de-a face unii cu alţii se formează legături karmice. Tot conform destinului, această individualitate despre care vorbesc eu aici, care fusese un fel de supraveghetor de sclavi, legată karmic şi de şeful său, de poruncile căruia ea a trebuit să asculte, s-a făcut şi ea, într-o anumită măsură, vinovată – aş

putea spune: vinovată-nevinovată – de tot ce provocase cruzimea şefului său. Ea îl ascultase, deşi nu dintr-un impuls propriu, ci din cauza obiceiurilor şi a întregii situaţii, şi astfel a luat naştere o legătură karmică. Acest lucru a fost pregătit în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere în aşa fel încât acea personalitate care fusese supraveghetor de sclavi s-a născut din nou în secolul al 9-lea al erei creştine ca femeie. Ea a devenit soţia acelui şef crud şi a trăit în cadrul acestei convieţuiri mai multe lucruri care erau o compensare karmică pentru ceea ce am numit un fel de vină nevinovată din cauza cruzimilor comise. Dar ceea ce a trăit i-a extins şi mai mult sufletul: multe elemente prezente în vechea încarnare de preot au apărut la suprafaţă, dar cu un caracter profund tragic. Situaţia din secolul al 9-lea a condus la nişte relaţii între acest cuplu şi numeroşi oameni, care erau sufletele reîncarnate ale celor care trăiseră împreună cu ei ca sclavi. În general, sufletele umane se nasc din nou împreună în aceeaşi epocă. Şi de aici a rezultat din nou pe Pământ o legătură în viaţă.

Sufletele care fuseseră odinioară supravegheate de supraveghetorul de sclavi trăiau acum în acelaşi loc, formând o comună mai mult sau mai puţin importantă. Funcţionarul comunei, aş spune – dar un funcţionar într-un sens mai înalt – era acel om crud. Şi, cum el avea de a face cu toţi locuitorii, el nu avea parte decât de experienţe neplăcute din partea acestei comune, al cărei conducător nu era el, dar de care trebuia să se ocupe în privinţa multor lucruri. Soţia participa întotdeauna şi ea la aceste experienţe. Vedem astfel cum un număr de oameni trăiesc într o comunitate împreună cu aceste două personalităţi. Dar legătura karmică dintre cele două personalităţi, fostul stăpân şi fostul supraveghetor de sclavi, această legătură

karmică, prin această convieţuire, se rezolvase. Individualitatea care fusese odinioară preot nu mai este legată de această personalitate; dar ea rămâne legată de ceilalţi, fiindcă multe lucruri se întâmplaseră cu aceste suflete, lucruri al căror instrument, cel puţin, fusese această individualitate, în încarnarea situată aproximativ cu o sută de ani înainte de Christos. Ca femeie, ea a făcut multe fapte de binefacere pentru comună, cu o mare bunătate sufletească, totuşi compatibilă cu faptul că ceea ce trăia această femeie era infinit de tragic.

Toate aceste experienţe comune care înnodau fire karmice, toate acestea s-au continuat şi, cu ocazia unei noi treceri prin viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, acum după secolul al 9-lea până spre epoca modernă, s-au format noi impulsuri, care i-au adus din nou împreună pe aceşti oameni. Şi ei s-au născut din nou, ce-i drept, fără a forma acum o comunitate exterioară; totuşi, cei care fuseseră odinioară sclavi şi apoi formaseră o comunitate sătească s-au născut din nou cel puţin în aceeaşi epocă, astfel încât au avut posibilitatea de a intra iarăşi în relaţie cu acea individualitate care fusese preot în vechile Misterii, apoi supraveghetor de sclavi aproximativ cu o sută de ani înainte de Christos şi femeie în secolul al 9-lea al erei creştine. Această individualitate se naşte din nou ca *Pestalozzi* [Nota 16]. Cei care s-au născut din nou cam în acelaşi timp, pentru a-şi implini karma, aceste suflete care aveau cu el relaţia pe care tocmai am descris-o, trebuiau să devină elevii săi, copiii cărora Pestalozzi le-a adus acum nişte binefaceri atât de imense.

Ei bine, dragii mei prieteni, în această privinţă lucrurile stau într-adevăr astfel: Când examinăm viaţa şi vedem în spatele ei, aşa cum se prezintă ea, când vedem sufletele acţionând din încarnare în încarnare – desigur,

suntem zguduiți, suntem surprinşi, căci ea este întotdeauna diferită de ceea ce ar vrea să vadă raţiunea. Totuşi, conţinutul vieţii apare infinit aprofundat când privim viaţa în acest context. Şi cred că omul câştigă deja ceva prin faptul că studiază asemenea corelaţii. Când ele sunt aduse la lumină – şi uneori cu reale dificultăţi – din substraturile spirituale şi când indicăm, aşa cum astăzi eu am putut doar schiţa, ce apare aici revelându-se în existenţă, atunci vedem cum acţionează karma de-a lungul vieţilor umane. Când auzim asemenea consideraţii, viaţa apare cu nişte substraturi serioase şi putem înţelege asemenea consideraţii atunci când ţinem seama într-un mod cu adevărat imparţial de ceea ce ni se oferă în aspectele exterioare.

Antroposofia nu a apărut pentru a dezvolta teorii cu privire la vieţile pământeşti succesive şi pentru a propune tot felul de scheme, ci pentru a indica fundalurile spirituale absolut concrete ale vieţii. Dacă noi dezvăluim aceste lucruri, oamenii vor ajunge să vadă lumea cu totul altfel. Dacă putem face aceasta, va trebui să arătăm cum aceste lucruri pot acţiona acum şi asupra faptelor oamenilor. Dacă ştiţi asemenea lucruri, veţi înţelege că asemenea consideraţii practice cu privire la karmă sunt aportul de care are nevoie civilizaţia noastră, ca aprofundare. Astăzi voiam numai să prezint inimii dumneavoastră aceste exemple practice referitoare la karmă. Dacă priviţi mai exact personalităţile care sunt cunoscute, veţi vedea confirmându-se multe lucruri dintre cele despre care v-am vorbit.

CONFERINȚA A TREIA

Zürich, 28 ianuarie 1924
(după nişte note incomplete)

Când noi, ca oameni, privim lumea din jurul nostru, întâlnim mai întâi, ca mediu care îl înconjoară pe om, tot ceea ce se află pe Pământ: fiinţele diferitelor regnuri pământeşti, regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal; găsim regnul uman, căruia îi aparţinem noi înşine, şi găsim tot ce se adaugă la aceste regnuri, ceea ce ia naştere din ele: munţi, fluvii, nori. Dacă ne îndreptăm apoi privirea spre depărtările Universului, îl găsim presărat cu aştri, cu stele fixe, cu planete, iar prin studiul antroposofiei ne devine clar, de asemenea, că aceşti diferiţi aştri, exact aşa ca şi Pământul nostru, îşi au locuitorii lor. Dar când îşi îndreaptă mai întâi privirea asupra mediului său pământesc, precum şi afară, spre depărtările Universului, omul găseşte în această ambianţă spaţială nişte entităţi care au de-a face numai cu o parte a sinei sale. Ştim într-adevăr, din consideraţiile antroposofiei, că noi suntem constituiţi dintr-un trup fizic, un trup eteric, un trup astral şi un Eu. Ştim că, în somn, Eul şi trupul astral se separă de trupul fizic şi de trupul eteric. Dar tot ceea ce vedem cu ochii noştri, tot ceea ce putem percepe în lume prin simţurile noastre, toate acestea se află în legătură numai cu trupul nostru fizic şi cu trupul nostru eteric. Toate acestea nu au, în primă instanţă, nici un raport cu trupul nostru astral şi cu Eul nostru. Numai doi aştri fac excepţie de la aceasta: Soarele şi Luna. Soarele şi Luna sunt locuite de entităţi spiritual-sufleteşti, aşa cum Pământul este locuit de omul însuşi. Dar şi ceilalţi aştri din vastul Univers sunt locuiţi de entităţi spiritual-sufleteşti, numai că, propriu-zis,

în timpul vieţii dintre naştere şi moarte omul are, în primă instanţă, doar o legătură foarte indirectă cu spiritual-sufletescul aştrilor îndepărtaţi. Numai cei doi aştri deja amintiţi, Soarele şi Luna, fac excepţie în această privinţă. Ei sunt într-un fel, pentru noi, oamenii, cele două porţi prin care, deja din timpul vieţii fizice pe Pământ, suntem în legătură cu lumea spirituală. Şi aceste două astre, Soarele şi Luna, sunt în legătură cu noi în aşa fel încât Soarele se află în legătură cu Eul nostru, Luna se află în legătură cu trupul nostru astral. Vom putea înţelege mai exact ceea ce tocmai am spus dacă ne vom îndrepta puţin privirea spre ceea ce găsiţi explicat în cărţi şi în diferite cicluri.

Din acestea aţi aflat că Luna, care astăzi, însoţind Pământul, parcurge în mod liber spaţiul cosmic, a fost odinioară legată de Pământ, că ea forma împreună cu Pământul un corp unic, că la un moment dat s-a desprins de Pământ, a plecat în spaţiul cosmic şi formează acum în spaţiul cosmic un fel de colonie a Pământului. Dar lucrurile stau în acest fel nu numai în privinţa a ceea ce, ca aparenţă fizică a Lunii, se poate vedea din ea până la noi; tot aşa stau lucrurile şi în privinţa entităţilor care o locuiesc. Dumneavoastră ştiţi de asemenea că odinioară Pământul a fost locuit nu numai de oameni, ci şi de un fel de entităţi superioare, care au fost primii mari Învăţători ai omenirii. Aceste entităţi nu trăiau, ca oamenii de astăzi, într-un trup fizic, ci numai într un trup eteric subtil. Cu toate acestea, exista o relaţie reciprocă între oameni şi aceste entităţi, care s-a menţinut până în era atlanteană. Această relaţie consta, pentru oamenii din acele vremuri străvechi ale Pământului, în faptul că ea făcea ca în sufletul lor să domnească, într-un anumit sens, numai calmul, să nu perceapă ceea ce se află în mediul lor înconjurător fizic, ci să se menţină într-un calm deplin al sufletului, al simţirii. Şi

atunci acestor oameni dintr-un trecut străvechi – nouă înşine, căci în timpul vieţilor noastre pământeşti anterioare noi eram toţi pe Pământ – li se părea ca şi cum aceste entităţi ar fi vorbit din însuşi lăuntricul lor, şi ei simţeau aceasta ca inspiraţie. Aceste entităţi evoluate nu comunicau oamenilor ceea ce aveau să le comunice aşa cum comunicăm noi între noi, ci o făceau în felul pe care vi l-am arătat. Şi, pe baza acestor comunicări, oamenii creau operele unei minunate înţelepciuni originare. Omul modern este, în fond, teribil de orgolios, el se crede înzestrat cu o inteligenţă fără limite. Şi, în comparaţie cu oamenii originari, el este într-adevăr foarte inteligent, dar inteligenţa singură nu duce la înţelepciune, nu duce la cunoaştere. Inteligenţa provine din intelect, şi intelectul nu este singurul instrument care duce la cunoaştere. În timpurile originare, oamenii erau conduşi la cunoaştere de nişte puteri mai profunde ale sufletului, şi ei nici nu exprimau aceasta cu ajutorul formelor intelectului, nici conform gramaticii noastre rigide – căci orice gramatică este rigidă –, ci în opere pe jumătate poetice. Aceşti înţelepţi originari, care educau omenirea prin inspiraţia ce le venea de la acele entităţi evoluate, exprimau în opere pe jumătate poetice şi reprezentau în descrieri cu imagini infinit de frumoase ceea ce s-a păstrat ca documente exterioare până în zilele noastre. Să luăm literatura Vedelor a hinduşilor, filosofia Yoga, filosofia Vedanta, documentele străvechi ale perşilor, ale egiptenilor, pe toate acestea noi le admirăm şi ar însemna să fim nebuni dacă nu le-am admira, căci cu cât vieţuim mai mult aceste lucruri şi cu cât ne dăruim lor mai mult, cu atât mai mult ne spunem: Da, noi suntem astăzi inteligenţi, şi aceşti oameni din trecut nu erau inteligenţi, dar întreaga cunoaştere pe care au exprimat-o ei sub o formă poetică atât de frumoasă este

profundă, ne conduce în profunzimea tainelor lumii. Iar documentele exterioare pe care noi le admirăm atât de mult, care ne impresionează, dacă avem o inimă sănătoasă, nu sunt decât ultimele vestigii a ceea ce s-a transmis în sânul omenirii prin tradiţie orală, pe care numai ştiinţa spirituală le poate sonda până în adâncuri, din minunata, străvechea înţelepciune originară. Dar acum oamenii s-au emancipat, ca să spunem aşa, de această înţelepciune originară. Dacă ar fi rămas la această înţelepciune originară, nu s-ar fi maturizat, ei nu ar fi ajuns la libertatea unei cunoaşteri dobândite prin propria lor putere.

În această situaţie, acei mari Învăţători originari nu mai aveau de îndeplinit nici o misiune pe Pământ. Ei au părăsit Pământul. S-au separat de Pământ, exact aşa cum a făcut substanţa fizică a Lunii, care a plecat în depărtările Universului. Astăzi, ei formează un fel de colonie cosmică pe Lună, şi cel care observă Luna pe baza cunoaşterii iniţiatice o găseşte populată de aceste entităţi înţelepte care au fost odinioară tovarăşii omenirii. Putem sonda şi mai adânc înţelepciunea acestor entităţi când, dezvoltând la un nivel şi mai înalt ceea ce eu am descris în ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?***, ajungem să ne înţelegem cu aceste fiinţe lunare. Învăţăm atunci ceva cu totul deosebit: Aflăm despre ele că astăzi, cu toate că nu mai locuiesc pe Pământ, au totuşi o misiune importantă cu privire la Pământ. Este greu să exprimăm cu ajutorul cuvintelor pământeşti, care nu sunt făcute pentru aceasta, care este misiunea atât de importantă pentru omenire pe care o au aceste entităţi lunare. Ele ţin, într-un fel, registrul trecutului întregii omeniri, pentru fiecare om individual. Nu e vorba de cărţi cum avem noi în bibliotecile noastre, totuşi ceva ce noi am putea numi cărţi, în care se află înscris pentru fiecare om ceea ce a trăit el în vieţile

sale pământeşti succesive. A cunoaşte Luna înseamnă a cunoaşte trecutul omenirii. Când coborâm din existenţa prenatală în care ne aflăm între moarte şi o nouă naştere, când coborâm din întinderile cosmice spre Pământ, noi traversăm sfera lunară şi suntem atinşi în mod interior de ceea ce este înregistrat despre trecutul nostru în marele registru al entităţilor lunare. Acest trecut este imprimat în trupul nostru astral înainte ca să ajungem pe Pământ. În trupul astral pe care îl aducem cu noi în existenţa pământească găsim ceea ce au înscris acolo entităţile lunare. În condiţii obişnuite, acest lucru nu pătrunde până în capul nostru. Capul nu este deloc un organ atât de important pentru majoritatea lucrurilor în timpul existenţei pământeşti. Capul este pentru noţiunile şi ideile materiale exterioare. Ceea ce este înscris de entităţile lunare în fiinţa umană în ultima fază a coborârii sale din Univers spre Pământ este înscris – omul poate să o creadă sau nu – tocmai în acea parte a fiinţei noastre umane pe care noi o numim latura spirituală a sistemului metabolismului şi a membrelor. Ea se află în întregime în subconştient, dar este prezentă aici, trece în procesul de creştere, în starea de sănătate, şi trece mai ales în ceea ce aş numi capacitatea de a se vindeca a unui om atunci când el se îmbolnăveşte pe Pământ. Este, bineînţeles, o problemă importantă aceea de a afla care este natura bolii, dar este cu mult mai important să învăţăm cum se realizează vindecarea. Cunoaşterea suprasensibilului este deja un ajutor esenţial pentru cunoaşterea entităţii bolii; dar esenţială este mai ales cunoaşterea a ceea ce a fost înscris în acest fel în procesul de creştere, în forţele de nutriţie, în forţele respiraţiei, a ceea ce a fost înscris în Cronica Akasha a fiinţelor lunare. De aici vine faptul că omul are o rezistenţă mai mare sau mai mică la vindecarea

unei anumite boli. Unul se vindecă mai uşor, altul mai greu. Aceasta depinde în întregime de ceea ce a fost înscris în el, conform karmei rezultând din viaţa pământească precedentă.

Vedeţi dumneavoastră, când privim ceea ce este pentru noi, oamenii pământeşti, Luna cu locuitorii săi, ajungem să spunem despre ea: Luna este intim legată de tot ceea ce este trecutul nostru, care merge în urmă până la vieţile noastre pământeşti anterioare. A înţelege existenţa lunară în mod just, aşa cum se desfăşoară ea afară, în întinderile Universului, înseamnă a simţi, a avea un sentiment despre trecutul omului. Dar destinul omului se compune din ceea ce aducem cu noi din viaţa pământească precedentă, aşadar, din trecutul nostru, şi din ceea ce putem trăi în timpul vieţii noastre în prezent. Şi din tot ceea ce putem noi trăi în prezent, împreună cu trecutul nostru, se modelează destinul în continuare în următoarele vieţi pământeşti. Din punct de vedere cosmic, Luna, cu entităţile sale, ne apare, aşadar, ca fiind cea care introduce trecutul în destinul nostru.

Dumneavoastră vedeţi de aici cât de puţine lucruri ştie cunoaşterea actuală despre ceea ce sunt în realitate corpurile cereşti. Cunoaşterea fizică a Lunii cu care ne-am obişnuit noi astăzi nu este, în fond, deloc o cunoaştere. Cel care descrie astăzi Luna cu caracteristicile ei, din punct de vedere fizic, îşi imaginează că ceea ce se află desenat pe hărţile Lunii ca munţi a existat dintotdeauna. Dar este o naivitate să credem acest lucru. Fiinţele lunare au fost întotdeauna prezente, la fel realitatea spiritual-sufletească a Lunii, dar nu şi materia ei fizică. Dumneavoastră veţi putea înţelege în mod clar acest lucru când îl priviţi pe omul însuşi. În cursul vieţii sale pământeşti, el îşi înnoieşte în permanenţă materia fizică. După şapte, opt ani, nu mai

avem nimic din materia pe care o purtam în noi. Totul a fost înlocuit. Ceea ce ne-a rămas este elementul spiritual-sufletesc, şi la fel se întâmplă şi cu corpurile cosmice. Dumneavoastră puteţi privi Luna astăzi: materia ei, chiar dacă este mai durabilă decât materia care se află în om, a devenit cu totul alta în decursul timpului; numai spiritual-sufletescul dăinuie. Când avem în vedere aceste lucruri, dobândim o cu totul altă viziune despre Univers decât cea pe care o avem pe baza cunoaşterii materialiste de astăzi. Această cunoaştere materialistă este, desigur, extraordinar de inteligentă, ageră, raţională şi, înainte de toate, ea ştie să calculeze, ea calculează absolut precis. Calculele sunt întotdeauna juste, dar ele nu sunt adevărate. Vedeţi dumneavoastră, cineva poate face astăzi nişte calcule bazate pe structura inimii. El o observă astăzi, apoi o observă din nou după o lună: ea nu s-a modificat prea mult. După o altă lună se mai modifică încă puţin, şi apoi el vede cât s-a modificat inima într-un an. Nu e nevoie decât să facă o înmulţire şi are cifra valabilă pentru zece ani, sau pentru sute de ani. El poate calcula cum era inima acum trei sute de ani şi, cu siguranţă, calculul va fi corect. Numai că acum trei sute de ani acea inimă nu exista şi, peste trei sute de ani, ea nu va mai fi. Aşa se procedează cu privire la multe alte lucruri. Calculele sunt întotdeauna corecte, însă ele nu concordă cu realitatea. La fel este şi cu substanţa exterioară a corpurilor cereşti. Ele îşi schimbă substanţa, dar elementul spiritual-sufletesc rămâne. Iar în privinţa Lunii, acest element spiritual-sufletesc constă din ceea ce este întreţesut de marii Înregistratori ai vieţii noastre trecute în destinul nostru, din ceea ce este legat de o parte a acestei ţesături a destinului nostru ca oameni.

Astfel, Luna este de fapt una din porţile care îl conduc pe om spre lumea spirituală, de unde este ţesut destinul

său de către entităţile care au fost odinioară înţelepţii noştri tovarăşi pe Pământ, în acea epocă în care oamenii înşişi îşi ţeseau destinul din instinct. Acum, destinul se ţese în întregime în subconştient. Vom mai vorbi despre aceasta şi ceva mai târziu.

Există încă o poartă care conduce în lumea spirituală: aceasta este Soarele. Când ajungem să cunoaştem Soarele prin ştiinţa iniţiatică, acolo nu întâlnim entităţi care sunt legate de Pământul nostru ca entităţile lunare; în Soare nu întâlnim entităţi care să fi locuit odinioară pe Pământ. Întâlnim acele entităţi pe care dumneavoastră le găsiţi menţionate în ***Ştiinţa ocultă*** drept Îngeri şi entităţi superioare ale Ierarhiilor. Când spun „în Soare", trebuie, bineînţeles, să vă reprezentaţi aceste fiinţe în întreaga sferă a Soarelui, în întregul torent de lumină care se revarsă din Soare. Soarele este pentru Angeloi, reşedinţa Îngerilor, a acelor entităţi dintre care una este întotdeauna legată de un om individual. Noi, oamenii, suntem dependenţi, în ceea ce priveşte Eul nostru, de aceste individualităţi superioare şi suntem legaţi de ele prin existenţa solară. Îngerii sunt oarecum modelele cosmice ale omului, căci cândva omul va atinge treapta Îngerilor. Pe Soare trăiesc acele entităţi cu care ne asemănăm în ceea ce priveşte însuşirile lor. Dumneavoastră veţi deduce din aceasta că, aşa cum trecutul nostru este în legătură cu existenţa lunară, viitorul nostru este în legătură cu existenţa solară. Luna şi Soarele reprezintă o lume constituită din trecutul şi din viitorul nostru, şi când vedem, pe de o parte, că fiinţele lunare sunt acele fiinţe care ţin registrul trecutului nostru, când vedem că, într-un fel, vieţile noastre pământeşti trecute sunt înscrise în filele cărţilor lor, atunci, prin cunoaşterea iniţiatică, ni se arată clar că trebuie să ne ridicăm privirea spre Angeloi, spre

Îngeri, când ne preocupăm de viitorul nostru. Noi facem în permanenţă ceva; dacă nu toţi oamenii, majoritatea oamenilor trebuie să facă ceva. Exact aşa cum ceea ce am făcut în trecut are repercusiuni asupra vieţii noastre prezente, ceea ce facem în prezent trebuie să aibă repercusiuni asupra viitorului. Dar putem exercita o influenţă asupra viitorului numai datorită faptului că Îngerii îşi îndreaptă oarecum privirea lor sufletească asupra a ceea ce a făcut omul în prezent şi fac ca aceasta să acţioneze asupra viitorului. Ia naştere un sentiment foarte bun atunci când ţinem seama de această misiune a Îngerilor. Noi facem într-adevăr multe lucruri care trebuie să aducă roade în viitor. Dar omenirea actuală a devenit teribil de necugetată în privinţa unor asemenea lucruri. Ea ar trebui să ţină seama de asemenea lucruri când omul face ceva, omul trebuie să se gândească la Îngerul său cam aşa: „Spiritul meu păzitor să mi primească fapta ca pe o rădăcină şi să o facă să dea roade". Cu cât mai mult va lega un om prin imagini, în mod concret, asemenea cuvinte de Îngerul său, cu privire la faptele care trebuie să aducă roade în viitor, cu atât mai numeroase vor putea fi aceste roade în viitor. – Aşadar, aşa cum fiinţele lunare păstrează destinul nostru trecut, fiinţele solare întreţes în permanenţă un nou destin pentru viitor. În realitate, Soarele nu trimite pe Pământ numai lumina solară fizică exterioară, iar Luna numai razele sale exterioare; ci, când ne îndreptăm privirea spirituală spre Soare şi spre Lună, ştim că Luna se află în legătură cu trupul nostru astral. Prin această legătură cu trupul astral, Luna este punctul de plecare pentru tot ceea ce, din trecutul nostru, este întreţesut în destinul nostru. Soarele se află în legătură cu Eul nostru şi, datorită entităţilor care sunt pentru noi un model de urmat în viitorul nostru cosmic, Soarele este în

legătură cu ceea ce constituie destinul nostru viitor. Astfel în Soare şi în Lună, care se află, din punct de vedere exterior, într-un anumit raport în ceea ce priveşte lumina, în aceste schimburi de influenţe dintre Soare şi Lună se ţes imaginile cereşti ale destinului nostru.

Ştiinţa iniţiatică ne oferă o adevărată explicaţie în această privinţă. Când cel care a ajuns cu adevărat atât de departe cât este necesar – am descris acest lucru în cartea mea ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?*** – observă Luna plină, el nu vede numai ceea ce vede conştienţa umană, ci vede înainte de toate, în lumina care emană de la Luna plină, destinul său trecut, conţinutul existenţei sale pământeşti trecute. Şi când privirea spirituală corespunzătoare a devenit mai ageră, şi când el o îndreaptă spre locul unde se află Luna nouă, pe care nu o priveşte cu ochii fizici, atunci ceea ce îl întâmpină ca obscuritate, ca întuneric provenind de la Luna nouă obscură, devine marele Avertizator, înălţându-se din destinul său, care îi strigă cum trebuie să se comporte cu privire la faptele trecutului său pentru a le compensa în cursul evoluţiei sale karmice.

Omul se poate afla într-un raport asemănător cu Soarele. Şi în privinţa lui poate el presimţi determinările viitoare ale destinului său, dacă nu în amănunt, cel puţin în ansamblu. Şi când, întorcându-ne privirea de la Cosmos, îl privim pe omul însuşi, atunci, bineînţeles, găsim că destinul uman este cu adevărat, şi într-un fel minunat, împletit din două elemente.

Când doi oameni se întâlnesc, unul fiind, să spunem, de douăzeci şi cinci de ani, celălalt de treizeci, se poate întâmpla – nu întotdeauna – ca atunci când unul sau celălalt priveşte în urmă asupra vieţii sale pământeşti să îi devină foarte clar faptul că ei şi-au parcurs drumul de până

atunci ca şi cum s-ar fi căutat unul pe altul. A nu acorda atenţie acestor lucruri este, pur şi simplu, nechibzuinţă. Deja copilul se angajează pe drumul său în direcţia care trebuie să-l conducă acolo unde îl întâlneşte pe celălalt, iar celălalt a apucat-o, de asemenea, pe această cale, şi tot ceea ce duce la punctul lor de întâlnire a avut loc în subconştient. Dar ce anume a acţionat în subconştient? Dacă unul este A şi celălalt B, A a coborât prin sfera lunară înainte de a intra în viaţa pământească. Fiinţele lunare au înscris în cărţile lor şi, de asemenea, în trupul său astral, ceea ce avea el comun cu B în viaţa pământească trecută, şi aceste lucruri înscrise în Cronica Akasha a Lunii i-au orientat paşii, şi la fel este şi cu B. Din momentul în care cei doi oameni se întâlnesc, subconştientul încetează să aibă doar el singur importanţă, căci aceşti oameni se văd acum. Ei fac o impresie unul asupra celuilalt. Ei simt simpatie sau antipatie unul faţă de celălalt. Ceea ce acţionează nu mai este trecutul care s-a păstrat, acum acţionează prezentul. Intervin Îngerii şi îi conduc pe oameni mai departe. Existenţa solară îşi exercită influenţa, astfel încât, într-adevăr, Soarele şi Luna ţes împreună în lăuntricul omului destinul său. Acest lucru, în fond, poate fi perceput foarte clar, numai să îndreptăm asupra vieţii umane o privire chibzuită.

Examinaţi odată doi oameni care se întâlnesc. Impresia pe care ei şi-o fac unul despre celălalt poate fi de natură foarte diferită. Există cazuri în care doi oameni se întâlnesc şi un om îl primeşte pe celălalt în întregime în voinţa sa, în simţirea sa. Această cuprindere cu simţirea rămâne, în mare măsură, neinfluenţată de impresia personală. Oamenii care se bazează numai pe raţiune nu au prea multă înţelegere pentru ceea ce se întâmplă aici pe plan interior, căci a vedea cum îl întâmpină un om pe altul

este cu adevărat unul dintre lucrurile cele mai minunate. Se poate întâmpla ca A să-l primească, într-adevăr, pe B în voinţa sa, în aşa fel încât el să spună: Aş vrea să fac eu însumi ceea ce face B: Aşa cum îi place lui, aşa îmi place şi mie. Dar B este urât, şi nu putem înţelege că B îi place lui A. Vedeţi dumneavoastră, atracţia pe care o simte A pentru B nu se formează pe baza raţiunii, nici a impresiilor senzoriale, ci pe baza puterilor profunde ale sufletului: pe baza voinţei, pe baza a ceea ce, din voinţă, trece în simţire. Celălalt poate fi oricât de urât, această urâţenie a primit-o abia în viaţa pământească prezentă. Ceea ce îi leagă pe cei doi oameni îşi are originea în ceea ce au trăit ei împreună în timpul vieţii pământeşti precedente. La o privire exterioară, credem că cei doi oameni nu se potrivesc absolut deloc; dar ceea ce se află în subconştientul lor face ca voinţele lor să se unească. Aceasta se arată adesea încă din copilărie. Ce mult dorim, copil fiind, să fim ca „el", să vrem ca „el", să simţim ca „el". Atunci, aici există o legătură karmică.

Acesta este unul din modurile în care se pot întâlni oamenii în viaţă, şi dacă am acorda mai multă atenţie acestui mod de a se întâlni, aşa cum vom face cândva, într-un viitor îndepărtat, când vom privi iarăşi mai mult fiinţa lăuntrică a omului, atunci am putea recunoaşte în aceste cazuri, din felul în care pulsează o voinţă, că am vieţuit deja împreună cu nişte oameni vieţi pământeşti trecute; şi puterile subconştiente ale sufletului ne spun câte ceva despre ceea ce am vieţuit împreună cu un om în viaţa pământească precedentă.

Celălalt caz este acela în care întâlnim un om fără ca să se stabilească o asemenea relaţie între voinţe, ci o relaţie în care impresia estetică sau impresia bazată pe raţiune constituie factorul determinant. Cât de des nu se întâmplă

că un om A face cunoştinţă cu un om B şi vorbeşte despre el fără a avea acel ton entuziast sau de repulsie pe care îl avem când vorbim despre un om de care eram legat karmic în trecut. Poate că îl lăudăm pe un asemenea om cu care nu eram legaţi karmic, poate îl găsim amabil, poate îl considerăm un tip formidabil, dar el nu pătrunde în voinţa noastră, şi ne atinge numai raţiunea, simţul estetic.

Acesta este al doilea fel în care se întâlnesc oamenii. Dacă influenţa pe care doi oameni o exercită unul asupra altuia acţionează până în voinţă, până în simţire, până în caracter, atunci asta înseamnă că suntem în prezenţa unei legături karmice, înseamnă că cei doi oameni sunt conduşi unul spre celălalt de experienţe comune trăite în viaţa pământească precedentă. Dacă dintr-un om emană un impuls care nu ne atinge decât raţiunea, simţul estetic, astfel încât acest om nu face decât să ne placă sau să ne displacă, atunci înseamnă că nu avem nimic aici care să fie datorat Lunii, ci este vorba numai de ceea ce face Soarele abia în prezent, şi care îşi va găsi o continuare în viitor. Astfel încât, dacă observăm omul cu o privire chibzuită, putem ajunge să simţim unde este vorba de relaţii karmice.

Dumneavoastră vedeţi acum că ceea ce v-am expus poate fi dobândit drept cunoaştere a lumii prin antroposofie şi, tot aşa cum nu este absolut deloc nevoie să fim noi înşine artişti pentru a simţi că un tablou este frumos, nu e nevoie să fim noi înşine iniţiaţi pentru a înţelege lucrurile. Noi putem înţelege lucrurile, pentru că ideile sunt în acord unele cu altele. Sunt oameni care spun: Ce ne interesează pe noi întreaga lume spirituală, o putem înţelege abia atunci când ne aflăm în sânul ei. – Oamenii spun asta pentru că ei sunt obişnuiţi astăzi să considere dovadă numai ceea ce poate fi dovedit pe baza simţurilor, numai ceea ce este palpabil. Astfel de oameni sunt asemeni

nebunilor, care spun: Tot ceea ce se află în lume trebuie să se sprijine pe ceva, altfel lucrurile cad la pământ. Tot așa, cineva ar putea spune: Pământul, Luna, Soarele se află afară, în spațiul cosmic, și ele trebuie să aibă un punct de sprijin pentru ca să nu cadă. Acel om nu știe un lucru, și anume, corpurile cerești nu au nevoie de sprijin, pentru că ele se susțin reciproc. Spre o asemenea înțelegere este orientată antroposofia. Pe tărâmul ei, ideile nu au nevoie de puncte de susținere exterioară, palpabilă, căci ele se susțin reciproc. Dacă dumneavoastră citiți mai întâi o singură carte de antroposofie, s ar putea întâmpla, pentru că sunteți obișnuiți să găsiți pretutindeni demonstrații palpabile, s-o lăsați din mână, deoarece acolo nimic nu este demonstrat. Dar dacă veți continua lectura, veți constata că ideile se susțin reciproc și își mențin echilibrul, ca și corpurile cerești. Putem înțelege lucrurile chiar dacă nu suntem un inițiat, dar, datorită cunoașterii inițiatice, lucrurile devin în mod considerabil mai consistente. Ele sunt trăite altfel. De aceea, cel care a ajuns destul de departe mai poate vorbi și sub o altă formă despre această țesătură a destinului uman care este urzită din trecut, prezent și viitor. Cel care a atins o anumită treaptă de inițiere are experiențe mult mai concrete. Să presupunem că în fața dumneavoastră se află un om care vă vorbește, vă relatează ceva, iar dumneavoastră îl ascultați. Așa cum înțelege sunetele exterioare, inițiatul poate înțelege și ceea ce aude lăuntric, limbajul spiritual, care nu este mai puțin limpede decât limbajul uman. Omul cu care un inițiat a fost legat karmic în trecut și pe care îl întâlnește în viața prezentă îi vorbește acestuia cu aceeași claritate cu care dumneavoastră vi se adresează oamenii în mod firesc. El aude un limbaj lăuntric. Veți spune atunci că inițiatul poartă în sine însuși un întreg mănunchi de oameni, dintre

care unul îi vorbeşte mai clar, iar altul mai puţin clar. Şi aşa stau lucrurile într-adevăr. Dar aceasta este totodată dovada palpabilă a modului în care am trăit existenţa pământească precedentă. Eu spuneam că marii Registratori, fiinţele lunare, înregistrează destinul; dar în clipa în care iniţiatul întâlneşte un alt om cu care el a fost legat prin karmă în viaţa precedentă, el este luminat, ca de lumina Lunii pline, de ceea ce a fost întipărit pentru celălalt om, cel cu care el este legat karmic. Ceea ce facem şi gândim în prezent nu ne spune nimic, dar după un anumit timp, după un timp care nu este chiar atât de lung, ceea ce am făcut şi este înregistrat pe Lună prinde viaţă şi vorbeşte. Imaginile Akasha sunt imagini vii: când întâlnim conţinutul unei vieţi pământeşti trecute învăţăm să ne cunoaştem pe noi înşine şi să-l cunoaştem pe un alt om. Ceea ce am trăit în comun împreună cu el în viaţa pământească precedentă prinde viaţă, de aceea nu este de mirare că auzim ceea ce a înviat astfel din nou ca un limbaj care vine din lăuntricul celuilalt om. Suntem intim uniţi cu cel cu care eram legaţi în viaţa pământească precedentă. Aceasta va fi calea urmată de oameni în viitor: Oamenii vor trebui mai întâi să-şi însuşească un simţ subtil pentru aceasta, pentru ca voinţa lor să fie atinsă la întâlnirea cu un alt om, astfel încât ei să-l simtă pe acest om. În viitor, după aproximativ şapte – nouă mii de ani, oamenii vor auzi pe Pământ limbajul lăuntric al celorlalţi oameni cu care ei sunt legaţi prin karmă.

Dacă întâlnim un om cu care nu suntem legaţi prin karmă, şi îl întâlnim pentru prima dată, faptul se revelează, de asemenea, altfel după ce am primit iniţierea. Iniţiatul se poate întâlni în viaţă, firește, şi cu oameni cu care el nu are nici o legătură karmică. Totuşi, raportul pe care îl va avea cu ei va fi diferit de cel pe care îl percepe conştienţa

obişnuită. Înzestrat cu o anumită percepţie subtilă, el sesizează realităţi noi în omul cosmic.

Prin intermediul unui om pe care îl întâlnim pentru prima dată în Cosmos, vedem mai adânc în profunzimile lumii. Este şi o fericire să întâlnim un om pentru prima dată, şi acest fapt, faptul că prin intermediul unui om pe care îl întâlnim pentru prima dată cunoaştem mai bine lumea, trebuie să evolueze, la rândul său, sub forma unui simţ subtil. Faţă de un om de care nu este legat karmic şi pe care îl întâlneşte pentru prima dată în Cosmos, iniţiatul are imediat o sarcină: El are imediat sarcina de a se uni cu Spiritul păzitor din sfera Îngerilor care îl ocroteşte în mod deosebit pe acest om. El trebuie să-l cunoască nu numai pe acest om, ci trebuie, de asemenea, să înveţe să-l cunoască pe Spiritul său păzitor. Îngerul acestui om vorbeşte, de asemenea, cu mare claritate din propriul său lăuntric, şi când iniţiatul se întâlneşte cu diferiţi oameni cu care el nu este legat prin karmă, atunci el îl aude vorbind din lăuntricul lor, tare şi distinct. El percepe cuvintele Îngerului omului în propriul său interior. Aceasta îi dă iniţiatului un caracter special în relaţiile sale cu oamenii. El preia ceea ce Îngerul vrea să-i spună omului cu care face cunoştinţă: el se transformă în Îngerul său. Prin aceasta, ceea ce poate fi spus oamenilor devine mai intim dintr-un alt motiv decât cel care este valabil pentru conştienţa obişnuită. De aceea se şi întâmplă că iniţiatul este propriu-zis altfel pentru fiecare om pe care îl întâlneşte pentru prima dată în Cosmos, el este de fiecare dată ceva din Îngerul acelui om. În aceasta constă facultatea de transformare a acelor oameni care, înzestraţi cu puterea iniţierii, păşesc în faţa altor oameni. Astăzi oamenii nu mai au în realitate decât o foarte slabă capacitate de a percepe asemenea lucruri. Dar nu sunt chiar atât de îndepărtate

secolele în care omenirea avea o capacitate mult mai mare de a percepe asemenea lucruri. Se putea întâmpla atunci ca un om înţelept să se afle în prezenţa unui grup de oameni, şi fiecare dintre ei să-l descrie altfel. Un spirit rigid va spune: Iată, o personalitate interesantă este descrisă de douăzeci de oameni, şi este descrisă de fiecare în mod diferit, aşadar, nici unul nu a văzut-o exact. Dar poate că cei douăzeci de oameni au văzut-o exact. Însă ea s-a transformat pentru fiecare, pentru că a intrat în legătură cu Îngerul fiecăruia dintre aceşti oameni. Vedeţi dumneavoastră, în această privinţă, o adevărată prăpastie separă ceea ce este în prezent obişnuit şi curent printre oameni de ceea ce era obişnuit şi curent într-un trecut recent. Astăzi se învaţă mult, dar se învaţă cu totul altfel decât se învăţa odinioară. Educaţia superioară, într-un trecut încă relativ puţin îndepărtat, dădea indicaţii asupra felului în care preoţii sau învăţătorii care trebuiau să-i conducă pe ceilalţi oameni puteau obţine facultatea de a intra în legătură cu Îngerul unui om. Oamenii au pierdut până şi amintirea acestui fapt. Învăţătura despre Îngeri era o cunoaştere destinată celor care voiau să devină îndrumătorii omenirii, pentru ca ei să-şi cucerească facultatea de a se metamorfoza.

Şi încă ceva: dumneavoastră veţi fi extraordinar de frapaţi – eu am vorbit deja despre asta în cartea mea «Creştinismul ca fapt mistic» – să vedeţi cum arată biografiile vechilor iniţiaţi care au fost păstrate; ele se aseamănă una cu alta! Încercaţi numai să studiaţi biografiile iniţiaţilor; una se aseamănă cu cealaltă, căci marii iniţiaţi au trăit, în ceea ce priveşte viaţa lor sufletească, biografii asemănătoare. Dar cele scrise de oameni nu sunt biografii, căci acestea nu se aseamănă una cu alta. Dacă toţi cei care, să spunem, l-au cunoscut pe

Zarathustra ar fi descris o trăsătură caracteristică a lui Zarathustra, fiecare ar fi descris-o altfel, fiindcă Zarathustra se transforma în funcţie de omul în faţa căruia se afla. Ceea ce trebuia să ştie lumea despre iniţiaţi era o biografie inspirată de spirite superioare.

Astfel, putem spune: Cel care se află în prezenţa unui om cu care este legat karmic, şi care, pe baza puterii iniţierii, percepe trecutul acestui om ca şi cum ar fi al său propriu, face cunoştinţă cu acest trecut prin intermediul elementului spiritual-sufletesc al entităţilor lunare.

Cel care, deţinând puterea iniţierii, se află în faţa unui om pe care îl întâlneşte pentru prima dată în Cosmos, acela primeşte sarcina de a se uni cu Îngerul acelui om. El învaţă cu această ocazie să cunoască multe lucruri despre lumea exterioară. Ce-i drept, Îngerii vorbesc în fiinţa lăuntrică, iar noi suntem o lume în afară. În realitate, nu putem cunoaşte profund alţi oameni fără a cunoaşte o ceată de Îngeri. Este absolut imposibil să ne cucerim o adevărată cunoaştere despre om fără a avea cunoaşterea despre Îngeri. Exact aşa cum a trebuit să vă spun că deja simţul subtil obişnuit, când ajunge în contact cu oameni care nu sunt legaţi prin karmă, învaţă să cunoască lumea înconjurătoare, tot aşa învaţă iniţiatul să cunoască în mod just lumea exterioară propriu-zisă, lumea Îngerilor. Prin aceasta, el ajunge la cei care sunt intermediarii dintre om şi Ierarhiile superioare.

Ni se poate atrage atenţia şi prin altceva asupra felului în care suntem legaţi karmic de un om. În viaţă întâlnim un om, putem să avem mult de-a face cu el, putem lucra împreună cu el, şi aşa mai departe, dar fără a-l putea visa. Nu-l putem visa, pentru că el nu este legat de trupul nostru astral, ci numai de Eul nostru.

Întâlnim alţi oameni, nu i-am văzut decât fugitiv, dar ei ne urmăresc până în visele noastre, şi chiar în visele

treze. Este vorba de o reprezentare formată din interior, care nu are nimic de-a face cu aspectul exterior al acestui om, care se formează pentru că suntem legaţi de acest om prin karmă. Dacă întâlnim un om de care eram legaţi prin karmă, suntem imediat constrânşi să ne formăm o imagine despre acest om. Dacă cineva este pictor, s-ar putea întâmpla să-i facă un portret, un portret pe care un spirit mărginit îl va găsi foarte puţin asemănător, pe când iniţiatul va găsi o încarnare anterioară a omului pe care respectivul l-a pictat. Învăţăm cu adevărat să-l cunoaştem în adâncurile fiinţei noastre, deşi în inconştient, pe omul de care suntem legaţi karmic. Prin intermediul acelor oameni cu care nu eram legaţi prin karmă, pe care îi întâlnim în viaţă pentru prima dată, învăţăm să cunoaştem omenirea în general. Oamenii se şi comportă în consecinţă. Dacă vă găsiţi la un five o'clock tea sau la vreo reuniune de acest fel împreună cu alţi oameni, încercaţi, aşadar, să ascultaţi viaţa: Când un om a întâlnit un alt om cu care este legat prin karmă, el nu spune mare lucru despre ceilalţi oameni, dar el spune ceva important, semnificativ despre acest om. El indică ceva semnificativ, mai ales dacă este inconştient în privinţa acestor lucruri. Remarcaţi ce se întâmplă în viaţă: Vă găsiţi la un ceai de la ora 5, şi intraţi în vorbă cu cineva cu care nu sunteţi legat prin karmă. El nu vă interesează decât din punct de vedere exterior, el vă vorbeşte ca şi cum el ar fi reprezentantul întregii societăţi adunate la five o'clock tea. Aceasta este o reuniune plăcută, putem auzi acolo vorbindu-se mult despre problemele lumii, despre marii oameni politici – dumneavoastră îl auziţi doar pe acest singur om şi vă faceţi, în funcţie de el, o opinie despre întreaga societate, opinie care poate că e falsă. Facem cunoştinţă cu celălalt aspect al lumii prin intermediul oamenilor cu care nu suntem legaţi prin

karmă. Un călător, care a trecut odată pe la miezul nopţii prin gara din Königsberg şi a servit acolo o cafea, a fost tratat foarte grosolan de chelnerul pe care îl solicitase, care avea părul roşcat şi era somnoros. Despre aceasta, călătorul a scris în jurnalul său: Locuitorii Königsbergului au părul roşcat, sunt somnoroşi şi grosolani. – Călătorul îşi făcuse o opinie despre locuitorii Königsbergului în funcţie de acest chelner de la miezul nopţii cu care el nu era legat karmic.

Vedeţi dumneavoastră, cu ajutorul unor asemenea consideraţii dobândim ceea ce are valoare în viaţă, ne apropiem de oameni, învăţăm să legăm cu ei relaţii într-un alt mod. Dar nu învăţăm să cunoaştem numai viaţa umană – şi tocmai aceasta trebuie să fie esenţialul în antroposofie, faptul că ea intervine cu adevărat în viaţă –, noi învăţăm, de asemenea, să simţim, să percepem, să cunoaştem viaţa cosmică. Soarele şi Luna îşi pierd orice caracter abstract, devin o realitate spre care ne îndreptăm privirea în Cosmos şi care este în Univers marea realitate ce corespunde micului destin uman aici, pe Pământ.

Astfel sunt unite în viaţa noastră acţiunea Soarelui şi acţiunea Lunii. Tot ce radiază spre noi venind de la Lună are legătură cu trecutul nostru cosmic, iar Soarele are legătură cu viitorul nostru cosmic.

Asupra acestui aspect al antroposofiei atât de important pentru viaţă, asupra acestui aspect care conferă valoare vieţii voia să atragă atenţia Congresul nostru de Crăciun, care a întemeiat în mod nou Societatea Antroposofică. Trebuia să se spună, şi s-a spus, că esoterismul, în adevăratul sens al cuvântului, trebuie să trăiască din nou printre noi. De aceea, acest Congres de Crăciun nu trebuia să fie o festivitate în cadrul căreia s-ar fi întâlnit un anumit număr de antroposofi, ci trebuia să

întemeieze ceva durabil prin eficienţa şi prin impulsurile sale. Au fost luate măsuri noi pentru editarea unei Foi de comunicări [Nota 17] – ea există şi au apărut deja primele trei numere. Este o Foaie de comunicări în primul rând cu privire la ceea ce se întâmplă în Societatea Antroposofică. Ea trebuie să devină în acest fel un organism spiritual viu. Ceea ce mi s-a amintit mereu în timpul călătoriilor mele este ceea ce mi-au spus, de exemplu, oamenii de la La Haye: Ei bine, noi nu ştim ce se întâmplă cu oamenii la Viena, şi noi suntem totuşi membrii unei Societăţii Antroposofice! Câţi oameni de aici mi-ar putea spune ce se întâmplă, de exemplu, în ramura antroposofică din Leipzig sau din Hamburg? Dar va trebui ca în viitor să fie posibil aşa ceva. Lucrurile trebuie să meargă atât de departe, încât cineva care este membru al ramurii din Noua Zeelandă să aibă într-adevăr o idee despre ceea ce se întâmplă la Viena. Membrii vor face bine să comunice redacţiei Foii de comunicări ceea ce trăiesc ei în interiorul şi în afara Societăţii Antroposofice. Aceste lucruri vor fi apoi prelucrate şi vom citi întotdeauna ce se întâmplă în Societatea Antroposofică. Eu îmi propun să ofer în viitor în fiecare număr nişte mici aforisme, care să rezume conţinuturi de viaţă importante, astfel încât să putem folosi asemenea aforisme în ramuri sau cu alte ocazii.

Prin toate acestea, în Societatea Antroposofică trebuie să pulseze o viaţă reală. Este ceea ce voia să realizeze Congresul nostru de Crăciun. Fiecare membru individual al Societăţii Antroposofice ar trebui să fie conştient de aceasta. Şi numai pentru că trebuie să fie astfel, şi pentru că în realitate aşa trebuie să fie, pentru că antroposofia însăşi trebuie să-şi aibă în mod just trecutul ei, viitorul ei, numai de aceea am acceptat, după ce am stat deoparte ani de zile, să preiau administrarea şi chiar

preşedinţia, împreună cu un Comitet director, despre care ştiu că va desfăşura la Goetheanum o muncă rodnică. În realitate, eu nu aş fi făcut iarăşi, la vârsta mea, ceva ce face omul când e tânăr, nu aş fi luat totul de la început, dacă nu era absolut necesar să fac acest lucru. Aş vrea totodată să apelez la fiecare membru al Societăţii Antroposofice să contribuie ca acest Congres de Crăciun să poată depune în inima membrilor noştri Piatra fundamentală a vieţii antroposofice, care să nu înceteze, în realitate, să fie un germene de viaţă ce se dezvoltă mereu, pentru ca astfel în Societatea Antroposofică să pătrundă o viaţă din ce în ce mai activă. Atunci Societatea Antroposofică va interveni în mod activ în lume.

CONFERINŢA A PATRA

Stuttgart, 6 februarie 1924

Permiteţi-mi să încep printr-o expunere antroposofică, pentru ca după aceea, în încheiere, să revin prin câteva cuvinte asupra a ceea ce s a urmărit prin Congresul de Crăciun.

Din diferitele expuneri antroposofice, dumneavoastră cunoaşteţi importanţa pe care o au corpurile cereşti care înconjoară Pământul pentru viaţa şi existenţa omului. Astăzi aş vrea să vă vorbesc despre un capitol special al acestui domeniu. Când, în timpul vieţii noastre pe Pământ, ne lăsăm privirea să cutreiere asupra a tot ceea ce ne înconjoară aici, jos, precum şi asupra a tot ceea ce înconjoară Pământul în Cosmos, atunci vedem de fapt cu simţurile noastre fizice, chiar când aceste simţuri fizice se îndreaptă spre stele, doar ceea ce este în raport cu acea parte a entităţii noastre umane pe care noi o abandonăm la

moarte. Noi ştim foarte bine, din diferitele descrieri pe care le prezintă antroposofia, cum corpul fizic uman îşi extrage forţele sale cât şi substanţele care îl compun, din ceea ce ne înconjoară pe Pământ. Ştim, pe lângă aceasta, că purtăm în noi, în afară de trupul fizic, un trup eteric şi că, aşa cum trupul fizic îşi obţine de la Pământ forţele şi substanţele care îl compun, trupul eteric îşi ia părţile sale componente, forţele sale, din vastele întinderi ele Universului extrapământesc, ale lumii eterice. Şi această lume eterică, acea lume care, în întinderile spaţiului, înconjoară Pământul, această lume eterică este lumea în care sunt adăpostiţi aştri de la care se revarsă pe Pământ lumina venită din spaţiul cosmic. Astfel, noi ne datorăm existenţa fizică şi eterică celor ce pot fi contemplate manifestându-se fie în mediul înconjurător pământesc, fie în ambianţa cosmică a Pământului. Dar, în cadrul a ceea ce ne învăluie în Cosmos drept ambianţă eterică a Pământului, noi vedem în primul rând două corpuri cereşti pe care le putem desemna în mod exact drept porţi spre lumea spirituală. Vedem cele două corpuri cereşti, Luna şi Soarele. Acestor doi aştri, Lunii şi Soarelui, le-a fost atribuită în toate timpurile, de către toţi cei cărora facultatea de înţelegere le permitea să se adâncească mai mult în edificiul Universului, cea mai mare importanţă ce poate fi concepută pentru viaţa şi existenţa omului.

Când studiem omul în sens antroposofic putem şti, bineînţeles, că în om mai sunt prezente, pe lângă trupul fizic şi trupul eteric, entitatea astrală a omului şi entitatea Eului. Dar când privirea noastră se îndreaptă asupra acestei entităţi astrale şi asupra entităţii-Eu, noi nu aflăm în toate întinderile pe care le putem observa cu ajutorul simţurilor exterioare – chiar atunci când, aşa cum spuneam, privirea cutreieră lumea aştrilor –, nu aflăm

nimic care să fie în primă instanţă, pentru observaţia exterioară, asemănător cu fiinţa astrală şi cu fiinţa-Eu a omului. Noi găsim numai ceea ce este asemănător cu fiinţa noastră fizică şi eterică. În acest vast Univers vizibil şi care poate fi sesizat cu ajutorul simţurilor noastre, al raţiunii noastre, nimic nu ne furnizează părţi componente sau puteri destinate trupului astral sau entităţii-Eu. Dar noi avem totuşi în Lună şi în Soare ceva care se prezintă ca porţi ce se deschid spre acea lume din care sunt originare trupul nostru astral şi entitatea Eului nostru.

Dumneavoastră aţi urmărit, desigur, cum în cartea mea ***Ştiinţa Ocultă*** şi în alte scrieri a fost indicat un moment în care Luna fizică s-a separat de Pământ. S-a arătat cum Luna fizică forma odinioară cu Pământul un corp unic în Univers şi cum această Lună fizică s-a separat de Pământ. Numai că noi nu trebuie să ne ocupăm doar de această separare fizică şi, de asemenea, eterică, atunci când vorbim de existenţa lunară şi de viaţa omului, ci în cazul separării Lunii avem de-a face, totodată, cu o realitate spirituală de o mare importanţă. Şi asupra acestei realităţi spirituale vrem să ne îndreptăm o dată atenţia.

Eu am atras adesea atenţia asupra faptului că într-un trecut pământesc străvechi omul poseda aşa-numita înţelepciune originară. Astăzi, noi suntem mândri de inteligenţa noastră, de aşa-numita cunoaştere dobândită pe baza inteligenţei şi pe baza observaţiei. Ei bine, omenirea de odinioară nu cunoştea ceea ce cunoaştem noi astăzi în acest fel, căci pentru aceasta Pământul trebuia să parcurgă mai întâi o anumită evoluţie şi, o dată cu el, şi omul. Abia datorită acestei evoluţii s-a putut sluji el de trupul său fizic perfecţionat până la fineţea sistemului nervos, în aşa măsură încât să dobândească o cunoaştere pe baza intelectului. Cunoaşterea originară pe care o avea

omenirea era o cunoaştere instinctivă şi se manifesta de asemenea, în cea mai mare măsură, altfel decât cunoaşterea actuală. Ceea ce cunoştea omenirea în timpurile străvechi despre tainele Universului se exprima sub forma unor grandioase epopei poetice. Şi în ceea ce s-a păstrat prin tradiţie, în ceea ce se poate urmări astăzi în documente, nu avem de fapt decât un ultim ecou al acestei înţelepciuni originare grandioase, măreţe, pe care omenirea a posedat-o odinioară pe Pământ. Dar putem fi astăzi cuprinşi de o adâncă uimire când lăsăm să acţioneze asupra noastră ceva cum sunt Vedele orientale sau filosofia Vedanta. Admirăm versurile splendide din Bhagavad Gita, vedem în toate acestea ceva grandios. Numai că trebuie totuşi să fim conştienţi de faptul că ele sunt doar ultimele vestigii a ceva cu mult mai grandios, cu mult mai vast, care a fost oferit odinioară omenirii. Şi omenirea datora această splendoare şi măreţie care exista odinioară faptului că în acea epocă ea trăia în compania unor entităţi care îşi duceau existenţa la un nivel mult mai înalt decât omenirea actuală şi, bineînţeles, decât omenirea acelei epoci, entităţi care nu purtau un trup fizic asemănător trupului uman actual, care mergeau pe Pământ doar într-un trup eteric, dar care totuşi luau parte la viaţa celorlalţi oameni.

Deoarece aceste fiinţe nu aveau un trup fizic, ele nu puteau, firește, să aibă cu oamenii relaţii de genul celor pe care le avem noi astăzi, când oamenii îşi vorbesc unii altora. Dar, în anumite stări de conştienţă, oamenii acestui trecut străvechi – şi, la urma urmei, noi toţi eram atunci în vieţile noastre pământeşti anterioare –, aşadar, noi, pot spune, simţeam în aceste vremuri străvechi ale evoluţiei pământeşti, în anumite stări de conştienţă deosebite, cum apăreau în interiorul nostru senzaţii, gânduri, despre care se ştia că izvorăsc din omul care le simţea în interiorul său

tot atât de puţin pe cât izvorăşte din noi înşine astăzi ceea ce auzim comunicându-ni-se prin vorbire de către un alt om. Oamenilor le era inspirată pe cale spirituală, am putea spune, de către aceste fiinţe supraumane care umblau pe Pământ în trupuri eterice, această cunoaştere infinit superioară, grandioasă, pe care o aveau aceste entităţi. Aşadar în timpul vieţilor noastre anterioare, în vremurile pământeşti originare, noi trăiam în compania unor entităţi care nu erau de natură fizică. Dar aceste entităţi nu mai sunt prezente astăzi. Ele nu mai sunt prezente în domeniul vieţii pământeşti de foarte multă vreme. Ele s-au retras din cercul oamenilor şi omenirea nu mai dispune decât de câteva rare vestigii a ceea ce a aflat ea odinioară despre tainele Universului de la aceste fiinţe ale unor timpuri străvechi, vestigii pe care omenirea le-a păstrat în diferite documente. Şi se poate spune că ea nu mai înţelege propriu-zis deloc aceste câteva rare vestigii.

Unde s-au retras aceste fiinţe ale vremurilor cosmice originare? Vedeţi dumneavoastră, exact aşa cum Luna fizică s-a separat de Pământ, aceste entităţi s-au retras o dată cu corpul fizic al Lunii, împreună cu acest corp cosmic al Lunii, în depărtările Universului. Eu am vorbit deja despre ceva asemănător. Astăzi vom cunoaşte alte aspecte relativ la aceste entităţi, astfel încât – atunci când ne îndreptăm privirea asupra acestui corp cosmic al Lunii – să ne putem spune: Ea este locuită de nişte entităţi care au fost odinioară tovarăşii omenirii pe Pământ, şi care s-au retras apoi pe această colonie lunară. În primă instanţă, aceste entităţi nu au, în aparenţă, nici o legătură cu omul exterior care trăieşte pe Pământ în corpul său fizic; dar ele au totuşi o legătură cu el. Şi tocmai asupra acestei legături vrem să atragem atenţia. Putem deduce că aceste entităţi au avut într-un anumit fel o legătură cu trecutul uman,

putem deduce foarte bine acest lucru deja din faptul că în trecut ele erau tovarășele omenirii pe Pământ. Şi ele au rămas legate de trecutul omului.

Când examinăm omul şi modul în care decurge viaţa sa pe Pământ în interiorul corpului fizic, constatăm că în această viaţă a fost întreţesut ceea ce numim destin. Acest destin, pe care ne-am obişnuit să-l desemnăm cu termenul oriental de karmă, se prezintă ca fiind ceva foarte misterios în viaţa omului. Dar acest caracter foarte misterios nu este examinat întotdeauna în toate corelaţiile sale, pline de semnificaţie. Gândiţi-vă puţin: La o anumită vârstă, doi oameni se întâlnesc. Ei nu s au văzut niciodată mai înainte. Din momentul în care se întâlnesc, în viaţa lor intră ceva care are legătură cu ceea ce au ei în comun. Ei se recunosc, ca să spunem aşa, şi ei ştiu că vor avea mult de-a face unul cu altul. Dar când asemenea oameni îndreaptă o privire retrospectivă asupra vieţii pe care au dus-o pe Pământ din copilărie, atunci, dacă examinează cu destulă imparţialitate tot ceea ce au făcut pe Pământ până în momentul în care s-au întâlnit, toate acestea le apar ca orientate într-un mod ingenios în direcţia care le arată că, de fapt, încă din copilărie, fiecare pas le-a fost călăuzit ca şi cum trebuiau să urmeze drumul care i-a condus de la început până la locul unde trebuiau să se întâlnească. Ne îndreptăm privirea în urmă începând din momentul în care l-am întâlnit pe celălalt cu care cultivăm acum o legătură, ne îndreptăm privirea în urmă – şi viaţa pământească trecută se prezintă adesea în aşa fel încât putem spune: Punctul meu de plecare se situează într-o copilărie îndepărtată, dar eu am făcut fiecare pas în aşa fel încât drumul meu trebuia să mă conducă în cele din urmă acolo unde să-l întâlnesc pe celălalt. Tot ceea ce am făcut într-un mod atât de ingenios, toate acestea s-au întâmplat cu totul în mod inconştient;

ceea ce a fost făcut în mod conştient a intervenit abia după întâlnirea noastră, dar acest comportament inconştient vine să se unească în mod minunat cu ceea ce am săvârşit în mod conştient, formând un singur tot. Există în urzirea destinului o mare deosebire între ceea ce am orânduit în acest fel inconştient ca drum al nostru pe Pământ pentru a-l întâlni pe celălalt, şi ceea ce facem după ce l-am întâlnit. El este aici, în faţa noastră, îl vedem, înţelegem ce spune el, ne orientăm gesturile, faptele, în funcţie de ceea ce exprimă el, de modul în care se comportă faţă de noi în viaţa exterioară, ducem o viaţă comună care este accesibilă simţurilor noastre, raţiunii noastre. Dar noi vom vedea cum în această viaţă comună accesibilă acum simţurilor şi raţiunii noastre vine să se amestece, la rândul său, în mod inconştient, şi ceea ce am făcut până am ajuns în momentul când ne-am întâlnit. Şi putem întreba: Ce acţionează şi urzeşte în toate aceste direcţii, în toate aceste puteri care ne-au condus spre celălalt?

Se poate, de asemenea, ca noi să ne îndreptăm spre un anumit eveniment. Aici intră în considerare tot ceea ce depinde de destin. Vom constata că există o mare deosebire în ceea ce priveşte trăirea unui anumit fel de experienţe şi a unui alt fel de experienţe. Noi ne putem comporta în viaţă într-adevăr în două moduri în faţa unui om. În primul caz avem imediat impresia – sau o avem după ce am făcut cunoştinţă cu un om, sau cu evenimentul –, o impresie pe care o preluăm în voinţa noastră. Facem cunoştinţă cu omul respectiv; iar ceea ce este el, ceea ce face el împreună cu noi este de-aşa natură încât o simţim în noi înşine în sfera voinţei. Vrem, înainte de toate, să gândim aşa cum gândeşte el, să simţim aşa cum simte el, să voim aşa cum vrea el. Da, noi simţim: Acest om începe să prindă puteri în noi înşine. Îl simţim prezent în lăuntricul

nostru. El trezeşte în fiinţa noastră lăuntrică ceva ce vine de la el, dar care trăieşte totuşi în voinţa noastră, şi care din voinţă pătrunde în simţirea noastră. Şi astfel învăţăm să ne cunoaştem mai bine pe noi înşine, prin faptul că simţim în voinţa şi în simţirea noastră mai profund legată de voinţă: acest om nu este propriu-zis aici numai pentru a acţiona asupra noastră din exterior, când îl privim, ci el pune în mişcare în noi ceva care este prezent în noi înşine. Aceasta este una din modalităţile în care păşim în viaţă, în întâmpinarea unor oameni, conform destinului.

Cealaltă modalitate este aceea în care, făcând cunoştinţă cu un om, suntem mai puţin mişcaţi interior, este situaţia în care îl privim pe un om mai mult din exterior, când emitem asupra lui o judecată conform impresiei pe care ne-o face el din punct de vedere raţional, sau conform impresiei estetice pe care ne-o face. Gândiţi-vă la marea deosebire între aceste două modalităţi de a face cunoştinţă cu un alt om.

Imaginaţi-vă numai: dumneavoastră faceţi cunoştinţă cu un om sau altul, apoi vă duceţi altundeva şi sunteţi tentat să vorbiţi despre această întâlnire, adică despre acest om cu care aţi făcut cunoştinţă. Felul în care vorbiţi atunci se deosebeşte în mod evident, în funcţie de omul pe care l-aţi întâlnit în viaţă. Într-un caz vorbim în aşa fel încât fiecare observă că noi exprimăm ceva care vine din noi înşine când vorbim despre celălalt om – şi spunem lucruri pe care interlocutorii noştri nu le înţeleg deloc. Noi spunem despre celălalt om cuvinte frumoase, dar el este un om urât, şi în jurul nostru sunt oameni care nu pot înţelege absolut deloc cum de vorbim în acest fel, fiindcă omul despre care vorbim le face impresia de urâţenie. Ei nu pot înţelege cum de vorbim cu entuziasm despre un om pe care ei îl consideră urât. Dar pe noi nu ne priveşte absolut deloc

această impresie estetică exterioară de urâţenie pe care o face el asupra altora, noi nu vorbim despre impresia pe care o face el din punct de vedere exterior. Noi vorbim despre ceea ce a mişcat şi a trezit el în lăuntricul nostru, despre ceea ce vine din noi, iar ceea ce spunem noi despre acest om nu e nevoie să fie în acord cu impresia pe care o au ceilalţi oameni despre el.

Cu alţi oameni este altfel. Noi percepem foarte bine dacă sunt frumoşi sau urâţi. În acest caz vedem că aici sunt determinante impresia primită pe baza raţiunii, impresia transmisă prin simţuri, impresia estetică. În acest caz, poate spunem: E un tip formidabil! Dumneavoastră ştiţi că există în viaţă întâlniri în cazul cărora nu ne trece absolut deloc prin minte să vorbim despre un om în acest mod exterior. Vorbim şi altfel, vorbim în aşa fel încât ceilalţi pot înţelege imediat despre ce este vorba, dacă îl cunosc pe acest om sau dacă fac cunoştinţă cu el.

Aceste două modalităţi de a descrie întâlnirea cu oamenii şi, în general, de a o privi, aceste două modalităţi există, pur şi simplu. Numai că prima modalitate arată că ceea ce ne-a atins şi ne-a emoţionat cu ocazia întâlnirii cu acel om este ceea ce am trăit împreună într-o existenţă anterioară. Faptul că ceva ne trimite în urmă la încarnările anterioare în timpul cărora am vieţuit împreună cu un om, acest lucru iese la lumina zilei în acest fel în sfera simţirii, când este vorba de prima modalitate de a emite o apreciere asupra unui om. Iar în al doilea caz emitem o judecată exterioară, judecăm într-un fel pe care alţii îl pot înţelege, fiindcă nu am fost împreună cu acest om într-o viaţă pământească anterioară, şi este posibil să îl întâlnim pentru prima dată în această viaţă pământească.

Dar când examinăm cu ajutorul viziunii spirituale ce anume stă la baza acestor realităţi ale destinului care, în

primul caz, apar într-un mod atât de caracteristic, aflăm că înainte ca omul să coboare spre existenţa pământească fizică – prin faptul că, înainte de această coborâre, după ce a trecut prin alte sfere, traversează sfera lunară – în fiinţa omului este întreţesut, implantat în trupul său astral, ceea ce constituie karma sa comună cu alţi oameni; toate acestea îi sunt implantate în vederea existenţei sale pământeşti actuale de către acei tovarăşi ai omului care au trăit odinioară pe Pământ împreună cu oamenii, aşa cum v-am descris adineaori, şi care s-au retras apoi în existenţa de pe Lună. Acestea sunt entităţile prin a căror sferă trecem înainte de a coborî spre Pământ. Sunt acele entităţi care, de când au părăsit Pământul, de când au părăsit cercul oamenilor, au ca preocupare înregistrarea destinului pe care oamenii îl trăiesc în comun unii cu alţii. Şi, astfel, noi putem privi în mod retrospectiv ceea ce este prezent în noi, ceea ce glăsuieşte în noi când avem o întâlnire de primul fel cu un om, şi tot ceea ce este prezent în noi găsim, de asemenea, consemnat în marile cărţi ale destinului pe care le redactează aceste fiinţe lunare, pe baza cunoaşterii vieţilor umane pământeşti. Sunt cărţi scrise în spirit. Sunt cărţi care conţin tot ceea ce am trăit în comun cu alţi oameni. Când trecem prin sfera Lunii, noi citim împreună în aceste cărţi ceea ce purtăm apoi cu noi şi, în funcţie de ceea ce citim în aceste cărţi, ne îndreptăm într-o anumită direcţie şi ne orientăm drumul – poate timp de douăzeci şi cinci până la treizeci de ani –, până când îl găsim în existenţa pământească pe acest om sau pe altul despre care, înainte ca noi să fi coborât pe Pământ, era scris în Cărţile Lunii că am vieţuit împreună cu el o experienţă sau alta în vieţile pământeşti trecute.

În acest fel minunat sunt organizate corelaţiile tainice în Univers. Şi, cu o simţire care a devenit mai profundă, cu

o simţire care a devenit mai profundă prin antroposofie, noi trebuie să ne înălţăm privirea spre existenţa lunară şi să luăm în considerare nu numai ceea ce ne spune despre Lună o ştiinţă fizică, ci şi ceea ce ne poate spune o ştiinţă spirituală despre realităţile spiritual-sufleteşti, despre elementul spiritual al Lunii. Ce bine ar fi dacă am reflecta numai puţin la faptul că pretutindeni se găsesc alegorii ce ne permit să înţelegem această sferă cosmică! Astăzi există o cunoaştere cu privire la alegoria pământească, de care nu se ţine seama în viaţă; dar această cunoaştere, oricum, există.

Şi în întrunirile noastre s-a subliniat adesea că omul îşi reînnoieşte pur şi simplu materia corpului său fizic din şapte în şapte sau din opt în opt ani. Ştiţi, desigur, că omul împinge spre exterior materia fizică prin piele, el îşi taie unghiile, părul. Toate acestea ne indică faptul, şi lucrurile stau într-adevăr în acest fel, că omul, începând din centrul fiinţei sale, expulzează materia şi că aceasta este înlocuită în permanenţă de una nouă. Ceea ce aţi tăiat din unghiile dumneavoastră era, acum şapte sau opt ani, o substanţă care se afla în interiorul organismului, pe care aţi împins-o spre exterior, şi care apoi dispare. Materia fizică este reînnoită. Da, aşa stau lucrurile cu privire la cei care, acum zece ani, erau aşezaţi aici, lucrurile sunt de-aşa natură încât ei nu au voie să-şi imagineze că aceiaşi muşchi şi aceleaşi substanţe care îi compuneau, care stăteau pe vremea aceea pe aceste scaune, stau astăzi din nou aici. Nimic din toate acelea nu mai există; însă fiinţa lor spiritual-sufletească este prezentă, este din nou aici. Dar exact aşa stau lucrurile când ne înălţăm privirea spre corpurile cereşti. Observatorul fizic nu vrea să vadă decât materia fizică şi vorbeşte ca şi cum Luna care se află acolo sus ar fi aceeaşi cu cea care şi-a separat odinioară substanţa sa fizică de

Pământ. Exact la fel este un nonsens să credem că aceşti muşchi, aceste particule fizice care se aflau acum zece ani pe aceste scaune, se mai află şi astăzi aici. Firește, în cazul corpurilor cereşti durează mai mult până când sunt înlocuite substanţele, dar ele sunt înlocuite. Luna fizică despre care vorbește știința fizicii nu este ceva despre care să se poată vorbi așa cum se vorbește în mod obișnuit. Ceea ce se menține din ea sunt entitățile spiritual-sufleteşti care locuiau pe Pământ împreună cu oamenii. În privința a ceea ce reprezintă substratul Lunii pe care ele trăiesc, substanța fizică a fost înlocuită. Entitățile spiritual-sufleteşti care, în realitate, formează existența lunară – la fel cum existența dumneavoastră spiritual-sufletească formează astăzi legătura cu ființa dumneavoastră de acum zece ani –, aceste entități spiritual-sufleteşti sunt cele care, într-un fel, înregistrează trecutul nostru.

Ceea ce poate fi descris în acest fel poate fi aprofundat mai mult când încercăm să prezentăm lucrurile cu ajutorul cunoașterii inițiatice. Până acum le-am prezentat prin faptul că v-am arătat cum ceea ce începe să se miște în lăuntricul nostru când avem primul fel de întâlniri este ceea ce ne-au lăsat să citim entitățile lunare în cărțile lor înainte ca noi să coborâm pe Pământ. Inițiatul percepe cu totul altfel ceea ce îl întâmpină în viață în acest fel. El întâlnește în viață un om; dar, în timp ce pentru conștiența obișnuită este prezentă numai senzația lăuntrică, faptul că îl primește în voința sa pe celălalt om, pe care nu îl judecă în funcție de impresia exterioară, ceea ce se întâmplă pentru inițiat este, în realitate, faptul că pentru el devin vizibile viețile pământești anterioare ale personalităților care îi vin în întâmpinare. Îi apare acum nu numai omul fizic şi conținutul său spiritual-sufletesc, ci, oarecum, în spatele lui, apare umbra vieții pământești

trecute, poate a mai multor vieţi pământeşti trecute. Când face cunoştinţă cu un om, în contemplarea spiritual-sufletească îi apare totodată un întreg şir de oameni. Facem cunoştinţă cu un om şi, în acelaşi timp, cu un întreg şir de persoane, care sunt tot atât de reale, tot atât de obiective, pe cât de real-obiectiv este omul pe care îl avem în mod fizic în faţa noastră. În civilizaţiile în care se presimţea ceva despre un asemenea lucru, el a fost chiar reprezentat în pictură. Gândiţi-vă, există nişte vechi imagini [Nota 18] în care avem o figură umană, apoi, în spatele ei, puţin mai sus, o a doua, şi în spatele acesteia, puţin şi mai sus, o a treia. Este ceea ce se intenţiona să se fixeze prin pictură referitor la impresia pe care o are iniţiatul în cazul unei întâlniri care îi apare în aşa fel încât respectiva fiinţă umană oferă vederii sale nu numai ceea ce îi aduce ea în întâmpinare în viaţa pământească prezentă, ci ceea ce îi aduce din vieţile pământeşti trecute. Astfel încât ceea ce pentru conştienţa obişnuită este numai un fel de sentiment, de senzaţie, pentru conştienţa iniţiatului apare într-o viziune luminoasă. Şi, în sensul ştiinţei spirituale, suntem îndreptăţiţi să spunem că problema se prezintă astfel: ceea ce se află într-un om care este legat karmic cu el şi care îi apare iniţiatului ca viziune, se manifestă printr-un sentiment obscur când este prezentă conştienţa obişnuită, şi nu iniţierea.

Ceea ce acţionează şi urzeşte în destinul nostru venind din trecut poate fi numit elementul lunar din noi. Ne îndreptăm privirea în urmă asupra vieţilor noastre pământeşti: elementul lunar acţionează în noi. El acţionează în aşa fel încât noi, găsindu-ne în faţa unor oameni, suntem propriu-zis întotdeauna în faţa unei multitudini de fiinţe, dacă aceşti oameni erau legaţi de noi din punct de vedere karmic. Pentru iniţiat, o asemenea întâlnire înseamnă

oarecum a face cunoştinţă cu mai mulţi oameni, sau cel puţin cu mai multe vieţi umane ale aceluiaşi om. Căci acest contact cu vieţile anterioare este cel puţin tot atât de viu cum este cel pe care noi îl avem cu viaţa prezentă a altui om.

Să considerăm acum cealaltă modalitate de a face cunoştinţă, când judecăm omul mai mult după impresia exterioară, mai mult după ceea ce ne spune raţiunea, după ceea ce ne spun simţurile, lucruri pe care le poate înţelege imediat oricine, după impresia estetică, şi aşa mai departe. Aici, când studiem problema din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, nimic nu ne arată, în sfera Lunii, calea până la această întâlnire în viaţa pământească; nimic nu a fost înscris în această sferă a Lunii în trupul astral al omului. Aici acţionează alte puteri. Aici acţionează puterile care, ca puteri spiritual-sufleteşti, ţin de existenţa solară. Aceste puteri spiritual-sufleteşti ale existenţei solare acţionează conducând la un al doilea fel de întâlniri şi urzesc destinul în continuare începând dintr-un alt punct. Ei bine, pentru o contemplare spirituală este ca şi cum, aş putea spune, vieţuim – la început ca o noapte plină de taină – ceea ce ne conduce spre omul cu care am săvârşit multe lucruri împreună în vieţile trecute. Apoi, ne întâlnim cu acest om: Acum, ne orientăm mai curând după impresia pe care o trezeşte în noi, şi este ca şi cum în locul nopţii misterioase ar apărea lumina zilei, este ca şi cum s ar ivi Soarele. Din punct de vedere spiritual, este tot aşa: în cazul celor care erau legaţi karmic deja de multă vreme nu apare numai trecutul, ci şi prezentul şi viitorul. Destinul este ţesut mai departe. De om se apropie o realitate spirituală solară.

Dar şi în cazul celor care nu au săvârşit nimic împreună în vieţile pământeşti trecute, şi în cazul lor apare această realitate spirituală solară în activitatea care ţese destinele în prezent şi în viitor. Şi, iarăşi, când cel care examinează un

asemenea fapt cu ajutorul viziunii inițiatice face cunoștință cu un om cu care nu a fost împreună în niște vieți pământești anterioare, și cu care intră în relație pentru prima dată, el nu face cunoștință cu acel om zărind în spatele lui umbra vieților pământești. Atunci când omul apare în fața lui în acest fel, el zărește în spatele acestui om entitățile Ierarhiilor superioare, entități care au atins un nivel pe care omul încă nu l-a atins. Îngerii, Arhanghelii, sunt entitățile care apar acum în spatele omului întâlnit. În cadrul viziunii inițiatice este o mare deosebire între a te afla în fața unui om împreună cu care ai mai trăit deja și a te găsi în fața unui om pe care îl întâlnești pentru prima dată. Dacă am fost împreună cu el mult timp, viețile sale pământești trecute apar în spatele lui. Dacă nu am fost împreună cu el, atunci în spatele lui apar entități ale Ierarhiilor imediat superioare, și anume entități care coboară spre noi pe Pământ o dată cu razele Soarelui, în radianta lumină solară. Și, exact așa cum ființele lunare întrețes în trupul nostru astral karma trecută, această ceată de ființe solare întrețes în organizarea Eului nostru – în organizarea subconștientă a entității Eului uman – ceea ce se desfășoară după întâlnirea noastră cu un astfel de om aici, pe Pământ: ceea ce constituie baza karmei noastre ce se continuă în viitor. Prezentul se transformă, desigur, în permanență, în viitor. Ceea ce acum mai este încă prezent reprezenta pentru momentul precedent viitorul. Astfel încât, de fapt, evoluția noastră curge dinspre trecut spre viitor.

Ceea ce vedem, în cazul omului, înaintând în acest fel dinspre trecut spre viitor poate fi contemplat în contraimaginea sa din Cosmos când observăm Luna călătorind pe cer și, în urma sa, ori precedând-o, Soarele. Așa cum Soarele și Luna, în mersul lor prin Cosmos, se află într-un anumit raport, așa se află într-un anumit raport trecutul și viitorul în cursul vieții. Exact așa cum, întâlnind

un om, ne spunem, pe baza cunoașterii inițiatice, cu un sentiment de profundă emoție: Ceea ce contempli tu în spatele lui, ceea ce au înscris ființele lunare în trupul său astral ține de tine, ca și de el, prin acestea ești tu legat de el, exact așa ne spunem, pe baza cunoașterii inițiatice, atunci când întâlnim un om pentru prima dată în lume: În spatele lui stau Îngeri, Arhangheli. Fiecare din ei indică, oarecum, cu degetul spre viitor. – Atunci apar numeroase posibilități, posibilitățile unei vieți viitoare conforme cu destinul.

Vedeți dumneavoastră, când ne îndreptăm astfel privirea spre depărtările Universului, Luna și Soarele ne apar drept cele două porți care conduc în lumea spirituală. Și ne spunem: Ceea ce se află în mediul pământesc fizic trăiește pe moment în trupul meu fizic, ceea ce se află în vastele sfere eterice, acolo unde sunt stelele, trăiește în trupul meu eteric. Dar când îmi ridic ochii spre Lună, spre Soare, privirea mea se îndreaptă spre ceva care nu se află nici în trupul meu fizic, nu trăiește nici în trupul meu eteric, ci trăiește în trupul meu astral și îmi pătrunde cu puteri Eul. Prin existența lunară, noi ieșim din lumea fizică și din lumea eterică și suntem conduși în lumea spirituală. Și, pe de altă parte, când ne ridicăm ochii spre Soare, ne spunem: Prin elementul spiritual-sufletesc ce aparține Soarelui, eu sunt condus printr-o poartă care se deschide asupra unei lumi de aceeași natură cu entitatea Eului meu; nu doar o lume de aceeași natură cu trupul meu fizic și cu trupul meu astral, ci o lume de aceeași natură cu entitatea Eului meu, prin care eu păşesc în lume ca ființă conștientă, cu tot ceea ce apare întreţesut în destinul meu ca o necesitate, pe care o urmez pentru că am un anumit temperament, un anumit caracter. Toate acestea nu sunt decât expresia karmei noastre. – În toate necesitățile trupului pe care le urmăm, în tot ceea ce exprimă poetul

prin aceste cuvinte: „Tu trebuie să fii aşa, de tine tu nu poţi fugi" – în toate acestea trăieşte trecutul uman al existenţei lunare. Iar în ceea ce trăieşte în noi ca libertate, datorită căreia intervenim – noi vrem s-o facem cu deplină luciditate –, acolo acţionează existenţa solară.

În acest fel se întreţes în noi, dacă cercetăm lucrurile din punct de vedere spiritual, viaţa naturală şi viaţa morală. În faţa acestei priviri spirituale nu se prezintă, pe de o parte, natura, cu necesităţile ei rigide şi, pe de altă parte, spiritual-sufletescul – fără a putea intra deloc în legătură cu ea ca şi cum ar constitui o ordine morală cosmică izolată – nu, noi nu avem această opoziţie, noi avem posibilitatea de a găsi totodată în fenomenele naturii şi ceea ce trăieşte în noi din punct de vedere moral. Desigur, pentru a găsi această legătură trebuie să depăşim aspectul obişnuit al fenomenelor naturii şi să ajungem la ceea ce ni se prezintă în existenţa spirituală a Soarelui şi a Lunii.

Vedeţi dumneavoastră, pentru un asemenea mod de a considera lucrurile se iveşte posibilitatea de a depăşi existenţa naturală a omului şi de a ne ridica până la existenţa spiritual-sufletească. Noi ne îndreptăm privirea afară, în natură, tot în acest fel – chiar dacă nu putem vedea aceste lucruri cu conştienţa obişnuită – atunci când privim ceea ce există în mediul nostru înconjurător pământesc, sau şi în mediul cosmic, ca element care ne aduce boala. Acesta există peste tot în mediul nostru înconjurător. Organismul nostru este sănătos în sine, căci el a luat naştere dintr-un Eu sănătos, dintr-un trupul astral sănătos şi, propriu-zis, şi dintr-un element eteric sănătos. Ceea ce aici, pe Pământ, ne poate face bolnavi, este numai ceva ce îl întâmpină pe om din exterior şi pe care omul nu este în stare să-l transforme pe deplin conform fiinţei sale lăuntrice. Dumneavoastră puteţi observa acest lucru la fenomenele cele mai simple. Presupuneţi numai

că vă aflaţi undeva într-un loc cald sau foarte rece; dumneavoastră preluaţi căldura sau frigul. Acestea nu vă pot străbate aşa cum ar străbate o bucată de lemn sau de piatră. Dumneavoastră nu aţi sta în spaţiul cald sau în spaţiul rece ca o bucată de lemn sau ca o piatră, devenind cald sau rece, aşa cum s-ar întâmpla cu lemnul sau cu piatra, ci dumneavoastră modificaţi, prelucraţi căldura exterioară. Ceea ce se află în exterior nu face decât să vă stimuleze; căldura pe care o purtaţi în dumneavoastră, pe aceasta o produceţi dumneavoastră înşivă în propriul organism. Dacă dumneavoastră nu puteţi face acest lucru, dacă vă comportaţi în mediul înconjurător ca o bucată de lemn sau ca o piatră, şi dacă mediul înconjurător vă tratează ca pe o bucată de lemn sau ca pe o piatră, atunci un element exterior pătrunde în dumneavoastră fără ca dumneavoastră să-l puteţi transforma: atunci răciţi imediat. Omul nu poate absorbi în el ceea ce se află în ambianţa Pământului fără să-l transforme, şi acest lucru nu se întâmplă nici cu alimentele. Dacă cineva crede aşa ceva, este numai o fantazare ştiinţifică. Omul transformă hrana, exact aşa cum transformă tot ceea ce se află în mediul său înconjurător. Dacă el nu poate face acest lucru, atunci intervine boala: aici se află originea fizică a bolii. Dar boala are şi ceva care ţine de destin, ea intervine în viaţa omului ca ceva care ţine de destin.

Vedeţi dumneavoastră, dacă noi, în această viaţă pământească suntem, aşa cum ne situăm acum, într-un anumit an al secolului al 19-lea sau al secolului 20 până la 6 februarie 1924, dacă ne găsim în această viaţă umană şi ne limităm să o luăm în considerare numai pe aceasta, atunci, într-adevăr, putem spune: Dacă am vrea să ne îmbolnăvim în cursul acestei vieţi prin intermediul mediului înconjurător, atunci ar trebui să lăsăm să acţioneze puternic asupra noastră acest mediu

înconjurător. Noi trebuie să fim expuşi cel puţin căldurii sau frigului sau unei anumite atmosfere nocive sau altor factori de acest fel. Asupra noastră trebuie să acţioneze din exterior o influenţă puternică şi să producă boala. Când privim doar o boabă de mătrăgună (Belladonna), nu ne otrăvim cu ea. Tot aşa, nu ne otrăvim din cauza unei atmosfere nocive când suntem suficient de departe de ea, şi nu ne îmbolnăvim. Într-un cuvânt, când rămânem la impresia pe care o fac acestea asupra sufletului, nu ne îmbolnăvim. Pentru aceasta este necesară o influenţă mai viguroasă.

Dar presupuneţi acum următorul lucru: Există în prezent un mare număr de oameni care trăiesc cu totul în materialism şi care nu vor să primească din mediul înconjurător decât impresii materiale. Dumneavoastră refuzaţi în această viaţă – şi chiar în ceea ce priveşte anumite aspecte care ţin de trup – să fiţi materialişti: dumneavoastră vă hrăniţi cu elementul spiritual din plante, vă hrăniţi cu elementul sufletesc din animale, îl absorbiţi o dată cu acestea; căci dacă aţi fi nişte materialişti consecvenţi şi în ceea ce priveşte hrănirea, dumneavoastră nu aţi mânca decât pietre, materie anorganică, moartă. Dar în fiinţa dumneavoastră sufletească nu preluaţi decât idei, noţiuni, despre ceea ce este fără viaţă. Iar acest element spiritual-sufletesc care se uneşte în acest caz cu sufletul uman devine atunci o forţă producătoare de boală într-o viaţă pământească ulterioară. Impresiile exercită o influenţă, ele se transformă, astfel încât ele pot deveni atunci forţe care acţionează pe plan fizic. Elementul de destin al bolii îl aducem din vieţile anterioare în existenţa prezentă, căci noi devenim receptivi la boală fiindcă am avut în existenţele trecute nişte impresii care nu sunt adecvate omului. Acum, în actuala viaţă pământească,

aceste impresii acţionează ca agenţi fizici viguroşi ai bolii. Tot ceea ce într-o viaţă este doar idee, senzaţie, realitate sufletească lăuntrică, se transformă în timpul pe care îl petrecem între moarte şi o nouă naştere într-o forţă care în viaţa umană acţionează în plan fizic, şi noi purtăm în noi multe forţe active din punct de vedere fizic care nu erau în vieţile anterioare decât realitate sufletească. Dacă, prin acest fel de a vedea, trebuie să considerăm şi boala ca fiind ceva care ţine de destin, nu trebuie să cădem totuşi în superstiţia conform căreia bolile se pot vindeca numai cu mijloace spirituale. Pentru aceasta sunt necesare mijloace fizice de aceeaşi natură cu realitatea fizică. Dar dacă privim cu o deplină înţelegere faptul că ceea ce acţionează în prezent în fizic îşi are originea în ceea ce acţiona în plan sufletesc într-o viaţă pământească trecută, atunci putem spune acest lucru: Ceea ce am duce cu noi ca element patologic în următoarea viaţă pământească îl vindecăm pentru o viaţă ulterioară dacă ne abatem gândurile de la ceea ce era nedesăvârşit în om şi le îndreptăm spre ceea ce este desăvârşit în om. Dacă, de exemplu, avem certitudinea că o boală oarecare este în raport cu o viaţă a sufletului îmbibată de materialism într-o existenţă pământească anterioară, atunci putem fi siguri că vom putea îndepărta această boală numai dacă vom trata boala cu ajutorul unor concepţii şi idei spirituale. Tot ceea ce acţionează în antroposofie, acţionează în aşa fel încât nu rămâne simplă teorie, ci este legat în mod nemijlocit de viaţă, antroposofia dă naştere unor impresii şi unor sentimente care influenţează viaţa.

Şi ce devine de fapt pentru noi acest cer înstelat, mediul înconjurător pământesc, când suntem în stare să-l examinăm în lumina ce radiază din antroposofie, dacă o cultivăm în mod just? Ce înrudire apare pentru noi între

Soare şi Lună atunci când le privim în acest fel, văzând în ele imaginile cosmice exterioare ale înrudirii noastre cu propriul nostru trecut şi cu propriul nostru viitor? Cât de profund şi de intens purtăm atunci în noi conştienţa înrudirii noastre cu Cosmosul şi cu lumea: privim în noi trecutul şi viitorul ţesându-ne destinul; privim afară, contemplăm Soarele şi Luna, în Soare şi Lună vedem apărând destinul Universului revelându-se în mod exterior. Simţim în trecutul nostru ceva care se situează alături de prezent şi de viitor aşa cum se situează Luna alături de Soare în Univers. Veneraţia noastră, dăruirea noastră, capacitatea noastră de sacrificiu faţă de Univers se intensifică atunci când ştim să extindem în acest fel propria noastră existenţă până la existenţa Universului, pentru a contempla în amănunt înrudirea dintre ceea ce trăieşte în noi şi ceea ce urzeşte în Univers.

Vedeţi dumneavoastră, faptul ca omul să se unească în acest fel cu lumea este, de asemenea, una din sarcinile pe care şi le propune antroposofia în activitatea sa. Şi eu sper ca noi, care ne-am reunit într un număr atât de mare în aceste ramuri, să ne unim mereu mai intim tocmai prin asemenea consideraţii cu această sarcină a antroposofiei, prin care nu numai gândurile omului, ci şi simţirea sa, sentimentele sale, devin mai profunde. Pentru ca aceasta să se poată împlini din ce în ce mai bine, mai intens, de aceea a avut loc Congresul de Crăciun. Acest Congres de Crăciun a arătat că, dacă vrem ca Societatea Antroposofică să-şi desfăşoare în mod just eficienţa sa în viitor, atunci ea trebuie să părăsească acele căi pe care a păşit în cursul ultimilor zece ani; ea trebuie ca de la o activitate în cadrul unei societăţi exterioare sa ajungă pană la cuprinderea spiritualului interior. Ea trebuie să dobândească în întregime un caracter esoteric. Şcoala Superioară de Ştiinţă

Spirituală care va exista în viitor la Dornach trebuie să aibă un caracter esoteric, şi întreaga instituire a Societăţii trebuie să poarte un caracter esoteric. Prin aceasta va putea Societatea să-şi menţină viaţa spirituală de care are nevoie. Ea nu are voie să devină lipsită de profunzime şi lipsă de profunzime a ameninţat-o în ultimii zece ani.

Ce am trăit noi în aceşti zece ani şi mai înainte? Luaţi ca exemplu acest singur fapt, că o opoziţie foarte eficace, care tocmai se desfăşoară cu o mare eficacitate, provine din faptul că această opoziţie arată că există cicluri, reproduceri ale conţinutului conferinţelor, care nu sunt accesibile publicului. Nu-i aşa, se dorea să existe asemenea cicluri, asemenea reproduceri ale conferinţelor. Cât de mult a trebuit să cedăm până acum unor astfel de dorinţe, deşi am ştiut foarte bine: tocmai prin aceasta li s-a oferit adversarilor noştri lucrul de care aveau ei nevoie cel mai mult. Trăim nişte vremuri în care asemenea lucruri sunt imposibile. De aceea, cu ocazia Congresului de Crăciun a trebuit să dăm Societăţii un caracter absolut public [Nota 19]. Ceea ce nu este deloc în contradicţie cu faptul că, pe de altă parte, ea devine cu atât mai esoterică. Dar trebuie să intre o conştienţă mai intensă în întreaga conducere a Societăţii, trebuie, să spun aşa, Societatea să fie condusă în mod antroposofic. De aceea la Congresul de Crăciun, în privinţa a ceea ce am putea numi statut, s-a procedat cu totul altfel decât se procedează de obicei atunci când se stabileşte statutul. De obicei se spune că se adoptă nişte principii. Am avut şi noi înainte în Societatea Teosofică asemenea principii [Nota 20]. Primul principiu: Formarea unei fraternităţi generale a omenirii, al doilea principiu: A face dovadă de unitate în ceea ce priveşte religia, şi aşa mai departe. Eu am arătat deja adesea că tocmai aici trebuie să se instituie ceea ce poate de fapt întemeia Societatea

Antroposofică numai ca realitate. Această realitate a apărut cu adevărat la Congresul de Crăciun. Nu s-a vorbit de principii, ci s-a arătat că la Dornach trăieşte ceva, aici este ceva viu. Şi cel care vede ceva justificat în elementul viu care trăieşte la Dornach, acela vine să se alăture Societăţii. Nu se atrage atenţia asupra unor principii abstracte, ci asupra a ceva viu, asupra unei realităţi prezente. Viaţa Societăţii nu este proclamată sub forma unor abstracţiuni în acest aşa-numit statut, care, de fapt, nu este deloc un statut, ci se descrie numai ceea ce există la Dornach şi ceea ce vrem să facem aici. Principiile sunt o descriere, şi nu un statut. Eu am arătat că Societatea trebuie să aibă un Comitet director activ, care acţionează, care vede în activitatea sa, în iniţiativa sa, realitatea care îl constituie, care îl formează. Astfel, s-a încercat să se exprime peste tot în «Statut», în locul abstracţiunilor, ceea ce este pur uman, ceea ce este uman în mod nemijlocit. Numai astfel poate trăi o Societate care trebuie să devină un organism pentru un element spiritual ce se revarsă în lume.

Vedeţi dumneavoastră, aş putea spune: Acest Comitet director care a fost format la Dornach se bazează pe un fel de judecată ipotetică. Dacă Societatea vrea să accepte ceea ce face el, atunci el va fi Comitetul director; dacă ea nu vrea să accepte acest lucru, atunci el nu va fi, de fapt, nimic. Dar el va putea fi considerat de asemenea, aş putea spune, numai centrul unei activităţi vii. Prin aceasta eu pot doar sugera – căci, spuneam, aş vrea să rostesc doar câteva cuvinte, tot restul va fi exprimat în mod clar în «Foaia de comunicări pentru membri» – pot doar sugera faptul că, în realitate, prin Congresul de Crăciun s-a încercat să se introducă în Societate un spirit nou. Dar este de dorit să se înţeleagă de ce natură este acest spirit nou: să se înţeleagă că el este un spirit viu care trăieşte, faţă de spiritul

abstracţiunii, să se înţeleagă că el este un spirit care ar vrea să se adreseze nu capului, ci inimii. De aceea, de fapt, Congresul de Crăciun este pentru caza antroposofică ori nimic, ori totul. El va fi nimic, dacă nu îşi găseşte o continuare, dacă el a fost doar o festivitate la care ne-am bucurat puţin; după care uităm totul şi reluăm vechea rutină. Atunci, el nu are nici un conţinut, din el nu radiază nimic. El îşi primeşte conţinutul său de la viaţa care însufleţeşte diferitele domenii ale Societăţii, el devine o realitate abia prin ceea ce se face datorită lui, prin ceea ce se realizează în mod constant în viaţa Societăţii Antroposofice datorită lui. Congresul de Crăciun va deveni real abia prin ceea ce va radia în continuare de la el. A ridica ochii spre Congresul de Crăciun creează deja în suflet o anumită responsabilitate pentru a-l transpune în realitate, altfel el se va retrage din existenţa pământească şi va urma aceeaşi direcţie pe care au luat-o entităţile lunare despre care am vorbit astăzi. Bineînţeles, într-un anumit sens, el a fost prezent în lume. Dar ca acest Congres de Crăciun să fie eficient pentru viaţă, depinde de felul în care va fi el continuat.

Vedeţi dumneavoastră, noi am exprimat aceasta foarte clar. În inima fiecărui participant a fost depusă Piatra fundamentală spirituală a Societăţii Antroposofice. Din punct de vedere formal, noi l-am încheiat, dar, în realitate, acest Congres de Crăciun nu ar trebui să se încheie niciodată, el ar trebui să se continue mereu în viaţa Societăţii Antroposofice. De aceea, eu aş vrea să vă rog să luaţi absolut în serios ceea ce se va aduce prin «Foaia de comunicări pentru membri», ceea ce vi se prezintă, încetul cu încetul, şi nu numai în cuvinte, ci ca realitate, să luaţi cu adevărat toate acestea absolut în serios. Nu-i aşa, nu poate fi rezolvat totul în grabă, mereu ne vom întreba cum trebuie să facem un lucru sau altul? –

Firește, nu putem face totul într-o zi. Veți vedea, ca una din proximele noastre realizări, faptul că în foaia de comunicări: «Ce se întâmplă în Societatea Antroposofică» veți găsi în fiecare săptămână acele linii călăuzitoare – dacă vreau să mă exprim în mod abstract – sub formă de teze [Nota 21]. În fiecare săptămână vor fi tratate, în fraze scurte, adevăruri antroposofice referitoare la om – viața umană, religie, artă, și așa mai departe –, se va relata ce se întâmplă în Societatea Antroposofică. Și se va putea spune în diferitele ramuri antroposofice: De la Dornach ni se trimite acest gând sau altul, ca linie călăuzitoare: pe lângă alte lucruri, să vorbim în cadrul ramurilor, înainte de toate, în fiecare săptămână, despre gândurile care ne sunt trimise de la Dornach și care sunt exprimate în Foile de comunicări pentru membri.

Prin aceasta se va crea o unitate în cadrul Societății între diferitele domenii ale vieții antroposofice. Și în acest fel vor lua naștere multe lucruri care vor străbate cu adevărat, ca și sângele unui organism, Societatea Antroposofică, nu numai pentru a vorbi de unitate, ci pentru ca să-i fie adus ceva care s-o străbată ca sânge spiritual unic. Asupra acestui lucru voiam să atrag atenția cu ocazia Congresului de Crăciun. Atunci putea fi simțit acest lucru; să vedem ce va fi în viitor.

Iar acest lucru este necesar în special în Germania. Într-adevăr, aici, în Germania, suntem situați în sânul vieții antroposofice cu totul altfel decât în altă parte. În altă parte, opoziția nu este atât de dezvoltată ca aici. Putem constata foarte clar că, atunci când se manifestă în altă parte, foarte adesea ea a fost importată de aici, deși un fel de opoziție este prezentă peste tot, în special în jurul Dornachului. Dar, pe de altă parte, opoziția care ne întâmpină în Germania este o formă absolut deosebită de opoziție, aș putea spune că este o opoziție foarte viguroasă, care lucrează sistematic, în

deplină conştienţă, organizat [Nota 22]. A fost, desigur, o decizie gravă să răsturnăm complet lucrurile în Societatea Antroposofică. În realitate, asta s-a întâmplat. Când a fost întemeiată Societatea Antroposofică în 1912/1913 – ei bine, e suficient să vă gândiţi la aceasta: eu nu aveam în cadrul Societăţii Antroposofice nici o funcţie, nu eram nici măcar membru. De la întemeierea ei, eu nu devenisem membru al Societăţii Antroposofice, am subliniat adesea acest lucru, numai că nu s-a înţeles bine ce însemna aceasta, eu voiam să fiu pentru Societatea Antroposofică numai un învăţător, cel care o conduce spre izvoarele vieţii antroposofice, şi aşa mai departe. Şi trebuia mai întâi să fie făcută această încercare, pentru ca să vedem ce se putea întâmpla în acest fel.

Ei bine, vedeţi dumneavoastră, lucrurile au ajuns în acest punct, încât eu, la o vârstă la care de obicei ne pensionăm, trebuie să iau totul de la început, căci, în realitate, eu consider ceea ce s-a întâmplat la Dornach cu ocazia Congresului de Crăciun ca un început, ca un adevărat început de viaţă. Şi aş vrea să simţim că ne găsim în faţa unui început. Şi dacă simţim în mod just că stăm în faţa unui început, atunci – acest început poartă în sine multe lucruri –, atunci acest început poate aduce roade. Aşa cum spuneam, numai din necesitate am devenit membru, şi chiar preşedintele acestei Societăţi Antroposofice, şi aş vrea foarte mult să fie înţeleasă cu adevărat întreaga gravitate a ceea ce este legat de Congresul de Crăciun.

Dacă înţelegem acest lucru, poate va fi posibil ca, prin această încercare, printr-o colaborare din toate locurile cu ceea ce trebuie să radieze de la Dornach, prin Societatea Antroposofică să curgă o viaţă antroposofică autentică. Cu această dispoziţie sufletească – şi aceasta este convingerea care va prezenta importanţă, înainte de toate, în Societatea

Antroposofică –, aşadar, cu această dispoziţie sufletească aş vrea să răspund foarte cordial cuvintelor de salut care mi-au fost adresate astăzi, după Congresul de Crăciun, prin *dr. Kolisko* [Nota 23], acum, când revin printre dumneavoastră pentru prima dată, aş vrea să-i răspund printr-un salut tot atât de cordial, şi astfel salutul să-i răspundă salutului, inima să-i răspundă inimii: Noi vrem să colaborăm în spiritul pe care l-a adus Congresul de Crăciun, pentru ca impulsul activ al acestui Congres de Crăciun să nu înceteze niciodată printre antroposofii care se străduiesc să discearnă în mod just condiţiile vieţii antroposofice; pentru ca, prin această aspiraţie a antroposofilor, Congresul de la Dornach să dobândească din ce în ce mai mult un conţinut real; pentru ca acest Congres de la Dornach, prin ceea ce vor face antroposofii din el pretutindeni în lume, să nu înceteze în realitate niciodată; pentru ca spiritul care a fost invocat acolo, pentru ca acest spirit să fie mereu prezent graţie bunăvoinţei, graţie dăruirii de sine, graţie înţelegerii pătrunzătoare a membrilor faţă de antroposofie şi faţă de viaţa antroposofică.

În acest fel vrem noi să colaborăm, în acest fel vrem, de asemenea, să considerăm într-adevăr Congresul de la Dornach drept ceva justificat, drept ceva serios, să nu-l privim ca pe ceva care ne poate fi indiferent, ci să-l privim ca pe ceva care, în realitate, ne pătrunde profund inima, simţirea, însăşi conştiinţa. Atunci vom fi avut cu adevărat în Congresul de Crăciun nu numai o săptămână de sărbătoare, ci ceva care acţionează în lume, care cucereşte destinul uman. Şi tot ceea ce acţionează în lume şi influenţează destinul uman poate fi impuls just pentru munca antroposofică, pentru activitatea antroposofică, pentru viaţa antroposofică.

II. CONSIDERAȚII KARMICE CU PRIVIRE LA DEVENIREA ISTORICĂ A OMENIRII

PRIMA CONFERINȚĂ

Stuttgart, 9 aprilie 1924

Adevărul despre viețile pământești succesive a fost cândva exprimat în cadrul vieții spirituale germane sub o formă extraordinar de pătrunzătoare. Şi în sânul Mişcării antroposofice s-a atras atenția asupra acestei aderări radicale a lui *Lessing* [Nota 24] la ideea vieților pământești succesive. Ne-a rămas de la Lessing ca produs al extremei sale maturități, tratatul despre educarea neamului omenesc, iar la sfârşitul acestui tratat găsim această aderare la ideea vieților pământeşti succesive. În fraze monumentale, autorul arată cum devenirea istorică a omenirii nu poate fi înțeleasă decât prin faptul că individualitatea umană trece prin vieți pământeşti succesive şi aduce astfel cu ea ceea ce a putut fi trăit şi făcut într-o anumită epocă a evoluției omenirii într-o epocă imediat următoare. Este suficient să avem în vedere două fapte în acest sens. Credem că putem invoca tot felul de elemente ideatice sau materiale posibile şi aşa mai departe, pentru a explica în cadrul devenirii istorice felul cum ceea ce este ulterior a luat naştere din ceea ce este anterior. Ne bălăcim atunci foarte frumos, ca să spunem aşa, în abstracțiuni. Realitatea este că aceleaşi individualități care au trăit, să spunem, la sfârşitul secolului al 19-lea şi la începutul secolului 20 trăiseră în epoci anterioare, că ele şi-au asimilat în aceste epoci anterioare ceea ce se întâmpla în mediul lor înconjurător, ceea ce putea fi trăit împreună cu oamenii din anturajul lor; iar când au trecut

prin poarta morţii au dus toate acestea până în lumea spirituală în care trăim între moarte şi o nouă naştere, le-au luat cu ele coborând spre o nouă viaţă pământească şi ele înseşi sunt apoi purtătoarele a ceea ce a fost transportat dintr-o epocă în alta a evoluţiei omenirii.

Individualităţile umane transportă în fiecare epocă trecutul în viitor. Aceasta este o realitate care ne poate umple deja inima de o anumită dăruire religioasă, când o luăm pe deplin în serios. Iar altă realitate este faptul că noi toţi, care ne aflăm aici, nu avem nevoie decât să ne îndreptăm privirea asupra noastră înşine pentru a ne putea spune: Noi înşine am trăit de nenumărate ori pe Pământ, iar ceea ce suntem astăzi este rezultatul vieţilor noastre pământeşti anterioare. Astfel, când cuprindem cu privirea întreaga istorie şi ne îndreptăm apoi privirea asupra propriei noastre experienţe, atunci realitatea vieţilor pământeşti succesive poate trezi cu adevărat în suflet o relaţie religioasă profundă întemeiată pe cunoaştere. Ceva de acest fel trebuie să fi simţit Lessing când spunea: Trebuie oare ca acest adevăr despre vieţile pământeşti succesive să fie o nebunie fiindcă oamenii l-au descoperit în acel trecut străvechi când sufletele lor nu erau încă deformate prin educaţie, prin învăţământul care le-a fost aplicat? – Lessing încheie atunci prin fraza monumentală care exprimă ceea ce i-a apărut când a devenit conştient de aceste două realităţi, aşa cum vi le-am menţionat: „Eternitatea întreagă nu este oare a mea?!"

Firul evoluţiei spirituale care ar fi putut fi introdus atunci în evoluţia spirituală germană, pornind de la «Educaţia neamului omenesc» de Lessing, nu a fost continuat; el a fost întrerupt. Iar secolul al 19-lea ar fi considerat, fără îndoială, toarcerea pe mai departe a acestui fir drept ceva nu prea raţional.

Dar, dragii mei prieteni, când, acum mai bine de două decenii, noi am întreprins [Nota 25] la Berlin, în sânul Societăţii Teosofice, munca antroposofică, atunci când a avut loc prima întrunire pentru întemeierea a ceea ce se numea pe atunci Secţia Germană a Societăţii Teosofice, în program a fost anunţată de mine, drept una din primele conferinţe care urmau să fie prezentate, conferinţa care avea titlul: «Exerciţii practice cu privire la karmă». Pe atunci era vorba de a introduce ideea karmei imediat în Mişcarea antroposofică cu un asemenea elan, încât ea ar fi putut deveni, într-un fel, unul din marile motive conducătoare pornind de la care s-ar fi dezvoltat Mişcarea antroposofică. Dar când le-am spus unor oameni, celebrităţilor din acea vreme, provenite din vechea Societate Teosofică, despre ce era vorba, ce înţelegeam eu propriu-zis prin acest titlu, am fost împiedicat din toate părţile să ţin conferinţa. Mi s-a explicat că aşa ceva nu este deloc posibil. Şi, într-adevăr – nu vreau să spun prin aceasta că aceşti oameni aveau dreptate –, dar, în general, nu venise încă vremea de a expune într-un cerc relativ extins, şi în mod aprofundat, adevărurile esoterice. Şi dacă începem să vorbim nu în abstracţiuni generale, ci în mod concret, despre evoluţia prin karmă şi despre importanţa ei pentru viaţa istorică a omenirii, atunci nu putem realiza acest lucru fără a pătrunde adânc în realitatea esoterică, fără a face apel cu adevărat la nişte reprezentări esoterice concrete. De aceea, într-o anumită privinţă, tot ceea ce a fost dezvoltat ca antroposofie în sânul Societăţii Antroposofice a fost o pregătire necesară, căci pe atunci în sânul acestei Societăţi nu exista încă maturitatea de care era nevoie.

Dar trebuia să ajungem odată la momentul în care să putem începe să vorbim sub aspectul esoteric concret

despre adevărurile karmice şi despre legătura lor cu evoluţia istorică a omenirii. Dacă astăzi am vrea să mai aşteptăm, ar fi o omisiune în sânul Mişcării antroposofice. De aceea şi intenţiile Congresului de Crăciun de la Goetheanum erau ca de acum înainte să nu se mai ţină secret ceea ce poate fi studiat printr-o adevărată cercetare spirituală şi referitor la aspectele mai intime ale devenirii istorice a omenirii. Şi, pe viitor, în sânul Mişcării antroposofice ne vom îndrepta auzul în această direcţie, spre ceea ce vor spiritele, şi nu spre ceea ce consideră oamenii, dintr-o anumită prudenţă temătoare, drept prematur sau inoportun. Tocmai în această privinţă Congresul de Crăciun de la Goetheanum constituie ceva care are importanţă, ca să spunem aşa, pentru Societatea Antroposofică, nu numai din punct de vedere calitativ, ci constituie şi ceva care, prin intensificarea activităţii antroposofice, trebuie să fie un început. Din acest punct de vedere, care trebuie să devină punctul de vedere al Mişcării antroposofice, aş vrea să vă expun consideraţiile antroposofice de astăzi.

Dragii mei prieteni, privirea noastră se îndreaptă asupra a ceea ce se întâmplă în mare în istorie. Percepem cum, într-un domeniu sau altul, anumite personalităţii dau tonul. Trebuie să percepem cum o personalitate care îşi are locul ei în istorie şi care a inaugurat într-un trecut imediat, nu prea îndepărtat, un impuls sub a cărui influenţă trăim noi astăzi, poate fi înţeleasă – şi cum numai prin aceasta poate fi înţeleasă şi istoria – numai dacă cercetarea antroposofică pătrunde cu privirea în vieţile pământeşti anterioare ale acestei personalităţi istorice. De aici mai rezultă şi altceva. Rezultă că, privind personalităţile asupra cărora ne îndreaptă atenţia istoria, vom percepe nişte procese ale destinului uman care trece prin diferitele vieţi

pământești succesive, iar cu lumina care vine să lumineze în acest fel karma noi ne putem lumina și propriul destin. Și acest lucru este extraordinar de important. Căci considerațiile karmice nu e voie să fie întreprinse din gustul pentru senzațional, ci numai pentru a lumina mai profund raporturile dintre oameni și experiențele trăite de sufletele umane individuale. Vedem, de exemplu, cum se impune, în special în ultimele două treimi ale secolului al 19-lea, dispoziția lăuntrică generală, bine definită, colorată de materialism, vedem cum această dispoziție sufletească se continuă, într-un anumit fel, în secolul 20 și cum, în cele din urmă, această dispoziție sufletească este aceea care a produs tot ceea ce este astăzi haotic și tulburător în cultura și civilizația omenirii. Și vedem cum, după ce s-a scurs prima treime a secolului al 19-lea, ceea ce a intervenit în special în sânul vieții spirituale germane se deosebește în mod radical de ceea ce era mai înainte tonul fundamental, caracterul fundamental al acestei vieți spirituale, astfel încât ne întrebăm de unde provine această schimbare. Vedem apărând în ultimele două treimi ale secolului al 19-lea niște personalități ale căror individualități trebuie să ne intereseze, și simțim nevoia să urmărim aceste individualități întorcându-ne în urmă la viețile lor pământești anterioare.

Privirea celui care este în stare să întreprindă asemenea cercetări nu este condusă de fapt, la început, din cauza caracterului general al epocii noastre, spre niște vieți anterioare creștine ale acestor personalități, ci spre niște vieți anterioare necreștine. Suntem astfel conduși, și aceasta concordă de asemenea, cu aproximație, cu ceea ce putem indica referitor la intervalul de timp dintre viețile pământești succesive, așadar, suntem conduși în trecut până la o mișcare spirituală foarte amplă, care a apărut cu

o jumătate de mileniu după întemeierea creştinismului, suntem conduşi în trecut până la mahomedanism, la arabism. Creştinismul s-a răspândit mai întâi pornind din Asia, cuprinzând puţin, aş putea spune, civilizaţia nord-africană, ajungând apoi în Europa Occidentală prin Spania, s-a răspândit apoi în Europa de Est, în Europa Centrală, dar această expansiune a fost oarecum îngrădită de arabism, care, purtând în el impulsul mahomedanismului, a înaintat, pe de o parte, prin Asia Mică şi, pe de altă parte, a traversat Africa spre Italia, spre Spania. Dumneavoastră puteţi vedea din istoria exterioară ciocnirea dintre civilizaţia europeană şi arabism în cursul diferitelor războaie care au avut loc între europeni şi arabism. Şi aici este cazul să întrebăm: Ei bine, care este oare realitatea reală, concretă, care stă la baza evoluţiei sufletului uman?

Să studiem o dată cu adevărat asemenea realităţi concrete. Noi vedem, de exemplu, cum în aceeaşi epocă în care, în condiţii de civilizaţie foarte primitive, am putea spune, *Carol cel Mare* era în Europa Occidentală în fruntea evenimentelor, vedem dezvoltându-se dincolo, în Asia, într-un mod strălucit, curtea lui *Harun al Rashid*. Şi la curtea lui Harun al Rashid sunt reunite în realitate cele mai mari spirite ale epocii, acele spirite grandioase care îşi asimilaseră în sufletul lor tot ceea ce a putut produce înţelepciunea orientală, dar care au unit cu înţelepciunea orientală şi ceea ce ajunsese până acolo din elenism. Harun al Rashid cultiva la curtea sa o viaţă spirituală care cuprindea arhitectura, astronomia, în sensul epocii, o geografie vie, aşa cum era concepută pe atunci, matematicile, poezia, chimia, medicina, şi pentru toate aceste ramuri îi adunase propriu-zis la curtea sa pe cei mai eminenţi reprezentanţi ai timpului său. El era pentru aceşti reprezentanţi un protector energic, o personalitate care

oferise un teren sigur pentru edificarea unui centru cultural absolut demn de admiraţie, aş putea spune, care a existat în secolele 8 şi 9. Şi mai vedem, de exemplu, când examinăm această curte a lui Harun al Rashid, cum la această curte a lui Harun al Rashid a trăit o personalitate remarcabilă, despre care nu putem avea sentimentul că în timpul acestei vieţi pământeşti petrecute la curtea lui Harun al Rashid ar fi fost un iniţiat. Dar iniţiaţii ştiau, referitor la această personalitate, că această personalitate care a trăit la curtea lui Harun al Rashid fusese printre oameni, într-o viaţă pământească anterioară, unul dintre cei mai înalţi iniţiaţi. Astfel, la curtea lui Harun al Rashid a trăit, într-o viaţă pământească ulterioară în care, sub aspect exterior, nu părea deloc a fi un iniţiat, un om care într-o viaţă anterioară fusese un iniţiat. Ceilalţi cunoşteau cel puţin ceea ce era viaţa iniţiatică din Antichitate. Personalitatea despre care este vorba era, am spune noi astăzi, folosind un cuvânt depreciat, un grandios „organizator" al întregii vieţi ştiinţifice şi artistice de la curtea lui Harun al Rashid.

Noi ştim că arabismului, sub impulsul dat de mahomedanism, s-a răspândit din punct de vedere exterior în Africa, apoi în Europa de Sud şi, trecând prin Spania, în Europa. Cunoaştem războaiele, conflictele culturale exterioare care au avut loc. Dar întreaga expansiune este oprită la un moment dat. Se vorbeşte de obicei, ce-i drept, de bătălia dată de *Carol Martell* [Nota 26] lângă Tours şi Poitiers ca şi cum prin aceasta arabismului ar fi fost alungat din Europa. Dar în arabism exista o teribilă putere de expansiune spirituală. Şi faptul ciudat este că, pe când arabismul ca putere politică, militară, fusese, ca să spunem aşa, alungat din Europa, sufletele celor care acţionaseră în sânul arabismului ca personalităţi dominante s-au

preocupat intens, în lumea spirituală, după ce au trecut prin poarta morţii, de forma pe care ar putea-o da în continuare influenţei arabismului în Europa. În ceea ce trăieşte în lumea spirituală, dragii mei prieteni, nu este vorba de forma exterioară pe care o au lucrurile. Aspectul exterior poate fi puţin asemănător în ceea ce apare în două încarnări succesive ale unei individualităţi. Ceea ce contează mult mai mult este aspectul cel mai lăuntric al fiinţei. Acest lucru e înţeles foarte greu în epoca noastră. Căci în epoca noastră, în care se pot face cuiva reproşuri că nu-şi menţine atitudinea faţă de Haeckel, în sensul că dacă l-a apreciat o dată, dacă o dată nu a scris despre Haeckel condamnându-l [Nota 27], nu i-ar fi îngăduit să-şi schimbe ulterior opinia într-un mod care sufletelor limitate le pare contrar celor spuse mai înainte, atunci când se manifestă această formă de neînţelegere, atunci cu atât mai puţin va fi înţeles faptul că nişte individualităţi umane se pot comporta în mod diferit în vieţi pământeşti succesive şi pot fi animate, totuşi, de aceleaşi impulsuri lăuntrice. De aceea, aceste mari suflete încarnate în arabism au evoluat între moarte şi o nouă naştere în aşa fel încât au rămas legate de impulsul care mersese de la est la vest, ele au rămas, în lumea spirituală, legate de acţiunile lor. În lumea exterioară, civilizaţia continuă, cum se spune, să evolueze. Apar cu totul alte forme decât cele ale arabismului. Dar sufletele care fuseseră mari în sânul arabismului au apărut din nou şi, fără ca ele să fi adus formele exterioare ale arabismului, ele au readus arabismul într-o epocă mult mai târzie sub forma impulsurilor lor lăuntrice. Ele au apărut ca purtători ai civilizaţiei, într-o epocă mult mai târzie, în limbaj, în obişnuinţele de gândire şi de simţire, în impulsurile de voinţă ale unei asemenea epoci ulterioare. Dar în sufletele lor arabismul continua să acţioneze. Şi

vedem că tocmai acel curent spiritual care a devenit predominant în ultimele două treimi ale secolului al 19-lea era profund influenţat de asemenea spirite care proveneau din sânul arabismului.

Să urmărim astfel, cu privirea, sufletul lui Harun al Rashid. La sfârşitul vieţii sale ca Harun al Rashid, el a trecut prin poarta morţii, unde a continuat să evolueze între moarte şi o nouă naştere. El a apărut din nou în epoca modernă, în cadrul unor forme de civilizaţie absolut noi. Căci această individualitate a lui Harun al Rashid este aceeaşi individualitate care a apărut în sânul vieţii spirituale occidentale engleze în persoana lordului *Baco de Verulam*. Şi noi considerăm această amplă formă de manifestare spirituală a lordului Baco de Verulam drept reînvierea a ceea ce a cultivat Harun al Rashid sub o formă orientală în secolele 8 şi 9. Şi ştim că Baco de Verulam a exercitat asupra vieţii spirituale europene influenţa cea mai profundă, cea mai intensă, până în zilele noastre. De fapt, pornind de la Lordul Bacon, oamenii gândesc, cu privire la cercetarea ştiinţifică, la modul de gândire ştiinţific, aşa cum gândea el. Acest lucru, desigur, nu este exact întotdeauna în toate detaliile, dar aşa este în mare, ca trăsătură generală a epocii. Dacă vedem caracterul strălucitor, manifestându-se într-un anumit sens înspre exterior, al lui Harun al Rashid, dacă vedem, după ce am aflat prin cercetare interioară că în persoana Lordului Baco de Verulam a reapărut Harun al Rashid, dacă privim desfăşurarea exterioară a vieţii lui Baco de Verulam, vom constata, ce-i drept, nu în formele exterioare, ci în sensul lăuntric al acestor două vieţi, elementul absolut similar concordant.

Am mai vorbit despre o personalitate care a trăit la curtea lui Harun al Rashid şi care, într-o viaţă pământească

trecută, anterioară acestei existenţe la curtea lui Harun al Rashid, fusese un iniţiat. Trebuie să menţionez în paranteză, dragii mei prieteni, că poate fi absolut posibil ca un iniţiat din trecut să reapară într-o viaţă ulterioară fără să pară, din punct de vedere exterior, un iniţiat. Atunci nu ar trebui să vă întrebaţi, dragii mei prieteni, când eu relatez în repetate rânduri că a existat un număr destul de mare de vechi iniţiaţi, de învăţători şi de preoţi în Misterii: Unde sunt ei? De ce nu trăiesc printre noi în prezent? Ei bine, vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, o individualitate a cărei fiinţă spiritual-sufletească a fost odinioară foarte luminoasă nu se poate manifesta, într-o viaţă pământească ulterioară, decât prin intermediul trupului pe care această viaţă i-l poate pune la dispoziţie într-o epocă mai târzie, şi în funcţie de educaţia care i-a fost dată. Dar educaţia omului, deja de multă vreme, este de-aşa natură încât în modul în care se poate manifesta astăzi un om nu poate să transpară ceea ce a trăit odinioară în aceste suflete care au fost iniţiate. Ele trebuie să accepte cu totul alte forme de viaţă, şi cel care poate să observe în profunzime viaţa umană poate vedea cum nişte oameni în a căror viaţă pământească de mai târziu nu se vede iniţiatul, au trăit totuşi o asemenea viaţă de iniţiat.

Unul din exemplele cele mai strălucite în acest sens este cel al eroului libertăţii *Garibaldi* [Nota 28]. Viaţa lui Garibaldi a fost o viaţă extraordinară, e suficient să-i urmărim cu privirea impetuozitatea, pentru a vedea că această personalitate se înalţă cu mult deasupra condiţiilor nemijlocite ale vieţii pământeşti. Garibaldi a devenit, din vechiul iniţiat care fusese într-o viaţă pământească anterioară, un vizionar în domeniul politic, căci în acest fel trebuie să-l caracterizăm. El a fost un iniţiat care într-o viaţă pământească anterioară îşi asimilase nişte impulsuri

de voinţă pe care le aduce la realizare în viaţa sa ca Garibaldi, aşa cum era posibil în epoca sa pentru un om născut în 1807. Dar trebuie să privim mai îndeaproape particularităţile vieţii sale pământeşti. Punctul de plecare a fost mai întâi pentru mine faptul că am văzut că Garibaldi îşi urma în secolul al 19-lea calea destinului său împreună cu alţi trei oameni, şi că relaţia cu ei, viaţa împreună cu ei, modul aparte în care colabora cu ei, nu era propriu-zis deloc de înţeles. Prin mentalitatea sa profundă, Garibaldi era un republican autentic şi, cu toate acestea, el a respins tot ceea ce ar fi putut întemeia unitatea Italiei sub drapel republican. El a insistat, în ciuda acestui spirit autentic republican, să fie instaurat regatul, şi anume sub *Victor Emmanuel* [Nota 29]. Şi atunci, dacă abordăm prin cercetare ocultă această enigmă: cum a putut face Garibaldi din acest Victor Emmanuel un rege al Italiei – căci el este cel care l-a făcut rege al Italiei –, atunci privirea se îndreaptă, de asemenea, asupra altor două personalităţi, asupra lui *Cavour* şi asupra lui *Mazzini* [Nota 30]. Ciudat: Garibaldi s-a născut în 1807, ceilalţi la puţini ani distanţă. Garibaldi s-a născut la Nisa, Mazzini, se ştie, la Genova, Cavour, la Turin, Victor Emmanuel, nu departe de acolo. Ei s-au născut toţi, ca să spunem aşa, în limitele unui spaţiu restrâns de pământ.

Când se întreprind cercetări cu privire la karmă e nevoie peste tot de ceva concret, aş putea spune, de la care să pornim. Pornind de la inteligenţa cuiva, sau de la formaţia sa ştiinţifică, nu putem face mare lucru. Dacă un om a scris în viaţa sa treizeci de romane, nu putem porni de la aceste treizeci de romane pentru a explora vieţile sale pământeşti anterioare. Un lucru mult mai important pentru cercetarea vieţii precedente este, de exemplu, dacă cineva şchiopătează sau clipeşte din ochi. Tocmai micile

detalii, în aparenţă, ale vieţii, îl conduc pe cercetătorul ocult pe căile necesare pentru a face lumină asupra unor vieţi pământeşti anterioare, pornind de la o anumită existenţă pământească. Ceea ce a fost determinant pentru cercetarea ocultă în acest domeniu a fost sesizarea felului în care s-a integrat Garibaldi în viaţă în secolul al 19-lea, împreună cu ceilalţi trei. Încă un lucru a fost determinant, dragii mei prieteni, în această direcţie. Observat în mod exterior, Garibaldi apare ca un realist, ca om care stă solid pe picioarele sale, care acţionează numai în funcţie de practica vieţii, şi aşa mai departe. Dar, printre aceste evenimente, anumite faze ale vieţii sale, cu un caracter mai intim, arată foarte clar că în realitate el depăşeşte cu mult nivelul a ceea ce poate fi trăit pe Pământ. Putem indica în acest sens cum, tânăr fiind, şi în condiţii de navigaţie periculoase pe atunci, el călătoreşte cu un vas pe Adriatica, este capturat în mai multe rânduri, dar îşi recapătă întotdeauna libertatea, pe căile cele mai aventuroase. Putem apoi menţiona că nu i se întâmplă oricui ceea ce i s-a întâmplat lui, şi anume, într-o zi, el îşi vede numele tipărit într-un ziar şi citeşte anunţul condamnării sale la moarte. El îşi citeşte pentru prima dată numele în ziar o dată cu această condamnare la moarte. Această condamnare la moarte era legată de participarea sa la un complot. Dar această condamnare la moarte nu a fost executată, căci niciodată nu a fost spânzurat cineva care nu a fost arestat, iar Garibaldi nu a fost arestat. El a fugit în America şi a dus acolo o viaţă plină de aventuri, dar manifestând întotdeauna o mare intensitate interioară şi forţă.

Cât de puţin era adaptat Garibaldi la condiţiile vieţii pământeşti obişnuite ni-l arată, de exemplu, felul în care el a încheiat prima sa căsătorie, căsătorie care a fost, timp de decenii, extraordinar de fericită. Dar cum a făcut

cunoştinţă cu doamna cu care s-a căsătorit? Pe o cale ciudată. El se afla pe vas, destul de departe de ţărm; îndreptându-şi luneta spre ţărm, prin lunetă el a zărit o doamnă – şi el s-a îndrăgostit imediat de această doamnă, privind-o prin lunetă. Ei bine, nu se întâmplă în fiecare zi ca oamenii să se îndrăgostească privind printr-o lunetă, pentru aceasta trebuie să depăşească serios nivelul relaţiilor pământeşti obişnuite. Şi ce se întâmplă? El se îndreaptă imediat spre ţărm, întâlneşte pe uscat un om căruia îi este atât de simpatic, încât acest om îl invită la el. Garibaldi participă la masa de prânz la omul respectiv: acesta este tatăl doamnei pe care o zărise prin lunetă! Există un mic obstacol: El vorbeşte numai italiana, ea numai portugheza. El nu-i cunoaşte limba, dar îi dă de înţeles că ei trebuie să se unească pe viaţă şi, deşi ea nu ştie italiana, ci numai portugheza, îl înţelege. Şi această căsătorie devine una dintre cele mai fericite, dar şi cele mai interesante căsătorii. Ea a participat la tot ce a trăit el în America, şi e suficient să menţionez că odată s-a răspândit vestea că Garibaldi a căzut pe câmpul de bătălie în cursul luptelor pentru libertate. Doamna Garibaldi s-a dus să-l caute, parcurgând toate câmpurile de bătălie, aşa cum se povesteşte despre multe figuri de femei legendare. Ea a ridicat fiecare cadavru pentru a-i vedea faţa, până când a aflat, în peregrinările ei, că Garibaldi încă trăieşte. Dar în acest timp ea şi-a adus pe lume primul copil, care ar fi murit de frig dacă ea, continuându-şi peregrinările, nu şi l-ar fi legat de gât cu o eşarfă, încălzindu-l la pieptul ei. Toate acestea ies din cadrul vieţii burgheze obişnuite şi această unire nici nu era burgheză în sensul obişnuit al cuvântului. Când, mai târziu, doamna Garibaldi a murit, la câtva timp după aceea Garibaldi s-a căsătorit cu o altă femeie, şi de data aceasta absolut în cadrul vieţii burgheze obişnuite, aşa

cum au loc în viaţă asemenea lucruri. Dar, vedeţi, ei bine, această căsătorie, care nu fusese făcută prin intermediul unei lunete, nu a durat decât o singură zi. Putem relata asemenea trăsături, şi altele asemănătoare, ale vieţii lui Garibaldi, care ne arată că într-adevăr trăia în această existenţă ceva foarte ciudat.

Mi s-a arătat că această personalitate, într-o viaţă trecută, dar în epoca precreştină, fusese un iniţiat irlandez, care venise din Irlanda în Alsacia însărcinat cu o misiune, şi fusese acolo învăţător într-un centru de Misterii şi avusese ca discipoli acele individualităţi care mai târziu au venit pe lume în acelaşi timp cu el şi pe acelaşi petec de pământ. Dar, în diferite Misterii iniţiatice, exista o lege conform căreia anumiţi discipoli trebuiau să fie legaţi de învăţătorul lor în aşa fel încât acesta nu avea voie să-i abandoneze când se întâlneau din nou, în condiţii precis determinate, într-o viaţă ulterioară. Aşa stăteau lucrurile înainte de toate cu individualitatea lui Victor Emmanuel, pe care Garibaldi trebuia să-l simtă ca fiind legat de el, pentru că într-o viaţă anterioară de iniţiat această individualitate fusese discipolul său. Teoriile nu mai au aici nici o valoare. Într-o viaţă ulterioară nu este vorba să întreprindem în mod exterior ceva, ci să ascultăm, chiar dacă în mod inconştient, de acea lege interioară care îi uneşte pe oameni în funcţie de nişte impulsuri care apar în viaţa interioară a evoluţiei istorice.

Putem vedea tocmai în întreaga desfăşurarea a acestei vieţi cum, la un iniţiat din trecut, deoarece corporalitatea umană prezentă într-un anumit secol, educaţia din acel timp, nu-i dau posibilitatea de a se manifesta ca iniţiat, reapare ceea ce şi-a asimilat într-o viaţă pământească anterioară şi cum o asemenea personalitate nu se manifestă în exterior, în aparenţă, ca un

iniţiat. La fel a fost şi cu acea personalitate care a trăit la curtea lui Harun al Rashid şi care, după ce a trecut prin poarta morţii, a trebuit să ia un alt drum decât Harun al Rashid însuşi. Această personalitate era din punct de vedere lăuntric profund înrudită, avea o legătură profundă cu tot ce îşi asimilase ca taine iniţiatice din înţelepciunea orientală. Ea nu a putut urma calea lui Harun al Rashid, orientată mai mult spre o existenţă strălucitoare, şi a trebuit să ia un alt drum. Acest alt drum a condus-o să se reîncarneze mai târziu şi în aşa fel încât cele două individualităţi s-au reîntâlnit întru câtva în curentele de civilizaţie inaugurate în Europa sub influenţa lui Harun al Rashid şi a consilierului său. Şi sufletul acestui consilier a reapărut ca *Amos Comenius*, care nici el nu a putut realiza în mod exterior principiul iniţiatic, dar care, prin întregul fel în care s-a situat în mod energic în viaţa pedagogică, în viaţa educativă a epocii, care a fost şi epoca lui Baco de Verulam, ne arată că în lăuntricul lui trăia ceva profund, bogat în semnificaţii. Şi vedem astfel cum Amos Comenius se reîncarnează sub imperiul unei exigenţe lăuntrice, după ce a trăit la curtea lui Harun al Rashid; vedem cum Harun al Rashid însuşi se reîncarnează; contemplăm aceste personalităţi şi vedem întâlnindu-se în ele două curente de civilizaţie, de cultură. Dacă studiem această viaţă spirituală europeană, aşa cum s-a dezvoltat ea în special în secolele 16, 17, atunci găsim pretutindeni arabismul în formele moderne. În tot ceea ce a fost influenţat de Baco găsim arabism în modul cel mai strălucit. În tot ceea ce Amos Comenius a marcat cu influenţa sa remarcăm încă profunda interioritate a Orientului.

Ceea ce vă spun aici nu este o construcţie abstractă. Căci aceste lucruri nu sunt deloc rodul unor speculaţii; ele nu pot fi găsite decât atunci când ne unim într-un mod

absolut interior cu entităţile spirituale corespunzătoare şi când, printr-o cercetare inspirată, căutăm calea care duce de la o viaţă pământească la altă viaţă pământească. Astfel, dragii mei prieteni, multe elemente din arabism au fost aduse, în general, în epoca modernă prin reîncarnările sufletelor în cadrul unor vieţi pământeşti succesive.

Vă spuneam că nu este vorba să urmărim ceea ce este considerat de obicei important pentru viaţa materială, căci din aceasta nu rezultă mare lucru. Vreau să vă dau aici un exemplu în acest sens. Eu am avut un profesor – am vorbit despre el şi în autobiografia mea –, care era un excelent *profesor de geometrie* [Nota 31]. La o anumită vârstă, el a început să mă intereseze profund. Avea ceva special, o unilateralitate genială, şi mai avea şi alte particularităţi, şi eu nu puteam găsi, pe baza legăturii pe care o avea sufletul său cu geometria, drumul spre încarnarea sa precedentă. Dar acest excelent geometru în domeniul construcţiei geometrice avea o particularitate exterioară: un picior diform. Dar se dovedeşte adesea, când facem asemenea cercetări care conduc de la o viaţă pământească la alta, că în realitate tot ceea ce într-o viaţă pământească este legat de dezvoltarea picioarelor, într-o altă viaţă este legat de dezvoltarea capului. Are loc aici o metamorfoză ciudată a puterilor lăuntrice, în funcţie de faptul că o dată constituie sistemul membrelor şi altă dată constituie sistemul capului.

Am luat ca punct de plecare această afecţiune a piciorului, acest picior diform al profesorului de geometrie. Şi ştiţi ce s-a întâmplat în cursul cercetării oculte? Privirea care era îndreptată asupra acestei infirmităţi m-a pus în contact cu o altă personalitate, care avea şi ea un picior diform, şi anume cu *Lordul Byron* [Nota 32]. Atunci am ştiut că acest lucru are de-a face cu vieţile pământeşti

succesive. Şi exista ceva în capul celor doi oameni, într-o viaţă pământească anterioară, ceva care i-a condus să se consacre unei activităţi comune, deşi în ultima lor încarnare, din punctul de vedere al activităţii lor pământeşti, ei nu au fost contemporani, ci aproape contemporani. Menţionez în mod expres că nu mă opresc aici la încarnările feminine, fiindcă în epocile trecute în istorie a acţionat mai ales existenţa masculină. Existenţa feminină nu începe să acţioneze decât acum. În viitor va fi deosebit de interesant să ţinem seama tocmai de încarnările feminine. Dar, în cazul multor personalităţi istorice, situaţia este de-aşa natură încât, în privinţa multor lucruri, se lasă la o parte încarnările feminine intermediare. Nu trebuie să deduceţi de aici că nu ar fi existat încarnări feminine intermediare; dar eu iau în considerare acele puncte de vedere care ne trimit în urmă mai întâi la vieţile pământeşti anterioare masculine. Prin intermediul acestor două personalităţi care îmi apăruseră împreună, am fost condus în trecut într-o epocă în timpul căreia, în secolul al 10-lea, ori în secolul al 11-lea al erei creştine – nu mi-a fost posibil să stabilesc în mod exact –, ele trăiseră în estul Europei, în regiunile care fac parte astăzi din Rusia. Ei erau pe atunci camarazi. Şi, pe vremea aceea, unele personalităţi au aflat de legenda care povestea despre peregrinările palladiumului [Nota 33] prin lume. Dumneavoastră cunoaşteţi poate ce este acest palladium, este un tezaur despre care se spunea că multe lucruri ar putea depinde de el în civilizaţia umană: că acest palladium s-a aflat mai întâi la Troia, pe urmă la Roma, că apoi Constantin cel Mare l-a transportat cu mare pompă la Constantinopol, a pus să se înalţe deasupra lui, pentru glorificarea sa proprie, o coloană, în vârful căreia a fost plasată chiar o statuie a lui Apollo. El a pus să se fixeze pe

statuia de pe coloană o coroană din stele, în interiorul căreia se găseau bucăţi de lemn provenind de la crucea lui Christos. Într-un cuvânt: totul pentru propria sa glorie. Legenda spunea că acest palladium va fi transportat cândva în nord şi că atunci civilizaţia care îşi avea centrul său la Constantinopol va fi transferată spre nord. Cei doi oameni au auzit aceste lucruri. Cuprinşi de entuziasm, ei au vrut să pună mâna pe palladiumul de la Constantinopol. Şi nu au reuşit. Dar au întreprins multe lucruri pentru a aduce acest tezaur în nord. Vedem acum, şi în mod deosebit la primul dintre ei, cel care s-a reîncarnat apoi în Occident, cum entuziasmul pentru libertate care îl însufleţea pe Byron în secolul al 19-lea este o consecinţă karmică a dorinţei arzătoare pe care o purtase în sine odinioară, aceea de a cuceri palladiumul. Dumneavoastră aţi putea urmări această configuraţie spirituală deosebită în tot ceea ce tocmai profesorul meu de geometrie făcea să se reveleze într-un mod intim: un simţ al libertăţii în domeniul ştiinţei – pentru acela care era în stare să îl simtă pe acest om.

Astfel, drumurile pornesc de la nişte aspecte aparent secundare, piciorul diform, pe urmele cărora se poate merge pentru a ajunge în acest fel la vieţile pământeşti anterioare ale personalităţilor respective. În general, când vrem să vorbim despre karma istorică, trebuie să avem un simţ pentru configuraţiile lăuntrice ale vieţii.

Aş vrea să mai menţionez încă un exemplu. În regiunea pe care am numi-o astăzi nord-estul Franţei locuia în secolele 8, 9 o personalitate care era, în spiritul acelei epoci, un fel de proprietar bogat. Dar acesta era un aventurier care făcea în regiunile învecinate incursiuni războinice. Oricât de puţin am crede astăzi aşa ceva, în acea epocă se întâmplau asemenea lucruri; el şi-a părăsit casa şi

bunurile şi a început să facă incursiuni războinice, cu mai mult sau puţin noroc, în ţinuturile învecinate. Într-o zi, s-a întors acasă şi a văzut că un altul intrase în posesia averii sale; un altul se instalase ca proprietar, care îşi cucerise atâta putere asupra oamenilor şi asupra armelor, încât l-a putut ţine pe fostul proprietar la distanţă. Şi cum acesta nu se putea ţine departe, el a devenit iobagul acestui nou proprietar sau, mai exact, ceea ce s-a numit mai târziu un iobag. Între aceşti doi oameni s-a format o relaţie ciudată. Fostul proprietar a trebuit să accepte o inversare totală a poziţiilor. Bunurile pe care le avusese mai înainte se aflau în mâinile altuia, şi el era acum în situaţia în care fusese celălalt odinioară. Fostul proprietar începe să ţină în pădurile învecinate, cu tovarăşii săi, tot felul de întâlniri nocturne, întruniri, am spune noi astăzi, manifestând o adâncă ură lăuntrică împotriva răpitorului bunurilor sale şi împotriva împrejurărilor care făceau posibil aşa ceva. Este interesant de văzut ce s-a spus atunci sub imperiul acestui sentiment de ură umană profundă.

Eu am reuşit să urmăresc în continuare calea acestor doi oameni, care au trecut prin poarta morţii în secolul al 9-lea şi au reapărut în secolul al 19-lea. Unul, cel care fusese mai întâi proprietarul şi căruia îi fuseseră răpite bunurile, a devenit *Karl Marx* [Nota 34], întemeietorul socialismului în secolul al 19-lea. Oricât de diferite ar fi împrejurările exterioare, nu ajungem la nimic prin speculaţii, şi aşa mai departe. Dar, dacă urmărim anumite fire subterane, regăsim în acest proprietar de bunuri jefuit din secolul al 9-lea sufletul lui Karl Marx din secolul al 19 lea. Cel care l-a alungat şi care i-a făcut atâta rău, a devenit prietenul său *Friedrich Engels* [Nota 35]. Nu este vorba aici de lucruri senzaţionale, este vorba să înţelegem viaţa şi istoria pe baza corelaţiilor dintre vieţile pământeşti.

Asemenea lucruri trebuie să fie privite şi pe calea simţirii cu cea mai mare seriozitate, nu cu ambiţii şi sete de senzaţional. Prin aceste exemple am făcut o incursiune în viaţa spirituală a Europei, dar în această viaţă a Europei s-a infiltrat şi ceea ce provenea din arabism. Găsim mult arabism, sub forme absolut diferite, în timpurile moderne.

Unul dintre predecesorii lui Harun al Rashid, unul dintre primii succesori ai profetului Mahomed, a fost *Muawija* [Nota 36], care a trăit în secolul al 7-lea al erei creştine. O personalitate ciudată, având o sete arzătoare de a cuceri Occidentul, dar care nu a realizat decât puţine lucruri, care simţea o sete lăuntrică după Occident, dar nu şi-a putut-o satisface, şi a simţit această tendinţă şi după ce a trecut prin poarta morţii. În această personalitate totul era elan spre Occident, realizarea arabismului – până ce, după viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, i-a reuşit acest elan spre Occident. Această individualitate, unul dintre primii succesori ai Profetului, a reapărut, la rândul său, ca personalitate dominantă în condiţiile secolului 20. În epoca în care nu se vorbea încă sub influenţa Congresului [de Crăciun] de la Goetheanum, eu am menţionat anumite lucruri care se întemeiau pe ceea ce se putea spune despre vieţile pământeşti succesive ale unei anumite personalităţi. Ceea ce am spus atunci nu a prea fost înţeles. Căci, în cele din urmă, puterea de convingere cu care au fost spuse aceste lucruri consta tocmai în observarea raporturilor karmice existente de-a lungul mai multor vieţi pământeşti. Căci Muawija a reapărut în timpul nostru şi, ca *Woodrow Wilson* [Nota 37], el a imprimat formelor exterioare ale civilizaţiei amprenta extremă a arabismului abstract. Şi noi vedem apărând în Woodrow Wilson o individualitate care, într-o formă foarte pronunţată, şi în special în celebrele Paisprezece Puncte [Nota 38], a manifestat din plin în

epoca noastră arabismul. Putem studia cel mai bine nefericirea pe care Woodrow Wilson a adus-o epocii noastre când vom observa, până şi în expresiile folosite în aceste Paisprezece Puncte, anumite formulări din Coran. Atunci veţi înţelege multe lucruri, atunci veţi vedea ce lucruri ciudate descoperiţi după ce aflaţi ce corelaţie există în acest caz.

Astăzi, dragii mei prieteni, studiul istoriei nu poate oferi omului satisfacţie decât dacă ia în serios manifestările concrete ale vieţilor pământeşti succesive, studiul karmei şi al corelaţiilor lăuntrice din cadrul vieţilor pământeşti individuale ale oamenilor. După ce, timp de două decenii, Societatea Antroposofică a fost pregătită pentru ceea ce s a întâmplat sub influenţa Congresului de Crăciun, astăzi îmi este îngăduit să explic tot mai clar ceea ce pe vremuri, în 1902, cu ocazia întemeierii Secţiei Germane a Societăţii Teosofice [Nota 39], fusese anunţat sub titlul «Exerciţii practice cu privire la karmă». Aceste exerciţii practice cu privire la karmă trebuie să constituie o parte a vieţii noastre antroposofice, dar nu sub o formă senzaţională, ci în aşa fel încât ele să devină temelia pentru nişte impulsuri cu adevărat puternice, care trebuie să trăiască în sânul Societăţii Antroposofice. Consideraţi, de asemenea, ceea ce a trebuit să fie spus acum în acest fel ca o consecinţă a faptului că prin Mişcarea antroposofică, integrată acum în Societatea Antroposofică, trebuie să se reverse o realitate esoterică. Dar să fim, de asemenea, edificaţi asupra profundei seriozităţi cu care trebuie să fie considerate asemenea lucruri. Dacă ele sunt considerate cu această seriozitate, noi continuăm ceea ce a început să urzească atunci când Lessing, la sfârşitul lucrării sale «Educarea neamului omenesc», a atras atenţia asupra vieţilor pământeşti succesive. Căci omul trebuie să afle dintr-un

studiu intim, profund, al omului, al destinului omului, că acest lucru este absolut adevărat: Cu ajutorul științei spirituale ne cufundăm privirea în adevărata entitate a omului, în ceea ce, în orice clipă, atunci când el se cunoaşte pe sine însuşi, poate rosti: „Eternitatea nu este oare a mea?!" Dar trebuie să recunoaştem cum este structurată această eternitate în realităţile concrete, în cumpănirile karmei, în corelaţiile stabilite de destin în cursul vieţii umane, al vieţii istorice.

CONFERINȚA A DOUA

Stuttgart, 1 iunie 1924

Exprim mulțumirile cele mai calde pentru cuvintele domnului dr. *Unger* [Nota 40]. Vă rog să mă credeţi că sunt foarte fericit să pot vorbi din nou prietenilor din Stuttgart.

Ultima dată când am putut vorbi aici, cu ocazia Congresului Şcolii Waldorf, am putut examina în faţa dumneavoastră câteva lucruri cu privire la relaţiile de natură karmică din sânul omenirii şi al evoluţiei ei. Astăzi aş vrea, în continuarea acelei conferinţe, să pornesc de la lucruri care vă sunt mai mult sau mai puţin cunoscute, pentru ca după aceea să trec la alte lucruri, necunoscute.

Noi ştim, desigur, că omul, când trece prin poarta morţii, trebuie mai întâi să treacă prin fenomenul de dispersare a trupului său eteric în Cosmos, după ce, în momentul morţii, şi-a abandonat trupul fizic. Dar acum nu această primă etapă de după moarte, abandonarea sau, propriu zis, dispersarea trupului eteric în Cosmos, este aceea pe care vrem s-o examinăm astăzi, ci etapa care urmează. Şi o putem înţelege cel mai bine dacă ne îndreptăm privirea asupra vieţii umane pământeşti, aşa

cum se desfăşoară ea între naştere şi moarte. Această viaţă pământească a omului parcurge două etape, net distincte una de alta: starea de veghe şi starea de somn. Dumneavoastră ştiţi, din diferitele consideraţii antroposofice, că starea de veghe ia naştere atunci când cele patru elemente constitutive esenţiale ale omului actual – trupul fizic, trupul eteric, trupul astral şi Eul – sunt integrate una în alta, stimulându-se şi susţinându-se reciproc în activitatea lor; şi ştiţi că somnul se instalează când trupul fizic şi trupul eteric rămân pe pat, ducând oarecum provizoriu o existenţă vegetală, în timp ce trupul astral şi organizarea Eului trăiesc independent în lumea spirituală, separate de trupurile fizic şi eteric. Dar dumneavoastră ştiţi, din experienţa obişnuită a vieţii, că atunci când omul îşi priveşte viaţa cu ajutorul amintirii, el falsifică, în realitate, într-un anumit sens, această amintire. Căci atunci când ne îndreptăm privirea în urmă, în conştienţa obişnuită, asupra cursului vieţii noastre pământeşti, această viziune retrospectivă ne apare ca un curent permanent, continuu; un eveniment urmează după altul şi, de cele mai multe ori, nu suntem atenţi la faptul că nu avem absolut deloc de-a face cu un asemenea curent continuu al amintirilor, că acest curs al amintirilor este întrerupt în permanenţă de nopţi; aşa încât ar trebui să vedem de fapt amintirea astfel: zi, noapte, zi, noapte; întotdeauna, ca să spunem aşa, o zonă clară, urmată de o zonă întunecată, aceasta din nou urmată de una clară, şi aşa mai departe. În cea mai mare măsură, cu excepţia viselor ce răsar la suprafaţă, urcând din somnul nocturn, partea vieţii noastre pământeşti pe care o petrecem în stare de somn rămâne inconştientă; şi aşa se desfăşoară, de regulă, cam o treime din viaţa pământească, dacă omul nu este chiar un mare somnoros. Putem calcula exact timpul

consacrat somnului – chiar când avem în vedere timpul mai lung pe care îl petrece copilul dormind, şi obţinem aproximativ o treime din timpul vieţii trăite pe Pământ.

Ne putem întreba, în primă instanţă: Ce fac organizarea Eului şi trupul astral în timpul somnului? Ele se află, desigur, în lumea spirituală. Dar ele nu percep nimic în această lume spirituală, ele rămân, cum spuneam, cu excepţia viselor, inconştiente. Aşa cum este el acum constituit pe Pământ, în conştienţa sa obişnuită, omul ar fi, într-un fel sau altul, zăpăcit, dacă ar percepe în permanenţă ceva în timpul somnului: ori, pe de o parte, conştienţa sa ar apărea în timpul zilei ca atinsă de neputinţă, el ar fi într-un fel de stare de paralizie a conştienţei, dacă ar fi un om predispus mai curând spre elementul ahrimanic, sau ar avea o conştienţă confuză, în care gândurile şi impresiile s-ar încurca, dacă el ar fi un om predispus mai curând spre elementul luciferic.

În general, omul este ferit, de către entitatea pe care o numim „Păzitorul Pragului", să perceapă în timpul nopţii lumea spirituală care îl înconjoară. Numai după ce a trecut prin poarta morţii şi a trăit primele zile ce urmează după moarte, în timpul cărora şi-a abandonat trupul eteric, el intră într-un domeniu al existenţei în care timpul se desfăşoară în sens invers, începând cu ziua morţii, pentru a trece la precedenta, şi aşa mai departe, căci noi ne trăim astfel încă o dată existenţa, dar mergând de data aceasta de la moarte spre naştere. Dar nu trăim în felul acesta zilele, ci nopţile. De aceea, perioada în care ne trăim viaţa în mod retrospectiv durează aproximativ o treime din timpul vieţii noastre. La un om care moare la vârsta de şaizeci de ani, această parcurgere în sens invers a vieţii durează aproximativ douăzeci de ani. Această viaţă se desfăşoară, aşadar, de trei ori mai rapid decât viaţa pământească. Şi

atunci noi parcurgem această viaţă dintre moarte şi o nouă naştere în aşa fel încât privirea se îndreaptă asupra nopţilor, în care, firește, în mod inconştient, am dat naştere unor imagini care, într-un fel, sunt copiile negative ale vieţii.

Dacă omul nu ar fi ferit de către „Păzitorul Pragului", atunci el trăi în fiecare noapte – dar într-un fel care i-ar fi insuportabil, cu consecinţele pe care tocmai le-am descris – ar trăi în aşa fel încât, dacă a făcut rău cuiva, ar trebui să se pună lăuntric în locul acelui om, să se cufunde în ceea ce a simţit şi a trăit acel om prin răul pe care i l-a pricinuit. În timpul somnului, omul se cufundă într-adevăr în omul căruia el i-a făcut un rău sau altul. Numai că noi nu simţim acest lucru în timpul somnului, pentru motivul indicat. Dar după moarte, în intervalul de timp despre care am vorbit, îl simţim, şi încă foarte, foarte intens. Ne trăim viaţa pământească în sens invers şi vieţuim în toate cazurile trăirile de compensare a ceea ce am făcut, sau am omis să facem. Ce se află la baza acestor trăiri compensatoare?

Pentru a putea răspunde la această întrebare, trebuie să facem apel la o experienţă cosmică. Vă amintiţi, desigur, că eu am arătat adesea cum, în cursul evoluţiei pământeşti, Luna, care iniţial făcea parte din evoluţia pământească, s-a separat de Pământ. Am descris aici nu demult faptul că Luna a părăsit Pământul şi şi-a format o existenţă independentă. Dar am arătat, de asemenea, că la un anumit timp după această separare a Lunii fizice de Pământ, au urmat-o străvechii Învăţătorii originari ai omenirii, care, atâta timp cât erau pe Pământ, nu erau încarnaţi într-un trup fizic, ci numai într-un trup eteric. De aceea, ei exercitau asupra oamenilor o influenţă pe baza imaginilor, a inspiraţiei. Şi minunatele învăţături care, într-un veşmânt mai curând poetic, sunt conţinute în legendele popoarelor,

îşi au originea într-o înţelepciune originară grandioasă, maiestuoasă, pe care o comunicau Învăţătorii originari ai omenirii. Dar, datorită naturii lor, aceşti Învăţători originari s-au putut retrage pe Lună, şi de atunci ei trăiesc acolo.

Când omul trece prin poarta morţii, el trăieşte în realitate ce este Cosmosul, în aşa fel încât el se extinde din ce în ce mai mult. Mai întâi el se extinde pătrunzând în sfera Lunii. Dar când omul pătrunde în sfera Lunii, intră în legătură cu entităţile care sunt acum aceşti mari Învăţători originari. Aceşti mari Învăţători originari menţin oarecum o stare naiv-instinctivă, o stare de inocenţă a neamului omenesc. Aceşti Învăţători originari erau prezenţi pe Pământ înainte ca oamenii să fi căzut în starea de a putea comite răul. De aceea, ei sunt cei care primesc ceea ce este înscris în Cronica Akasha în timpul nopţilor pe care noi le petrecem pe Pământ; ei le impregnează cu propria lor entitate şi, în prima treime, cu ocazia retrospectivei pe care o parcurgem când trecem prin viaţa de după moarte, ei ne fac să le trăim mai intens decât evenimentele de aici, de pe Pământ. Cel a cărui privire poate ajunge la ceea ce trăieşte un defunct în timpul primelor decenii după moarte, acela ştie că experienţele pământeşti sunt destul de puternice, că ele ne lovesc şi ne mână, dar ceea ce este trăit acum prin puterea magică a Învăţătorilor care şi-au stabilit sediul lor pe Lună acţionează cu mult mai puternic, depăşeşte cu mult în intensitate experienţele trăite pe Pământ. Şi noi trăim acest lucru cu adevărat. Să spunem, de exemplu, că dumneavoastră aţi dat o palmă unui om; când aveţi trăirea retrospectivă a acestui fapt nu simţiţi satisfacţia, mânia sau ura care au provocat palma, ci dumneavoastră pătrundeţi în fiinţa celuilalt, simţiţi ce a suferit el, şi ceea ce i-a zguduit inima. Dumneavoastră simţiţi exact ceea ce a trăit el.

Participarea la evenimentele pe care le trăieşte un defunct are deja ceva, nu putem spune zguduitor, dar ceva care ne atinge în mod profund.

Vedeţi dumneavoastră, aş vrea să vă dau un exemplu în acest sens. Majoritatea dintre dumneavoastră îşi amintesc că printre personajele misteriilor mele [Nota 41] am descris figura lui Strader. Această figură a lui Strader, ca majoritatea personajelor misteriilor mele, este inspirată din realitate. A existat o personalitate [Nota 42] care a trăit aproape exact ca personajul Strader descris în misteriile mele. Vă puteţi imagina, de asemenea, că simţeam un mare interes pentru această personalitate, aşa cum era ea în existenţa sa pământească. Ei bine, ea a murit în 1912. Începând de atunci, interesul meu s-a legat de ceea ce a trăit ea după moarte. Tot ce trăise pe Pământ această personalitate, care devenise în cele din urmă un scriitor teologic-raţionalist, a apărut sub o formă mult mai intensă când ea a trăit efectul produs de cărţile sale, de raţionalismul său teologic, şi aşa mai departe. După ce am trăit câtva timp ceea ce simţea el însuşi, nu mi-a mai fost posibil să duc mai departe în misterii personajul Strader: el moare în dramă, pentru că interesul pentru viaţa sa a dispărut, a fost şters de interesul pe care îl aveam faţă de ceea ce trăia el după moarte.

Mai intervine încă un mic fapt secundar: Câţiva prieteni au avut un interes viu pentru lucrările postume ale omului care fusese modelul lui Strader, s-au consacrat acestor lucrări şi au vrut să-mi comunice rezultatul cercetării lor. Eu nu aveam nici un interes pentru aceste lucruri. Am fost obligat să nu ţin seama de ele, să nu le dau atenţie, pentru simplul motiv că interesul pe care îl purtăm unui defunct este mult mai pasionant şi şterge tot restul. Eu vreau numai să arăt aici că, în timpul acestei parcurgeri

în sens invers a vieţii, omul trăieşte mult mai puternic, mult mai intens decât trăieşte el pe Pământ. În comparaţie cu o asemenea experienţă, viaţa pământească este aproape ca un vis. Dar aceasta este tocmai trăirea, copia negativă, trăirea consecinţelor în fiinţa celuilalt a ceea ce am făcut noi, sau am omis să facem. Totuşi, de aceea, nu avem voie să descriem această trăire ca pe un lucru pur şi simplu înspăimântător. Dar, oricum, omul trebuie să perceapă care din faptele, gândurile, sentimentele sale au fost juste şi care au fost nejuste.

Dar vă puteţi imagina că aici se formează primul germene al karmei. Căci atunci când omul vede cum se întâmplă lucrurile între moarte şi o nouă naştere, el le judecă altfel. Poate v-am relatat deja cum, cândva, cu mulţi ani în urmă, am cunoscut o doamnă care ascultase o discuţie purtată în prezenţa ei despre vieţile pământeşti succesive. Ea a spus că după ce a gustat o dată din existenţă, nu ar vrea să mai aibă alte existenţe pământeşti, şi a izbucnit violent împotriva posibilităţii de a reveni mereu pe Pământ. Am fost nevoit să-i spun: Ei bine, dumneavoastră puteţi judeca astfel pe Pământ; dar nu acest lucru este important, ceea ce este important este judecata pe care o emitem între moarte şi o nouă naştere. Cât timp a mai fost aici, ea a admis acest lucru, dar, plecând într-o călătorie, mi-a scris într-o ilustrată că ea nu acceptă totuşi ideea vieţilor pământeşti succesive!

Când omul are după moarte această trăire intensă, el ia o hotărâre pe care o putem exprima cam aşa: Făcând un lucru sau altul, ai devenit imperfect, o fiinţă umană de mai mică valoare; şi trebuie să compensezi acest fapt! Prin aceasta, ia naştere intenţia karmică. Şi, în lumea spirituală, în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, intenţiile sunt realităţi. Exact aşa cum aici, jos, arsura pe care

dumneavoastră v-o faceţi punând un deget pe flacără este o realitate, tot astfel în lumea spirituală, dacă concepeţi o intenţie, aceasta este o realitate, ea se realizează. Şi dumneavoastră sigur o concepeţi!

Dar toate aceste lucruri le trăieşte omul în sfera Lunii. Trecând apoi prin sferele următoare, sfera lui Mercur şi sfera lui Venus, el ajunge, încetul cu încetul, la punctul în care trebuie să pătrundă în sfera Soarelui. Sferele lui Mercur şi Venus sunt pentru el locuri de tranziţie pentru a ajunge în sfera Soarelui. Însă acolo nu putem pătrunde dacă suntem încărcaţi cu toată povara, cu toată greutatea răului care apăsa asupra sufletului în timp ce traversam sfera Lunii. Dar în Cosmos este prevăzut faptul că atunci când părăsim sfera Lunii răul rămâne acolo. El ne aşteaptă în această sferă până când ne întoarcem; atunci, noi traversăm din nou sfera Lunii. Dar, o dată cu răul, noi abandonăm o bună parte din noi înşine, căci omul este una cu faptele sale. Dacă am săvârşit unele fapte rele aici, pe Pământ, valoarea mea este diminuată; şi, traversând sfera Lunii în modul descris, eu abandonez o parte din mine însumi, eu las în urmă o parte din mine însumi. Un om care ar fi un ticălos înrăit cum nu s-a mai văzut, care nu ar fi făcut niciodată o faptă bună, ar rămâne cu totul în sfera Lunii. Desigur că asta nu se întâmplă niciodată; oamenii îşi continuă drumul lor.

Pătrundem atunci, ca om mai mult sau mai puţin complet sau incomplet, mai întâi în sfera lui Mercur. Iar în sfera lui Mercur noi facem, între moarte şi o nouă naştere, o experienţă deosebită; ceva care ne pregăteşte pentru existenţa solară. Vedeţi dumneavoastră, aici, în viaţa pământească fizică, noi ne îmbolnăvim, într-un fel sau altul. Dar noi trebuie să ajungem în sfera Soarelui cu un suflet şi un spirit perfect sănătoase. De aceea, în sfera lui Mercur

suntem eliberaţi de tot ceea ce sufletul mai poartă în sine ca boală. De aceea se întâmplă şi faptul că adevărata medicină nu poate fi însuşită decât atunci când percepem cum defuncţii sunt eliberaţi de bolile lor în sfera lui Mercur. Putem vedea astfel ce avem de făcut pe Pământ pentru oameni, pentru a-i vindeca de bolile lor. De aceea, pe vremea când existau Misteriile şi clarvederea instinctivă, medicina era considerată întotdeauna ceva care este revelat din sfera lui Mercur, prin Misterii. Căci, vedeţi dumneavoastră: Ce este un Zeu pentru oamenii de astăzi? Un Zeu este o fiinţă pe care nu o putem vedea niciodată pe Pământ. Dar pentru oamenii unui trecut îndepărtat, înzestraţi cu o clarvedere instinctivă, nu aşa stăteau lucrurile. Mercur îşi avea Misteriile sale. Existau Misteriile lui Mercur, dumneavoastră puteţi citi asta în cartea mea ***Ştiinţa ocultă***. Ei bine, primul dintre toţi marii preoţi ai Misteriilor lui Mercur a fost Mercur însuşi. Şi asta se realiza în felul următor: venea pe lume un om al cărui spirit, printr-un proces suprauman, era eliberat, pentru a căuta pe o altă cale o posibilitate de a se încarna. Corpul său era prezent: acest corp era folosit de Zeul Mercur pentru a se încarna pe Pământ, adică pentru a se manifesta în Misterii. În vechile Misterii, chiar Zeii erau Învăţătorii. Tot aşa şi Zeii Greciei, ei toţi erau prezenţi pe Pământ. Şi acest Zeu Mercur i-a învăţat pe oameni medicina. Hippocrate a mai păstrat o tradiţie ulterioară în acest sens.

Apoi, omul ajunge în sfera lui Venus. În sfera lui Venus, el percepe absolut clar cât este de imperfect; dar această fiinţă imperfectă este pregătită tocmai în sfera lui Venus pentru existenţa pe Soare, unde zăbovim cel mai mult. Ajungem acolo de două ori, dar nu e nevoie să vorbim decât despre o singură şedere pe Soare. În existenţa solară rămânem cel mai mult timp. În această existenţa solară ne

aflăm mai întâi împreună cu sufletele cu care avem ceva în comun din punct de vedere karmic şi care se află acum în lumea spirituală, ca defuncţi, cum suntem noi înşine; dar ne aflăm împreună şi cu entităţile Ierarhiilor superioare, împreună cu Îngerii, Arhanghelii, Arhaii, împreună cu entităţile Exusiai, Kyriotetes, şi aşa mai departe. Ce se întâmplă aici? Prin faptul că devine conştient de imperfecţiunea sa, omul elaborează, în colaborare cu entităţile Ierarhiilor superioare, modelul, arhetipul următoarei sale vieţi pământeşti, şi anume în aşa fel încât în prima jumătate a existenţei sale solare el elaborează mai mult arhetipul corporalităţii sale fizice, iar în a doua jumătate mai mult arhetipul existenţei sale pământeşti morale. Această muncă efectuată în timpul existenţei sale solare nu este în realitate ceva atât de uniform cum pare când trebuie s-o descriem; este infinit mai bogată, mai grandioasă, şi mai măreaţă decât tot ceea ce poate trăi omul pe Pământ. Pe Pământ, omul nu trăieşte în mod nemijlocit decât ceea ce se află între limitele pielii sale, şi nu ceea ce se află în jurul său. În timpul existenţei sale solare se întâmplă exact invers: omul trăieşte atunci tot ceea ce se află în Cosmos. Aşa cum noi spunem aici: Acesta este stomacul meu – aşa spunem atunci: Aici, afară, se află Venus al meu; aşa cum spunem aici: Aceasta este inima mea –, aşa spunem acolo: Acesta este Soarele meu. – Fiinţele Universului devin organele noastre. Noi înşine devenim asemeni Universului, şi omul care stă aici, pe Pământ – dar conceput în spirit –, care este doar umplut cu substanţă pământească, este atunci lumea noastră. Şi această lume lăuntrică a omului este într-adevăr mult mai vastă, mult mai grandioasă decât este aici, pe Pământ, Cosmosul din afara omului. Tot ceea ce cuprinde omul în sine, îi rămâne inconştient omului pe Pământ. Dar acest tot

este cu mult mai vast decât ceea ce vede omul aici, pe Pământ. Şi tot ceea ce poartă el în sine aici pe Pământ i se revelează în timpul existenţei solare. Iar din ceea ce este aici lumea sa, el îşi elaborează forma pe care o va lua fiinţa sa fizică şi morală în următoarea existenţă pământească. Acum se elaborează, de asemenea, şi karma. După ce, în primele decenii de după moarte, am învăţat cum trebuie să lucrăm, vom lucra aici la constituirea acestei karme. Aş putea spune: Ultima şlefuire are loc abia atunci când regăsim ceea ce era rău în noi, în momentul în care traversăm pentru a doua oară sfera Lunii, şi atunci adăugăm la planul nostru, la elaborarea arhetipului, şi puterea de a coborî pe Pământ, într-o nouă existenţă pământească, aruncându-ne în această karmă.

Dar, pentru a vedea mai exact cum este elaborată karma, trebuie să ţinem seama de ceea ce urmează. Ce sunt, în realitate, astrele? Fizicienii vorbesc despre aştri ca şi cum ar fi vorba de globuri de gaz incandescent, sau de ceva de acest fel. Dar nu aşa stau lucrurile. Imaginaţi-vă, de exemplu, că v-aţi afla pe Venus. Pământul v-ar apărea atunci cam aşa cum vă apare Venus acum şi dumneavoastră aţi descrie Pământul aşa cum descrieţi acum planeta Venus, şi aţi trece cu vederea faptul că aici, pe Pământ, care este scena unde trăiesc oamenii, se află atâtea şi atâtea suflete umane. Exact aşa există suflete acolo unde străluceşte orice alt astru. Se află suflete pe Lună: sufletele marilor Învăţători originari, şi acestea sunt întru câtva amestecate cu sufletele Îngerilor. Pe Mercur: sufletele Arhanghelilor, împreună cu care vieţuim când traversăm sfera Arhanghelilor – Zeul Mercur este o fiinţă arhanghelică. Apoi, pe Venus, Arhaii. În timp ce suntem pe Soare – Exusiai, Dynamis, Kyriotetes: mai ales împreună cu aceste entităţi ne modelăm noi karma. Lumina ce radiază

din aştri trebuie văzută drept semnul exterior al coloniilor de spirite care se află în Cosmos. Noi trebuie să ştim că în direcţia unde vedem un astru se află o colonie de spirite.

După ce a trecut prin existenţa solară, omul ajunge în sfera lui Marte, în sfera lui Jupiter, în sfera lui Saturn. Aşadar el a început deja să lucreze la karma sa în sfera Soarelui. Dar el mai are nevoie – prin aceasta va regăsi apoi, când va traversa din nou sfera Lunii, ceea ce a lăsat acolo ca rău –, el are nevoie, pentru a-şi elabora karma, de spiritele care trăiesc pe Marte, de spiritele care trăiesc pe Jupiter, de spiritele care trăiesc pe Saturn. Şi mai ales când e vorba de a elabora destine umane foarte caracteristice, atunci ultima şlefuire la elaborarea acestor corelaţii karmice are loc tocmai în sfera lui Marte, sau în sfera lui Jupiter, sau în sfera lui Saturn. Desigur, această muncă la elaborarea karmei mai poate fi continuată când omul revine în sfera lui Venus şi, de asemenea, în sfera lui Mercur. Între moarte şi o nouă naştere, el lucrează la karma sa împreună cu entităţile sistemului planetar. Şi este extraordinar de interesant să urmărim cum este elaborată karma.

Astăzi a venit vremea – cum spuneam deja odată – când trebuie să vorbim într-un mod mai deschis, mai liber, nevoalat, despre unele realităţi spirituale. Congresul de Crăciun de la Goetheanum a avut loc pentru a inaugura acest suflu esoteric care în prezent trebuie să străbată întreaga Societate Antroposofică. De aceea, când am vorbit ultima dată în faţa dumneavoastră, am început să clarific tot felul de corelaţii karmice. Nu trebuie să credem că ne amestecăm oarecum în mod brutal în viaţa umană când ne străduim, tocmai referitor la nişte fenomene umane interesante, să vorbim de corelaţii karmice. Astfel lumea

devine transparentă, luminoasă, şi prin aceasta ea nu devine deloc mai săracă, ci mai bogată, mai grandioasă.

Aşadar aş vrea să vă vorbesc astăzi despre o individualitate care, înzestrată cu o fire extraordinar de deschisă, se încarnase aproximativ în secolul al 2-lea al erei creştine în actuala Italie, aşadar, în Roma acelei epoci, când a fost martoră la toate persecuţiile, care au mers până la martirizare, împotriva acelora care au vrut să se impună treptat drept creştini în Imperiul Roman; o individualitate care a suferit, de asemenea, din cauza unor crude nedreptăţi, din cauza corupţiei, a perversităţilor care se manifestau pe atunci din abundenţă în Imperiul Roman. Binele şi răul se revărsaseră din plin asupra simţirii acestei individualităţi. Şi dacă privim, cu ajutorul mijloacelor de cercetare spirituală datorită cărora putem recunoaşte asemenea lucruri, găsim această individualitate ca şi cum ar fi fost, aş putea spune, antrenată în frământările vieţii care, în acea epocă, în a doua jumătate a secolului al 2-lea al erei creştine, putea fi trăită în Imperiul Roman în momentul în care se răspândea creştinismul. Şi tocmai în acest caz, când ne îndreptăm privirea spirituală asupra acestei individualităţi în felul pe care l-am arătat ultima dată pentru alte individualităţi umane, explorând vieţile lor succesive, întâlnim ceva profund zguduitor.

Tocmai la această individualitate, care şi-a încheiat viaţa la o vârstă înaintată, constatăm că ea a ajuns, după ce a văzut atât de mult un înalt spirit de sacrificiu în sânul creştinismului care, aş putea spune, atunci începea să răsară, dar şi infinit de mult rău în Imperiul Roman de odinioară, constatăm că ea a ajuns să-şi formeze un fel de judecată şi întrebarea: Unde este, aşadar, calea de mijloc? Nu există în lume decât binele extrem şi răul extrem? – Putem urmări în mod clar, cu ajutorul conştienţei

imaginative şi inspirate, această individualitate care, în secolul al 11-lea al erei creştine, s-a născut din nou ca femeie. Prin experienţele trăite ca personalitate feminină a fost compensat, slăbit, pe de o parte, caracterul aspru, colţuros, pe care îl primise această personalitate în timpul vieţii sale la Roma, la o vârstă înaintată, care a făcut loc unei contemplări lăuntrice meditative asupra binelui şi răului. Apoi, această personalitate a revenit în secolul al 18-lea în persoana poetului german *Friedrich Schiller* [Nota 43]. Şi acum încercaţi să pătrundeţi sensul vieţii lui Schiller, aşa cum se relevă ea: în primul rând, o concepţie echilibrată despre viaţă; vedeţi cum apoi el are nevoie de Goethe pentru a se debarasa de tot ceea ce îi adusese convingerea că nu există decât bine, că nu există decât rău. Citiţi dramele sale, şi le veţi înţelege dacă vă îndreptaţi în acest fel privirea în urmă asupra vieţii sale pământeşti precedente. Dar cărei împrejurări trebuie să-i atribuim acest aspect? Noi trebuie să atribuim acest aspect faptului că Schiller, în sufletul căruia era încă viu ceea ce suferise el în timpul vieţii sale romane, şi după ce a trecut printr-o încarnare feminină în Evul Mediu, şi-a elaborat apoi karma sa, între moarte şi o nouă naştere, în special în sfera lui Saturn.

Pentru a cunoaşte caracteristica şi natura deosebită a sferei lui Saturn este necesară cunoaşterea iniţiatică pe care ne-am cucerit-o la o vârstă înaintată. Căci, vedeţi dumneavoastră, puteţi pune întrebarea următoare: Cum cunoaştem, în principiu, ceea ce trăieşte pe aştri, şi aşa mai departe? Ei bine, v-am descris deja: Când omul se înalţă la conştienţa imaginativă, el îşi contemplă întreaga viaţă într-un vast tablou; dar el o vede împărţită în perioade. Dacă ajunge la Inspiraţie şi revine la starea de conştienţă golită, astfel încât poate şterge acest tablou, atunci, din fiecare

perioadă emană o lumină. În loc să-şi contemple propria existenţă între naştere şi anul al şaptelea al vieţii, el percepe în acest loc al tabloului vieţii ceea ce s-a întâmplat pe Lună: atunci pătrunde cu privirea în evenimentele de pe Lună. – În perioada a doua a vieţii străluceşte oarecum prin tot ceea ce s-a întâmplat între schimbarea dinţilor şi pubertate, existenţa de pe Mercur. Perioada vieţii şcolare din acest tablou, văzută retrospectiv, ne conduce tocmai la existenţa pe Mercur. Gândiţi-vă din ce bogăţie spirituală îi era atribuită fiecărei planete funcţia ei în epoca înţelepciunii instinctive care existase pe Pământ! Statisticile ne învaţă că omul se bucură de cea mai bună sănătate nu în anii de la naştere până la schimbarea dinţilor, nici în anii care urmează după pubertate, ci tocmai în perioada şcolarităţii, fiindcă aceasta este perioada în care influenţa lui Mercur intervine cel mai mult în om şi, de asemenea, în existenţa pământească. – În perioada următoare, între pubertate şi aproximativ douăzeci şi unu, douăzeci şi doi de ani, vedem procesele şi entităţile de pe Venus. Aceasta este, iarăşi, o dovadă de bogăţie spirituală, faptul că sfera sexualităţii, când începe să acţioneze, este atribuită sferei lui Venus. – Între douăzeci şi unu şi patruzeci şi doi de ani intervine existenţa de pe Soare; între patruzeci şi doi şi patruzeci şi nouă, existenţa de pe Marte; între patruzeci şi nouă şi cincizeci şi şase, existenţa de pe Jupiter; şi între cincizeci şi şase şi şaizeci şi trei de ani, existenţa de pe Saturn. Şi, de fapt, nici chiar în calitate de iniţiat nu putem vedea toate corelaţiile în care este implicat Saturn, în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, decât dacă am depăşit vârsta de şaizeci şi trei de ani. Mai înainte, putem afla pe căile cele mai diverse despre această existenţă, dar putem vedea corelaţiile prin contemplare proprie numai după ce am depăşit vârsta de şaizeci şi trei

de ani. Dumneavoastră veţi înţelege astfel de ce eu vorbesc abia acum despre ceea ce este legat de existenţa de pe Saturn.

Aşadar, Schiller şi-a elaborat karma în mod special în această sferă a lui Saturn. Contemplarea acestei existenţe de pe Saturn în felul pe care tocmai l-am schiţat ne dă o impresie, aş putea spune, zguduitoare în cel mai înalt grad, fiindcă este atât de diferită de ceea ce se poate trăi pe Pământ. Pe Saturn, în conştienţa fiinţelor care se află acolo, este prezent numai trecutul, şi absolut deloc prezentul. Dar trecutul este prezent sub o formă grandioasă. Vedeţi dumneavoastră, dacă trebuie să compar aceasta cu ceva care s-ar putea întâmpla pe Pământ – firește, acest lucru nu se întâmplă, dar îl putem presupune ca ipoteză –, ar trebui să spun: Imaginaţi-vă că nu aţi avea nici o idee despre aspectul dumneavoastră exterior, că aţi şti numai că existaţi. Acţionaţi, faceţi ceva: dumneavoastră nu vedeţi ce faceţi decât după ce aceasta s-a întâmplat. Imaginaţi-vă că mergeţi: nu vă vedeţi proprii paşi, nici mişcările; dar, imediat după aceea, aceste mişcări se transformă într-un om de zăpadă, şi dumneavoastră urmăriţi întreaga mişcare când vă uitaţi înapoi şi vedeţi ce aţi făcut. Aşa este viaţa acestor spirite deosebite de pe Saturn. Ele nu percep niciodată ce au făcut prin propria lor decizie imediată, prezentă, ci ele văd ce au făcut abia după ce aceasta s-a produs. Este dificil pentru conştienţa obişnuită să-şi reprezinte acest lucru, dar aceasta este situaţia. Într-o asemenea existenţă se află şi individualităţile care modelează karma împreună cu o astfel de individualitate ca aceea a lui Schiller. Asemenea individualităţi dobândesc atunci o minunată viziune asupra evenimentelor trecute. Astfel încât sufletul lui Schiller, înainte de a se naşte, în 1759, a stat de fapt în lumea spirituală având parte de o

retrospectivă grandioasă asupra întregului trecut care era legat de propria sa karmă. Cu ocazia integrării pe Pământ, aceasta se transformă într-o reacţie: facultatea de a concepe, de a concepe cu entuziasm idealuri de viitor. Şi astfel, idealurile de viitor ale lui Schiller au luat naştere prin munca de elaborare a karmei sale în cadrul existenţei de pe Saturn.

Să luăm o altă viaţă, care s-a situat cândva în cursul unei existenţe pământeşti în Grecia, şi care a avut atunci multe contacte cu arta plastică greacă, dar şi cu filosofia platoniciană, care, într-o existenţă de tânăr, şi-a asimilat cu un uriaş entuziasm îndeosebi arta plastică, pe care o putea contempla totodată şi în mod spiritual, iar ceea ce era contemplat astfel în mod spiritual putea fi transpus, la rândul său, cu un extraordinar simţ artistic, în opere de artă: După ce a trecut prin alte încarnări, putem urmări această individualitate elaborându-şi karma în sfera lui Jupiter. Fiinţele jupiteriene au o altă natură decât entităţile saturniene. Ele nu sunt nici ca oamenii pământeşti. Când omul de pe Pământ vrea să devină înţelept, el trebuie să treacă printr-o evoluţie lăuntrică, să lupte, să se bată lăuntric, să învingă obstacole, într-un cuvânt, de-a lungul unor perioade de timp consacrate dezvoltării sale, omul pământesc se ridică până la o înţelepciune de proporţii modeste. În cazul fiinţelor jupiteriene, este altfel; ele nu se nasc deloc ca oamenii pământeşti, ci se plăsmuiesc din Cosmos. Aşa cum vedem luând formă un nor, aşa se plăsmuiesc fiinţele jupiteriene într-un mod eteric-astral din Cosmos. Ele nu mor, ele se întrepătrund în mod reciproc, şi de aceea au loc. Dar ele sunt, ca să spunem aşa, înţelepciune realizată. Ele se nasc înzestrate cu înţelepciune şi nu pot fi altfel decât înţelepte. Exact aşa cum noi avem o circulaţie sanguină, ele au înţelepciune.

Aceasta este natura lor, aşa sunt făcute aceste fiinţe jupiteriene. Şi prin ele poate lua formă karma. Acea individualitate care a avut în Grecia antică una din vieţile sale pământeşti cele mai importante a traversat sfera lui Jupiter, a fost atinsă de tot ceea ce este înţelepciune jupiteriană, şi-a modelat karma şi s-a născut din nou în secolul al 18-lea ca *Goethe* [Nota 44]. De aici provine la Goethe această minunată îmbinare dintre elenism şi înţelepciune.

Eu nu cred că atunci când studiem astfel istoria, înţelegând ce se întâmplă pe Pământ în lumina Misteriilor şi a tainelor Cosmosului, nu cred că istoria pământească îşi pierde din valoare. Profesorii cu spirit arid vor putea să vină şi să spună: Dar este mult mai viu să-l luăm pe omul Goethe aşa cum s-a manifestat el, decât să-l facem să se înalţe într-o sferă superioară! – În vremuri mai bune ale evoluţiei omenirii, când mai exista o clarvedere instinctivă, oamenii vorbeau deschis şi despre felul în care Cerul se manifestă aici, pe Pământ, prin faptele oamenilor, prin existenţa umană. Noi trebuie să ne întoarcem la această concepţie, trebuie să părăsim acest abstractism care ne face să credem că am fi asemeni unor râme care se târăsc pe solul pământesc şi, privind în sus, nu văd decât ceea ce astronomii şi astrofizicienii spun despre aştri. Va trebui neapărat să fie înţeleasă pe deplin lupta greu încercată ce se dă în sânul civilizaţiei noastre, a culturii noastre, între oamenii care luptă pentru spirit, pentru înţelegerea Cosmosului în legitatea lui spirituală, şi acei oameni care nu vor să ştie nimic despre aceasta; care se limitează pe Pământ nu numai la ştiinţa naturii, ci şi la ceea ce oamenii numesc la Universitate ştiinţa spiritului: ei studiază şi în acest caz documente, aşadar ceea ce nu este decât fizic-sensibil. În decursul evoluţiei pământeşti va interveni,

desigur, o decizie. Sau declinul nostru spiritual se va adânci tot mai mult, şi o boală despre care vorbesc deja de ani de zile, despre care eu am vorbit şi în conferinţele publice, se va răspândi tot mai mult – o boală care nu apare încă prea mult în cărţile de medicină, dar care apare cu atât mai mult în viaţă: „dementia professoralis" –, sau omul va trebui să accepte să se deschidă cu entuziasm faţă de cunoaşterea realităţilor suprasensibile. Prin aceasta, el pătrunde şi legătura dintre Cosmos şi viaţa umană.

Aş vrea să vă expun şi un al treilea exemplu, ceva mai complicat. Avem de-a face cu o individualitate care era încarnată într-o viaţă anterioară în India, în timp ce India era deja în declin, şi care în cursul acestei vieţi pământeşti a învăţat tot ceea ce îşi putea asimila având o vedere fizică extraordinar de slabă. Trebuie să ţinem seama de asemenea detalii. Şi detaliile sunt de cele mai multe ori –v-am atras atenţia asupra acestui fapt –, cele cu ajutorul cărora pot fi pătrunse corelaţiile. Această individualitate a mai traversat apoi şi alte existenţe pământeşti, dar care au fost mai puţin determinante decât ceea ce a fost depus în această individualitate ca predispoziţii tocmai prin faptul că în India, din cauza vederii slabe, ea a văzut cu o privire superficială florile de lotus, le-a văzut mai curând în ceaţă, dar aspira să le vadă în deplină claritate, şi prin faptul că, în general, ea a cunoscut viaţa aşa cum o poate face un om cu o privire care trece pe deasupra lucrurilor, care nu pătrunde în lucruri. Această individualitate şi-a modelat apoi karma într un mod complicat. Mai întâi a fost elaborat în sfera lui Marte tot ceea ce făcea din această personalitate un fel de cocoş de luptă pe tărâm spiritual. Apoi, această personalitate şi-a elaborat mult karma în sfera lui Mercur, ea a dobândit acolo un spirit glumeţ, satiric. Şi, imaginaţi-vă în spatele acestor lucruri o lume neeuropeană:

individualitatea tinde să se reîncarneze în Europa, dar ea trece prin sfera lui Marte: luptă; prin sfera lui Mercur: gândire şi simţire tranşante şi critice. După ce a dezvoltat apoi calităţi deosebite în sfera lui Venus – aceasta este o karmă deosebit de complicată – şi a trecut cu privirea pe deasupra fizicului, dar s-a pătruns foarte viguros de spiritualitate, această personalitate devine în secolul al 19-lea *Heinrich Heine* [Nota 45]. Încercaţi acum să aprofundundaţi în mod just înţelegerea pe care o dobândim pentru fiecare strofă compusă de Heinrich Heine, până în limbaj, în structură, în cuvinte, atunci când ştim: toate acestea au luat naştere, propriu-zis, în sfera lui Mercur, în sfera lui Venus, în sfera lui Marte. Totul îşi are rădăcinile în Cosmos; iar aici, pe Pământ, este trăit. Şi când îndreptăm o asemenea privire retrospectivă asupra acestui tablou al vieţii: contemplăm sfera Lunii, sfera lui Mercur; de la pubertate la douăzeci şi unu, douăzeci şi doi de ani, sfera lui Venus; de la douăzeci şi unu la patruzeci şi doi de ani, sfera Soarelui, apoi sfera lui Marte, apoi cea a lui Jupiter, cea a lui Saturn – eu nu pot studia anii următori, şi aici vedem ceva, dar eu nu pot vorbi despre aceasta –, vedem că aceste sfere au de a face cu karma. Conştienţa obişnuită nu ştie că toate acestea sunt prezente în om: sfera lui Mercur, sfera Lunii, şi aşa mai departe. Totuşi, karma este produsă de ceea ce este astfel prezent în om; omul este condus spre modul în care îşi vieţuieşte karma sa. Aşadar dacă în aceste sfere Heinrich Heine şi-a plăsmuit karma prin intermediul fiinţelor care locuiesc pe Venus, Mercur, Marte, aceleaşi fiinţe ale lui Venus, Mercur şi Marte sunt cele care acţionează prin intermediul corporalităţii sale pământeşti pentru a-l ajuta să-şi împlinească această karmă. Astfel este situat omul – tocmai prin karma sa – prin întreaga sa entitate în sânul Cosmosului, şi trăieşte

aici, pe Pământ, ceea ce este Cosmosul. Desigur, unul într-un fel, altul în alt fel.

Trebuie să observăm aceste lucruri cu un spirit liber, cuprinzător. Dacă vă spun că Goethe a transformat în sfera lui Jupiter ceea ce a primit ca predispoziţie în Grecia antică într-o înţelepciune instinctivă, acest lucru reiese din tot ce a creat el, datorită fiinţelor care sunt active acolo, dar la un altul lucrurile se desfăşoară altfel. Astfel, a existat o anumită individualitate care trăia pe vremea când cultura mexicană intrase într-o mare decadenţă; mai existau încă ecourile acestei culturi şi cultul Misteriilor mai era încă practicat. Această individualitate lua parte în mod intens la tot ceea ce avea magic, decadent, această perioadă a Misteriilor din Mexic, ea ştia foarte exact cum trebuie să te comporţi faţă de natura vie a lui Quetzalkoatl, a lui Tetzkatlipoka, a lui Taotl [Nota 46]. De obicei, istoricii care se ocupă de civilizaţie şi cultură nu le mai ştiu decât numele. Dar despre toţi aceşti Zei, Quetzalkoatl, Tetzkatlipoka, Taotl, oamenii aveau nişte reprezentări foarte vii, ei aveau legături cu nişte entităţi suprapământeşti. Acest lucru l-a perceput individualitatea despre care vă vorbesc eu, care s-a născut din nou relativ curând, fără o încarnare intermediară, şi a trăit în secolul al 19 lea în persoana orientată spre magic-ocultism *Eliphas Lévi* [Nota 47], după ce trecuse, între moarte şi o nouă naştere, prin sfera lui Jupiter. În vechiul Mexic, ea dobândise elemente vrăjitoreşti, magice, perimate. Acestea au fost transformate în sfera lui Jupiter în aşa fel încât această caracteristică, această înţelepciune primitivă – o înţelepciune de un gen inferior – a devenit ceea ce găsim în cărţile lui Eliphas Lévi. Acelaşi lucru care la Goethe, la trecerea prin sfera lui Jupiter, a dat naştere acestui foc olimpian, acestei înţelepciuni copleşitoare, datorită vieţii

sale pământeşti precedente, a produs la Eliphas Lévi o vorbărie care aduce, într-o oarecare măsură, a şarlatanie şi care se exprimă prin tot felul de formule magice. Determinant pentru ceea ce fac astrele din karma noastră sunt totuşi vieţile pământeşti. Astrele – adică fiinţele care se află acolo unde astrele indică prezenţa acestor entităţi – transformă în karmă ceea ce aici, pe Pământ, este predispus spre această karmă.

Vedeţi dumneavoastră, în acest fel suntem înclinaţi să aprofundăm din ce în ce mai mult antroposofia. Şi va trebui să acceptăm, desigur, că multe lucruri sună paradoxal şi surprinzător. Dar aceste lucruri paradoxale, surprinzătoare constituie tocmai adevărul. Căci viaţa umană are rădăcini mai adânci şi mai complexe decât se crede de obicei. Pentru a o înţelege, nu trebuie să rămânem cu gândurile noastre pe Pământ, ci trebuie să ne luăm avânt spre depărtările Cosmosului. Şi cum pe Pământ uităm prea uşor spiritul pentru a nu privi decât materia, lucrurile stau invers imediat ce ajungem, cu ajutorul unei cunoaşteri imaginative, la cerul înstelat. Atunci uităm absolut sigur materia şi contemplăm încetul cu încetul spiritele, aşa cum, la urma urmei, au făcut-o în timpurile străvechi, primitive, sărmanii păstori, aşa cum se mai întâmpla încă în Evul Mediu, când pe sfera cerească nu se desenau pur şi simplu nişte semne exterioare, ci imagini, fiindcă, de fapt, aceste figuri erau contemplate prin cunoaşterea imaginativă. Aşa cum am spus adesea, prin antroposofie simţirea devine mai profundă. Căci, gândiţi-vă numai: când încercăm să ne întemeiem cunoaşterea pe care am descris-o, privirea se îndreaptă asupra destinului unui om. Câte nu vedem atunci! Începem într-adevăr să contemplăm cu o sfântă sfială destinul oricărui om. Căci ce acţionează în destinul fiecărui om? Înţelepciunea atotcuprinzătoare a aştrilor! O

înţelepciune a aştrilor absolut atotcuprinzătoare! Pe nici o cale nu contemplăm cu o privire atât de emoţionantă, atingând atât de profund sufletul, acţiunea Zeilor în Univers, decât atunci când o percepem în destinul omului, în această justiţie universală atotcuprinzătoare care unduieşte prin veşnicie, care este propriu-zis, în existenţă, activitate şi gândire a Zeilor care urzeşte în spatele fiinţei umane. Acest lucru voiam să vi-l spun astăzi cu privire la karmă.

III. KARMA SOCIETĂŢII ANTROPOSOFICE ŞI CONŢINUTUL MIŞCĂRII ANTROPOSOFICE

PRIMA CONFERINŢĂ

Arnheim, 18 iulie 1924

Ieri, din cauză că am sosit cu întârziere, nu v-am putut spune cuvintele pe care doream să vi le spun şi care erau în acord cu ceea ce a devenit Societatea Antroposofică începând de la Congresul de Crăciun de la Goetheanum. Aş vrea, de asemenea, să vorbesc în mod succint – prietenii noştri au putut afla, în esenţă, din Foaia de comunicări pentru membri, ce a însemnat acel Congres de Crăciun –, dar aş vrea să vă vorbesc în mod succint despre aspectul cel mai important şi apoi să vă prezint în continuare nişte consideraţii care au o legătură mai curând lăuntrică cu ceea ce trebuia să însemne pentru Societatea Antroposofică acest Congres de Crăciun.

Acest Congres de Crăciun trebuia să fie o înnoire, am putea spune, o întemeiere a Societăţii Antroposofice. Până la acest Congres de Crăciun, eu puteam face întotdeauna o distincţie între Mişcarea antroposofică şi Societatea

Antroposofică. Aceasta din urmă trebuia să fie oarecum proiecţia pe Pământ a ceea ce exista într-un anumit curent al vieţii spirituale, în lumile spirituale. Ceea ce este transmis aici, pe Pământ, ceea ce este comunicat drept înţelepciune antroposofică, trebuia să fie tocmai reflectarea a ceea ce, conform fazei actuale a evoluţiei omenirii, se revarsă din lumile spirituale. Astfel, Societăţii Antroposofice îi revenea într-un fel sarcina de a administra ceea ce se revărsa, drept învăţătură antroposofică, prin Mişcarea antroposofică.

De-a lungul timpului, aceasta nu s-a constituit în aşa fel încât să poată fi legată de o autentică, de o adevărată cultivare a antroposofiei. De aceea s-a impus necesitatea ca eu însumi, care până acum – fără nici o legătură oficială cu Societatea Antroposofică – eram învăţătorul care transmiteam antroposofia, a trebuit, împreună cu Comitetul director de la Dornach, să-mi asum conducerea Societăţii Antroposofice. Dar, datorită acestui fapt, mişcarea şi Societatea Antroposofică au devenit una şi, începând de la acest Congres de Crăciun, trebuie să prevaleze tocmai situaţia opusă: Nu mai trebuie să facem distincţie între Mişcarea antroposofică şi Societatea Antroposofică, cele două trebuie să fie una. Iar cei care sunt alături de mine în Comitetul director de la Goetheanum trebuie să fie consideraţi ca un fel de Comitet director esoteric. Astfel încât ceea ce se întâmplă prin acest Comitet director să poată fi caracterizat drept înfăptuirea antroposofiei, pe când mai înainte ceea ce era învăţat în cadrul antroposofiei putea fi numai administrat.

Dar asta înseamnă în acelaşi timp că întreaga Societate Antroposofică trebuie să fie situată, încetul cu încetul, pe o altă bază, o bază care să permită esoterismului să se reverse în mod nemijlocit prin Societatea

Antroposofică, iar prin atitudinea de spirit corespunzătoare din partea celor care vor să fie antroposofi va trebui continuat ceea ce va constitui adevărata esenţă a Societăţii Antroposofice. De aceea, va trebui să facem distincţie între Societatea Antroposofică Generală, pe de o parte, care va fi în viitor o societate absolut publică, astfel încât ciclurile, aşa cum au fost anunţate atunci, la Crăciun [Nota 48]– cu acele clauze corespunzătoare care constituie un fel de limitare ideal-spirituală –, vor fi la dispoziţia oricui şi, pe de altă parte, Şcoala întemeiată, începând de atunci, în sânul acestei Societăţi Antroposofice Generale şi care este concepută a fi constituită treptat din trei clase. Până în prezent a putut fi întemeiată numai prima clasă. Cel care vrea să devină membru al acestei Şcoli trebuie să poată face faţă altor obligaţii decât cei care sunt numai membri ai Societăţii Antroposofice. Poate deveni membru al Societăţii Antroposofice acela care se interesează de antroposofie şi care îi acceptă învăţătura; el nu îşi asumă nici o altă obligaţie decât aceea de a se comporta aşa cum o face de la sine orice om onest din motive de ordin moral.

Prin aceasta sunt eliminate în mod radical multe lucruri care, în aceşti ultimi ani, au adus prejudicii Societăţii Antroposofice şi care pregătesc multe ore dificile unor membri, din cauză că au luat fiinţă tot felul de iniţiative [Nota 49], bazându-se pe aşa-numita voinţă bună, dar care nu au putut deveni, totuşi, ceea ce se spunea despre ele şi care, propriu-zis, au făcut ca Mişcarea antroposofică să devieze spre alte curente secundare. În viitor, Mişcarea antroposofică va fi, în mod uman, ceea ce se revarsă prin Societatea Antroposofică.

Cu cât se va înţelege mai bine acest lucru, cu atât mai mult se va putea dezvolta Mişcarea antroposofică. Datorită

faptului că atunci, la Crăciunul trecut, a domnit acel impuls printre cei care erau reuniţi la Goetheanum, a devenit posibil ca de la acel Crăciun să introducem în Mişcarea antroposofică o dispoziţie absolut diferită. Şi, spre profunda mea satisfacţie, pot remarca faptul că, în diferitele locuri unde m-am putut afla până acum, această dispoziţie a fost întâmpinată pretutindeni în mod călduros. Da, avem voie să spunem: Ceea ce a fost întreprins la Crăciun a fost, într-un anumit sens, o cutezanţă. Căci exista o anumită eventualitate: şi anume aceea că – prin implicarea în mod direct în conducerea Societăţii Antroposofice a persoanei care realiza reprezentanţa bunurilor spirituale – acele puteri care conduc din lumea spirituală Mişcarea antroposofică ar fi putut să se retragă. Îmi este permis să spun că nu s-a întâmplat aşa, ci s-a întâmplat contrariul: Aceste puteri spirituale vin cu un mai mare har, cu o supremă bunăvoinţă, în întâmpinarea a ceea ce se revarsă prin Mişcarea antroposofică. Într-un anumit sens, a fost luat un angajament faţă de lumea spirituală. Acest angajament va fi ţinut cu o fidelitate nestrămutată şi vom vedea că în viitor lucrurile se vor realiza conform angajamentului făcut faţă de lumea spirituală. Astfel încât nu numai Mişcării antroposofice, ci şi Societăţii Antroposofice îi revine o responsabilitate faţă de Comitetul director.

În schimb, celor care vor să devină membri ai Şcolii trebuie să le cerem să se conducă în viaţă ca adevăraţi reprezentanţi ai Mişcării antroposofice şi să acţioneze în acord cu Comitetul director esoteric de la Goetheanum din Dornach. Aşadar prin aceasta spunem că acela care vrea să fie membru al acestei Şcoli trebuie să se străduiască să reprezinte antroposofia în lume prin propria sa personalitate. Consecinţa acestui fapt este că, firește,

conducerea acestei Şcoli, în cazul în care este de părere că unul din membri nu se comportă ca reprezentant al Mişcării antroposofice, trebuie să-şi rezerve dreptul să poată arăta că omul respectiv nu mai poate fi membru al Şcolii. Să nu spuneţi că aceasta este o lezare a libertăţii umane. Ci aceasta înseamnă că între membrii Şcolii şi conducerea Şcolii există, ca să spunem aşa, o legătură bazată pe un acord liber; în sensul că şi conducerea trebuie să fie liberă să-i poată spune unui membru ceea ce are să-i spună. De aceea, dacă ea consideră că nu i-o poate spune verbal cuiva, trebuie să i-o poată arăta.

În întreaga înţelegere a suflului esoteric care va străbate în viitor Mişcarea antroposofică va consta elementul prielnic, dezvoltarea rodnică a cauzei antroposofice. Şi vom avea grijă ca nimic birocratic, nici un element administrativ exterior să nu atingă Societatea Antroposofică, ci totul să se bazeze numai pe grija faţă de cultivarea relaţiilor umane în cadrul Societăţii. Bineînţeles, Comitetul director de la Goetheanum va trebui, de asemenea, să administreze tot felul de lucruri; dar nu aceasta va fi esenţialul. Esenţialul va fi ca acest Comitet director să facă un lucru sau altul din propria sa iniţiativă. Şi ceea ce face el, ceea ce a început deja să facă în multiple feluri, tocmai aceasta va fi conţinutul Societăţii Antroposofice.

Numai aceste câteva cuvinte voiam să vi le transmit, pentru a vă vorbi în continuare despre ceea ce se poate vorbi de acum înainte, şi care este de natură să poată deveni conţinutul Mişcării antroposofice. Aş vrea să spun ceva care este legat de însăşi karma Societăţii Antroposofice.

Dacă ne îndreptăm astăzi atenţia asupra felului în care se situează în lume Societatea Antroposofică, drept

încarnare a Mişcării antroposofice, vedem că în această Societate Antroposofică se reunesc un anumit număr de oameni. Cel a cărui privire este atentă observă că în lume există şi alţi oameni – şi se găsesc pretutindeni astfel de oameni – care, conform karmei lor, au şi ei condiţiile preliminare pentru a se apropia de Societatea Antroposofică. Dar ei întâlnesc mai întâi nişte obstacole şi astfel ei nu găsesc imediat, în adevăratul sens, drumul care duce la aceasta; dar îl vor găsi, cu siguranţă, ori în această încarnare, ori în încarnarea următoare. Şi trebuie să luăm în considerare faptul că acei oameni care, prin karma lor, se apropie de Mişcarea antroposofică, sunt predestinaţi pentru această mişcare.

Tot ceea ce se întâmplă aici, în lumea fizic-sensibilă, a fost pregătit în lumea spirituală. Nimic nu se întâmplă aici, în lumea fizică, fără să fi trecut printr-o pregătire în lumea spirituală. Şi tocmai acesta este faptul semnificativ. Ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, o dată cu secolul 20, această afluenţă a unui anumit număr de personalităţi spre Societatea Antroposofică, a fost pregătit în prima jumătate a secolului al 19-lea prin faptul că sufletele acelor oameni care sunt astăzi încarnaţi şi care vin în număr mare spre Societate s-au reunit în lumea spirituală, înainte de a coborî în lumea fizic-sensibilă. În acea epocă a fost celebrat în lumea spirituală, de către un număr de suflete care acţionau împreună, un fel de cult, un cult care era o pregătire pentru a răspunde acelor aspiraţii care apăreau în acele suflete care, trăind acum în trup fizic, se îndreaptă spre Societatea Antroposofică. Şi cel care are darul de a recunoaşte aceste suflete care trăiesc în trup, acela discerne cum, în timpul primei jumătăţi a secolului al 19-lea, ele au colaborat împreună cu el atunci când în lumile suprasensibile luau naştere puternice Imaginaţiuni

cosmice, Imaginaţiuni ce reprezintă ceea ce aş putea numi noul creştinism. Acolo erau reunite – ca acum, în trupuri fizice, pe Pământ – sufletele celor care voiau, pe baza a ceea ce aş putea numi substanţialitate cosmică şi forţe cosmice, să introducă în realitate ceea ce, prezentat în imagini puternice, avea o semnificaţie cosmică şi care era preludiul învăţământului, al activităţii antroposofice ce urma să se realizeze pe Pământ. Aş putea spune: marea majoritate a antroposofilor care sunt reuniţi aici ar putea, dacă ar percepe această stare de lucruri, să-şi spună unul altuia: Da, noi ne cunoaştem, noi am fost împreună, şi am avut împreună, în cadrul unui cult suprasensibil, măreţe Imaginaţiuni cosmice!

Dar toate aceste suflete care se adunaseră în prima jumătate a secolului al 19-lea pentru a pregăti împreună ceea ce trebuia să devină pe Pământ Mişcarea antroposofică pregăteau, în fond, ceea ce eu am numit întotdeauna curentul lui Mihael, care a apărut în ultima treime a secolului al 19-lea şi constituie cea mai importantă intervenţie a spiritului în recentul curs al evoluţiei omenirii. Curentul lui Mihael: A pregăti calea pentru acţiunea sa pământesc-cerească – aceasta era sarcina sufletelor care erau reunite acolo.

Aceste suflete fuseseră predispuse să se întâlnească prin ceea ce se întâmplase cu ele pe parcursul unei perioade foarte, foarte lungi de timp – de-a lungul secolelor şi, pentru multe dintre ele, de-a lungul mileniilor. Şi, în cadrul acestor suflete se pot distinge, în esenţă, două grupuri. Un grup este cel al sufletelor care, în primele secole creştine, au făcut experienţa acelui creştinism care era răspândit în acea epocă în Europa de Sud şi, în parte, şi în Europa Centrală. Această formă a creştinismului oferea privirii credincioşilor săi un Christos considerat ca Marele

Trimis ceresc coborât din Soare pe Pământ pentru a continua să acţioneze printre oameni. Cu mai multă sau mai puţină înţelegere, creştinii acestor prime secole vedeau în El pe „Marele Zeu Solar”.

Dar în aceste prime secole ale erei creştine nu mai exista ceea ce era odinioară clarvederea instinctivă a omenirii. Nu se mai vedea în Soare marea împărăţie spirituală în centrul căreia a trăit cândva Christos. În locul vechii concepţii, bazate pe clarvederea instinctivă, despre coborârea lui Christos pe Pământ, în timpul acestor prime secole s-a instaurat ceea ce nu mai era decât o simplă tradiţie, o tradiţie care spunea despre Christos că El a coborât pe Pământ şi s-a unit în trup fizic cu Iisus din Nazareth. Mulţimea acestor creştini nu mai avea decât reprezentarea unei entităţi, a lui Christos Iisus care a trăit odată în Palestina, în legătură cu natura şi esenţa căruia au început să apară dispute în conciliile ecumenice, pentru a se şti dacă era Dumnezeu sau Dumnezeu şi om totodată, sau ceva asemănător. Masa oamenilor dispunea, din ce în ce mai mult, numai de ceea ce era dictat de Roma.

Dar în această masă de creştini mai trăiau unii care erau consideraţi tot mai mult eretici. Ei mai aveau, prin tradiţie, amintirea vie a lui Christos ca Fiinţă Solară, amintirea despre o fiinţă care fusese cândva străină Pământului, o fiinţă solară care a coborât pe Pământ în această lume fizic-sensibilă. Aceste suflete, pe parcursul secolelor şi până în secolele 7, 8 ale erei creştine, au ajuns tot mai mult în situaţia de a-şi spune: Creştinismul de astăzi, la drept vorbind, nu-L mai înţelege pe Christos! – Aceste suflete „eretice” au devenit, am putea spune, sătule de creştinism. Şi au existat, pur şi simplu, suflete care au trecut pragul morţii în timpul primelor secole creştine, în secolele 7, 8, şi care ajunseseră să fie sătule de creştinism.

Pentru aceste suflete, indiferent că ele au avut sau nu o încarnare intermediară – a fost determinantă încarnarea pe care au avut-o în primele secole creştine. – Începând din secolele 8, 9, aceste suflete s-au pregătit în lumea spirituală pentru marea, puternica acţiune la care eu am făcut aluzie adineaori, când spuneam: Un fel de cult suprasensibil a avut loc în prima jumătate a secolului al 19-lea. Aceste suflete au luat parte la acest cult. – Ele formează unul din grupurile de suflete care au venit spre Societatea Antroposofică.

Celelalte suflete sunt cele care şi-au trăit ultima lor încarnare determinantă în ultimele secole precreştine – nu în primele secole creştine – şi care mai aveau încă facultatea, în cadrul Misteriilor vechiului păgânism precreştin, de a pătrunde cu privirea clarvăzătoare în lumea spirituală. Acestea erau acele suflete care, în vechile Misterii, avuseseră cunoştinţă despre felul în care Christos trebuia să coboare cândva pe Pământ. Aceste suflete nu şi-au petrecut pe Pământ primele timpuri ale evoluţiei creştine, ele se aflau în acea epocă în suprasensibil şi ele au ajuns abia mai târziu, după secolul al 7-lea al erei creştine, la o încarnare determinantă. Acestea sunt sufletele care, într-un fel, au contemplat din punct de vedere suprasensibil intrarea lui Christos în civilizaţia şi cultura pământească. Ele erau într-o aşteptare plină de dor a creştinismului. Dar ele erau, în acelaşi timp, cele care, printr-o activitate intensă, voiau să acţioneze pentru a aduce în lume un autentic creştinism cosmic, spiritual.

Acest al doilea grup s-a unit cu celelalte suflete cu ocazia cultului suprasensibil care a avut loc în prima jumătate a secolului al 19-lea. Astfel a avut loc marea ceremonie cosmic-spirituală, care a durat mai multe decenii, şi care a constituit un eveniment spiritual în acea

lume care se află în imediata vecinătate a lumii fizice. Sufletele care au coborât atunci erau fie suflete sătule de creştinism, fie suflete aflate într-o aşteptare plină de dor a creştinismului, şi ele au acţionat împreună în lumea spirituală pentru a-şi pregăti următoarea încarnare pământească. Apoi ele s-au încarnat, spre sfârşitul secolului al 19-lea, pregătite, când coborau pe Pământ, să ajungă în Societatea Antroposofică.

Toate acestea au fost pregătite pe parcursul secolelor. Aici, pe Pământ, se instaurase încetul cu încetul un creştinism care considera Evangheliile ca şi cum ele ar vorbi numai despre o fiinţă – Iisus din Nazareth – care, din nişte înalturi abstracte, trebuia să-l vestească pe Christos. Nu mai exista nici o presimţire despre o lume stelară ca expresie a spiritualului şi având legătură cu această lumea spirituală, şi de aceea nu se mai putea înţelege nici ce înseamnă: Christos, ca Erou Solar Divin, a coborât în Iisus pentru a împărtăşi soarta oamenilor. – Pentru aceia care, în zilele noastre, consideră istoria aşa cum este ea relatată de obicei, faptele esenţiale nu sunt prezente. Înainte de toate, nu există o înţelegere justă pentru aceste suflete „eretice"; în majoritatea lor, ele nu se recunosc pe ele însele, acele suflete eretice care coboară pe Pământ, în preajma secolului 20, fiind fie „sătule de creştinism", fie „însetate după creştinism". Prin secolele 7, 8 au dispărut, încetul cu încetul, tradiţiile despre Christos care mai trăiau printre sufletele „eretice" pe cale de a deveni „sătule de creştinism". Aceste tradiţii nu s au mai păstrat decât în cercuri restrânse, care au continuat să le cultive până la mijlocul Evului Mediu, până în secolul al 12-lea. Existau pe atunci cercuri restrânse de învăţători binecuvântaţi de Dumnezeu, aş putea spune, care au mai păstrat ceva din cunoştinţele vechilor timpuri despre creştinismul spiritual,

despre creştinismul cosmologic. Printre ei erau unii care au primit aceste comunicări ale vechilor timpuri ce au trezit în ei un fel de inspiraţie; astfel că ei mai puteau trăi în interiorul lor un reflex, slab sau puternic, totuşi un reflex a ceea ce putea fi contemplat în primele secole creştine – încă sub influenţa unei puternice Inspiraţii despre coborârea Zeului Solar spre Misteriul de pe Golgotha.

Astfel, existau în special două curente. Pe de o parte, acel curent provenit în mod direct din mişcările eretice ale primelor secole creştine. Aceste suflete mai erau stimulate de ceea ce trăia în vechiul platonism grec. Ele erau astfel constituite încât, atunci când, prin comunicările provenind din vechile timpuri, sufletul ajungea să se deschidă lăuntric, ele puteau, oricum, sub influenţa unei inspiraţii, ce-i drept, slabe, totuşi prezente, să contemple coborârea lui Christos şi acţiunea sa pe Pământ. Acesta era curentul platonician. Celălalt curent era destinat altui scop. Din el făceau parte mai ales acele suflete care avuseseră ultima lor încarnare determinantă în timpurile precreştine şi care vedeau pe atunci în creştinism ceva de viitor. Acesta era curentul care trebuia să pregătească intelectul în vederea acelei perioade pe care eu am desemnat-o întotdeauna ca perioada care urma să înceapă în prima jumătate a secolului al 15-lea. Atunci trebuia să vină epoca sufletului conştienţei, epoca în care trebuia să fie format intelectul uman. Acest curent era pregătit de aristotelicieni, în opoziţie cu platonicienii – dar într-o opoziţie armonioasă. Şi cei care au perpetuat învăţătura aristotelică până în secolul al 12-lea îşi trăiseră încarnarea lor determinantă în vechile timpuri ale păgânismului, mai ales în Grecia. – Şi apoi a venit – la mijlocul Evului Mediu, în secolele 12 şi 13 – marea, minunata confruntare, aş putea spune, dintre platonicieni şi aristotelicieni. Şi printre aceşti platonicieni

şi aristotelicieni se aflau şi conducătorii celor care, formând cele două grupuri de suflete pe care le am caracterizat, au făcut să apară Mişcarea antroposofică.

În preajma secolului al 12-lea s-a format, ca printr-o necesitate lăuntrică, o anumită şcoală, în care trăia mai ales ecoul vechii viziuni platoniciene. Aceasta a fost marea, splendida Şcoală de la Chartres. Ea avea mari reprezentanţi care încă mai posedau cunoştinţe despre tainele creştinismului primar; ei îi aveau pe acei reprezentanţi în inima şi sufletul cărora strălucea, datorită acestor cunoştinţe, ceea ce le permitea să perceapă corelaţiile spirituale în sânul cărora se situa creştinismul. În această Şcoală de la Chartres din Franţa, acolo unde se înalţă splendida Catedrală din Chartres, realizată cu atâta grandoare până în detalii, s-a adunat, s-a concentrat, ceea ce cu puţin timp mai înainte era foarte răspândit, dar în cercuri restrânse. Dacă vrem să-l numim pe unul dintre cei care poate fi legat de această Şcoală de la Chartres, care a înflorit în special la sfârşitul secolul al 11-lea şi în secolul al 12-lea, trebuie să-l amintim pe *Pedro de Compostella* [Nota 50], care, prin viziuni inspirate ale propriului său suflet, ale propriei sale inimi, a reînnoit vechiul creştinism spiritual. Şi, alături de el mai vedem o întreagă pleiadă de făpturi minunate care au fost învăţători la Chartres. În acest secol al 12 lea, accente foarte deosebite răsunau în această Şcoală de la Chartres, cu privire la creştinism. Îi vedem aici, de exemplu, pe *Bernardus de Chartres*, *Bernardus Sylvestris*, *John Salisbury*; era mai ales, marele *Alanus ab Insulis* (alain de I'Ile) [Nota 51]. Învăţători magnifici! Ca şi cum Platon însuşi, interpretând creştinismul, ar fi acţionat personal printre aceste spirite, aşa vorbeau ele în cadrul Şcolii de la Chartres. Ele transmiteau învăţături despre substanţa spirituală a creştinismului. Scrierile care provin

de la ele par, poate, acelora dintre contemporanii noştri care le citesc, foarte abstracte; dar acest lucru este din cauza coloraturii abstracte a sufletelor oamenilor de astăzi. Scrierile acestor mari personalităţi descriu lumea spirituală marcând-o în întregime cu amprenta lui Christos. Şi aş vrea acum, dragii mei prieteni, să evoc în faţa sufletelor dumneavoastră felul în care, în special Bernardus Sylvestris şi Alanus ab Insulis îşi învăţau discipolii iniţiaţi. Oricât de paradoxal ar părea omului de astăzi – dar asemenea viziuni erau oferite odinioară discipolilor de la Chartres.

Acolo se spunea: Creştinismul va trece printr-o înnoire. Când Kali Yuga, era întunecată, va trece şi va începe o eră nouă, el va putea fi din nou înţeles în conţinutul său spiritual. – Dar acest timp s-a încheiat pentru noi, omenirea actuală, în anul 1899; de aceea, astăzi are loc o cotitură, o răscruce care trebuia să aibă loc o dată cu sfârşitul erei Kali-Yuga. Impulsul puternic care s-a manifestat cu două decenii în urmă prin intervenţia lui Mihael a fost vestit în secolul al 12-lea în această Şcoală de la Chartres, în special de către Bernardus Sylvestris şi Alanus ab Insulis. Dar aceşti oameni nu-i învăţau pe alţii după metoda aristotelică, ei nu-i învăţau pe alţii pe baza intelectului. Ei învăţau în întregime cu ajutorul puternicelor imagini pe care le desfăşurau în faţa auditorilor lor – imagini în care apărea în mod perceptibil ceea ce constituia conţinutul spiritual al creştinismului. Iar unele din aceste învăţături erau profetice. Şi una din ele aş vrea s-o evoc în mod succint în faţa sufletelor dumneavoastră

Alanus ab Insulis spunea, în faţa unui mic cerc de discipoli iniţiaţi: Astăzi, noi privim lumea în aşa fel încât îi recunoaştem Pământului o poziţie centrală, noi judecăm

toate lucrurile pornind de la Pământ. Dacă numai această concepţie pământească ce ne inspiră imaginile, Imaginaţiunile, ar trebui să rodnicească secolele din viitor, atunci omenirea nu ar putea progresa. Noi trebuie să legăm o alianţă cu aristotelicienii; ei introduc în omenire intelectul, care trebuie să fie apoi spiritualizat şi în secolul 20 trebuie să radieze printre oameni într-un mod spiritual. Dacă noi considerăm în prezent Pământul drept centrul Cosmosului şi planetele rotindu-se în jurul Pământului, dacă descriem întregul cer înstelat aşa cum se prezintă în primă instanţă ochiului fizic, ca şi cum s-ar roti în jurul Pământului, atunci cineva totuşi va veni şi va spune: Să punem odată Soarele din punct de vedere spaţial în centrul sistemului cosmic! Dar atunci când va veni omul care va plasa Soarele, din punct de vedere spaţial, în centrul Universului, viziunea despre lume se va goli de substanţa sa. Oamenii nu vor mai putea face altceva decât să calculeze orbitele planetelor, nu vor mai putea decât să indice amplasamentul corpurilor cereşti. Oamenii vor vorbi despre corpurile cereşti doar ca despre nişte gaze sau despre nişte corpuri fizice care ard şi licăresc arzând; ei nu vor mai cunoaşte din bolta înstelată decât aspectul său matematic-mecanic. Dar această concepţie pustie despre lume care se va răspândi astfel, ea are ceva valabil – ceva sărăcăcios – dar are, totuşi, ceva: noi privim Universul pornind de la Pământ; cel care va veni va privi lumea pornind de la Soare. Va fi ca cineva care indică numai „direcţia”, direcţia spre un drum de o semnificaţie grandioasă, cu evenimente minunate, cu entităţi minunate. Dar el nu indică direcţia decât în mod abstract – în acest fel se făcea aluzie la concepţia copernicianã despre lume, cu aspectul ei pustiu, cu abstractismul ei, dar totuşi o direcţie; căci mai întâi, spunea Alanus ab Insulis, trebuie să dispară

tot ceea ce ne reprezentăm prin Imaginaţiunile noastre; aceasta trebuie să dispară, şi imaginea lumii trebuie să devină oarecum cu totul abstractă, să nu mai fie decât aproape ca o bornă kilometrică pe un drum jalonat de monumente magnifice. Căci în lumea spirituală se va găsi cineva care va folosi această bornă, şi care, pentru a înnoi lumea, nu va avea nimic altceva decât o direcţie, pentru a putea, cu ajutorul puterii intelectului, să întemeieze noua spiritualitate, deci care nu va dispune de nimic altceva decât de această bornă. Dar acesta va fi, aşa cum spunea Alanus ab Insulis, Sfântul Mihael. Pentru el trebuie să fie liber câmpul; el trebuie să arunce pe drum noi seminţe. Şi pentru aceasta nu e nevoie de nimic altceva decât de o linie, o linie matematică.

Ceva ca o vrajă trecea prin Şcoala de la Chartres când Alanus ab Insulis dădea, unui mic număr de discipoli, această învăţătură. Dar atunci era ca şi cum lumea eterică înconjurătoare ar fi fost cuprinsă de valurile acestei puternice învăţături mihaelice.

Astfel s-a răspândit asupra vestului Europei şi în sudul Italiei ceva care dădea acestei lumi atmosfera ei spirituală. Existau mai mulţi care au perceput-o, în al căror suflet se înălţa ca o puternică Inspiraţie, şi a căror privire putea încă pătrunde în lumea spirituală.

Dar în evoluţia lumii, cei care sunt iniţiaţi în marile mistere ale existenţei, aşa cum erau, până la un anumit grad, Alanus ab Insulis şi Bernardus Sylvestris, ştiau că între anumite limite nu se poate face decât un lucru sau altul. Un om ca Alanus ab Insulis îşi spunea: Noi, platonicienii, trebuie să trecem prin poarta morţii, noi trebuie să trăim mai întâi numai în lumea spirituală. Noi trebuie să ne îndreptăm privirea din lumea spirituală în jos, şi să lăsăm lumea fizică în grija altora, a celor care

dezvoltă intelectul în maniera aristotelicienilor. Acesta trebuie să fie cultivat de acum înainte. La o vârstă înaintată, Alanus ab Insulis a îmbrăcat şi haina Ordinului Cistercienilor [Nota 52], el devine cistercian. În Ordinul Cistercienilor existau multe asemenea învăţături. Dar tocmai aceia dintre cistercieni care posedau concepţiile cele mai profunde îşi spuneau: De acum înainte, noi putem acţiona numai din lumea spirituală, noi trebuie să lăsăm câmpul liber aristotelicienilor.

Aceşti aristotelicieni au devenit, în esenţă, dominicani [Nota 53]. Şi astfel, lor le-a revenit, în secolul al 13-lea, misiunea de a conduce spiritualitatea europeană. Dar, aş putea spune, ceva a mai rămas şi a intervenit în mod semnificativ în viaţa spirituală a Europei tocmai de la aceste spirite: Pedro de Compostella, Alanus ab Insulis, Bernardus de Chartres, Jean Salisbury, şi de la acel poet inspirat [Nota 54] de Şcoala de la Chartres, care a scris importantul poem despre cele şapte arte liberale. Ceea ce se întâmpla în Şcoala de la Chartres avea o influenţă atât de mare, încât această influenţă a ajuns, de exemplu, până la Universitatea din Orléans, unde în a doua jumătate a secolului al 12-lea s-au răspândit, sub formă de învăţături, multe lucruri care se revărsau în imagini grandioase, puternice, ca nişte cuvinte de argint, din gura lui Bernardus Sylvestris, Alanus ab Insulis, adresate discipolilor de la Chartres. Aş putea spune că atmosfera spirituală era atât de îmbibată de aceste învăţături, încât într-o zi un om, un italian care se întorcea din Spania, unde fusese trimis ca ambasador, a aflat pe drumul de întoarcere în ţara sa natală că guelfii fuseseră alungaţi; el a avut, pe lângă aceasta, o uşoară insolaţie şi, ajuns în apropiere de Florenţa într-o stare în care trupul său eteric era detaşat, a perceput ceea ce mai plutea oarecum în eteric emanând

din Şcoala de la Chartres. Atins uşor de acest suflu eteric, el a avut un fel de intuiţie, o intuiţie aşa cum se întâmpla să apară la mulţi oameni în primele secole creştine. El a văzut mai întâi lumea pământească desfăşurată în faţa ochilor săi, aşa cum îl înconjoară ea pe om, şi care nu este guvernată, aşa s-a spus mai târziu, de legi naturale, ci este guvernată de marea Slujitoare a divinului Demiurg, Natura, care în primele secole creştine era urmaşa Proserpinei. Pe atunci nu existau legi abstracte ale naturii; iniţiaţii contemplau sub formă de entităţi ceea ce acţiona în natură ca putere divină atotcuprinzătoare. În Misteriile greceşti, Proserpina era reprezentată ca puterea care stăpâneşte natura, împărţindu-şi timpul între lumea de sus şi lumea de jos. Urmaşa ei, în primele secole ale erei creştine, a fost Zeiţa Natura.

După ce acea personalitate care, din cauza insolaţiei şi sub influenţa a ceea ce plutea în aer ca emanând de la învăţăturile cultivate în Şcoala de la Chartres, putuse contempla viaţa şi urzirea Zeiţei Natura şi lăsase să acţioneze asupra sa această intuiţie, ea a contemplat acţiunea elementelor: pământ, apă, aer, foc, aşa cum erau percepute în vechile Misterii: activitatea puternică a elementelor. Apoi, ea a perceput tainele sufletului uman, a trăit cele şapte puteri despre care se ştia că sunt marii Învăţători cereşti ai neamului omenesc. Aceste lucruri erau cunoscute în primele secole ale erei creştine. În această epocă nu se vorbea despre asemenea învăţături abstracte cum se face astăzi, când îi învăţăm pe alţii pe baza unor concepte şi idei. În aceste prime secole se vorbea despre învăţătura primită din lumea spirituală prin intermediul Zeiţelor Dialectica, Retorica, Gramatica, Aritmetica, Geometria, Astrologia sau Astronomia şi Muzica. Aceste şapte arte nu erau reprezentate sub o formă abstractă, ca

mai târziu: omul le vedea în faţa sa, nu pot spune sub o formă corporală, dar sub formă sufletească. Omul se lăsa instruit de aceste figuri cereşti. Mai târziu, ele nu au mai apărut oamenilor ca Zeiţe vii: Dialectica, Retorica, şi aşa mai departe, într-o viziune izolată, ci sub forme abstracte, ca învăţături abstract-teoretice.

Personalitatea despre care vă vorbesc mai putea lăsa să acţioneze asupra ei toate acestea. Ea a fost apoi introdusă în lumea planetelor, care i-a dezvăluit totodată tainele sufletului uman. Şi în lumea astrelor, după ce traversase marele ocean al lumilor, ea a fost condusă de Ovidiu, care, după ce trecuse prin poarta morţii, devenise îndrumătorul sufletelor în lumea spirituală. Această personalitate, *Brunetto Latini*, a devenit profesorul lui *Dante* [Nota 55]. Şi ceea ce a învăţat Dante de la Brunetto Latini, a redactat apoi sub o formă poetică în «Divina Comedia». Aşadar, marele poem «Divina Comedia» este un ultim reflex a ceea ce continua să trăiască din platonism în anumite centre izolate şi care, provenind din gura lui Bernardus Sylvestris în cadrul Şcolii de la Chartres în secolul al 12-lea, mai era încă predat de nişte oameni care fuseseră stimulaţi prin vechile învăţături în aşa fel încât tainele creştinismului li s-au descoperit ca în nişte Inspiraţii deosebite, pe care ei le-au putut apoi transmite discipolilor lor prin cuvinte.

Ceea ce a putut introduce în Ordinul Cistercienilor Alanus ab Insulis a fost transmis apoi dominicanilor, care cultivau mai ales intelectul, continuându-l pe Aristotel. Dar a existat o perioadă intermediară: Şcoala de la Chartres înflorea în secolul al 12-lea, iar Ordinul Dominicanilor a început să acţioneze puternic în favoarea scolasticii, în sensul aristotelismului, în secolul al 13-lea. Cei care, ca mari învăţători ai Şcolii de la Chartres, s-au ridicat în lumea

spirituală trecând prin poarta morţii, au rămas acolo încă o vreme împreună cu dominicanii care coborau spre naştere şi care, apoi, după coborârea lor, au întemeiat aici, pe Pământ, aristotelismul. De aceea, trebuie să avem în vedere o perioadă intermediară în care, ca într-un mare conciliu ceresc, ultimii mari învăţători de la Chartres, după ce trecuseră prin poarta morţii, s-au întrunit cu cei care, deveniţi mai târziu dominicani, trebuiau să cultive aristotelismul, s-au întrunit înainte ca aceştia din urmă să fi coborât. Atunci a fost încheiat marele „acord ceresc". Cei care urcaseră în lumea spirituală, sub conducerea lui Alanus ab Insulis, le-au spus aristotelicienilor, care coborau: Timpul nostru nu este acum pe Pământ, noi trebuie să acţionăm mai întâi din lumea spirituală. Şi nu putem deloc coborî pe Pământ în viitorul apropiat, pentru vreo încarnare. Este sarcina voastră acum să cultivaţi intelectul în această epocă ce se deschide, epoca sufletului conştienţei.

Atunci, marii scolastici au coborât şi au realizat ceea ce fusese convenit cu ultimii mari platonicieni ai Şcolii de la Chartres. Multe lucruri importante s-au întâmplat atunci. Unul dintre cei care coborâse printre primii a primit, de exemplu, un mesaj de la un altul, care rămăsese mai mult timp în preajma lui Alanus ab Insulis în lumea spirituală, adică în preajma individualităţii spirituale care fusese Alanus ab Insulis. Cel care a coborât mai târziu a colaborat cu cel mai în vârstă, şi astfel a început pe Pământ pregătirea epocii intelectualiste, care şi-a avut începutul său în sânul Ordinului Dominicanilor. Tocmai cel care rămăsese puţin mai mult timp în preajma lui Alanus ab Insulis în lumea spirituală a îmbrăcat mai întâi haina Ordinului Cistercienilor şi a schimbat-o mai târziu cu cea a Ordinului Dominicanilor. Aşadar, în acest fel acţionau de

acum înainte pe Pământ cei care fuseseră odinioară sub influența a ceea ce apăruse prin Aristotel, în timp ce sus „vegheau", oarecum, dar în legătură cu aristotelicienii care acționau pe Pământ, platonicienii, care aparținuseră Școlii de la Chartres. Lumea spirituală și lumea fizică mergeau mână în mână. Era ca și cum aristotelicienii și platonicienii și-ar fi dat mâna pe parcursul secolelor 13, 14, 15. Apoi, mulți dintre cei care coborâseră pentru a introduce aristotelismul în Europa i-au întâlnit din nou pe ceilalți în viața de dincolo.

Evoluția ulterioară a avut loc în așa fel încât cei care conduseseră Școala de la Chartres, precum și cei care aveau în Ordinul Dominicanilor poziții conducătoare, s-au situat în fruntea celor care au pregătit în prima jumătate a secolului al 19-lea ceea ce trebuia să devină curentul antroposofic de mai târziu, participând la acest puternic cult suprasensibil care se desfășura în imaginile despre care am vorbit. Mai întâi, cei care lucraseră mai mult sau mai puțin ca aristotelicieni au trebuit să coboare din nou; căci, sub influența intelectualismului, încă nu venise timpul care să permită să se aprofundeze din nou spiritualitatea. Dar a existat un acord inviolabil care acționează mai departe. Și, conform acestui acord, din ceea ce este Mișcarea antroposofică trebuie să emane ceva care urmează să își găsească împlinirea înainte de sfârșitul acestui secol. Căci asupra Societății Antroposofice planează un destin: destinul ca mulți dintre cei care sunt astăzi în Societatea Antroposofică să coboare din nou pe Pământ înainte de sfârșitul secolului 20, dar uniți fie cu cei care au fost conducători în cadrul Școlii de la Chartres, fie discipoli la Chartres. Astfel încât, înainte ca acest secol 20 să se încheie, platonicienii de la Chartres și aristotelicienii care

le-au urmat vor trebui să acţioneze împreună, dacă vrem ca civilizaţia să nu ajungă cu totul la decadenţă.

În viitor, Societatea Antroposofică trebuie să îndrăznească în deplină conştienţă acest lucru: să înţeleagă ceva din propria ei karmă. Căci există multe lucruri în sânul evoluţiei spirituale a omenirii care, mai ales astăzi, nu pot apărea la suprafaţa existenţei. Multe lucruri se manifestă astăzi pe plan exterior; dar dacă celor percepute pe plan exterior le putem recunoaşte simptomele, semnificaţia lăuntrică, atunci se vor dezvălui unele aspecte din ceea ce acţionează în mod spiritual de a lungul secolelor. Poate îmi este îngăduit să schiţez câteva dintre aceste aspecte. Şi de ce nu aş putea s-o fac acum, când un suflu esoteric trebuie să străbată Societatea Antroposofică? Aş vrea să vă prezint câteva aspecte care vă pot arăta cum o privire îndreptată asupra a ceea ce se află în jurul nostru ne va permite să discernem multe corelaţii.

Dacă eu însumi, pregătind Mişcarea antroposofică, am avut un destin deosebit, aceasta s-a arătat într-o relaţie foarte ciudată cu Ordinul Cistercienilor, care se află în legătură tocmai cu Alanus ab Insulis. Precizez, pentru cei cărora le place mult să creeze legende, că, în ceea ce priveşte propria mea individualitate, eu nu am nimic de-a face cu Alanus ab Insulis. Aş vrea numai să evit ca în jurul celor pe care le expun în mod esoteric să se formeze legende. Aceste lucruri trebuie să fie descrise pe baza realităţilor esoterice. Într-un fel absolut remarcabil, destinul meu mi-a permis să pot întrevedea prin evenimentele exterioare ce anume puteau să mă înveţe nişte relaţii cum erau cele despre care tocmai am vorbit. Poate unii dintre dumneavoastră cunosc articolele din «Goetheanum» *Cursul vieţii mele*. Acolo a trebuit să povestesc cum, în tinereţe, eu nu am frecventat un liceu, ci

o şcoală reală, şi că mi-am însuşit formaţia dată în licee abia mai târziu. Eu însumi trebuie să consider acest fapt drept o împrejurare ciudată a karmei mele. Căci, în oraşul în care mi-am petrecut tinereţea, liceul nu era decât la câţiva paşi de şcoala reală şi a atârnat de un fir de păr ca eu să intru nu la această şcoală reală, ci la liceu. Dar dacă aş fi intrat atunci, în acel oraş, la liceu, aş fi devenit preot al Ordinului Cistercienilor. Acest lucru este în afară de orice îndoială. Căci acesta era un liceu în care nu predau decât cistercieni. Eu eram în mod profund atras spre toţi aceşti preoţi, care chiar erau, majoritatea dintre ei, oameni excepţional de erudiţi. Am citit multe din scrierile acestor patres, ele mă impresionau în mod profund; şi îi iubeam pe aceşti patres. Şi, propriu-zis, dacă am mers doar pe lângă Ordinul Cistercienilor, asta s-a întâmplat pentru că nu m-am dus la liceu. Karma m-a condus pe o cale diferită; dar acest Ordin al Cistercienilor nu s-a îndepărtat de drumul meu. Eu am relatat şi acest lucru. Am avut întotdeauna o natură sociabilă, şi am povestit în ***Cursul vieţii mele*** şi faptul că mai târziu am putut stabili relaţii, în casa *Mariei Eugenia delle Grazie* [Nota 56], cu aproape toţi teologii de acolo. Ei aparţineau aproape toţi Ordinului Cistercienilor. Mi s-a oferit atunci, ca să spunem aşa, perspectiva de a reveni la acest Ordin. Şi, din punct de vedere personal, acest lucru îmi era foarte evident, şi a apărut perspectiva ca, trecând prin curentul Ordinului Cistercienilor, să mă întorc în urmă şi să pătrund în viaţa spirituală până la Şcoala de la Chartres. Căci Alanus ab Insulis era cistercian. Şi se întâmplă un lucru ciudat: Atunci când, mai târziu, am scris prima din dramele-misterii, ***Poarta iniţierii***, nu am putut, din necesităţi estetice, să fac altfel decât să le aduc pe femei pe scenă într-un costum compus dintr-o tunică lungă şi din ceea ce s-ar numi o stola. Dacă dumneavoastră

vă reprezentaţi acest costum, o tunică alb-gălbuie, la care se adaugă o stola neagră şi o centură neagră – atunci aveţi haina Ordinului Cistercienilor. Nu m am gândit în acel moment decât la necesităţi de ordin estetic; dar acest costum era foarte asemănător rasei Ordinului Cistercienilor. Aveţi aici o indicaţie asupra corelaţiilor care i se revelează celui care poate urmări în simptomele ce apar în lumea exterioară semnificaţia lor spirituală lăuntrică.

Am început, la Crăciun, să dezvăluim tot mai mult aceste corelaţii lăuntrice. Ele trebuie să apară la lumina zilei, căci omenirea aşteaptă să cunoască realitatea lăuntrică, după ce, timp de multe secole, nu a aflat decât ceea ce este exterior, şi civilizaţia se află astăzi într-o situaţie îngrozitoare. Din multitudinea de lucruri care trebuie să se întâmple, trebuie să punem accentul, pe de o parte, pe felul în care a acţionat Şcoala de la Chartres, să vedem cum iniţiaţii acestei şcoli au trecut prin poarta morţii, au întâlnit în lumea spirituală sufletele celor care au purtat mai târziu rasa Ordinului Dominican pentru a răspândi aristotelismul, cu intelectualismul său, pentru a pregăti intens epoca sufletului conştienţei. Şi astfel avem, aş putea spune, acţionând mai departe în Societatea Antroposofică, aristotelismul, dar astăzi sub o formă spiritualizată şi aşteptând o spiritualizare încă şi mai mare. Apoi vor veni, la sfârşitul secolului 20, mulţi dintre cei care sunt prezenţi astăzi aici, dar uniţi cu personalităţile care au fost învăţătorii Şcolii de la Chartres. Spre acest ţel tinde mişcarea: să unească în sânul ei cele două curente: aristotelismul, prezent în sufletele care, mai ales în vechea lume păgână, erau în aşteptarea creştinismului, care au trăit cu dorul după creştinism, până când au putut vesti creştinismul ca dominicani, slujindu-se de puterea

intelectului; ele vor fi unite cu sufletele care au mai putut trăi creştinismul pe planul fizic şi ai căror conducători cei mai eminenţi erau reuniţi în cadrul Şcolii de la Chartres. Acestea din urmă nu au mai avut de atunci nici o încarnare, deşi în contactele mele cu Ordinul Cistercienilor am putut întâlni mereu încorporări ale unor suflete care aparţinuseră Şcolii de la Chartres. Căci în Ordinul Cistercienilor puteai întâlni multe personalităţi care nu erau o reîncarnare a unui discipol de la Chartres, dar care aveau momente în viaţă când, timp de câteva ore, sau zile, erau însufleţite de o asemenea individualitate aparţinând Şcolii de la Chartres. Aşadar, încorporări, nu încarnări. Şi au fost scrise lucruri minunate, despre care ne putem întreba: Cine este autorul? Autorul nu era acel pater care făcea parte pe atunci din Ordinul Cistercienilor şi purta rasa galben-pal, cu stola neagră şi centura neagră; ci, în acest caz, scriitorul era acea personalitate care, pentru câteva ore, sau zile, sau săptămâni, trăise în sufletul unui asemenea frate al Ordinului Cistercienilor. Multe dintre aceste lucruri au avut o influenţă mai târziu, într-un articol sau altul, într-o scriere sau alta, puţin cunoscută în cadrul literaturii. Eu însumi am avut o discuţie remarcabilă [Nota 57], pe care am relatat o de asemenea în ***Cursul vieţii mele***, cu un membru al Ordinului Cistercienilor, un om extraordinar de erudit. Noi părăsisem o societate şi vorbeam de problema-Christos. Eu i-am expus în legătură cu acest subiect ideile mele, care erau, în esenţă, aceleaşi cu cele pe care le-am exprimat întotdeauna. În timp ce vorbeam, el a devenit neliniştit, şi a spus: Poate că putem ajunge la asemenea idei; dar noi nu ne permitem să gândim aşa ceva – el a vorbit în mod asemănător şi despre alte probleme de christologie. Atunci – momentul este foarte viu prezent în sufletul meu –, ne-am oprit, în Viena, acolo

unde Schottenring şi Burgring se întâlnesc, de o parte aveam Hofburg, de alta, Hôtel de France şi Biserica Votivă, şi acest om mi-a spus: „Aş vrea să veniţi cu mine. Vă voi arăta o carte din biblioteca mea; acolo se află ceva ciudat, care se leagă de ceea ce tocmai mi-aţi spus". L-am urmat. Mi-a dat o carte despre druzi*. Prin legătura dintre conversaţia noastră şi conţinutul acestei cărţi eu am aflat că acest om profund erudit era, într-un mod absolut ciudat, ca absent din el însuşi în timp ce, vorbind despre christologie, ajunsesem să vorbesc despre vieţile succesive; iar când şi-a revenit, el nu-şi putea aminti decât un lucru: că el are o carte despre druzi, în care scrie ceva despre reîncarnare. El ştia acest lucru numai din acea carte. El era atât de erudit, încât se spunea despre el – era consilier imperial la Universitatea din Viena –, se spunea: Domnul consilier imperial N. N. cunoaşte lumea întreagă şi încă trei sate pe deasupra – atât era de erudit; dar când se afla în corpul său, nu ştia nimic, ştia numai că într-o carte despre druzi se află ceva referitor la vieţile succesive. Aceasta este deosebirea dintre ceea ce au oamenii în conştienţa lor şi ceea ce se revarsă în sufletele umane din lumea spirituală. Şi acum urmează lucrul remarcabil, faptul că eu am ţinut cândva o conferinţă la Viena, la care era prezentă aceeaşi personalitate şi, după conferinţă, ea a făcut o remarcă pe care nu o puteam înţelege altfel decât admiţând că în acel moment omul acesta avea o înţelegere deplină a unui om din prezent şi a relaţiei omului respectiv cu încarnarea sa precedentă. Şi ceea ce spunea el despre legătura dintre două vieţi pământeşti era ceva just, nu era eronat. Dar el nu înţelegea acest lucru; doar îl spunea.

* Druzi = membri ai unei populaţii de aproximativ 250.000 de oameni, care credeau în reîncarnare şi în metempsihoză. La origine, ei formau o sectă religioasă şi

trăiau în Siria, Liban şi Israel. Mai multe principii din doctrina lor sunt împrumutate din mesianism, gnosticism şi neoplaonicism. Au fost persecutaţi de musulmani şi s-au refugiat în Siria în anul 1 017. (n.t.rom)

Prin aceasta vreau doar să vă arăt cum se prelungesc în prezent nişte mişcări spirituale. Dar ceea ce astăzi nu este vizibil decât ca prin nişte ferestre mici, în viitor trebuie să devină una prin acea unire dintre conducătorii Şcolii de la Chartres şi conducătorii scolasticii, atunci când, la sfârşitul secolului 20, va interveni înnoirea spirituală care va conduce şi elementul intelectual în sânul elementului spiritual. Dar, pentru ca să se producă aceasta, oamenii de la sfârşitul secolului 20 nu au voie să rateze! Cum astăzi totul depinde de voinţa liberă, pentru ca acest lucru să aibă loc – şi anume, pentru ca cele două grupări să poată coborî împreună pe Pământ în secolul 20 spre a spiritualiza cultura –, pentru aceasta Societatea Antroposofică trebuie să ştie să cultive antroposofia în sens just şi cu abnegaţie.

Acest lucru voiam să vi-l spun astăzi: voiam să vă arăt ce strâns legat este curentul antroposofic de profundul mister al epocii care a început o dată cu apariţia lui Christos prin Misteriul de pe Golgotha şi care s-a dezvoltat apoi aşa cum v-am arătat. Vom continua aceste consideraţii în conferinţa următoare.

CONFERINȚA A DOUA

Arnheim, 19 iulie 1924

Mi-am permis ieri să expun pentru prietenii noştri care erau prezenţi câteva lucruri cu privire la karma Societăţii Antroposofice. Aş vrea să analizez astăzi ceea ce are legătură cu aceste lucruri, şi voi face în aşa fel încât această expunere să poată fi înţeleasă şi în mod independent.

Tot ceea ce va trebui să fie realizat în momentul prezent al evoluţiei omenirii pentru a pregăti evenimentele spirituale ale unui viitor mai apropiat sau mai îndepărtat are legătură cu ceea ce am numit adesea, în faţa prietenilor noştri antroposofi, evenimentul mihaelic; şi tocmai astăzi aş vrea să vorbesc despre unele aspecte ale acestui eveniment mihaelic, care sunt legate de Mişcarea antroposofică.

Când vorbim despre un fenomen cum este evenimentul mihaelic, trebuie să pornim neapărat de la reprezentarea că lumea este construită oarecum „pe etape". Când observăm evoluţia lumii numai cu ajutorul acelor puteri de care dispune omul între naştere şi moarte, vedem cum a evoluat omenirea pe Pământ, cum vechile popoare au provenit din nişte popoare încă şi mai vechi; cum apoi, încetul cu încetul, după ceea ce s-a întâmplat în Orient prin intermediul populaţiilor hinduse [Nota 58], persane, arabe şi chaldeo-egiptene, s-a constituit populaţia greco-romană, apoi cum, din această greco-romanitate a apărut Evul Mediu, şi cum, în sfârşit, a luat naştere timpul nostru prezent, cu toate dezordinile sale, dar şi cu ceea ce a adus el măreţ în domeniul tehnicii. Dar, atât „dedesubtul", aş putea spune, cât şi „deasupra" acestei suprafeţe pe care noi o cuprindem cu privirea în acest mers

înainte al popoarelor, vedem împlinindu-se nişte evoluţii, nişte evoluţii prin care nu trec oamenii, dar pe care le traversează entităţile spirituale, însă nişte entităţi spirituale care se află într-o anumită legătură cu evoluţia omenirii.

Regnul Angeloilor, al Îngerilor, în sens creştin, are de-a face în mod nemijlocit cu evoluţia omului individual. Acest regn cuprinde acele entităţi care îl conduc pe omul individual, în măsura în care el are nevoie de o asemenea călăuzire, de un astfel de îndrumător, dintr-o viaţă pământească în alta; ei sunt ocrotitorii omului pretutindeni acolo unde el are nevoie de această ocrotire. Ei sunt, aşadar, legaţi în mod nemijlocit de evoluţia omenirii, deşi rămân suprasensibili pentru ochii pământeşti.

Dar în domeniul spiritual imediat învecinat îşi desfăşoară activitatea acele entităţi pe care noi le desemnăm drept Ierarhia Arhangeloilor, a Arhanghelilor. Aceşti Arhangheli au de-a face cu multe lucruri care joacă, de asemenea, un rol în evoluţia omenirii – nu în privinţa omului individual, ci în privinţa relaţiilor dintre oameni. Aşa se întâmplă, de exemplu, după cum am indicat adesea în conferinţele antroposofice, cu evoluţia popoarelor, care se află sub domnia unor Arhangheli. Dar aşa se întâmplă şi cu anumite perioade ale evoluţiei pământeşti, care primesc cu precădere impulsurile determinante ale anumitor entităţi arhanghelice. De exemplu, în cele trei secole care au precedat ultima treime a secolului al 19-lea, aşadar, în secolele 19, 18, 17 şi o parte a secolului al 16-lea, noi trebuie să ne reprezentăm lumea civilizată, în esenţă, sub domnia acelei entităţi arhanghelice denumită, de creştinii care pot vorbi despre asemenea lucruri, Gabriel. Astfel încât această perioadă a fost epoca lui Gabriel.

Această epocă a lui Gabriel are pentru ansamblul evoluţiei recente a omenirii o mare importanţă. Căci, în

fond, după Misteriul de pe Golgotha, oamenii de pe Pământ simțeau că înalta Entitate Solară Christos, prin Misteriul de pe Golgotha, a coborât din Soare pe Pământ, a îmbrăcat un corp în trupul lui Iisus, s-a legat de destinul Pământului. Dar, prin faptul că Ființa Christos a rămas astfel unită cu Pământul – pe parcursul întregului şir de domnii arhanghelice de la Misteriul de pe Golgotha până la domnia lui Gabriel –, Impulsul Christic nu a putut cuprinde încă propriu-zis interiorul fizic şi eteric al omenirii. Acest lucru a devenit posibil abia sub impulsul lui Gabriel, care a intervenit cu aproximativ trei secole înainte de ultima treime a secolului al 19-lea. Astfel încât numai de atunci există o omenire care poate fi pătrunsă lăuntric de Impulsul Christic – chiar dacă aceasta nu s-a realizat încă până în prezent – prin forţele eredităţii. Căci Gabriel stăpâneşte în sânul omenirii tot ceea ce reprezintă forţele fizice ale eredităţii. Acesta este în special Spiritul suprasensibil legat de succesiunea generațiilor, care, aş putea spune, este marele şi vastul Spirit ocrotitor al mamelor, în măsura în care aceste mame aduc copii pe lume. Gabriel are de-a face cu naşterile, el are de-a face cu dezvoltarea embrionară a omului. Puterile gabrielice sunt prezente în orice element spiritual care se află la originea reproducerii fizice; astfel încât, propriu-zis, numai de la această ultimă domnie a lui Gabriel reproducerea fizică pe Pământ a intrat în legătură cu Impulsul Christic.

Apoi începe, de la sfârşitul anilor ‘70 ai secolului trecut, domnia lui Mihael [Nota 59]. Ea este diferită de domnia lui Gabriel. Pe când, în timpul celor trei secole precedente, domnia arhanghelică trebuia căutată în impulsurile spirituale care însufleţesc fizicul, noi trebuie acum să discernem în tot ceea ce se revarsă de atunci asupra omenirii, ca domnie a lui Mihael, prezența

Arhanghelului care are de-a face în mod special cu însușirile umane ce țin de rațiune, așadar, cu tot ceea ce se referă la evoluția legată de rațiune, la evoluția spirituală a omenirii, la cultura spirituală. Iar pentru studiul ansamblului omenirii pământești este de cea mai mare importanță faptul că domnia lui Gabriel, care, aș putea spune, acționează în mod spiritual asupra a ceea ce este mai fizic, este înlocuită de domnia lui Mihael, care are de-a face de fapt cu tot ceea ce numim spiritual în cultură. Așadar, dacă vrem să căutăm divinitatea arhanghelică ce veghează asupra reproducerii fizice, atunci ne înălțăm privirea spre Arhanghelul Gabriel; dacă vrem să ne înălțăm privirea spre acel Spirit care, în actuala epocă de civilizație, are de-a face cu dezvoltarea științelor, cu dezvoltarea artelor, și așa mai departe, atunci ne înălțăm privirea spre entitatea arhanghelică pe care o desemnăm, conform tradiției creștine, cu numele de Mihael. – Pentru acele culturi care, de-a lungul timpului, sunt întotdeauna determinante, se succed șapte domnii arhanghelice; astfel încât domnia lui Mihael este precedată de alte șase domnii arhanghelice. Și dacă, pornind de la Gabriel, ne întoarcem în trecut și urmărim succesiunea acestor domnii, atunci ajungem iarăși la o epocă în care Mihael și-a exercitat influența sa pe Pământ. În așa fel încât fiecare asemenea domnie a unui Arhanghel este o repetare a aceleiași domnii din trecut, și evoluția Arhanghelului însuși se săvârșește o dată cu această înaintare. După un anumit timp, după aproximativ două milenii, același Arhanghel ajunge întotdeauna la domnie în cadrul civilizației dominante.

Dar aceste domnii, care durează aproximativ trei secole și ceva, sunt în mod fundamental diferite unele de altele; nu întotdeauna tot atât de puternic diferite cum este o domnie a lui Mihael față de o domnie a lui Gabriel, dar, cu

toate acestea, esenţial diferite unele de altele. Şi aici, putem spune: De fiecare dată când domneşte Gabriel se pregăteşte pentru viitorul apropiat o perioadă în care popoarele se separă, se diferenţiază, o epocă în care popoarele devin mai naţionaliste. Şi am putea întreba: Cum se face că în prezent, când totuşi a început epoca lui Mihael, pe Pământ apare un element naţionalist atât de puternic? Ei bine, acest lucru a fost pregătit din punct de vedere spiritual cu mult timp înainte, apoi continuă să acţioneze, descreşte, dar urmările dureroase sunt perceptibile încă multă vreme, şi uneori sunt mai rele decât în epoca respectivă. Căci impulsul lui Mihael înlocuieşte numai încetul cu încetul ceea ce, în mare măsură, a lăsat în urma ei domnia lui Gabriel. Dar întotdeauna la începutul unei epoci mihaelice începe să se manifeste în omenirea de pe Pământ o năzuinţă de a depăşi diferenţierile dintre popoare şi de a se răspândi, printre diferitele popoare care locuiesc în acea perioadă pe Pământ, ceea ce s-a manifestat într-o anumită epocă precis determinată drept cultura cea mai înaltă, drept conţinutul spiritual cel mai înalt. Domnia lui Mihael se caracterizează întotdeauna prin răspândirea unui principiu cosmopolit, prin răspândirea unui nivel spiritual foarte înalt pe Pământ printre popoarele – oricare ar fi limba lor – care pot accesa acest nivel spiritual. De aceea, printre cei şapte Arhangheli care îşi trimit impulsurile lor în sânul evoluţiei omenirii, Mihael este întotdeauna acela care aduce omenirii impulsul cosmopolitismului – şi, în acelaşi timp, impulsul de a răspândi printre oameni cuceririle cele mai preţioase ale unei epoci.

Dacă mergem înapoi pe firul evoluţiei omenirii şi ne întrebăm: Care este epoca mihaelică cea mai apropiată care a precedat-o pe a noastră? – atunci ajungem la epoca ce s-a

încheiat cu acea acţiune cosmopolită a campaniilor lui Alexandru [Nota 60] în direcţia Asiei, întemeiate pe viaţa spirituală cea mai de preţ a Greciei de atunci. Vedem cum se manifestă acolo, întemeiată pe evoluţia trecută a civilizaţiei, o dorinţă imperioasă de a transmite cultura spirituală la care a ajuns Grecia – această mică Grecie – popoarelor orientale, de a o transmite până în Egipt, de a o răspândi sub o formă cosmopolită printre toate popoarele care erau accesibile atunci pentru această cultură. S-a petrecut acest fapt de o semnificaţie extraordinară, faptul că în cadrul acestei epoci mihaelice are loc răspândirea cosmopolită a ceea ce fusese cucerit pentru omenire prin elenism. Şi atunci când în nordul Africii înfloreşte oraşul Alexandria [Nota 61], această înflorire este, într-un anumit sens, încununarea epocii mihaelice de atunci.

Aceasta a fost epoca mihaelică precedentă. Apoi conduc alţi şase Arhangheli. Iar în ultima treime a secolului al 19-lea, la sfârşitul anilor ‘70, a început o nouă epocă mihaelică. Dar niciodată, în întreaga evoluţie pământească, nu am avut între două epoci mihaelice succesive o deosebire atât de mare ca aceea dintre epoca lui Alexandru şi epoca în care trăim noi în prezent, începând cu sfârşitul anilor ‘70 ai secolului trecut. Căci între cele două epoci mihaelice se situează evenimentul care a dat evoluţiei pământeşti sensul ei adevărat: Misteriul de pe Golgotha!

Trebuie să reflectăm la ceea ce trebuie să administreze de fapt Mihael în întregul Cosmos spiritual: El îşi asumă administrarea a ceea ce este spiritual, dar care culminează apoi în înţelegerea pe care o dezvoltă omul pe baza intelectului. Mihael nu este spiritul care cultivă puterea intelectului, ci el vrea ca tot ceea ce dă el ca spiritualitate să lumineze omenirii sub formă de idei, sub formă de gânduri – dar sub forma unor gânduri şi idei care

pot sesiza spiritualul. Mihael vrea ca omul să fie o ființă liberă, vrea ca omul să înțeleagă, prin noțiunile și ideile sale, ceea ce se revelează din lumile spirituale.

Să examinăm o dată această epocă mihaelică așa cum era ea pe vremea lui Alexandru. Am spus adesea că în epoca noastră oamenii sunt foarte, foarte inteligenți, ceea ce înseamnă că ei au noțiuni, idei, reprezentări, sunt înzestrați cu intelect, ei au o putere a intelectului pe care au dobândit-o personal. Dar și oamenii din timpul lui Alexandru erau inteligenți. Însă, dacă i-am fi întrebat atunci: De unde aveți voi noțiunile voastre, ideile voastre? – ei nu ar fi putut spune: Noi ni le-am cucerit prin noi înșine. – Căci ei primeau revelații spirituale – și, o dată cu ele, ideile, în așa fel încât ideile nu erau considerate ca fiind formate de omul însuși, ci drept ceva care este revelat oamenilor o dată cu spiritualitatea. Și această Inteligență cerească – în opoziție cu inteligența pământească actuală – era pe atunci, în epoca lui Alexandru, administrată de Mihael. Dintre toți Arhanghelii care locuiesc pe Soare, el era cel mai important. El era acel spirit care, de pe Soare, trimitea nu numai razele solare fizic-eterice, dar care prin aceste raze fizic-eterice trimitea pe Pământ puterea intelectuală inspiratoare. Căci în acele vremuri oamenii știau că tot ceea ce desfășoară ei pe Pământ ca putere a inteligenței este un dar al Cerului, un dar al Soarelui, trimis aici jos din Soare. Și spiritul care realizează în mod direct acest lucru, care trimite pe cale spirituală pe Pământ puterea intelectului, este Mihael! – Acest lucru exista, de asemenea, în vechile Misterii solare, ca învățătură inițiatică minunată: faptul că Mihael locuiește pe Soare, că acolo el administrează Inteligența cosmică și că această Inteligență cosmică, atunci când îi inspiră pe oameni, este un dar al lui Mihael.

Dar a venit acea epocă în care trebuia să fie pregătită din ce în ce mai mult facultatea omului de a-și dezvolta

intelectul prin puterea proprie a sufletului; nu numai de a primi Inteligenţa cosmică revelată, ci de a deveni inteligent prin propria sa putere. Acest lucru a fost atunci pregătit prin aristotelism, prin acea concepţie filosofică deosebită despre lume care apare în perioada de declin a elenismului, care a dat apoi impulsul campaniilor lui Alexandru spre Asia şi Africa. Aristotelismul purta în sine, aş putea spune, detaşarea, desprinderea inteligenţei pământeşti de Inteligenţa cosmică. În ceea ce s-a numit mai târziu logica lui Aristotel [Nota 62] se manifestă detaşarea acelui schelet al gândurilor, care în toate secolele următoare a devenit inteligenţa umană. Şi trebuie să consideraţi că ultima acţiune, ca să spunem aşa, care a fost atinsă de impulsul mihaelic este această întemeiere a inteligenţei pământesc-umane şi întipărirea amprentei culturii greceşti, prin campaniile lui Alexandru, popoarelor predispuse la cosmopolitism. Aceasta este o acţiune unitară.

Apoi, epocii lui Mihael i-a urmat epoca lui Orifiel, domnia Arhanghelului Orifiel. A avut loc Misteriul de pe Golgotha. Acele suflete umane care participaseră în mod conştient, sub domnia lui Mihael, pe vremea lui Alexandru, la acţiunile despre care tocmai am vorbit, aceste suflete se găseau la începutul erei creştine grupate pe Soare, în jurul entităţii arhanghelice a lui Mihael, care îi cedase atunci domnia lui Orifiel pe Pământ, dar care, din sfera Soarelui, asista, împreună cu sufletele umane care puteau să-l slujească, la plecarea lui Christos de pe Soare.

Şi acesta este, de asemenea, unul dintre evenimentele pe care noi trebuie să le luăm în considerare: faptul că acelor suflete umane care sunt legate de Mişcarea antroposofică li se înfăţişează următorul aspect: Noi suntem uniţi cu Mihael pe Soare; Christos, care până atunci îşi trimisese din Soare impulsurile Sale pe Pământ,

părăseşte acum Soarele, pentru a se lega de evoluţia pământească! – Ei bine, gândiţi-vă numai la acest eveniment cosmic-suprapământesc important, la acest eveniment deosebit pe care îl percepeau acele suflete umane care, pe atunci, erau adunate în jurul lui Mihael ca slujitori angelici, după ce el şi-a încheiat domnia sa pe Pământ, şi care au asistat într-un fel, în sânul regiunii solare, la plecarea lui Christos, care părăsea Soarele pentru a-şi uni destinul cu destinul omenirii de pe Pământ. „El pleacă!" – aceasta era marea trăire.

Într-adevăr, sufletele umane îşi primesc direcţiile lor nu numai pe Pământ, ele le primesc şi în timpul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere. Aşa a fost în special pentru acele suflete care au trăit în epoca lui Alexandru. Un impuls grandios, puternic, a radiat din acest moment cosmic al istoriei lumii în care aceste suflete au văzut cum Christos se îndepărta de Soare. Iar pentru ele faptul era clar: Acum, Inteligenţa cosmică trece, încetul cu încetul, din Cosmos pe Pământ. Iar Mihael şi cei care îl înconjurau au văzut într-un fel cum, încetul cu încetul, Inteligenţa care mai înainte se revărsa din Cosmos a coborât pe Pământ.

Mihael şi ai săi – fie că se aflau sus, în lumea spirituală, fie că erau încarnaţi pentru o scurtă viaţă pe Pământ – au văzut cum ajungeau în domeniul pământesc, în secolul al 8-lea al erei creştine, razele vieţii inteligente; ei ştiau: aici, jos, inteligenţa va continua să se desfăşoare! Şi se poate observa cum pe Pământ îşi fac apariţia primii gânditori. Ceilalţi, care mai înainte se manifestaseră ca mari entităţi, erau deţinători de gânduri inspirate. Numai începând din secolul al 8-lea al erei creştine au apărut oameni care gândeau prin ei înşişi. Iar în sânul corului Arhanghelilor din regiunea solară a răsunat, venind de la entitatea lui Mihael, puternicul cuvânt: „Ceea ce era

puterea împărăţiei mele, ceea ce a fost administrat de mine de aici, nu se mai află aici; aceasta trebuie să se reverse pe Pământ, ea trebuie să continue să se reverse, să unduiască, să se tălăzuiască!"

Acesta era, începând din secolul al 8-lea, aspectul Pământului văzut din Soare. Aceasta era marea taină, faptul că puterile care sunt îndeosebi puterile lui Mihael au coborât din Cer pe Pământ. Aceasta era şi marea taină care era comunicată câtorva iniţiaţi, în şcoli de felul acelora despre care am vorbit ieri, marea Şcoală de la Chartres, de exemplu. Aş putea spune: Înainte, atunci când omul voia să ştie ce este inteligenţa, el trebuia să-şi ridice privirea prin intermediul Misteriilor spre Soare. Acum, inteligenţa nu era încă atât de vizibilă pe Pământ, dar s-a ştiut, încetul cu încetul, că se dezvoltă pe Pământ oameni care gândesc prin ei înşişi, care au o inteligenţă personală. Unul dintre aceia care, în cadrul civilizaţiei europene, au putut face, aş putea spune, ca în sufletul lor să ţâşnească prima scânteie a gândirii personale a fost *Scotus Erigena* [Nota 63], amintit de mine adesea. Dar îl precedaseră deja câţiva, înzestraţi cu o gândire personală, o gândire care nu era numai inspirată, revelată de sus. Şi această gândire personală se răspândea tot mai mult.

Dar exista în evoluţia pământească o posibilitate de a pune această gândire personală în slujba unei misiuni deosebite. Căci, gândiţi-vă: această gândire personală era suma impulsurilor coborâte din Cer pe Pământ din regiunea lui Mihael. Mihael era chemat să lase mai întâi această inteligenţă pământească să-şi continue evoluţia. El nu era încă legat de ea; el nu trebuia să ajungă la aceasta decât în anul 1879. Jos, pe Pământ, această gândire pământească s-a dezvoltat mai întâi în aşa fel încât Mihael nu-şi putea asuma stăpânirea ei. El încă nu putea da

impulsuri oamenilor care gândeau prin propriile lor puteri, fiindcă domnia sa, timpul său încă nu venise.

Acest lucru, care domnea ca o taină profundă în evoluţia omenirii de pe Pământ, era cunoscut într-un număr foarte restrâns de Misterii orientale. Şi astfel, în cele câteva Misterii orientale, unii discipoli au putut fi iniţiaţi în această mare taină de către oamenii predispuşi şi formaţi în sensul unei spiritualităţi profunde. Şi, printr-o împrejurare care este greu de înţeles pentru raţiunea pământească obişnuită, această taină, care era bine cunoscută în anumite Misterii orientale, a ajuns până la acea curte princiară despre care am vorbit la Goetheanum şi în alte locuri. Tocmai în secolul al 8-lea şi la începutul secolul al 9-lea această curte princiară a dominat în Asia, sub stăpânirea lui *Harun al Rashid*. Harun al Rashid apăruse în sânul culturii arabismului, în sânul culturii marcate de mahomedanism. Taina despre care tocmai am vorbit a ajuns până la consilierii săi iniţiaţi sau, cel puţin, cunoscători până la un anumit punct. Şi, tocmai fiindcă această curte de la Bagdad, al cărei suveran era Harun al Rashid, fusese atinsă de această taină, tocmai de aceea era ea atât de strălucitoare. Tot ceea ce exista în Orient ca înţelepciune, artă, religiozitate profundă, era prezent, se concentra – firește, având coloratura mahomedanismului – la curtea lui Harun al Rashid. În timp ce în Europa, la curtea lui *Carol cel Mare*, care era contemporan cu Harun al Rashid, oamenii se ocupau cu adunarea primelor elemente ale unei gramatici, unde totul era încă pe jumătate barbar, Bagdadul era reşedinţa, strălucitoarea pepinieră a vieţii spirituale a Orientului şi a Asiei de Sud-Vest. Harun al Rashid îi adunase în jurul său pe aceia care cunoşteau marile tradiţii ale Misteriilor din Orient. Şi el avea în apropierea sa mai ales un consilier care, în nişte vremuri

mai vechi, fusese un iniţiat, dar care mai acţiona încă pe baza acestor impulsuri spirituale din încarnări anterioare şi care devenise organizatorul a tot ceea ce era cultivat la curtea lui Harun al Rashid ca geometrie, chimie şi fizică, muzică, arhitectură şi alte arte, şi în special o strălucitoare artă poetică. În această adunare de înţelepţi, a cărei strălucire se răspândea până departe, era prezent, mai mult sau mai puţin conştient, un anumit sentiment: Inteligenţa de pe Pământ, care a coborât din Cer pe Pământ, trebuie să fie pusă în slujba spiritului mahomedan!

Gândiţi-vă numai, de pe vremea lui Mahomed, de pe vremea primilor califi, arabismul fusese transplantat din Asia prin Africa de Nord până în Europa. Acolo, el s-a răspândit prin războaie. Dar împreună cu cei care, prin campanii războinice, l-au adus până în Spania – Franţa a fost afectată şi ea şi, din punct de vedere spiritual, tot vestul Europei –, împreună cu aceştia au venit personalităţi eminente. Şi campaniile regilor Franţei împotriva maurilor, împotriva arabismului, vă sunt bine cunoscute tuturor. Dar acesta nu este decât aspectul exterior, care se desfăşoară pe plan istoric, mult mai important este întotdeauna mersul curenţilor spirituali din lăuntrul evoluţiei omenirii.

Apoi, Harun al Rashid, precum şi eminentul său consilier, au trecut prin poarta morţii. Dar, după ce au trecut prin moarte şi în timp ce se aflau în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere, ei şi-au urmărit într-un fel specific scopul lor, acela de a introduce în lumea europeană modul de gândire arab cu ajutorul principiului inteligenţei care se răspândea în Europa. Astfel, după ce Harun al Rashid a trecut prin poarta morţii, vedem cum, din Asia, din Bagdad, trecând prin Africa, prin Spania, prin vestul Europei, până în Anglia, în timp ce el traversa lumile

spirituale, lumile stelare, sufletul său îşi menţinea neabătut privirea asupra Bagdadului, asupra Asiei de Sud-Vest, asupra Greciei, Romei, până în Spania, Franţa, ba chiar până în Anglia. În această viaţă dintre moarte şi o nouă naştere atenţia sa era îndreptată în permanenţă asupra sudului şi vestului Europei. Apoi, Harun al Rashid a reapărut într-o încarnare următoare ca *Lord Bacon*, *Baco de Verulam*. Baco însuşi este Harun al Rashid, care, în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere, a acţionat exact aşa cum tocmai v-am arătat. Celălalt, înţeleptul său consilier, a ales un alt drum, care, pornind din Bagdad, trece peste Marea Neagră şi Rusia până în Europa Centrală. Aceste două individualităţi au urmat căi diferite: Harun al Rashid, până la următorul său scop pământesc, ca Lord Bacon, Baco de Verulam; înţeleptul său consilier nu şi-a întors privirea, pe parcursul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, de la ceea ce îşi putea primi tot mai mult influenţa şi amprenta Orientului şi a reapărut ca marele pedagog şi autor al «Pansophiei»: *Amos Comenius*. Şi din colaborarea acestor individualităţi care acţionaseră odinioară la curtea de la Bagdad a luat naştere atunci în Europa ceea ce s-a dezvoltat – mai mult sau mai puţin alături de creştinism – sub forma unui arabism îmbătrânit, dar, aş putea spune, sub influenţa Inteligenţei din Soare care scăpase de sub influenţa lui Mihael.

Expansiunea fizic-exterioară prin intermediul războaielor a fost respinsă de regii franci şi de ceilalţi europeni. Vedem cum aceste campanii războinice ale arabilor, care au năvălit iniţial cu o atât de mare forţă, şi răspândirea culturii mahomedane se frâng în vest, nu pot pătrunde mai departe; vedem mahomedanismul dispărând pentru Europa Occidentală. Dar în timp ce el pierdea ceea ce avea ca forme exterioare, ceea ce se baza pe cultura

exterioară, arabismul mai nou dă naştere tocmai ştiinţelor moderne ale naturii şi ceea ce a întemeiat pentru lume Amos Comenius în sens pedagogic. Şi astfel, în secolul al 17-lea s-a răspândit inteligenţa pământească, ocupată într-un fel de arabism.

Ne-am îndreptat astfel atenţia asupra solului în care trebuie să semănăm sămânţa antroposofică. Trebuie într-adevăr să-l observăm în mod just, în interioritatea sa spirituală.

Dar în timp ce din Asia venea această continuare spirituală a strălucitoarei curţi de la Bagdad, în Europa se dezvolta şi se răspândea creştinismul. Însă, aş putea spune, aristotelismul se răspândea în Europa întâlnind cele mai mari dificultăţi. În timp ce, datorită marilor acţiuni ale lui Alexandru, aristotelismul fusese transportat în Asia sub forma ştiinţelor naturii şi, de asemenea, prin tot ceea ce, provenind din elenism, se dezvoltase în mod intens şi a fost apoi ocupat de arabism, în sânul culturii creştine care se năştea în Europa aristotelismul s-a răspândit la început numai sub forma unei uşoare infuzii. Şi el s-a unit cu platonismul, care îşi avea în realitate rădăcinile în vechile Misterii greceşti; s-a unit în felul pe care l-am descris în prima conferinţă.

Dar vedem la început mai întâi cum aristotelismul se răspândeşte absolut discret în Europa, în timp ce platonismul pătrunde pretutindeni în şcoli. Şi una dintre cele mai importante a fost tocmai această Şcoală de la Chartres din secolul al XII-lea, în cadrul căreia şi-au desfăşurat activitatea marile spirite pe care le-am numit ieri: Bernardus Sylvestris, Bernardus de Chartres, Jean de Salisbury, dar mai ales Alanus ab Insulis. În cadrul acestei Şcoli de la Chartres se mai vorbea încă altfel decât în ceea ce s-a răspândit ca ecou al arabismului. În Şcoala de la

Chartres trăia un creştinism autentic, dar un creştinism autentic în lumina vechilor Misterii, aşa cum se mai putea încă manifesta această înţelepciune a Misteriilor.

Atunci a avut loc un lucru important: Marii învăţători de la Chartres, care erau foarte îndepărtaţi de arabism, dar care, prin platonismul lor, se adânceau profund în tainele creştinismului, au trecut prin poarta morţii. Atunci, la începutul secolului al XIII-lea, pe durata unui timp foarte scurt, s-a ţinut un fel de mare conciliu ceresc. Când cei mai buni dintre învăţători, şi în primul rând Alanus ab Insulis, au murit, adică atunci când se aflau dincolo, în lumea spirituală, ei s-au întrunit pentru un act cosmic important împreună cu cei care, fiind încă în lumea spirituală, se pregăteau să coboare pe Pământ şi să reprezinte acolo aristotelismul sub o formă nouă. Şi printre cei care trebuiau să coboare pe Pământ se aflau tocmai oameni care participaseră din adâncul sufletului, cu o intensă şi viguroasă putere lăuntrică, la activitatea impulsului mihaelic din epoca lui Alexandru. Ne este permis să ne formăm reprezentarea ce corespunde adevărului, anume că, la această răscruce dintre secolele XII şi XIII, suflete venind din centre iniţiatice creştine cum era Şcoala de la Chartres, şi care tocmai intraseră în lumea spirituală, au întâlnit alte suflete, care se pregăteau să coboare şi care în regiunile spirituale păstraseră nu platonismul, ci aristotelismul, eficacitatea lăuntrică a inteligenţei, care provenea din vechea epocă mihaelică. Erau acolo, de asemenea, aceia care spuneau: Noi ne aflam în preajma lui Mihael atunci când am observat, împreună cu el, cum curentul Inteligenţei se revarsă din Cer pe Pământ, eram uniţi cu el şi în acea mare acţiune universală care a fost realizată încă din timpul în care Mihael administra Inteligenţa, atunci când Inteligenţa era administrată din

Cosmos. – Atunci, învăţătorii de la Chartres au transmis administrarea spirituală a problemelor pământeşti aristotelicienilor. Aşadar, celor care trebuiau acum să coboare pe Pământ şi care erau în stare să-şi asume administrarea vieţii intelectuale, a inteligenţei personale pe Pământ, ei erau cei cărora învăţătorii de la Chartres, platonicienii – care, propriu-zis, nu puteau sta încă decât sub influenţa Inteligenţei administrate „din Cer" –, le-au transmis administrarea vieţii spirituale de pe Pământ.

Acele spirite în sufletele cărora exista un ecou al impulsul mihaelic al precedentei epoci mihaelice au intrat în Ordinul Dominicanilor. Şi a apărut, provenind în principal din Ordinul Dominicanilor, scolastica; acea scolastică a luptat cu îndârjire, dar şi cu măreţie, pentru a răspunde la întrebarea: Cum stau lucrurile cu gândirea intelectuală? Aceasta era într-adevăr marea întrebare, care apoi, în secolul al XIII-lea, se afla în profunzimea sufletelor întemeietorilor scolasticii – întrebarea arzătoare: Ce se întâmplă cu domnia lui Mihael?

Existau acolo oameni, cei care s-au numit mai târziu nominalişti, care spuneau: Noţiunile şi ideile nu sunt decât simple nume, care nu au nici o realitate. Ei erau influenţaţi de Ahriman; căci de fapt ei voiau să izgonească de pe Pământ orice domnie mihaelică. Pretinzând că ideile nu sunt decât nume, că nu ar fi reale, ei urmăreau într-adevăr să nu lase ca domnia mihaelică să-şi exercite acţiunea sa pe Pământ. Spiritele ahrimanice le-au spus atunci celor care aveau urechi pentru aceasta: Inteligenţa cosmică a scăpat din mâinile lui Mihael, ea se află aici, pe Pământ, noi nu vrem să-l lăsăm pe Mihael să ajungă să domnească din nou asupra inteligenţei! – Dar tocmai în aceasta a constat acel important conciliu ceresc, care a fost un plan tocmai în legătură cu felul în care trebuia să se continue elaborarea

impulsurilor lui Mihael. Nominaliştilor li s-au opus realiştii dominicani, care spuneau: Ideile, gândurile, sunt o realitate care trăieşte în lucruri şi nu sunt simple nume.

Când înţelegem aceasta, ajungem uneori să ne amintim unele lucruri într-un fel remarcabil şi minunat. În ultimii mei ani petrecuţi la Viena am făcut cunoştinţă, printre alţii, cu un preot al Ordinului, *Vincenz Knauer* [Nota 64], autor al lucrării de filosofie pe care adesea am recomandat-o antroposofilor: «Probleme principale ale filosofiei». În secolul al 19-lea, el mai era încă implicat în această ceartă dintre nominalişti şi realişti: el încerca să arate în mod clar oamenilor cât este de absurd să vorbim de nominalism şi, pentru a demonstra acest lucru, el a ales un exemplu foarte bun – care se află şi în cărţile sale –, dar eu îmi amintesc cu o profundă satisfacţie că odată mergeam cu el prin Viena, pe Innere-Währinger-Straβe, şi vorbeam despre nominalişti şi realişti, şi atunci, cu întregul său entuziasm cumpătat, care avea ceva remarcabil – aş putea spune: ceva dintr-o filosofie sinceră, în timp ce alţi filosofi deveniseră, mai mult sau mai puţin, nesinceri –, el a spus: Eu îi fac întotdeauna pe studenţii mei să înţeleagă clar că ideile care trăiesc în lucruri au o realitate şi în acest scop le orientez privirea spre un miel şi un lup. În legătură cu aceste două creaturi, mielul şi lupul, nominaliştii ar zice: Mielul este făcut din muşchi, oase, din materie; lupul este făcut din muşchi, oase, materie. Ceea ce există ca formă, ca idee de miel, care s-a concretizat în carnea mielului, aceasta nu este decât un nume. „Miel" este un nume, el nu este, ca idee, ceva real. La fel stau lucrurile şi cu lupul: nici el nu este, ca idee, ceva real, ci numai un nume. Dar îi putem respinge uşor pe nominalişti, spunea bunul Knauer, este suficient să explicăm: Daţi-i să mănânce unui lup, căruia i-aţi fi oprit orice altă hrană, daţi-i, un anumit timp,

numai carne de miel: dacă „ideea" de miel nu ar avea nici o realitate, dacă ea nu ar fi nimic, nu ar fi decât un nume, şi dacă materia ar fi totul în miel, atunci lupul ar trebui, încetul cu încetul, să devină miel. Dar el nu devine! Dimpotrivă, el este întotdeauna realitatea „lup"! În ceea ce avem noi în faţa noastră ca miel, ideea miel a atras oarecum materia şi i-a dat o formă, şi la fel este şi cu lupul: ideea lup a atras materia care se află în lup, şi i-a dat formă.

În fond, în jurul acestei probleme se purta cearta dintre nominalişti şi realişti: este vorba de realitatea care poate fi sesizată prin inteligenţă.

Astfel că, la timpul potrivit, dominicanii trebuiau să pregătească următoarea domnie a lui Mihael. Şi, în timp ce platonicienii, învăţătorii de la Chartres, de exemplu, au rămas în lumea spirituală, conform deciziei luate la conciliul ceresc care avusese loc la începutul secolului al XIII-lea, şi nu au avut încarnări determinante, aristotelicienii trebuiau să lucreze la problemele pământeşti referitoare la inteligenţă. Şi în această scolastică – ea numai în epoca modernă a fost deformată, caricaturizată, ahrimanizată de Roma – îşi are izvorul orice aspiraţie a inteligenţei moderne, în măsura în care ea nu a fost „ocupată" de arabism.

Vedem astfel revărsându-se în acest moment în Europa Centrală şi de Vest cele două curente: pe de o parte, cel de care sunt legaţi Bacon şi Amos Comenius şi, pe de altă parte, curentul scolastic, adică introducerea în evoluţia spirituală a civilizaţiei a ceea ce era şi este aristotelismul creştin, care trebuia să pregătească noua epocă a lui Mihael. Atunci când, în timpul domniei Arhanghelilor precedenţi, scolasticii voiau să-şi ridice privirea spre domeniul spiritual, ei trebuiau să îşi spună: Aici se află Mihael, a cărui domnie noi trebuie să o aşteptăm. Trebuie să pregătim lucrurile în aşa fel încât Mihael să poată prelua

din nou pe Pământ, la momentul potrivit, domnia asupra inteligenței cosmice, după ce, conform condițiilor evoluției cosmice, i-a scăpat de sub control. – Astfel s-a dezvoltat un curent care a fost condus apoi pe o cale secundară falsă numai prin ultramontanismul catolicismului [Nota 65], dar care s-a menținut în sine și care a dus mai departe ceea ce fusese întemeiat în secolul al XIII lea.

S-a format, așadar, pe de o parte, un curent care lucra în mod direct la administrarea inteligenței pământești pe baza aristotelismului. În acest curent trăia, de asemenea, ceea ce am menționat ieri în legătură cu un om care rămăsese ceva mai mult timp în preajma lui Alanus ab Insulis în lumea spirituală și care a coborât pe Pământ în persoana unui tânăr dominican; el aducea unui alt dominican mai în vârstă, care coborâse pe Pământ înaintea lui, un mesaj de la Alanus ab Insulis. În viața spirituală europeană se manifesta atunci acea voință intensă de a sesiza în mod viguros gândurile. Atunci, deasupra vieții pământești avea loc, de asemenea, tot ceea ce apoi, la începutul secolului al XIX-lea, s-a revărsat într-o importantă, într-o vastă manifestare în lumea spirituală, în cadrul căreia ceea ce trebuia mai târziu să devină pe Pământ antroposofie se desfășura în niște Imaginațiuni grandioase. În prima jumătate a secolului al 19-lea, deja întru câtva de la sfârșitul secolului al 18-lea, toți cei care, ca platonicieni, fuseseră sub conducerea învățătorilor de la Chartres, care se aflau în prezent între moarte și o nouă naștere, și, de asemeni, cei care au întemeiat în Europa aristotelismul și care trecuseră și ei de multă vreme prin poarta morții, s-au adunat în regiunile cerești pentru a celebra un cult suprasensibil în cadrul căruia a fost reprezentat, în Imaginațiuni grandioase, reale, ceea ce urma să fie întemeiat din nou, în secolul XX, în cadrul

noului creştinism, în mod spiritual, după ce noua epocă a lui Mihael începuse în ultima treime a secolului al XIX-lea.

Din această taină s-a întrezărit câte ceva. Sus, în lumea spirituală, se făcea pregătirea, în Imaginaţiuni cosmice grandioase, pentru acea creaţie bazată pe inteligenţă, dar cu totul spirituală, care trebuia să apară apoi ca antroposofie. Ceea ce a emanat din această taină însă a făcut o anumită impresie asupra lui *Goethe*. Aş putea spune: aceasta i s-a revelat lui Goethe sub formă de imagini miniaturale. Goethe nu a cunoscut deloc marile, puternicele imagini care se desfăşurau acolo sus; el a elaborat aceste imagini miniaturale în «Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin» [Nota 66]. O viziune minunată! Avem deci toate curentele pe care le-am descris, succedându-se în aşa fel încât conduc la acele Imaginaţiuni puternice care se desfăşurau sus, în lumea spirituală, sub conducerea lui Alanus ab Insulis şi a altora; şi suntem în faţa unui fapt grandios din care au emanat, au iradiat în afară anumite elemente şi l-au putut entuziasma pe Goethe, inspirându-l, la răscrucea dintre secolele XVIII şi XIX, în basmul său spiritual «Despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin». Aceasta a fost, ca să spunem aşa, o primă manifestare a ceea ce s-a desfăşurat în puternice Imaginaţiuni în lumea spirituală, la începutul secolului al XIX-lea, şi chiar de la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Dumneavoastră nu veţi fi, aşadar, surprinşi să constataţi că, datorită acestui cult suprasensibil care a avut loc în prima jumătate a secolului al XIX-lea, prima mea dramă-misteriu, ***Poarta iniţierii*** [Nota 67], care voia să redea sub formă de dramă ceea ce se întâmpla la începutului secolului al XIX lea, a devenit prin structura ei exterioară întru câtva asemănătoare cu ceea ce a reprezentat Goethe în «Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de

Crin». Căci antroposofia, din planul imaginativ în care a trăit în primele timpuri, în regiunile suprasensibile, trebuia să coboare spre domeniul pământesc. Căci atunci s-a întâmplat ceva în regiunile suprapământeşti. Un mare număr de suflete care, în cele mai diferite epoci, fuseseră atinse de creştinism, s au unit cu nişte suflete care fuseseră mai puţin atinse de creştinism, care trăiseră pe Pământ în momentul în care avea loc Misteriul de pe Golgotha, şi puţin mai înainte. Aceste două grupuri de suflete s-au întrunit în regiunile suprapământeşti pentru a pregăti antroposofia. Existau aici individualităţile pe care le-am descris, care se aflau în anturajul lui Alanus ab Insulis, şi cele care, în sânul curentului dominican, întemeiaseră în Europa aristotelismul, şi ele s-au întrunit, de asemenea, cu marele profesor al lui Dante, *Brunetto Latini*. Şi în această mare cohortă de suflete se afla un mare număr dintre cele care, astăzi, după ce au coborât din nou pe Pământ, se adună în Societatea Antroposofică. Sufletele care astăzi simt imboldul de a se reuni în Societatea Antroposofică erau împreună la începutul secolului al XIX-lea în regiunile suprasensibile, pentru a celebra acel cult care se manifesta în grandioasele Imaginaţiuni despre care v-am vorbit.

Acest lucru este şi el legat de karma Mişcării antroposofice. Este un lucru pe care ajungem să-l sesizăm dacă examinăm această Mişcare antroposofică nu dintr-un punct de vedere raţionalist, în forma sa pământească exterioară, ci dacă studiem firele care ne conduc în regiunile spirituale. Vedem atunci cum, ca să spunem aşa, această Mişcare antroposofică, propriu-zis, coboară din lumile spirituale. Ei bine, la sfârşitul secolului al VIII-lea şi la începutul secolului al XIX-lea noi avem Mişcarea antroposofică, aş putea spune, „cerească": de aici a emanat ceva pe care Goethe l-a reprodus în imagini miniaturale în

«Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin». Dar apoi a trebuit să coboare când, în ultima treime a secolului al XIX-lea, Mihael, coborând acum din Soare pe Pământ, vrea să ia în stăpânire inteligenţa pământească a oamenilor.

Începând de la Misteriul de pe Golgotha, Christos s-a unit cu omenirea pământească. Omenirea pământească nu L-a putut înţelege la început în mod exterior. Domnia lui Mihael a administrat ultima fază a Inteligenţei cosmice în epoca lui Alexandru. O dată cu secolul al VIII-lea al erei creştine, Inteligenţa cosmică a căzut complet în sfera Pământului. Cei care erau uniţi cu Mihael au început atunci, conform acordurilor încheiate cu platonicienii, să pregătească această inteligenţă pământească, prin realismul scolastic, în aşa fel încât Mihael să se poată uni din nou cu ea, atunci când, la sfârşitul anilor ‘70 ai secolului al XIX-lea, el îşi inaugurează domnia în cadrul civilizaţiei care îşi urmează cursul.

De aceea, acum se pune problema ca Societatea Antroposofică să-şi asume sarcina sa lăuntrică, această sarcină care constă în a face în aşa fel încât gândirea umană să nu-i poată fi disputată lui Mihael. Aici nu putem fi fataliști. Nu putem decât să spunem: Oamenii trebuie să colaboreze cu Zeii, cu Mihael însuşi. Mihael aprinde în sufletele oamenilor entuziasmul, pentru ca prin aceasta să apară pe Pământ o spiritualitate care s-a născut pe baza inteligenţei personale a omului, pentru ca noi să putem gândi şi să fim în acelaşi timp şi oameni spirituali; căci asta înseamnă, în primul rând, domnia lui Mihael. Şi pentru asta trebuie să se ducă lupta în sânul Mişcării antroposofice. Atunci, cei care acţionează astăzi pentru Mişcarea antroposofică vor apărea din nou deja la sfârşitul secolului XX şi vor fi uniţi, pe Pământ, cu cei care au fost învăţătorii

de la Chartres. Căci acesta este acordul încheiat la acel conciliu ceresc din secolul al XIII-lea, faptul că ei vor apărea împreună, aristotelicienii şi platonicienii, şi vor lucra pentru ca Mişcarea antroposofică să fie din ce în ce mai înfloritoare în secolul XX, pentru ca la sfârşitul secolului, prin asocierea platonicienilor şi a aristotelicienilor, antroposofia să atingă o anumită culminaţie în cadrul civilizaţiei pământeşti. Dacă se va putea acţiona aşa cum a fost prevăzut, cum a predestinat Mihael, Europa şi civilizaţia modernă vor scăpa de declin. Dar în nici un alt fel! Această ridicare a omenirii din starea de declin este legată de înţelegerea lui Mihael.

Prin această expunere, dragii mei prieteni, v-am condus la înţelegerea tainei lui Mihael, care domneşte chiar în prezent asupra omenirii care gândeşte şi aspiră la înţelepciunea spirituală. Faptul că prin aceasta – prin antroposofie – în evoluţia spirituală a Pământului trebuie să fie introdus ceva ce multora li se pare paradoxal, dumneavoastră o puteţi înţelege, căci tot felul de puteri demonic-ahrimanice fac în aşa fel încât oamenii să fie posedaţi de ele. Astfel că în unele trupuri umane puterile ahrimanice jubilează deja, fiindcă Mihael nu ar mai fi în stare să-şi păstreze Inteligenţa cosmică după ce aceasta a căzut pe Pământ. Şi această jubilare era deosebit de puternică la mijlocul secolului al 19-lea, când Ahriman credea deja că Mihael nu ar mai putea regăsi Inteligenţa sa odinioară cosmică, după ce ea şi-a găsit drumul din Cer spre Pământ. Este vorba de ceva grandios, de ceva gigantic! De aceea nici nu este de mirare că cei care se află în inima acestei lupte trebuie să facă nişte experienţe ciudate.

Propriu-zis, despre nici o Mişcare spirituală nu s-a vorbit vreodată într-un fel atât de ciudat ca despre Mişcarea antroposofică. Şi, tocmai din felul curios în care

se vorbeşte despre Mişcarea antroposofică, dumneavoastră vedeţi că spiritele cele mai luminate ale timpului prezent nu pot înţelege caracterul ei spiritual, nici legătura ei cu Misteriul de pe Golgotha. Căci va spune cineva că el a văzut un om care să fie totodată şi alb şi negru? Eu nu cred că dumneavoastră l-aţi considera raţional pe cel care v-ar spune aşa ceva. Dar astăzi oamenii au dreptul să scrie despre Mişcarea antroposofică lucruri de acest fel. Astfel, de exemplu, în cartea sa «Marele secret», *Maurice Maeterlinck* [Nota 68] îşi permite să dezvolte despre mine, în măsura în care mă tratează drept purtător al Mişcării antroposofice, o logică cu totul asemănătoare cu aceea a cuiva care ar spune că el a văzut un om negru şi alb, european şi maur. Poate fi una, dar nu amândouă în acelaşi timp. Maeterlinck spune, totuşi: „Ceea ce citim în Vede, spune Rudolf Steiner, unul dintre cei mai eruditi, dar, de asemenea, unul dintre cei mai încâlciţi dintre ocultiştii contemporani..." Dacă cineva ar spune că a văzut un om în acelaşi timp european şi maur, l-am declara nebun, Maeterlinck îşi permite să pună alături „unul dintre cei mai eruditi şi cei mai încâlciţi..." Şi el spune, în continuare: „Rudolf Steiner, care, atunci când nu se rătăceşte în viziuni poate verosimile, dar de neverificat, ale preistoriei, în divagaţii astrale despre viaţa pe alte astre, este un spirit foarte clar şi pătrunzător, el a clarificat extraordinar de bine sensul acestei instanţe" – este vorba de osirificare – „şi al acestei identificări a sufletului cu Dumnezeu.". Aşadar, asta înseamnă: Când nu vorbeşte de antroposofie, este un spirit clar şi pătrunzător. Acest lucru îşi poate permite Maeterlinck să-l spună. El poate spune încă şi mai mult, lucruri absolut ciudate, căci el găseşte că e posibil să spună ceea ce urmează: „Steiner a utilizat metodele sale intuitive, care sunt un fel de psihometrie

transcendentală, pentru a reconstitui istoria atlanţilor, şi pentru a ne arăta ce se întâmplă pe Soare, pe Lună şi în alte lumi. El ne descrie metamorfozele succesive ale unor entităţi care devin oameni, şi o face cu o atât de mare siguranţă, încât ne întrebăm, după ce l-am urmărit cu interes în introducerea sa, în care el se arată un spirit foarte echilibrat, logic şi cuprinzător, dacă nu cumva el devine dintr-o dată nebun, dacă avem de-a face cu un şarlatan sau cu un vizionar autentic." (p. 167) Gândiţi-vă ce înseamnă aceasta: Maeterlinck afirmă că atunci când scriu cărţi, introducerile sunt întotdeauna scrise în aşa fel încât el trebuie să-şi spună că el are de-a face cu un spirit „foarte echilibrat, logic şi cuprinzător". Dar când continuă lectura cărţilor mele, atunci el nu ştie dacă nu am devenit dintr-o dată nebun, sau dacă eu sunt un şarlatan sau un vizionar autentic. Dar eu nu am scris numai diferite cărţi. Pentru fiecare carte, eu scriu întotdeauna mai întâi o introducere. Aşadar, eu am scris o carte, Maeterlinck îi citeşte introducerea: Sunt atunci pentru el un spirit „foarte echilibrat, logic şi cuprinzător"; apoi, el citeşte mai departe şi mă găseşte atunci astfel încât el spune: Nu ştiu dacă Rudolf Steiner nu a devenit dintr-o dată nebun sau dacă el trebuie considerat un şarlatan sau un vizionar. Apoi, lucrurile continuă... Eu scriu o a doua carte: aici sunt din nou pentru Maeterlinck, când citeşte introducerea, un spirit „echilibrat, logic şi cuprinzător"; apoi el citeşte mai departe conţinutul cărţii şi acum el mă găseşte din nou în aşa fel încât el nu ştie dacă sunt nebun, sau şarlatan, sau vizionar. Şi aşa mai departe. Dar gândiţi-vă că oamenii ajung să spună: Când citesc cărţile tale, începând cu începutul, îmi pari foarte inteligent, echilibrat şi logic; apoi devii dintr-o dată nebun! Ce ciudaţi pot fi oamenii, atunci când se apucă să scrie sunt mai întâi logici, apoi,

continuând, devin dintr-o dată nebuni; la următoarea carte, se schimbă din nou, ei sunt iarăși logici la început, apoi devin iarăşi nebuni! Şi continuă în acest ritm. Desigur, în lume există „ritmuri".

Dar din acest exemplu dumneavoastră puteţi vedea cum primesc spiritele cele mai luminate ale prezentului ceea ce trebuie să fie întemeiat în lume ca epoca lui Mihael, ceea ce trebuie să fie întreprins pentru ca Mihael că poată regăsi în sânul omenirii pământeşti Inteligenţa cosmică, ce a coborât pe Pământ odinioară, conform ordinii lumii, în mod îndreptăţit, în secolul al 8-lea. Întreaga tradiţie referitoare la Mihael trebuie să fie revizuită. Mihael, zdrobind balaurul sub picioarele sale: Contemplăm cu îndreptăţire această imagine, care îl zugrăveşte pe Mihael-Luptătorul reprezentând spiritul cosmic împotriva puterilor ahrimanice pe care le are sub picioare.

Dar mai mult decât orice altă luptă, această luptă se desfăşoară în inima umană. Aici, în această inimă umană este ea ancorată, este ancorată începând cu ultima treime a secolului al 19-lea. Şi trebuie să devină decisiv ceea ce vor face inimile umane în cursul secolului 20 din această situaţie a lui Mihael în lume. În cursul acestui secol 20, când se va fi scurs primul secol de la sfârşitul erei Kali-Yuga, omenirea se va afla fie în faţa mormântului întregii civilizaţii, fie în zorii acelei ere în care – în sufletele oamenilor ce unesc, în inimile lor, inteligenţa cu spiritualitatea – lupta lui Mihael se desfăşoară în favoarea impulsului mihaelic.

CONFERINȚA A TREIA

Arnheim, 20 iulie 1924

Din ceea ce am expus aici despre domnia lui Mihael în context spiritual, cosmic, aţi putut vedea că Mihael ocupă o poziţie deosebită printre entităţile spirituale pe care noi le considerăm ca aparţinând Arhanghelilor, conform unei denumiri utilizate deja din timpuri mai vechi în cadrul comunităţilor creştine. Şi ce-i drept, pentru ceea ce va fi important pentru noi, în timpul acestor zile, va trebui să apară semnificativ faptul că în secolele care au precedat întemeierea creştinismului Mihael îşi trimite pe Pământ, de pe Soare, din regiunea solară, impulsurile sale, impulsurile sale cosmopolite, dacă mă pot exprima astfel; că apoi aceste impulsuri cosmopolite se pierd, Inteligența cosmică îi scapă oarecum lui Mihael şi în secolul al 8-lea al erei creştine atinge domeniul pământesc. Astfel încât atunci, în cursul evoluţiei pământeşti, găsim oameni cu o gândire personală, iar această gândire personală este cultivată şi dezvoltată în lupta dusă pentru altă domnie a lui Mihael, aşa cum am descris acest lucru ieri, prin colaborarea armonioasă a înţelepţilor Şcolii de la Chartres cu cei care provin din vechea domnie a lui Mihael, şi care sunt predestinaţi să cultive principiul inteligenţei care era odinioară cosmică, dar care este de acum înainte pământească, până când, în secolul al 19-lea, apare posibilitatea ca mai întâi în sânul lumii spirituale, prin acel cult în Imaginaţiuni pe care vi l-am descris, să fie pregătit ceea ce, în continuare, va fi cândva voit prin Mişcarea antroposofică. Începând din ultima treime a secolului al 19-lea, dar mai ales în epoca noastră, noi ne aflăm la începutul unei noi domnii a lui Mihael, iar prin această

domnie a lui Mihael va fi pregătit ceea ce trebuie să intervină deja în acest secol, şi anume faptul că, înainte de sfârşitul secolului, un mare număr de oameni – anume aceia care vor ajunge la o adevărată înţelegere a antroposofiei – vor traversa rapid perioada dintre moarte şi o nouă naştere şi se vor uni din nou pe Pământ sub conducerea celor două categorii de entităţi spirituale, învăţătorii de la Chartres şi cei care au rămas direct uniţi cu domnia lui Mihael, pentru ca, sub conducerea celor două categorii de entităţi spirituale, să dea ultimul impuls sacru, dacă mă pot exprima astfel, pentru evoluţia viitoare a vieţii spirituale pe Pământ.

Pentru cei care vor să participe la aceasta, antroposofia va putea dobândi o semnificaţie reală numai dacă ei devin conştienţi, cu o anumită sfântă ardoare lăuntrică, de faptul că se pot situa într-un context care poate fi caracterizat aşa cum am făcut ieri. Aceasta le va conferi entuziasm lăuntric, dar şi putere. Şi vom şti astfel că trebuie să acţionăm pentru a deveni tot mai mult continuatorii a ceea ce a trăit odinioară în vechile Misterii.

Dar o asemenea conştienţă trebuie să fie aprofundată din toate perspectivele; şi ea poate fi aprofundată. Căci, în sensul a ceea ce a fost expus ieri, privirea noastră se îndreaptă spre trecut asupra acelor vremuri în care, în domeniul spiritual al Soarelui, Mihael era unit cu numeroase entităţi suprapământeşti, când, din înaltul acestui domeniu solar, el a trimis pe Pământ asemenea semne încât ele i-au putut înflăcăra pe oameni să participe, pe de o parte, la campaniile lui Alexandru, şi, pe de altă parte, să cultive filosofia lui Aristotel; ei au putut produce astfel, ca să spunem aşa, ultima fază a inteligenţei inspirate, spirituale, pe Pământ; apoi, împreună cu acele suflete umane care săvârşiseră acest lucru pe Pământ oarecum în

numele său, Mihael, cu cohortele sale spirituale şi cu numeroasele suflete umane grupate în jurul acelor suflete umane conducătoare, a observat din Soare Misteriul de pe Golgotha. Şi ne putem pătrunde de ceva care acţionează în suflet atunci când ne reprezentăm momentul în care Mihael, înconjurat de Îngeri, de Arhangheli şi de suflete umane, Îl vede pe Christos părăsind Soarele, pentru a intra în lăcaşul trupesc al unui om şi, prin experienţele pe care le face în trup uman pe Pământ, se uneşte cu evoluţia viitoare a omenirii pe Pământ. Dar acesta era totodată, pentru Mihael, semnul că de acum înainte Inteligenţa cerească păstrată până acum de el trebuia să se reverse, asemenea unei ploi sacre, pe Pământ şi, încetul cu încetul, să părăsească Soarele. Şi, în secolul al VIII-lea al erei creştine, situaţia a fost de-aşa natură încât cei care îl înconjurau pe Mihael au văzut că substanţialitatea pe care el o păstrase până atunci se afla de acum înainte pe Pământ.

Şi acum este vorba de faptul că, în deplin acord cu domnia lui Mihael, se realizează tot ceea ce a intrat în lume prin intermediul învăţătorilor de la Chartres, dar şi prin intermediul sufletelor alese aparţinând Ordinului Dominicanilor, astfel încât, într-un cuvânt, a putut fi inaugurată acea evoluţie a omenirii care a putut conduce, o dată cu începutul secolului al 15-lea, la dezvoltarea în omenire a sufletului conştienţei, acel stadiu de evoluţie în care ne mai găsim şi acum. Căci, aproximativ în prima treime a fazei precedente de evoluţie, adică în prima treime a epocii în care a fost dezvoltat sufletul raţiunii sau sufletul afectiv, are loc într-adevăr, datorită alexandrinismului, răspândirea Inteligenţei suprapământeşti în Asia, în Africa şi într-o parte a Europei. Dar acum începe o perioadă deosebită, o perioadă care ne arată că Mihael, Spiritul arhanghelic cel mai eminent al Soarelui, ştie că administrarea de pe Soare a Inteligenţei

cosmice, care îi aparţinuse, a luat sfârşit; şi el ştie că sunt pregătite, de asemenea, şi condiţiile care vor permite continuarea evoluţiei acestei inteligenţe pe Pământ. Această perioadă începe aproximativ în secolele 16, 17. Mihael este atunci, ca să spunem aşa, eliberat de obligaţiile sale anterioare din Cosmos. Evoluţia de pe Pământ este condusă, în felul descris ieri, de Gabriel.

Mihael se află acum într-o situaţie deosebită. Când un Arhanghel nu este el însuşi conducătorul evoluţiei pământeşti, el face totuşi în aşa fel încât impulsurile sale să impregneze activitatea celorlalţi. Căci impulsurile celor şapte Arhangheli care se succed la domnie se revarsă în permanenţă; numai că unul dintre ei este cel mai pregnant. Atunci când, de exemplu, în cursul perioadelor de evoluţie precedente, a fost Gabriel Spiritul conducător, în evoluţia pământească se revărsa în principal de la Gabriel ceea ce avea el de oferit; dar ceilalţi Arhangheli acţionau împreună cu el. Însă acum, când Gabriel îşi exercita suveranitatea, Mihael se afla în situaţia deosebită de a nu putea participa de pe Soare la ceea ce se întâmpla pe Pământ. Pentru un Arhanghel conducător, este o situaţie deosebită să vadă încetând, ca să spunem aşa, activitatea pe care o exercitase el de-a lungul unor intervale lungi de timp. Astfel că Mihael le spune alor săi: Pentru perioada în care noi nu putem trimite nici un impuls pe Pământ – aceasta este perioada care se va încheia aproximativ în 1879 –, să ne căutăm o misiune deosebită, să ne căutăm o misiune în sânul domeniului solar. – Sufletelor pe care karma lor le-a condus spre Mişcarea antroposofică trebuie să li se ofere posibilitatea de a contempla, în regiunea solară, ceea ce Mihael şi ai săi au făcut în perioada când pe Pământ era epoca domniei lui Gabriel.

Aceasta era o situaţie care, ca să spunem aşa, ieşea din domeniul obişnuit al activităţii exercitate în mod normal printre Zei şi oameni. Sufletele legate de Mihael – sufletele umane conducătoare din epoca lui Alexandru, cele din marea epocă dominicană şi cele care, mai puţin importante, se grupaseră în jurul lor, şi un mare număr de oameni care năzuiau să se dezvolte fiind unite cu spiritele conducătoare –, s-au simţit ca smulse din legătura lor tradiţională cu lumea spirituală. Sufletele umane care erau predestinate să devină antroposofi au trăit atunci în suprasensibil ceva ce nu mai fusese trăit niciodată mai înainte de sufletele umane în regiunile suprapământeşti, între moarte şi o nouă naştere. În trecut, ceea ce era trăit de sufletele umane în unire cu entităţile spirituale conducătoare era elaborarea karmei următoarei lor existenţe pământeşti. Dar nici o karmă nu fusese elaborată odinioară aşa cum era acum aceea a oamenilor predestinaţi de situaţia dată să devină antroposofi. Odinioară, între moarte şi o nouă naştere nu se acţiona niciodată în regiunea solară cum se putea face de acum înainte sub conducerea lui Mihael, care era eliberat de problemele pământeşti.

S-a întâmplat atunci ceva care, în regiunile suprasensibile, a fost un eveniment; ceva care astăzi se află în adâncul inimii majorităţii antroposofilor, deşi în mod inconştient, ca în somn, ca în vis. Şi antroposoful poate foarte bine, ducându-şi mâna la inimă, să-şi spună: Aici, înăuntru, se află o taină de care eu poate nu sunt astăzi conştient, şi care este reflexul faptelor săvârşite de Mihael în secolele 16, 17, 18 în regiunile suprapământeşti, în care eu am acţionat, înainte de a coborî spre regiunea pământească, sub conducerea lui Mihael, căci el putea îndeplini atunci o muncă deosebită, fiind oarecum eliberat

de sarcinile sale permanente. Şi Mihael şi-a adunat atunci cohortele sale, şi-a adunat fiinţele suprasensibile din regiunea Îngerilor şi Arhanghelilor care îi aparţineau; dar el a reunit şi sufletele umane care îşi creaseră o anumită legătură cu el. Astfel a luat naştere un fel de Şcoală suprasensibilă de o mare anvergură. Aşa cum, la începutul secolului al 13-lea, a fost organizat un fel de conciliu ceresc de către cei care, ca platonicieni şi aristotelicieni, puteau acţiona împreună, tot aşa a avut loc acum, sub conducerea directă a lui Mihael, din secolul al 15-lea până în secolul al 18-lea, o instruire suprasensibilă, pentru care ordinea universală l-a ales drept mare Învăţător pe Mihael însuşi. Cultul suprasensibil care s-a desfăşurat în acele Imaginaţiuni grandioase din prima jumătate a secolului al 19-lea despre care v-am vorbit a fost precedat de o instruire suprasensibilă pentru numeroase suflete, o instruire ale cărei rezultate le poartă acum aceste suflete în lăuntricul lor, în mod inconştient. Rezultatul acestei instruiri iese la lumină numai dacă aceste suflete umane simt imboldul de a se apropia de antroposofie. Acest imbold spre antroposofie este rezultatul acestei instruiri. Şi putem spune: Odinioară, la sfârşitul secolului al 15-lea, Mihael şi-a adunat cohortele divine şi umane în regiunea solară şi le-a vorbit într-o cuvântare care s-a extins de-a lungul unor lungi intervale de timp; el le-a vorbit cam în acest fel:

De când neamul omenesc populează Pământul sub formă umană, au existat pe acest Pământ Misterii: Misterii ale Soarelui, Misterii ale lui Mercur, Misterii ale lui Venus, Marte, Jupiter, Saturn. Zeii şi-au comunicat tainele lor în aceste Misterii; iar oamenii capabili să le primească au fost iniţiaţi în aceste Misterii. Astfel încât pe Pământ se putea şti ce se întâmplă pe Saturn, pe Jupiter, pe Marte, şi aşa mai

departe, şi cum ceea ce se întâmplă acolo acţionează asupra evoluţiei omenirii de pe Pământ. Au existat întotdeauna iniţiaţi care aveau legătură cu Zeii în cadrul Misteriilor. Aceşti iniţiaţi au primit, printr-o veche clarvedere instinctivă, ceea ce li se oferea în cadrul Misteriilor ca impulsuri. Acest lucru – aşa le spunea Mihael alor săi – a dispărut de pe Pământ, cu excepţia câtorva tradiţii. Impulsurile nu se mai pot revărsa în sfera Pământului. Numai în regiunea cea mai de jos, în sfera reproducerii, Gabriel mai are încă puterea de a face să pătrundă în evoluţia omenirii influenţele Lunii. Vechile tradiţii au dispărut mai mult sau mai puţin de pe suprafaţa Pământului, o dată cu ele şi posibilitatea de a cultiva impulsurile care pătrund în subconştient şi, pe această cale, în diferitele părţi ale corporalităţii omului. Dar de acum înainte noi ne putem îndrepta privirea în urmă asupra a tot ceea ce a fost oferit oamenilor în Misterii, ca dar al Cerului, noi putem contempla acest minunat tablou, putem urmări cursul timpului şi aflăm centrele de Misterii, vedem cum înţelepciunea cerească s-a revărsat în aceste Misterii, cum oamenii sunt iniţiaţi aici, vedem cum tocmai din sacrul nostru lăcaş solar se revărsa Inteligenţa cosmică asupra oamenilor, astfel încât marii învăţători ai omenirii au avut idei, gânduri, noţiuni spirituale, dar ei erau inspiraţi din sacrul nostru lăcaş solar. Acestea au dispărut de pe Pământ. Le vedem când ne întoarcem la vechile epoci ale Pământului, le vedem dispărând din evoluţie încetul cu încetul, pe vremea lui Alexandru, şi vedem ecourile, iar jos pe Pământ vedem răspândindu-se treptat printre oameni inteligenţa devenită pământească. Dar noi avem această privelişte, care ne-a rămas: contemplăm tainele în care au fost iniţiaţi pe vremuri iniţiaţii Misteriilor. Să fim foarte conştienţi de aceasta! Să aducem aceasta în conştienţa

entităţilor spirituale care nu apar niciodată în preajma mea într-un corp pământesc, care nu trăiesc decât o viaţă eterică. Să facem să devină conştiente de aceasta şi sufletele care au fost adesea prezente pe Pământ în corpuri pământeşti, dar care acum sunt aici şi aparţin comunităţii mihaelice, să aducem aceasta în conştienţa acestor suflete umane. Să schiţăm marea învăţătura iniţiatică ce se revărsa odinioară, pe vechea cale, jos, pe Pământ, prin Misterii, să o schiţăm pentru sufletele celor care erau legaţi de Mihael pe calea inteligenţei.

Atunci a fost „prelucrată" – dacă mă pot sluji de o expresie pământească ce sună aproape trivial într-un asemenea context –, a fost prelucrată vechea înţelepciune iniţiatică. Exista, aşadar, o mare, o vastă Şcoală cerească. În cadrul acesteia, Mihael învăţa ceea ce nu mai putea administra el însuşi de acum înainte. Aceasta a fost ceva extraordinar, ceva ce i-a neliniştit foarte tare pe demonii ahrimanici de pe Pământ, în secolele 15, 16, 17 şi până în secolul al 18-lea, care i-a atins în modul cel mai profund, atât de tare încât s-a întâmplat ceva remarcabil. S-a întâmplat ceva care a provocat în acel moment o opoziţie polară între acţiunile cereşti şi cele pământeşti din această perioadă. Sus, în lumea spirituală, o Şcoală de înalt nivel, care a concentrat în suprasensibil, într-un mod nou, înţelepciunea iniţiatică de odinioară, care a făcut ca, între moarte şi o nouă naştere, în sufletele predestinate de la început pentru aceasta, să se înalţe în conştienţa inteligentă, în sufletul conştienţei, ceea ce mai înainte, în vechile timpuri, se găsea în sufletul raţiunii sau afectiv, în sufletul senzaţiei, şi aşa mai departe, ca înţelepciune aparţinând oamenilor. În modul în care acestea puteau fi rostite, prin cuvinte lăuntrice, care în multe privinţe sunt şi dure, Mihael a explicat alor săi corelaţiile din Univers,

corelaţiile cosmice, corelaţiile antroposofice. Aceste suflete au primit o învăţătură care le dezvăluia tainele Universului. Jos, pe Pământ, acţionau spiritele ahrimanice. Şi trebuie să indicăm aici, în mod deschis, o taină care este un adevăr, care, fără îndoială, considerată în mod exterior, va părea ceva deplasat pentru civilizaţia actuală, dar care totuşi este o taină divină pe care antroposofii trebuie s-o cunoască, pentru a putea orienta civilizaţia în mod just, aşa cum am indicat, spre sfârşitul secolului 20.

În timp ce Mihael, în înălţimi, îi învăţa pe cei din cohortele sale, a fost întemeiată un fel de şcoală ahrimanică imediat sub suprafaţa Pământului. De aceea, se poate spune că Şcoala lui Mihael este în suprapământesc; iar imediat în regiunea deasupra căreia ne aflăm noi – căci şi în sfera subpământească este activ şi eficient elementul spiritual –, a fost întemeiată contraşcoala ahrimanică. Şi dacă tocmai în acest moment Mihael nu putea face să se reverse nici un impuls pentru a inspira din Cer inteligenţa, dacă pe Pământ inteligenţa era, în primă instanţă, abandonată ei înseşi, cohortele ahrimanice se străduiau cu atât mai mult să-şi trimită sus, în evoluţia pe care o urma inteligenţa umană, impulsurile venite din adâncuri. În faţa ochilor poate apărea o imagine puternică. Să ne-o reprezentăm: suprafaţa Pământului, sus, Mihael, dând învăţătură cohortelor sale, dezvăluind prin puterea Cuvântului Lumilor ceea ce era vechea înţelepciune iniţiatică; la polul opus, şcoala ahrimanică, în subteranele Pământului. Dezvoltându-se pe Pământ, inteligenţa căzută din Cer; Mihael cu Şcoala sa, izolat la început în Cer de realitatea pământească – nici un curent nu cobora de sus în jos –, şi puterile ahrimanice trimiţându-şi cu atât mai intens în sus impulsurile lor.

Oricum, au existat întotdeauna suflete încarnate pe Pământ care, în secolele menţionate, au simţit ceea ce avea neliniştitor această situaţie. Cel care cunoaşte istoria spirituală, mai ales cea a Europei din această epocă, acela găseşte pretutindeni acest fapt ciudat că, ici şi colo, uneori nişte oameni foarte simpli, simt caracterul neliniştitor al acestei situaţii: părăsirea omenirii de către domnia lui Mihael şi aceste impulsuri demonice, însoţite de vapori spirituali, care urcau şi voiau să pună stăpânire pe inteligenţă.

E ciudat să vedem ce strâns legate de om trebuie să fie revelaţiile înţelepciunii vii pentru ca roadele pe care le poartă ele să fie bune. Aceasta este taina adevărului despre care trebuie să vorbim aici. Căci cel care are misiunea de a vesti înţelepciunea lui Mihael, acela simte, într-o anumită privinţă, că se situează pe poziţia justă atunci când luptă să găsească exprimarea, formularea în cuvinte corespunzătoare a înţelepciunii lui Mihael. El se simte situat tot pe poziţia justă când aşterne pe hârtie cu mâinile sale această înţelepciune a lui Mihael; căci atunci ceea ce vine din spiritual este legat de om, se revarsă, ca să spunem aşa, în forma celor scrise, în ceea ce face el. Dar, deşi trebuie să suportăm această situaţie, deşi aceasta face parte din epoca noastră, noi avem un sentiment neliniştitor când vedem cum înţelepciunea lui Mihael, care se exprimă bucuros prin scris, pentru a fi comunicată cititorilor, mai este şi multiplicată în mod mecanic prin cărţi tipărite. Acest sentiment de neliniște faţă de cartea tipărită este simţit din plin de cel care, prin ceea ce trebuie să vestească, se află în miezul vieţii spirituale.

La sfârşitul conferinţei de ieri, cineva a venit să mă întrebe dacă litera – asupra unui asemenea lucru a atras atenţia *Swedenborg* [Nota 69]– nu este ultima emanaţie a

vieţii spirituale [Nota 70]. Ea este! Este, atâta timp cât se revarsă prin om, printr-un curent continuu, din spiritual. Dar ea devine putere spirituală ahrimanică atunci când este fixată în mod mecanic, când este fixată oarecum printr-o forţă venind din cealaltă direcţie a lumii, când apare ca literă tipărită în faţa ochilor oamenilor. Căci faptul caracteristic este că arta tipăririi cărţilor, cu toate cerinţele artei tipăririi cărţilor, a fost produsă în Europa în secolele 15, 16, 17, 18 de către această şcoală ahrimanică, întemeiată pentru a deveni contraşcoală faţă de Şcoala lui Mihael. Din arta tipăririi cărţilor pot ţâşni puterile demonice care sunt făcute tocmai pentru a se opune domniei lui Mihael.

Dacă suntem antroposofi, trebuie să pătrundem lumina realităţilor vieţii în adevărata lor semnificaţie. Trebuie să vedem în arta tiparului, ce-i drept, o putere spirituală, dar ea a devenit tocmai puterea spirituală pe care Ahriman o ridică împotriva lui Mihael. De aici acest avertisment permanent al lui Mihael, dat celor pe care îi învăţa odinioară în Şcoala sa: Când veţi reveni pe Pământ pentru a împlini ceea ce este depus aici în lăuntricul vostru ca germene, adunaţi oamenii în jurul vostru, spuneţi-le ceea ce este cel mai important prin cuvânt vorbit, şi nu consideraţi drept lucrul cel mai important ceea ce acţionează în lume prin cartea tipărită, „în mod literar”. – De aceea, modul intim de a acţiona, de la om la om, este acela care se potriveşte cel mai bine în sensul acţiunii lui Mihael. Şi atunci când, în loc să acţionăm numai prin intermediul cărţilor, noi ne reunim şi ne deschidem în mod omenesc-personal celor mai importante impulsuri, şi – fiindcă aşa trebuie să fie, deoarece altfel, dacă nu ne-am familiariza şi cu arta sa, Ahriman ar avea asupra noastră o putere sporită –folosim cealaltă cale numai pentru a avea,

oarecum, „ajutoarele memoriei", pentru a avea elementele pe care contează spiritul ahrimanic al epocii: să tratăm acest lucru în aşa fel încât să nu eliminăm cartea tipărită, dar să o situăm în raportul just cu ceea ce acţionează în mod direct, de la om la om, şi atunci inaugurăm ceea ce trebuie să curgă în primul rând sub o formă imponderabilă prin Societatea Antroposofică drept curent al lui Mihael. Căci nu ar fi just să spunem, de exemplu, pe baza celor pe care le-am arătat adineaori: Atunci, să distrugem cărţile antroposofice! Prin aceasta tocmai că am lăsa arta tiparului în mâna duşmanilor celor mai puternici ai înţelepciunii lui Mihael; atunci am face imposibilă continuarea muncii noastre antroposofice, care trebuie să se împlinească până la sfârşitul secolului. Dar noi trebuie să înnobilăm această artă a tiparului prin atitudinea lăuntrică de evlavie faţă de ceea ce trăieşte în înţelepciunea lui Mihael! Căci ce urmăreşte Ahriman în privinţa lui Mihael, prin arta tiparului? El vrea să ajungă la cucerirea inteligenţei – vedem pretutindeni ivindu-se aceste semne –, el vrea să realizeze acea cucerire a inteligenţei care poate fi realizată pretutindeni, mai ales acolo unde circumstanţele sunt favorabile pentru aceasta. În ce constă activitatea esenţială a spiritelor ahrimanice, în lupta lor împotriva epocii lui Mihael care se instaurează? Această activitate constă în faptul că, într-o epocă în care conştienţele umane sunt estompate, spiritele ahrimanice vor să-i facă pe oameni oarecum „posedaţi" de ele, vor să intervină în conştienţele umane. Astfel că mulţi oameni care au fost implicaţi în declanşarea teribilului război mondial, în 1914, aveau conştienţele estompate. Şi cohortele lui Ahriman sunt cele care – prin intermediul oamenilor cu această conştienţă estompată – au făcut războiul. Nu cu ajutorul documentelor scoase din arhive se vor dezvălui cauzele

acestui război mondial; ci privirea trebuie să pătrundă în istorie şi să vadă: aici exista o personalitate determinantă, acolo era o alta, dincolo o alta, ale căror conştienţe erau estompate. Aceasta era ocazia, pentru Ahriman, de a-i poseda pe oameni. Şi, dacă vrem să ştim cât de uşor se poate întâmpla în epoca noastră ca oamenii să fie posedaţi de Ahriman, este suficient să ne gândim la ceea ce s-a întâmplat atunci când europenii au ajuns în America, aducând cu ei cărţi tipărite, în timp ce în estul Americii de Nord mai existau încă indieni. Când indienii au văzut în mâinile europenilor aceste ciudate semne scrise, ei le-au considerat drept nişte mici demoni. Ei vedeau just; ei erau teribil de speriaţi văzând toţi aceşti mici demoni a, b, şi aşa mai departe, aşa cum apar ei în literele tipărite. Căci în aceste litere reproduse în modul cel mai diferit se află pentru omul de astăzi ceva fascinant; şi numai atitudinea lăuntrică mihaelică bună, care poate vedea elementul uman în vestirea înţelepciunii, poate învinge această fascinaţie.

Dar pe această cale se pot întâmpla lucruri grave. Aş vrea să vă spun următorul lucru. Există, bineînţeles, anumite mistere ale concepţiei despre lume pe care nu le înţelegem în întregime decât după ce am atins o vârstă destul de înaintată. Când am intrat în posesia cunoaşterii iniţiatice, diferitele perioade ale vieţii ne permit să percepem diferite mistere ale existenţei. Astfel, între douăzeci şi unu şi patruzeci şi doi de ani pot fi contemplate condiţiile de pe Soare – nu mai departe. Între patruzeci şi doi şi patruzeci şi nouă de ani, privirea se poate îndrepta asupra misterelor lui Marte; între patruzeci şi nouă şi cincizeci şi şase de ani, asupra misterelor lui Jupiter. Dar dacă vrem să contemplăm ansamblul misterelor Universului, atunci trebuie să fi depăşit şaizeci şi trei de

ani. De aceea, anumite lucruri pe care vi le comunic acum în mod deschis nu le-aş fi putut spune înainte de a fi atins această vârstă. Căci, dacă vrem să contemplăm ceea ce se referă tocmai la misterele lui Mihael, ceea ce acţionează pornind din regiunea spirituală a Soarelui, noi trebuie să ne ridicăm privirea de la Pământ spre misterele Universului prin înţelepciunea lui Saturn. Atunci trebuie să simţim, trebuie să vieţuim în lumea spirituală acel crepuscul care emană de la Orifiel, regentul lui Saturn, care a fost Arhanghelul conducător în perioada Misteriului de pe Golgotha şi va fi din nou Arhanghelul conducător când epoca lui Mihael se va fi încheiat.

Atunci se dezvăluie adevăruri zguduitoare privind timpul nostru, adevăruri absolut zguduitoare! Căci extinderea pe Pământ a artei tiparului prin intermediul contraşcolii ahrimanice, care se opune Şcolii lui Mihael, a antrenat răspândirea pe Pământ, în cercuri vaste, a „artei literare". Căci cine era om de litere înainte de intervenţia artei tiparului? Erau oameni care, propriu-zis, nu-şi puteau difuza operele decât într-un cerc foarte restrâns, printre oameni care, de altfel, erau pregătiţi să le citească. Prin câte mâini trecea o carte înainte de a se fi răspândit tiparul? Putem evalua în mod just ce era ea în realitate reflectând la următorul lucru: Vechea cultură chineză cunoştea deja un fel de surogat al tiparului care fusese adus la o înaltă perfecţiune. Exista un fel de artă a tiparului întemeiată într-o epocă în care în înălţimi exista tot o domnie mihaelică, iar jos, o contradomnie ahrimanică. Dar din aceasta nu a rezultat nimic deosebit; Ahriman, în acea epocă, încă nu era puternic. El încă nu putea întreprinde nici o tentativă deosebită pentru a i lua cu adevărat lui Mihael stăpânirea asupra Inteligenţei. Această tentativă a fost reînnoită în epoca lui Alexandru, dar tot fără succes.

Dar în epoca modernă ahrimanismul a dobândit o mare importanță tocmai datorită artei tiparului. Meseria de scriitor a devenit, ca să spunem așa, populară. Și a devenit posibil un lucru care este tot atât de minunat, strălucitor și orbitor pe cât este de adevărat, pe de altă parte, că el trebuie să fie întâmpinat de puterile sufletului într-o stare de perfect echilibru, dar care, totuși, trebuie să poată fi apreciat în adevărata sa semnificație. Au fost făcute primele încercări care pot fi caracterizate din regiunea lui Mihael, spunând: Ahriman a devenit scriitor! În cercurile din jurul lui Mihael, acest lucru reprezintă astăzi un eveniment important. Ahriman scriitor! Nu numai că niște oameni au ajuns să fie posedați de el, așa cum am arătat când am vorbit despre declanșarea războiului, ci Ahriman, prin faptul că se manifestă pe Pământ prin intermediul sufletelor umane, apare el însuși ca scriitor. Nu trebuie să ne mire dacă vedem că este un scriitor strălucit; căci Ahriman este un spirit mare, vast și puternic. Numai că el este acel spirit care nu este făcut pentru a promova progresul omenirii pe Pământ, în sensul urmărit de Zeii buni, ci pentru a-l împiedica. În domeniul său propriu, el este nu numai o putere absolut folositoare, ci și binefăcătoare; căci acele entități care, pe o anumită treaptă de evoluție a lumii, sunt binefăcătoare, sunt, pe o altă treaptă, extraordinar de dăunătoare. De aceea, nu e necesar să presupunem, când vrem să caracterizăm operele lui Ahriman, că trebuie să criticăm aceste opere în mod deosebit. Ba chiar, dacă suntem foarte conștienți de ceea ce se întâmplă, le putem admira. Dar trebuie să recunoaștem caracterul ahrimanic!

Mihael ne învață să recunoaștem acest caracter, dacă vrem să-l ascultăm. Căci Școala lui Mihael a continuat să acționeze, o putem urmări încă și astăzi. Ea ne învață

atunci cum Ahriman a făcut primele sale încercări ca scriitor, tentative cu un caracter profund răscolitor, tragic, şi care, bineînţeles, au fost realizate prin intermediul unui om: «Antichristul» de *Nietzsche* [Nota 71], «Ecce homo», autobiografia lui Nietzsche şi toate însemnările conţinute în «Voinţa de putere» – cel mai strălucitor capitol al literaturii moderne, cu conţinutul său adesea atât de diabolic! Ahriman le-a scris, exercitându-şi astfel stăpânirea asupra a ceea ce poate fi supus pe Pământ puterii sale, în litere, prin intermediul tiparului. Ahriman a început deja să se manifeste ca scriitor, şi el îşi va continua munca. Şi este necesar ca pe Pământ, în viitor, să fim vigilenţi, pentru a fi în stare să nu considerăm în acelaşi fel tot ceea ce ne întâmpină în domeniul literaturii. Vor fi publicate lucrări ale unor fiinţe umane, dar unii oameni trebuie să ştie că cineva se instruieşte pentru a deveni, în viitorul apropiat, unul dintre cei mai străluciţi scriitori: Ahriman! Cărţile vor fi scrise de mâini omeneşti, dar scriitorul va fi Ahriman. Aşa cum odinioară evangheliştii au fost inspiraţi şi au aşternut pe hârtie operele entităţilor suprasensibile, care îi însufleţeau, operele lui Ahriman vor fi scrise de oameni.

Vor exista, de altfel, în continuarea istoriei evoluţiei omenirii, două aspecte. În primul rând, va trebui să existe strădania de a implanta în sfera pământească, pe cât de mult posibil, ceea ce a fost comunicat odinioară de Mihael ca învăţătură, în Şcoala suprasensibilă, sufletelor predestinate să cultive cu evlavie în Societatea Antroposofică acele cunoştinţe şi să-i instruiască în acest sens pe cei care vor apărea în încarnările următoare, până când vom ajunge la sfârşitul secolului 20. Atunci, destul de mulţi din cei care aud astăzi aceste lucruri pentru prima dată vor coborî din nou pe Pământ, şi acest lucru va fi

curând. Dar, între timp, multe lucruri vor fi apărut pe Pământ, ca de exemplu numeroase opere care vor fi fost scrise de Ahriman. – Una din sarcinile antroposofilor va fi aceasta: să cultive în mod fidel înţelepciunea lui Mihael, să rămână cu o inimă curajoasă alături de înţelepciunea lui Mihael şi să vadă prima străpungere a inteligenţei pământeşti cu spada spirituală a lui Mihael în faptul că această spadă spirituală a lui Mihael este acum mânuită de inimile în care a pătruns înţelepciunea lui Mihael, astfel încât imaginea lui Mihael va apărea sub o formă nouă, care îi va entuziasma pe antroposofi: Mihael, în inimile oamenilor, iar sub picioarele sale, literatura ahrimanică. Nu va mai fi necesară acea pictură exterioară care a fixat adesea imaginea în epoca dominicanilor [Nota 72]: Sus, stând în picioare, scolasticii dominicani, cu cărţile lor, iar jos, înţelepciunea păgână reprezentată de Averroës, Avicenna [Nota 73], şi aşa mai departe, care sunt striviţi sub picioarele dominicanilor – vedem aceste tablouri pretutindeni acolo unde s-a urmărit să se redea în imagine perceptibilă cum luptă scolastica creştină împotriva păgânismului –, ci va trebui să vedem această imagine în spirit: Devotament faţă de Mihael, care pătrunde în lume şi care ia în stăpânire pe Pământ inteligenţa, şi vigilenţă faţă de munca strălucitoare, orbitoare, acţionând pe parcursul întregului secol 20, a lui Ahriman ca scriitor – pentru a ne putea înălţa deasupra ei. El îşi va scrie operele în locurile cele mai ciudate, dar ele vor exista, şi el îşi va forma discipoli. Deja în epoca noastră apare ceea ce modelează sufletele mai întâi în mod inconştient, pentru ca ele să se încarneze din nou rapid şi să poată deveni instrumentele lui Ahriman ca scriitor. El va scrie în toate domeniile: El va scrie în domeniul filosofiei, în domeniul poeziei, el va scrie

drame şi epopei; el va scrie în domeniul medicinii, dreptului, sociologiei! Ahriman va scrie în toate domeniile!

Aceasta este situaţia spre care merge omenirea spre sfârşitul secolului. Şi cei care sunt tineri astăzi vor vedea încă multe lucruri, îl vor vedea pe Ahriman manifestându-se ca scriitor. În toate domeniile va fi necesară vigilenţă şi un sfânt entuziasm pentru înţelepciunea lui Mihael.

Dragii mei prieteni, dacă ne putem pătrunde de toate acestea, vom putea fi capabili să ne simţim situaţi în lăuntrul vieţii spirituale în sensul sugerat de aceste indicaţii şi ne vom situa ca adevăraţi antroposofi în sânul civilizaţiei actuale. Poate atunci vom înţelege din ce în ce mai mult că prin Congresul de Crăciun de la Goetheanum a fost adus un suflu nou, că numai acum a fost pusă de fapt în faţa Societăţii Antroposofice o „oglindă cosmică" în care ea se poate vedea pe sine însăşi şi în care şi omul individual, cu karma lui care îl conduce spre Societatea Antroposofică, se poate vedea în oglindă pe sine însuşi.

Aceasta este ceea ce voiam să depun în primul rând în inimile dumneavoastră, prin aceste conferinţe. Căci, înainte de toate, trebuie să vorbim inimilor. Inimile trebuie să devină ajutoarele lui Mihael în cucerirea Inteligenţei căzute din Cer pe Pământ. Aşa cum vechiul şarpe a trebuit să fie călcat în picioare de Mihael, inteligenţa devenită şarpe trebuie să fie cucerită, spiritualizată. Şi, pretutindeni acolo unde ea apare ca adversar – nespiritualizată, dar ahrimanizată în spiritual –, ea trebuie să fie identificată în mod just, prin vigilenţa spiritului antroposofic educat în sensul atitudinii sufleteşti mihaelice.

IV. APROFUNDAREA CREŞTINISMULUI PRIN PUTERILE SOLARE ALE LUI MIHAEL

PRIMA CONFERINȚĂ

Torquay, 12 august 1924

Aceasta este prima dată, după Congresul de Crăciun de la Goetheanum, când pot să vă vorbesc din nou. Şi, înainte de a face alte expuneri, trebuie să arătăm ce anume este legat de acel impuls care a pătruns în Mişcarea antroposofică prin ultimul Congres de Crăciun de la Goetheanum. Cu ocazia acestui Congres de Crăciun, noi am avut bucuria de a putea saluta la Dornach o serie de membri ai Societăţii Engleze, şi mai ales pe vechiul şi fidelul nostru prieten dl. *Collison* [Nota 74], preşedintele Societăţii aici, în Anglia. Şi aş vrea să reînnoiesc aici salutul pe care i l-am exprimat şi la Dornach, în calitatea sa de reprezentant al Societăţii din Anglia.

Impulsul care a pătruns în Societatea Antroposofică prin Congresul de Crăciun trebuie să reprezinte în realitate ceva foarte profund; astfel încât anumite lucruri care înainte de acest Congres de Crăciun au fost caracterizate printr-un cuvânt sau altul trebuie să fie caracterizate acum într-un sens opus. Asupra acestei Societăţi apasă, şi în mod lăuntric, în sensul ocult al cuvântului, timpuri grele, mai ales din cauză că după război în sânul Societăţii Antroposofice au fost încercate, din diferite direcţii, lucrurile cele mai diverse şi a devenit necesar să lăsăm să intervină pentru Societate un fel de înnoire.

Această înnoire a fost şi pentru mine însumi – şi îmi este permis să menționez aici acest lucru – legată de ceva foarte important.

Cu câtva timp înainte de Crăciun mi-am pus o problemă, multă vreme după ce a apărut intenţia de a întemeia din nou Societatea – sau, cel puţin, de a-i da o formă nouă – într-un anumit fel, de Crăciun.

Mi-a apărut necesitatea de a mă decide să fac ceea ce, din motive întemeiate, refuzasem să fac atunci când Societatea Antroposofică se separase de Societatea Teosofică. Porneam atunci de la presupunerea că dacă m-aş retrage din orice activitate administrativă, din orice funcţie de conducere a Societăţii, pentru a rămâne numai în calitate de învăţător, anumite lucruri ar putea lua formă mai uşor decât dacă învăţătorul ar exercita în acelaşi timp şi o funcţie administrativă.

Dar aceste lucruri care erau presupuse astfel în anii 1912, 1913, atunci când Societatea Antroposofică s-a separat de Societatea Teosofică [Nota 75], aceste lucruri nu s-au întâmplat. Presupunerile nu s-au împlinit în cadrul Societăţii Antroposofice. Şi astfel pentru mine a devenit, aşadar, necesar să examinez cu adevărat foarte serios problema dacă ar trebui să-mi asum sarcina de preşedinte al Societăţii Antroposofice sau nu. – Şi am recunoscut atunci că era necesar să-mi asum preşedinţia.

Dar aş vrea să subliniez aici foarte serios, şi în faţa cercului prietenilor noştri englezi, ceva ce este legat de acea decizie de a-mi asuma sarcina preşedinţiei, este absolut necesar să subliniez acest lucru. Aceasta însemna, faţă de întreaga Mişcare, o cutezanţă absolută, căci prin aceasta eu eram pus în faţa unei eventualităţi bine definite.

Mişcarea antroposofică se întemeiază, desigur, pe faptul că din lumea spirituală se revarsă adevărate revelaţii privind conţinutul cunoaşterii spirituale. Când vrem să împlinim opera Mişcării antroposofice nu ne putem consacra numai sarcinilor umane. Trebuie să fim deschişi

faţă de ceea ce vine din lumile spirituale. Legile lumilor spirituale sunt întru totul determinate, şi nu le putem încălca. Trebuie să le respectăm în mod riguros.

Şi e greu de conciliat ceea ce cere în epoca noastră o funcţie exterioară, fie aceasta şi funcţia de preşedinte al Societăţii Antroposofice, cu datoria ocultă faţă de revelaţiile lumii spirituale. Astfel încât în acel moment trebuia să evoc în faţa sufletului meu următoarea întrebare: Puterile spirituale care până acum binecuvântaseră Societatea Antroposofică prin ceea ce se putea revărsa de la ele, aceste puteri spirituale vor mai binecuvânta de acum înainte cu darurile lor Mişcarea antroposofică reconstituită în acest fel?

Dumneavoastră puteţi aprecia, desigur, întreaga semnificaţie a unei asemenea eventualităţi. Trebuia privită în faţă o eventualitate, faptul că puterile spirituale ar fi putut spune: Asta nu se poate, nu poate fi acceptată o funcţie exterioară.

Astăzi am voie să spun cu adevărat, sub privirea tuturor puterilor spirituale care sunt legate de Mişcarea antroposofică, am voie să spun că acele legături care există între lumile spirituale şi revelaţiile care trebuie să se reverse prin intermediul Mişcării antroposofice sunt mai intime, mai decisive, mai bogate, decât era cazul mai înainte; am voie să spun că din cele două eventualităţi care puteau interveni, s-a realizat cu adevărat cea care era cât se poate de favorabilă dezvoltării Mişcării antroposofice. Suntem îndreptăţiţi să spunem că acele puteri spirituale de unde ne vin revelaţiile noastre ne privesc în continuare cu deplină bunăvoinţă de la întemeierea Societăţii Antroposofice la Goetheanum – şi chiar cu o bunăvoinţă mai mare decât înainte. Astfel încât, în această direcţie, şi

deja de multă vreme, a putut fi înlăturată o mare greutate care apăsa asupra Societăţii Antroposofice.

Înainte de acest Congres de Crăciun de la Goetheanum a trebuit să subliniez adesea că e necesar să facem distincţie între Mişcarea antroposofică, mişcare ce reprezintă un curent spiritual în oglindirea lui pe Pământ, şi Societatea Antroposofică, o societate care trebuia să fie administrată pe cale exterioară, în cadrul căreia deţinătorii de funcţii să fie aleşi sau stabiliţi într-un alt fel.

De la Crăciun, trebuie să spunem contrariul. Nu mai putem face distincţie între Mişcarea antroposofică şi Societatea Antroposofică. Cele două nu fac decât una. Căci, prin faptul că eu însumi am devenit preşedintele Societăţii Antroposofice, Mişcarea antroposofică a devenit una cu Societatea Antroposofică.

Aceasta a făcut necesar ca la Crăciun să fie instituit la Dornach un Comitet director care să nu fie un Comitet director în sensul exterior, exoteric, al cuvântului, ci să fie instituit un Comitet director care trebuie să fie considerat un Comitet director esoteric, care să fie răspunzător pentru ceea ce face doar faţă de puterile spirituale, care să nu fie ales, ci format. Tot ceea ce se întâmplă în mod obişnuit în adunările de întemeiere s-a desfăşurat la Crăciun sub o altă formă. Şi acest Comitet director este ceea ce aş putea numi un Comitet de iniţiativă, un Comitet director care îşi vede sarcinile în munca pe care o desfăşoară. De aceea, la Congresul de Crăciun nici Statutul nu a fost elaborat conform uzanţelor, ci s-a precizat pur şi simplu ce relaţie trebuie să existe de la om la om, între Comitetul director şi ceilalţi membri, între membrii individuali, şi aşa mai departe. Intenţiile Comitetului director sunt exprimate în ceva care nu este deloc statut, care doar a îmbrăcat forma de statut, care este de fapt descrierea a ceea ce vrem să

facem. Totul s-a întâmplat altfel ca de obicei când e vorba de societăţi.

Şi esenţialul este faptul că de acum înainte în întreaga Societate Antroposofică a pătruns un suflu esoteric. Întreaga mişcare ce curge de acum înainte prin Societate trebuie să aibă un caracter esoteric.

Trebuie să luăm foarte în serios acest lucru. Determinante pentru Comitetul director de la Goetheanum vor fi numai impulsurile activităţii pur umane, care îşi vor avea originea în lumea spirituală. Nu paragraful 1, paragraful 2, şi aşa mai departe, ci va fi încurajată adevărata viaţă spirituală, fără rezerve, fără să ne propunem nimic altceva.

Vedeţi dumneavoastră, pot menţiona aici un lucru aparent cu totul neînsemnat. Carnetele de membru au fost şi vor continua să fie reînnoite pentru fiecare membru. Avem acum în toată lumea douăsprezece mii de membri; aşadar trebuie să fie distribuite douăsprezece mii de carnete de membru. Ele trebuie să fie semnate toate de mine. Bineînţeles, mai multe persoane au considerat că s-ar putea face o ştampilă pentru a pune această semnătură. Dar de acum înainte în Mişcarea antroposofică totul trebuie să aibă un caracter direct individual, uman. De aceea, eu trebuie să veghez la aceasta chiar şi când e vorba de un asemenea amănunt. Fiecare carnet de membru trebuie să treacă pe sub ochii mei, pentru ca eu să citesc numele, să semnez cu mâna mea: În acest fel se creează o relaţie umană reală, chiar dacă infimă, cu fiecare membru. Bineînţeles, ar fi mai simplu să aplicăm semnătura cu o ştampilă pe cele douăsprezece mii de carnete de membru, dar aceasta nu trebuie să se întâmple.

Trebuie să sugerez mai întâi, în mod simbolic, aş putea spune, că în viitor singurul lucru care va conta va fi elementul uman care va domni în cadrul Societăţii.

Dacă o asemenea înţelegere va fi adusă în întâmpinarea Comitetului director de la Goetheanum, atunci se va vedea – desigur, lucrurile vor merge încet, dar trebuie să aveţi răbdare, dragii mei prieteni, chiar dacă ele merg încet – cum toate intenţiile enunţate de Crăciun se vor realiza, încetul cu încetul. Trebuie numai să fim înţelegători faţă de Comitetul director, el nu poate face al cincilea pas înainte de al doilea, nici chiar pe cel de-al doilea înainte de primul şi, chiar dacă până în prezent el nu a făcut decât jumătate de pas, va veni vremea, cu siguranţă, va veni vremea când se va ajunge şi la al cincilea pas. Căci, pentru ca lucrurile să fie conduse omeneşte, nu putem rămâne la abstracţiuni, pretutindeni trebuie să ajungem la concret.

Astfel, Mişcarea antroposofică va fi pătrunsă cu adevărat de un suflu nou. Ea va fi esoterică conform spiritului, ea nu va mai căuta esoterismul în aspectele exterioare. Vor fi esoterice anumite adevăruri care nu vor putea fi comunicate decât în sânul mişcării, deoarece numai cel care participă în mod viu la tot ceea ce se întâmplă în Societate va putea prelucra în inima sa asemenea adevăruri. Dar nu se vor mai interzice lumii exterioare ciclurile de conferinţe, aşa cum s-a făcut până acum. Ciclurile, ce-i drept, nu vor fi vândute în librărie, dar cel care va voi să le aibă şi le va putea procura. Vom trasa, cum a fost deja sugerat, doar o graniţă spirituală: Vom spune că nu putem admite nici o obiecţie, nici o critică, în afară de aceea care vine din partea celor care se situează pe acelaşi teren pe care se află şi ciclurile de conferinţe.

Oamenii pot spune în viitor ce vor, în domeniul ocult se lucrează în sens pozitiv, nu în sens negativ.

Aceste lucruri trebuie să fie înţelese, încetul cu încetul. Dacă sunt înţelese, în Mişcarea antroposofică va pătrunde un suflu cu totul nou. Atunci se va înţelege cum Comitetul director de la Goetheanum se simte răspunzător numai în faţa fiinţelor lumii spirituale; dar antroposofii se vor simţi, de asemenea, legaţi, în cadrul întregii Societăţi, de acest Comitet director.

Acest suflu nou poate ne va permite să ajungem la ceea ce trebuie să fie atins prin Mişcarea antroposofică, dacă este ca ea să devină ceea ce voi mai arăta aici, din interiorul vieţii spirituale, în cursul acestor conferinţe.

Aş dori ca această scurtă indicaţie să fie considerată ca o introducere la conferinţele pe care urmează să le prezint aici în faţa dumneavoastră, şi voi începe expunerea propriu-zisă după ce această indicaţie va fi fost tradusă.*

* Aici Rudolf Steiner s-a întrerupt, şi a urmat traducerea în engleză. În acest volum, aceste întreruperi sunt de fiecare dată semnalate printr-un spaţiu mai mare în text.

Pe parcursul secolelor, omenirea a ajuns să-şi îndrepte din ce în ce mai puţin privirea spre lumea spirituală. Noi vorbim, pe bună dreptate, de faptul că ultimele secole au inaugurat o perioadă materialistă, şi spuneam că această perioadă materialistă a pus stăpânire nu numai pe activitatea de gândire a omului, ci şi pe voinţa umană, pe faptele umane, şi că întreaga viaţă a intrat încetul cu încetul sub semnul materialismului. Şi vom deveni conştienţi în sânul Societăţii Antroposofice de faptul că această situaţie poate trezi nişte puteri care îi vor elibera pe oameni de această subordonare faţă de materie, de ceea ce neagă spiritualul.

Numai că, pentru ca Mişcarea antroposofică să devină impulsul necesar în cadrul evoluţiei de ansamblu a omenirii trebuie să fie luate în serios toate învăţăturile, toate comorile de înţelepciune care s-au revărsat deja de ani de zile prin Mişcarea antroposofică. Atunci trebuie, de exemplu, să se aibă în vedere, în mod absolut serios, întrebarea: Cum trăieşte, aşadar, omul actual în lume?

El pătrunde în viaţă prin naştere, când primeşte nişte caracteristici ereditare provenind de la părinţi şi de la bunici, când se lasă educat conform concepţiilor uzuale în prezent şi, la un anumit moment al vieţii, el devine conştient, se trezeşte oarecum la viaţa exterioară. El îşi îndreaptă atunci privirea şi asupra concepţiilor, gândurilor, faptelor, impulsurilor, şi aşa mai departe, care se află în ambianţa sa. El încearcă să se înţeleagă în calitatea sa de membru al naţiunii sale, de membru al omenirii actuale, şi aşa mai departe.

În cadrul Mişcării antroposofice, noi ne asimilăm acest adevăr luminos, arzător: Aşa cum suntem noi aici, cum suntem situaţi în această viaţă – reluăm vieţi pământeşti anterioare. Aducem în existenţa prezentă rezultatele acestor vieţi anterioare. Noi ar trebui să ne simţim în realitate în aşa fel încât să nu privim numai ceea ce suntem în cadrul naţiunii noastre actuale, în sânul omenirii actuale; ar trebui să ne simţim ca şi cum am ajuns la această viaţă tatonând, după ce am traversat o serie de vieţi pământeşti şi alte vieţi între moarte şi o nouă naştere şi am lucrat asupra fiinţei noastre proprii, asupra Eului nostru, asupra individualităţii noastre, pentru a face din noi ceea ce suntem astăzi.

Dar cât de departe este, propriu-zis, conştienţa cotidiană a omului de a lua absolut în serios aceste cuvinte: Da, eu am parcurs vieţi pământeşti anterioare, şi trebuie să

ţin seama de aceste vieţi pământeşti anterioare! Dar nu vom putea ajunge aici dacă nu situăm întreaga considerare a vieţii în perspectiva karmei, a formării destinului, care merge din viaţă pământească în viaţă pământească. Dar atunci, înainte de toate, însăşi istoria omenirii trebuie să fie considerată din această perspectivă. Şi trebuie să ne spunem: Aici sau acolo a apărut o personalitate determinantă, care a realizat lucruri importante în sânul omenirii. Oare noi o înţelegem bine dacă o examinăm numai de când s-a născut, la o anumită dată, parcurgându-şi apoi viaţa pământească, dacă luăm în considerare numai acele conţinuturi pe care ea le-a cunoscut în cursul acestei singure vieţi pământeşti? Oare nu trebuie, mai curând, dacă vrem să luăm în serios învăţăturile care curg prin Mişcarea antroposofică, să ne spunem: Noi ne îndreptăm privirea asupra unei personalităţi ce reprezintă în viaţa sa actuală sau în viaţa pământească precedentă reluarea unor vieţi pământeşti anterioare şi noi nu o putem înţelege dacă nu o concepem prezentându-se cu rezultatele vieţilor sale pământeşti anterioare.

Dar dacă luăm în serios o asemenea concepţie, un asemenea punct de vedere, atunci trebuie să practicăm un cu totul alt mod de a vedea istoria decât acela care se practică în mod obişnuit în prezent. Astăzi sunt descrise faptele care s-au desfăşurat în diversele epoci ale evoluţiei istorice a omenirii. Se ajunge la un om de stat, la un pictor, sau la vreo altă personalitate importantă, se relatează ce a făcut această personalitate pe Pământ începând de la naştere sa. Dar problema nu este privită în mod serios dacă este concepută în acest fel, căci această personalitate există acum, dar vieţile ei anterioare îşi proiectează lumina asupra prezentului ei. Vom înţelege istoria abia atunci când vom şti că ceea ce se întâmplă într-o anumită epocă a fost

transportat de oamenii înşişi din nişte epoci mai vechi în unele mai recente. Oamenii care trăiesc astăzi, sau care trăiau acum câteva secole, au trăit şi mai înainte şi ei aduc din aceste vechi timpuri în epocile mai noi ceea ce au gândit şi au trăit pe atunci. Asupra acestui raport trebuie să ne îndreptăm privirea.

Cum putem înţelege, de exemplu, ceea ce trece zguduitor prin epoca noastră? Avem, pe de o parte, de aproape două milenii, ceea ce a fost întemeiat prin Misteriul de pe Golgotha, avem Impulsul lui Christos acţionând şi urzind în sânul civilizaţiei moderne în ţările europene, în ţinuturile occidentale. Dar în această viaţă prin care trece Impulsul lui Christos, încălzind inima şi luminând cu lumina spiritului, se află totodată şi un alt element. Avem aici, de asemenea, tot ceea ce primesc copiii noştri deja din şcoala primară, şi care provine din ştiinţa modernă, tot ceea ce absorbim drept cultură modernă în fiecare dimineaţă când citim ziarul în timp ce ne bem cafeaua. Luaţi concepţia actuală despre om: Tot ceea ce introduce ştiinţa în viaţa publică, ceea ce realizează în mod frecvent arta, ceea ce pun în aplicare alte ramuri ale vieţii, luaţi toate acestea – nu putem spune că sunt pătrunse de Impulsul lui Christos. Toate acestea trec pe lângă Impulsul lui Christos. Există chiar mulţi oameni care veghează îndeaproape ca nu cumva să pătrundă Impulsul lui Christos în anatomie, în fiziologie, în biologie, în istorie, ci să ţină toate acestea izolate.

De unde vine această situaţie? Atâta vreme cât spunem doar că există acea personalitate care acţionează ca om de ştiinţă, că ea a primit o asemenea educaţie, a crescut, s-a consacrat unei anumite cercetări, atâta vreme cât doar spunem: Acesta este un om de stat, el a primit o educaţie sau alta, în măsurile politice pe care le-a luat el

aplică o concepţie liberală sau una conservatoare –, atâta vreme cât spunem doar asta, noi nu vom înţelege cum de-a lungul acestei civilizaţii a prezentului poate trece, pe de o parte, impulsul creştin şi, pe de altă parte, ceva care nu are absolut nimic de-a face cu creştinismul. De unde provine această stare? Nu vom înţelege acest lucru decât dacă ne îndreptăm privirea asupra vieţilor pământeşti succesive ale personalităţilor determinante. Atunci vom înţelege cum aduc oamenii cu ei în epoci ulterioare gândurile, impulsurile de voinţă, asimilate în vieţi pământeşti anterioare, în civilizaţiile trecute.

Vedem apărând în ceea ce este determinant în epoca noastră anumite personalităţi. Să luăm de exemplu o asemenea personalitate care, pentru viaţa exterioară, mai ales pentru tot ceea ce este sub influenţa ştiinţei în epoca modernă, este extraordinar de determinantă: *Lordul Bacon*, *Baco de Verulam*. Apare această personalitate, şi noi îi cunoaştem viaţa. Observăm această personalitate în sânul civilizaţiei creştine. În ceea ce există ca lucrări exterioare ale lui Bacon nimic nu aminteşte de impulsurile creştine. S-ar fi putut ivi tot atât de bine dintr-o civilizaţie necreştină. Ceea ce spune el despre creştinism pare foarte superficial, faţă de ceea ce este adevăratul impulsul al inimii sale. Remarcăm această particularitate a caracterului său atât la omul de ştiinţă, cât şi la filosof şi la omul de stat.

Sau să considerăm o personalitate ca *Darwin* [Nota 76]. Ce are a face creştinismul lui Darwin – el era un bun creştin –, dar ce are a face creştinismul lui Darwin cu ceea ce a gândit el despre originea animalelor şi a omului? Absolut nimic. Ceea ce se află aici este o cu totul altă caracteristică, un cu totul alt impuls decât impulsul creştin. Nu ajungem la nici un rezultat dacă nu ne întrebăm: care

este situaţia vieţilor pământeşti anterioare, să spunem, la Baco de Verulam sau la Darwin? Ce aduceau ei din vieţile pământeşti anterioare în această viaţă pământească?

Dacă Societatea Antroposofică trebuie să-şi dobândească adevăratul ei sens, atunci această problemă privind vieţile pământeşti succesive trebuie să fie în viitor pusă altfel decât în mod abstract. Faptul că ştim că trăim de mai multe ori pe Pământ, că trăim un lucru sau altul care trece dintr-o viaţă pământească trecută în alta, aceste consideraţii sunt, desigur, foarte frumoase, dar ele sunt relativ inofensive, căci ele nu constituie decât o adeziune generală, o credinţă. Faptul devine serios abia atunci când privim omul absolut concret şi când îi înţelegem viaţa concretă dintr-o epocă ulterioară în funcţie de viaţa sa concretă din epoci anterioare.

Asemenea consideraţii vrem să întreprindem acum şi vrem să avem în vedere mai întâi un element istoric, pentru a lua absolut în serios consideraţiile karmice, şi vrem să privim mersul înainte în evoluţia omenirii, în privinţa civilizaţiei şi a tot ceea ce face omenirea, în aşa fel încât să percepem cum oamenii transportă într-o altă epocă ceea ce şi-au cucerit ei mai înainte, în timpurile trecute.

Vedem că apare într-o anumită epocă Baco de Verulam, să zicem; îl vedem pe Darwin apărând mai târziu, şi vedem în ei ceva înrudit. Dacă suntem superficiali, studiem cum au ajuns Bacon şi Darwin la concepţiile lor. Dacă mergem mai în profunzime, atunci constatăm că ei introduc în civilizaţia creştină ceva ce, în primă instanţă, nu poate fi conceput ca provenind din această civilizaţie creştină. Când privim în urmă, trebuie să apară întrebarea: Oare nu cumva Bacon şi Darwin au trăit o existenţă pământească anterioară?

Vedem că apare într-o anumită epocă Baco de Verulam, să zicem; îl vedem pe Darwin apărând mai târziu, şi vedem în ei ceva înrudit. Dacă suntem superficiali, studiem cum au ajuns Bacon şi Darwin la concepţiile lor. Dacă mergem mai în profunzime, atunci constatăm că ei introduc în civilizaţia creştină ceva ce, în primă instanţă, nu poate fi conceput ca provenind din această civilizaţie creştină. (*Tabla 1 sus*) Când privim în urmă, trebuie să apară întrebarea: Oare nu cumva Bacon şi Darwin au trăit o existenţă pământească anterioară?

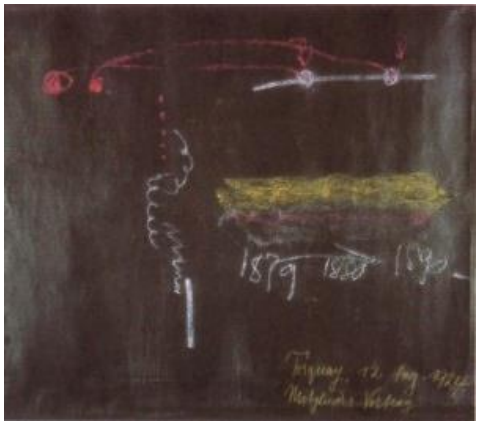

Tabla 1

Din aceste existenţe trecute, ei au adus ceea ce se prezintă în faţa ochilor noştri în vieţile lor pământeşti ulterioare. Îi înţelegem din punct de vedere istoric abia atunci când îi înţelegem în mod individual. Căci istoria se dezvăluie când luăm karma în serios, ea apare în acţiunile umane, în curenţii vieţii umane, ca ivindu-se dintr-un trecut îndepărtat şi continuându-se până în prezent şi în viitor.

De acum înainte nu vom mai vorbi despre aceste lucruri cu reticenţă; trebuie să spunem cum sunt realităţile

din sânul vieţii spirituale, şi astfel lumea exterioară a istoriei şi a naturii să ne apară în aşa fel încât această lume exterioară a istoriei şi a naturii să reveleze ceea ce se află în spatele ei ca realitate spirituală.

În orice caz, omul va privi la început abordarea şi tratarea unor asemenea probleme, cum sunt cele pe care le-am schiţat eu aici, cu mai multă superficialitate decât este cazul să o facem faţă de lumile spirituale şi fizice în care trăim. Căci, vedeţi dumneavoastră, modul în care gândesc oamenii asupra lucrurilor vieţii obişnuite, modul în care decid ei asupra lucrurilor vieţii obişnuite, nu poate fi aplicat deciziilor care se iau faţă de asemenea lucruri. Şi, înainte de a răspunde la întrebările: Cine era Bacon în viaţa sa precedentă? Cine era Darwin în viaţa sa precedentă? şi pentru a vă face cunoscute toate substraturile care trebuie să fie luate în considerare în cazul unor asemenea întrebări, eu îmi pot permite astăzi, la sfârşitul primului studiu consacrat acestor probleme, să adaug un fel de remarcă personală, făcută totuşi într-un spirit obiectiv.

Pe parcursul numerelor din «Goetheanum», apare acum ***Cursul vieţii mele*** [Nota 77]. Dar într-un periodic destinat şi lumii exterioare nu se poate relata tot ceea ce ar trebui să fie luat în considerare şi, firește, ici şi colo este necesară câte o completare pentru aceia care vor să găsească în mod serios în cadrul Mişcării noastre calea care să-i conducă în lumea spirituală. Aş vrea, aşadar, astăzi, înainte de a aborda în următoarea conferinţă răspunsul la întrebările de genul celor care tocmai au fost puse aici, să fac această remarcă personală, individuală.

Vedeţi dumneavoastră, pentru cel care, ca şi mine, a crescut şi a trăit din anii '60 ai secolului precedent până în prezent, înseamnă a trăi în acea perioadă pe care eu am caracterizat-o adesea ca fiind perioada în care în civilizaţia

umană intervine domnia lui Mihael, înlocuind domnia lui Gabriel, care durase trei secole şi jumătate. Domnia lui Mihael, adică intervenţia impulsului solar al lui Mihael în întreaga civilizaţie a omenirii în evoluţie, s-a instaurat la sfârşitul anilor '70 ai secolului trecut. Când trăiai în epoca ce a urmat imediat după intervenţia influenţei lui Mihael, când vieţuiai împreună cu nişte tovarăşi de tinereţe, faptul că pe atunci, aşadar, în anii '80, '90, când domnia lui Mihael a început să-şi facă simţită acţiunea în spatele evenimentelor exterioare, aşadar, când trebuia să-ţi dezvolţi sufletul afectiv sau al raţiunii – dumneavoastră ştiţi că îl dezvoltăm între douăzeci şi opt şi treizeci şi cinci de ani –, atunci vieţuiai, dacă îţi dezvoltai în mod just acest suflet afectiv sau al raţiunii, în afara lumii fizice. Când omul se trăieşte pe sine însuşi, când se vieţuieşte în mod conştient cu sufletul afectiv sau al raţiunii, el trăieşte în afara lumii fizice.

Noi spunem că omul este constituit din trup fizic, trup eteric şi trup al senzaţiei. Cu trupul fizic, el este situat în mod clar în sânul lumii fizice. Cu trupul eteric, el trăieşte tot în lumea exterioară, cu trupul senzaţiei el trăieşte de asemenea, şi în mod intens, în lumea exterioară. În sufletul senzaţiei, el trăieşte tot în lumea exterioară. Dar omul poate trăi cu totul în afara lumii exterioare atunci când trăieşte foarte conştient în sufletul raţiunii sau afectiv – înainte de trezirea sufletului conştienţei, care are loc la treizeci şi cinci de ani –, aşadar, când el trăieşte în deplină conştienţă în sufletul raţiunii sau afectiv. Putem pătrunde atunci cu totul în domeniul sufletului. De aceea, pe atunci, în anii '80, '90 ai secolului trecut, existase ocazia, pentru cel care era predispus pentru aceasta, de a trăi cu sufletul raţiunii sau afectiv mai mult sau mai puţin în afara lumii fizice.

Ce înseamnă asta? Asta înseamnă că, trăind cu sufletul raţiunii sau sufletul afectiv în afara lumii fizice, puteai trăi în sfera în care tocmai pătrundea Mihael, intrând în viaţa pământească.

Căci, vedeţi dumneavoastră, în anii '80, '90 se desfăşurau multe lucruri pe care oamenii le admirau, în cadrul cărora erau ei educaţi sau se autoeducau. Ei bine, se vorbeşte mult despre noii oameni de litere din această perioadă, în cuvinte pompoase. Luaţi tot ceea ce au furnizat periodicele, ceea ce a dat arta, ceea ce a apărut în anii '80, '90 ai secolului trecut: 1879, 1880, 1990 şi aşa mai departe (*Tabla 1 dreapta jos*). Dar tocmai în aceşti ani s-a mai întâmplat şi altceva. Exista un văl subţire, şi în spatele acestui văl subţire se afla o lume imediat învecinată cu lumea noastră fizică. Aceasta era caracteristica perioadei care a precedat sfârşitul erei Kali-Yuga – era Kali-Yuga, se ştie, s-a încheiat o dată cu secolul al 19 lea –, faptul că era prezentă o altă lume, învecinată, vizibilă ca printr-un văl subţire, pe care conştienţa obişnuită nu-l putea totuşi străbate: aici se desfăşura ceva care trebuie să apară din ce în ce mai mult în lumea fizică şi să se manifeste prin efectele sale.

Exista, într-adevăr, ceva misterios în preajma acestui sfârşit al secolului al 19-lea. În spatele unui văl se desfăşurau evenimente puternice, şi toate se grupau în jurul fiinţei spirituale pe care noi o desemnăm cu numele de Mihael. Existau nişte adepţi puternici ai lui Mihael, suflete umane care pe atunci nu erau prezente în trup fizic, ci se găseau între moarte şi o nouă naştere, dar şi mari puteri demonice, care, sub influenţele ahrimanice, se ridicau împotriva a ceea ce trebuia să pătrundă în lume prin Mihael.

Vedeţi dumneavoastră, dacă pot face aici o remarcă personală, aceasta este următoarea: Crescând, eu nu am avut de fapt niciodată dificultăţi în a înţelege lumea spirituală. Ceea ce îmi oferea lumea spirituală pătrundea în sufletul meu, lua formă de idei, putea da naştere unor gânduri. Dar ceea ce le era atât de uşor celorlalţi oameni, mie îmi era dificil. Eu puteam înţelege rapid relaţiile din domeniul ştiinţelor naturii, în schimb, faptele izolate nu-mi puteau rămâne în memorie, nu pătrundeau acolo. Puteam înţelege uşor teoria ondulatorie, concepţiile matematicienilor, ale fizicienilor, ale chimiştilor; în schimb, când era vorba de un mineral, eu nu trebuia, ca mulţi alţii, să-l privesc o dată, de două ori, pentru a-l recunoaşte apoi, ci chiar de treizeci sau patruzeci de ori. Realităţile lumii exterioare îmi opuneau o rezistenţă atunci când trebuia să le reţin, să le sesizez. Eu nu puteam intra uşor în această lume fizic-sensibilă.

Prin aceasta, eu trebuia să stau, cu tot sufletul raţiunii şi cel afectiv în această lume din spatele vălului, în acest domeniu al lui Mihael, şi trebuia să particip la tot ceea ce avea loc acolo. Atunci au apărut marile exigenţe de a lua în serios viaţa spirituală, de a pune probleme de o asemenea anvergură. Viaţa exterioară continua să scrie vechea biografie filistină a lui Darwin şi a lui Bacon. Dar acolo, în culise, în spatele vălului subţire, în domeniul lui Mihael, acolo se puneau marile întrebări ale vieţii. Şi învăţai înainte de toate să cunoşti un lucru: Ce mare deosebire este între a-ţi pune aceste întrebări cu inima – şi a le formula în cuvinte.

Omul de astăzi crede că despre ceea ce ştim se poate vorbi în cuvinte. Tot ce află omul de astăzi este transpus cât mai repede posibil în cuvinte şi exprimat în cuvinte. Întrebările care se puneau în domeniul lui Mihael tocmai în

anii '80, '90, aceste întrebări continuau să acţioneze când se sedimentau în sufletul unui om, ele au continuat să acţioneze şi în secolul 20. Şi de fiecare dată când cineva ajungea să trăiască deja decenii sub influenţa acestor întrebări şi voia să le formuleze, era întotdeauna ca şi cum ar fi intervenit adversarii lui Mihael şi i-ar fi paralizat limba, fiindcă nu voiau să se vorbească despre anumite lucruri.

Şi, vedeţi dumneavoastră, şi în sânul Mişcării antroposofice au trebuit să fie duse mai departe multe lucruri care au rămas, oarecum, taina lui Mihael. De aceste lucruri ţineau, înainte de toate, acele adevăruri referitoare la raporturile istorice. De câtva timp se poate vorbi despre aceste lucruri fără rezervă. De câteva luni a apărut posibilitatea – şi tocmai că a devenit posibil şi pentru mine – de a se vorbi despre aceste lucruri fără rezervă. De aceea se întâmplă, s-a întâmplat şi poate să se întâmple şi aici acest lucru, şi anume că de acum înainte se poate vorbi fără rezervă despre raporturile dintre vieţile pământeşti. Căci asta are legătură cu dezvăluirea tainelor lui Mihael, care s-au desfăşurat în modul pe care l-am descris în faţa dumneavoastră

Acesta este unul dintre aspectele concrete despre care am vorbit înainte în mod abstract. În prima parte, eu vorbeam despre o eventualitate: eventualitatea ca lumea spirituală să se închidă, să nu ni se mai pună la dispoziţie. Dar ea nu s-a închis. În realitate, prin tot ceea ce mi-a fost posibil, mai ales începând de la Congresul de Crăciun al Societăţii Antroposofice, prin modul în care mi-a fost permis după acest Congres să desfăşor o muncă ocultă – acestea nu sunt, desigur, fapte noi, în domeniul ocult nu pot fi comunicate imediat, chiar azi, lucrurile care au fost aflate ieri, care au fost trăite în modul descris –, dar la

aceasta s-a adăugat faptul că demonii care mai înainte împiedicau ca lucrurile să fie spuse sunt reduşi la tăcere.

Prin aceasta atragem atenţia asupra unei asemenea cotituri, şi eu vă relatez aceasta pentru ca dumneavoastră să înţelegeţi lucrurile cu seriozitatea necesară atunci când în viitor se va vorbi în mod concret despre vieţile pământeşti succesive ale unor personalităţi importante sau neimportante. Aceste lucruri nu e voie să fie luate uşor, trebuie să avem faţă de ele respectul necesar.

Eu voiam să fac aceste aluzii; ele vor fi completate în cursul celorlalte conferinţe, şi atunci veţi vedea alte aspecte. Dar, înainte de a vorbi despre încarnările anterioare ale lui Darwin şi ale altora, voiam mai întâi să vă atrag atenţia asupra atmosferei spirituale, asupra luminii spirituale în care trebuie să fie văzute aceste lucruri. Vom vorbi în continuare despre aceste lucruri data viitoare, cu ocazia următoarei noastre întâlniri a membrilor[1].

Mai trebuie să spun că noi am integrat în Mişcarea antroposofică o mişcare esoterică în sensul restrâns al cuvântului, această mişcare esoterică fiind repartizată pe diferite secţii. În primul rând este prezentă Secţia generală, al cărei conţinut este un esoterism destinat tuturor sufletelor umane. Avem apoi Secţia pedagogică – lucrurile vor deveni şi mai cunoscute –, şi mai avem Secţia medicală. Avem două Secţii artistice, una pentru artele plastice, una pentru artele muzicii şi ale cuvântului. Avem o Secţie de ştiinţe ale naturii. Avem o Secţie de astronomie-matematică. – Şi voi mai avea de făcut comunicări asupra acestor lucruri cu prilejul unei ocazii corespunzătoare.

Secţia generală este mai întâi reprezentată în faţa lumii prin prima ei Clasă, şi ore de clasă [Nota 78] au fost

[1] A urmat traducerea în engleză şi răspunsul la întrebările cu privire la Secţii.

ţinute deja de mult timp la Dornach, altele au fost ţinute de mine în diferite locuri, de exemplu, Praga, Breslau, Paris. Printre lucrurile la care vom fi participat noi aici trebuie să figureze şi aceste ore de clasă, una dintre aceste ore este prevăzută pentru marţea viitoare aici. Pentru aceasta este necesar să fie admişi acei prieteni care sunt în situaţia de a deveni membri ai acestei Clase şi ai mişcării esoterice în general.

Vă voi vorbi despre condiţiile riguroase despre care este vorba pentru prima oră de clasă. Dar mai întâi este vorba de faptul că trebuie să ceară admiterea lor la orele de clasă numai acei prieteni care aparţin Mişcării antroposofice de cel puţin doi ani. Excepţiile nu vor putea fi decât rare. Pe lângă aceasta, conducerea Şcolii de la Goetheanum îşi rezervă dreptul de a acorda calitatea de membru, sau de a o refuza.

Ceea ce trebuie să spunem în primul rând este că în viitor orice persoană care are un interes şi o năzuinţă sinceră faţă de lumile spirituale se va putea apropia de Societatea Antroposofică. Acest lucru nu implică nici o altă obligaţie decât aceea pe care şi-o poate asuma propriu-zis orice om raţional cinstit.

În schimb, Şcoala, care trebuie să deschidă calea spre însăşi lumea spirituală, trebuie să aibă nişte cerinţe foarte serioase. Cel care vrea să fie membru al Şcolii trebuie să fie şi un adevărat reprezentant al cauzei antroposofice în lume.

Nu numiţi aceasta o atingere a libertăţii umane! Libertatea trebuie să existe, desigur, de ambele părţi. Cel care devine membru al Şcolii este în primul rând un om liber, dar conducerea Şcolii trebuie să fie şi ea liberă. Ea trebuie să poată decide în mod liber cui vrea să-i ofere bunurile spirituale pe care le dăruieşte Şcoala. Acesta este,

ca să spunem aşa, un contract spiritual încheiat între conducerea Şcolii şi membrii săi individuali. De aceea, Şcoala trebuie, de asemenea, să decidă, dacă există cineva care a devenit membru al Şcolii şi care nu acţionează în acord cu ceea ce vor să dea impulsurile Şcolii şi nu se comportă în viaţă ca reprezentant al Şcolii, aşadar, Şcoala trebuie să fie liberă să decidă, de exemplu, că el nu mai poate fi membru al Şcolii, sau nu-i mai poate fi membru un anumit timp.

Faptul că aceste lucruri trebuie să fie considerate în mod riguros, vă poate apărea din aceea că înainte de a se putea ţine o oră de clasă aici, în mijlocul dumneavoastră – ceea ce se va întâmpla marţea viitoare pentru prima dată, şi apoi orele vor fi continuate –, în cursul activităţii Şcolii a fost deja necesară excluderea din Şcoală a mai mult de şaisprezece, şaptesprezece membri. Lucrurile care se referă la viaţa ocultă trebuie să fie înţelese în deplina lor realitate.

Aşadar dacă cineva crede că el poate cu adevărat, în calitate de reprezentant al cauzei antroposofice în faţa lumii, să solicite admiterea sa în Şcoală, el poate să facă pentru aceasta o cerere. Condiţia exterioară care trebuie să fie îndeplinită este, în primul rând, aceea ca el să fie membru de cel puţin doi ani al Societăţii Antroposofice. Prietenii care sunt membri de mai mult de doi ani pot cere, dacă încă nu-l deţin, carnetul albastru. În viitor va exista carnetul roz de membru al Societăţii Antroposofice, şi carnetul albastru de membru al Şcolii.

Aşadar eu îi rog pe acei prieteni care vor să devină membri ai Şcolii şi care, aşa cum spuneam deja, încă nu şi-au primit carnetul de membru, deşi deja sunt înscrişi, dar cererea lor nu a primit încă răspuns, aşadar, dacă lor nu li s-a trimis până acum carnetul de membru, să se anunţe la

dr. Wachsmuth astă-seară sau cel puţin în următoarele zile şi, de preferinţă, cât mai curând posibil. Noi vom avea astfel o listă cu aceia care solicită acest lucru şi apoi cu aceia care vor putea fi admişi în Şcoală şi vor primi carnetul albastru de membru al Şcolii pentru prima oară de clasă, care, aşa cum s-a spus, este prevăzută pentru marţea viitoare.

CONFERINŢA A DOUA

Torquay, 14 august 1924

Am formulat această întrebare: Cum găsim noi, pentru multe personalităţi istorice sau neistorice, dar a căror activitate ne poate trezi interesul, cum găsim în vieţile anterioare explicaţia unei vieţi ulterioare? La început, pentru a pune bazele consideraţiilor viitoare, aş vrea să menţionez astăzi anumite legături între vieţile pământeşti succesive ale diferitelor personalităţi. Astăzi vă voi expune mai întâi rezultatul unei anumite cercetări spirituale, pentru ca, tocmai pe baza a ceea ce va fi prezentat mai întâi drept relatare, să edificăm un fel de cunoaştere a modului în care putem să cuprindem cu privirea vieţile pământeşti succesive ale personalităţilor.

Să examinăm nişte personalităţi caracteristice, cum sunt cele al căror nume l-am menţionat data trecută. Aceste personalităţi ne atrag mai întâi atenţia asupra felului în care pătrund în civilizaţia noastră actuală diferite impulsuri spirituale. Pe durata a aproape două milenii – spuneam deja în consideraţiile precedente –, creştinismul a cucerit Occidentul şi o mare parte a coloniilor sale, creştinismul a pătruns, mai mult decât se crede, în toate civilizaţiile. Şi, în cazul multor lucruri la care acest fapt nu

se vede imediat, trăiesc totuşi impulsuri creştine, găsim aceste lucruri, dacă le studiem mai exact, impregnate în întregime de impulsuri cu adevărat creştine. Dar nu putem nega – am sugerat deja şi acest lucru – faptul că în civilizaţia noastră a pătruns ceva care nu dovedeşte o legătură nemijlocită cu creştinismul.

Anumite concepţii, precum şi anumite feluri de a trăi, au intrat în civilizaţia noastră fără a dovedi o legătură nemijlocită cu creştinismul. Şi atunci, cel care vrea, din motive lăuntrice profunde, să înţeleagă devenirea istorică a vieţii noastre spirituale şi care, pentru a o înţelege, vrea să recurgă la cercetarea spirituală, acela este condus spre un fenomen căruia i se acordă prea puţină atenţie atunci când se vorbeşte despre devenirea civilizaţiei occidentale. El se vede condus să-şi îndrepte privirea spre un fenomen istoric care s-a desfăşurat în paralel cu apariţia şi activitatea lui *Carol cel Mare* în Occident. El se vede condus să-şi îndrepte privirea asupra acelei curţi orientale în fruntea căreia se afla, am putea spune, cu o strălucire cu adevărat orientală, *Harun al Rashid*, contemporanul lui Carol cel Mare. Tot ceea ce a realizat Carol cel Mare în Occident apare foarte slab şi foarte şters în comparaţie cu splendoarea şi măreţia a ceea ce, în aceeaşi epocă, provenea de la curtea lui Harun al Rashid.

Trebuie numai să ne gândim la viaţa spirituală care se revărsa la această curte din Asia de Sud-Vest. Trebuie să ne gândim cum, în vechile timpuri, cultura greacă a fost adusă în Asia, prin campaniile lui Alexandru, sub o formă despre care astăzi nu mai avem decât o vagă idee. Tot ceea ce trăia pe baza culturii greceşti a fost adus de *Alexandru cel Mare* în Asia, într-un mod genial. Şi, în numeroase centre de învăţământ din Orient, datorită instituţiilor pe care Alexandru cel Mare le transportase în Asia, devenise

curentă o concepţie despre lume şi viaţă care păstra în mod fidel multe lucruri vechi şi care a respins multe din cele ce veneau apoi să inunde ceea ce era vechi în Occident.

Datorită lui Alexandru cel Mare, în Asia pătrunsese în primul rând o mistică raţională, sănătoasă, ştiinţifică, astfel încât cei care aderau mai mult la concepţia filosofică introdusă astfel în Asia vedeau pretutindeni răspândită în lume Inteligenţa cosmică. Totul în lume este pătruns de Inteligenţa cosmică. În Asia, un om nu spunea: Eu gândesc din mine însumi ceva, eu sunt o fiinţă înzestrată cu inteligenţă –, ci el spunea: Tot ceea ce este gândit, este gândit de Zei, este gândit de Dumnezeul unic, care juca deja un anumit rol în aristotelism. Ceea ce constituie inteligenţa umană individuală, este o picătură din Inteligenţa universală care se manifestă pătrunzând în fiinţa unui om individual, astfel încât omul individual se simţea, aş putea spune, ca scufundându-se cu capul şi cu inima sa în Inteligenţa universală. Aceasta era dispoziţia sufletească de acolo.

Această dispoziţie sufletească domnea şi la curtea lui Harun al Rashid. Ea mai stăpânea încă în secolele 8 şi 9 ale erei creştine. Şi apoi acolo au ajuns erudiţii greci, care au fost nevoiţi să fugă, căci filosofia greacă fusese extirpată din Europa [Nota 79]. O mare parte din înţelepciunea orientală se menţinuse. Tot ceea ce era posibil pe atunci ca astronomie puternic îmbibată de mistică, sau ca arhitectură puternic îmbibată de plasticitate lăuntrică, şi alte arte, poezia, de asemenea, tot ceea ce era posibil în materie de alte ştiinţe şi activităţi practice ale vieţii, toate acestea se revărsau la curtea lui Harun al Rashid, căci acest om care iubea strălucirea, dar care era, de asemenea, într-un anumit sens, un organizator extraordinar de înzestrat, adunase la curtea sa oamenii care în acea epocă ştiau cel

mai mult, care păstraseră încă mult din vechea înţelepciune din Misterii, care nu mai erau chiar nişte iniţiaţi, dar păstraseră multe lucruri din vechea înţelepciune a Misteriilor şi mai trăiau încă în mod viu această înţelepciune a Misteriilor.

Exista acolo mai ales o personalitate, un consilier foarte înţelept al lui Harun al Rashid, de care ne vom ocupa puţin mai îndeaproape. Numele său nu are importanţă, el nu a fost reţinut în mod deosebit de posteritate. Numai că aceasta era o personalitate foarte înţeleaptă. Pentru a o înţelege, trebuie să contemplăm un aspect pe care tocmai cei care cunosc ştiinţa l-ar putea admira.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, dumneavoastră puteţi pune o întrebare. Puteţi spune: Ştiinţa spirituală, antroposofia, ne spune că odinioară au existat iniţiaţi. Au existat, într-un loc sau altul. Aceşti iniţiaţi posedau o cunoaştere cuprinzătoare, o înţelepciune extraordinară. Dar dacă oamenii revin în viaţă, în existenţe pământeşti succesive, cum se face că astăzi, de exemplu, nu constatăm prezenţa vechilor iniţiaţi reveniţi? – Este o întrebare pe care sunteţi îndreptăţiţi să o puneţi.

Dar cel care cunoaşte condiţiile vieţii pământeşti, acela ştie, de asemenea, că o individualitate umană care, conform karmei sale, trebuie să părăsească existenţa prepământească şi să se nască într-o anumită epocă, este obligată să preia în sine caracteristicile ereditare care se pot găsi în acea epocă şi tot ceea ce îi oferă posibilităţile educative ale epocii. Şi atunci, pentru o individualitate situaţia se poate prezenta în aşa fel încât ea să fi fost în trecut un iniţiat, dar, într-o anumită epocă, ea trebuie să păstreze în subconştientul său ceea ce ştia ca iniţiat, iar conştienţa de suprafaţă, conştienţa de veghe, prezintă, ce-i drept, şi ceva deosebit, dar care nu este în mod direct o

manifestare a ceea ce deţinea într-o viaţă pământească anterioară sufletul acelei personalităţi iniţiate.

O asemenea personalitate era aceea la care mă refer, înţeleptul consilier al lui Harun al Rashid. El fusese iniţiat în nişte vechi Misterii, în nişte Misterii străvechi. El s-a născut din nou şi a trăit ca iniţiat reîncarnat la curtea lui Harun al Rashid, iniţiat ale cărui bogăţii iniţiatice din trecut se manifestau sub forma unui talent genial de organizator, un talent grandios care îi permitea să coordoneze munca celorlalţi savanţi care trăiau la curtea lui Harun al Rashid; dar el nu făcea impresia nemijlocită că ar fi fost un iniţiat. El îşi păstrase, prin propria sa înţelepciune, şi nu numai prin iniţiere, vechea cunoaştere iniţiatică, dar el însuşi nu făcea impresia unui iniţiat.

Dar Harun al Rashid îl preţuia foarte mult pe acest om înţelept. El îi încredinţase organizarea a tot ceea ce strălucea la curtea lui Harun al Rashid în domeniul ştiinţelor şi al artelor. El era fericit să aibă alături un asemenea om, şi se simţea, ca să spunem aşa, prietenul acestui om.

Noi vrem să examinăm aceste două personalităţi, Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier, vrem să avem în vedere faptul că în secolele 8 şi 9 ale erei creştine în Europa, în cadrul culturii creştine, la curtea lui Carol cel Mare tocmai începuseră, aş putea spune, să se facă primii paşi în învăţarea scrisului de către persoanele situate mai sus în ierarhia socială, că însuşi Carol cel Mare făcea primele încercări de a învăţa scrisul, iar călugărul *Eginhart* [Nota 80] de la curtea lui Carol cel Mare făcea primele încercări de a stabili, pe baza limbii vorbite, o gramatică. În timp ce în Europa totul era foarte primitiv, dincolo, în Asia, în acest suveran pe care însuşi Carol cel Mare îl admira extraordinar de mult, în Harun al Rashid se

încarna o cultură spirituală grandioasă, orbitoare, dar care nu ştia nimic despre Christos, care nici nu voia să ştie de creştinism, o cultură în care trăiau cele mai bune elemente ale arabismului, în care trăiau, de asemenea, vechile forme ale aristotelismului, acele forme care nu se răspândiseră deloc în Europa, căci în Europa se răspândiseră mai curând logica şi dialectica aristotelismului. Acestea au fost prelucrate de Părinţii Bisericii şi mai târziu de scolastici.

Dincolo, în Asia, se practicaseră mai curând, prin tot ceea ce făcuse Alexandru cel Mare, cunoştinţele lăuntrice mistic-ştiinţifice provenite de la Aristotel. Şi toate acestea fuseseră elaborate sub influenţa inteligenţei extraordinar de puternice, dar considerate ca revelată, ca inspirată de arabism. La curtea lui Harun al Rashid se ştia de existenţa creştinismului, dar creştinismul era considerat, aşa cum era el în acea epocă, drept primitiv, în comparaţie cu extraordinara strălucire spirituală care era cultivată acolo.

Să pornim de la aceste două personalităţi, Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier, şi să urmărim firul istoriei.

După ce fuseseră active în felul pe care tocmai l-am descris, cele două individualităţi au trecut prin poarta morţii, ducând spre înalturi puternicul impuls de a veghea ca acel mod de a simţi, concepţia despre lume, orientarea spirituală care fusese cultivată la această curte, să se răspândească mai departe în lume.

Să evocăm în faţa sufletului nostru, cu întreg calmul şi gravitatea de care suntem în stare, ce s-a întâmplat atunci. Aşadar, noi vedem pornind din Asia cele două individualităţi: înţeleptul consilier şi Harun al Rashid, suveranul său. (*Tabla 2 începerea desenului de jos*) O vreme, ei urmează acelaşi drum. Ei datorează alexandrinismului şi aristotelismului ceea ce au asimilat

sufletele lor. Dar ei şi-au asimilat şi ceea ce, într-o epocă ulterioară, fusese produs printr-o transformare a aristotelismului, a alexandrinismului. Înţelegem lumea într-o foarte mică măsură dacă nu putem avea în vedere ceea ce se întâmplă în lumea spirituală în timp ce aici, jos, se desfăşoară evenimentele obişnuite ale lumii fizice.

După epoca lui Carol cel Mare şi a lui Harun al Rashid, a urmat altceva, despre care ne informează istoria. Dar, în timp ce în secolele 9 şi 10 şi în continuare în Evul Mediu, în Asia, în Europa, se întâmpla tot ceea ce ne relatează istoria, pe deasupra acestei vieţi fizice, în lumea spirituală, se desfăşura un alt eveniment puternic. Şi nu trebuie să uităm că, atunci când viaţa fizică se desfăşoară aici, jos (*desenează – Tabla 2*), iar viaţa spirituală acolo, sus, de la sufletele care nu trăiesc pe Pământ, ci se află între moarte şi o nouă naştere, de la aceste suflete ajung continuu influenţe în viaţa pământească. Astfel, putem spune că este important ceea ce trăiesc şi fac sufletele care, într-o anumit epocă, nu trăiesc pe Pământ, ci se află în lumea spirituală. Viaţa umană ne poate apărea cu toată claritatea, mai ales în ceea ce priveşte desfăşurarea ei istorică, abia atunci când ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce se întâmplă oarecum în culisele istoriei exterioare a lumii, în lumea spirituală.

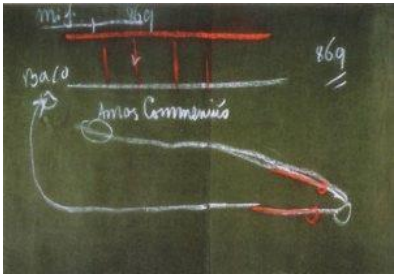

Tabla 2

Ei bine, impresiile pe care le duc cu sine sufletele când trec prin poarta morţii se deosebesc adesea foarte

puternic de impresiile pe care le-au avut ele aici, în viaţa pământească. Şi pentru acela care nu are imparţialitatea necesară când examinează viaţa spirituală, un om pământesc, care a trecut pagul morţii şi se prezintă privirii observatorului spiritual, de cele mai multe ori nu este uşor de recunoscut. Dar există, bineînţeles, mijloace spirituale cu ajutorul cărora putem urmări nu numai viaţa spirituală care urmează imediat după viaţa pământească. V-am vorbit deja despre asta în celelalte conferinţe, care au fost prezentate dimineaţa. Şi voi continua să vorbesc, în aceste conferinţe, despre cursul ulterior al vieţii dintre moarte şi o nouă naştere; şi atunci vom vedea care sunt mijloacele care ne permit să-i urmărim pe drumul lor pe aşa-numiţii defuncţi.

Cu aceste mijloace, într-adevăr, putem urmări vieţi cum sunt cea a lui Harun al Rashid şi cea a înţeleptului său consilier. Tocmai în cazul acestor două personalităţi este extraordinar de important, pentru a pregăti o înţelegere a evenimentelor ulterioare ale civilizaţiei europene, să ţinem seama înainte de toate de legătura intimă dintre Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier în ceea ce priveşte modul lor de a gândi, modul de a acţiona. Amândoi au dus dincolo de moarte o înclinaţie extraordinar de puternică, o aspiraţie extraordinar de puternică, de a se întâlni din nou, de a se întâlni cu adevărat cu Alexandru şi Aristotel, cele două individualităţi care îi precedaseră cu mai multe secole în viaţa pământească. Şi această reîntâlnire a avut loc, şi faptul că a avut loc este de o extraordinară importanţă.

Aşadar Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier şi-au continuat o vreme călătoria lor în lumea suprasensibilă, îndreptându-şi privirea, din lumea spirituală, în principal asupra a ceea ce se întâmpla în sânul civilizaţiei care

cucerea Occidentul, asupra a ceea ce se întâmpla în Grecia şi în unele ţinuturi situate la nordul actualei Mări Negre. Aş putea spune că ei îşi coborau privirea asupra acestei civilizaţii şi că printre evenimentele asupra cărora cădea această privire se afla, de asemenea, cel despre care am vorbit adesea, într-un alt context, în nişte conferinţe antroposofice: acel eveniment care a avut loc în anul 869 drept cel de-al optulea Sinod ecumenic de la Constantinopol.

Acest al optulea Sinod ecumenic de la Constantinopol are pentru civilizaţia Occidentului o mare importanţă; căci atunci trihotomia, concepţia care susţine că omul este constituit din trup, suflet şi spirit, a fost declarată eretică şi s-a decretat că – dacă eşti un adevărat creştin – nu ai voie să spui despre om decât că el este compus din două entităţi, trup şi suflet, şi că sufletul este înzestrat cu unele însuşiri spirituale. De aceea era atât de puţin înclinată spre spiritualitate civilizaţia occidental-creştină; pentru că la Sinodul al optulea ecumenic din 869 cunoaşterea spiritului fusese decretată erezie.

Acesta a fost un eveniment important, decisiv. Se poate spune că atunci spiritul a fost, practic, interzis, şi omul trebuia să fie constituit numai din trup şi suflet. Nu ne oprim destul de atent privirea asupra unui eveniment atât de decisiv, atât de important. Dar faptul zguduitor, pentru cel care observă viaţa spirituală şi mai ales pentru cel care o trăieşte în mod lăuntric, este că tocmai când aici, pe Pământ, avea loc, în 869, această suprimare a spiritului, în lumea spirituală a avut loc întâlnirea lui Harun al Rashid şi a consilierul său cu Alexandru cel Mare şi Aristotel, cu alte cuvinte, întâlnirea dintre sufletele lor în lumea spirituală.

Acum trebuie să vă imaginaţi ceea ce urmează şi de acum înainte să vă obişnuiţi să auziţi vorbindu-se pe tărâm antroposofic despre nişte evenimente suprasensibile cu aceeaşi naturaleţe cu care vorbim despre evenimentele lumii fizice. Trebuie să ne gândim la faptul că viaţa lui Alexandru cel Mare şi viaţa lui Aristotel, în acea încarnare ca Alexandru şi acea încarnare ca Aristotel, au fost de-aşa natură încât ele au însemnat o anumită încheiere, că impulsul care a fost dat în vechile culturi, şi care s-a manifestat apoi, pe de o parte, în Grecia, a fost modelat de Aristotel în nişte concepte care au dominat multă vreme, ca idei, Occidentul şi civilizaţia umană în general.

Trebuie să ne gândim că Alexandru cel Mare, contemporanul, discipolul şi prietenul lui Aristotel, a propagat cu o forţă extraordinară impulsul pe care îl dăduse Aristotel, răspândindu-l într-o mare parte a lumii cunoscute în timpul său, şi acest impuls a continuat apoi să acţioneze în Asia până în epoca lui Harun al Rashid, având multă vreme în Alexandria un centru strălucitor şi care a influenţat, totodată, în mod determinant, pe numeroase canale invizibile, întreaga cultură orientală.

Dar aceasta constituia un fel de încheiere. Impulsurile cele mai variate ale vechii spiritualităţi se revărsaseră în alexandrinism şi aristotelism. Apoi a intervenit creştinismul. A avut loc Misteriul de pe Golgotha. El a avut loc într-o perioadă în care individualităţile, sufletele lui Alexandru şi Aristotel, nu erau pe Pământ, ci în lumea spirituală, în mod intim unite cu ceea ce se numeşte domnia lui Mihael, domnie care în acea epocă se încheiase şi ea pe Pământ, Spiritul care domnea atunci fiind Orifiel. Şi alte secole au trecut de la Misteriul de pe Golgotha. Ceea ce întemeiaseră pe Pământ Alexandru şi Aristotel, acţiunea căreia ei îi consacraseră întreaga lor fiinţă, unul prin

gândire, celălalt, cu ajutorul puterilor cuprinzătoare şi intense ale suveranului, toate acestea acţionaseră jos, pe Pământ. Toate acestea le-au văzut cei doi din lumea spirituală în timpul secolelor care au urmat şi în timpul cărora a avut loc Misteriul de pe Golgotha, şi ei au văzut, de asemenea, tot ceea ce a fost făcut pentru răspândirea învăţăturii despre Misteriul de pe Golgotha. Pe parcursul tuturor acelor secole, ei au văzut jos răspândindu-se opera lor, ei au văzut-o răspândindu-se şi prin acţiunea unor asemenea genii cum au fost Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier.

Dar în sufletul acestor două individualităţi – Alexandru şi Aristotel – era prezentă nevoia de ceva nou, nevoia de a întreprinde ceva cu totul nou, nu de a continua ceea ce era prezent pe Pământ, ci de a începe ceva cu totul nou. De aici rezultă, bineînţeles, şi un fel de continuare. Ceea ce este vechi nu este eliminat din lume, dar ţelul de care se pătrunseseră Alexandru şi Aristotel era un puternic impuls nou, introducerea creştinismului în civilizaţia pământească într-un fel deosebit.

Deoarece karma lor i-a făcut apoi să coboare în viaţa pământească înainte ca evenimentul întâlnirii cu Harun al Rashid să fi avut loc, ei au trăit, propriu-zis, ca personalităţi care nu au atras atenţia, necunoscute, care au murit devreme, într-o regiune a Europei care avea, firește, importanţă pentru antroposofie, dar îndreptându-şi privirea doar puţin timp, ca printr-o fereastră, aş putea spune, asupra civilizaţiei occidentale, primind impresii, impulsuri, dar fără să dea vreun impuls important. Ei trebuiau să-şi rezerve acest lucru pentru mai târziu.

Apoi, s-au aflat din nou în lumea spirituală când a avut loc pe Pământ, în 869, acest eveniment, acest al optulea Sinod ecumenic [Nota 81]. Tocmai în acest

moment a avut loc acea întâlnire între Aristotel şi Alexandru, pe de o parte, Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier, pe de altă parte; ceea ce a însemnat o confruntare de o importanţă covârşitoare în lumile spirituale, căci trebuie să ne reprezentăm că în lumea spirituală confruntările nu sunt numai simple discuţii, schimburi de cuvinte. Când vedem pe Pământ oameni aşezaţi şi discutând, cuvintele ţâşnesc din toate părţile fără să pricinuiască prea mult rău, dar aceasta nu este nici măcar o copie cu caracter de umbră a ceea ce se întâmplă în lumile spirituale când sunt luate decizii importante.

Şi atunci, Aristotel şi Alexandru, pe de o parte, s-au manifestat spunând: Ceea ce a fost întemeiat mai înainte trebuie să fie condus, în sensul strict al cuvântului, spre domnia lui Mihael. – Căci se ştia foarte bine că domnia lui Mihael va începe din nou în lume în secolul al 19 lea.

Să ne înţelegem bine, dragii mei prieteni, asupra acestui punct! Evoluţia lumii se desfăşoară în aşa fel încât întotdeauna, din trei în trei secole şi jumătate, unul din Arhangheli este principalul conducător al civilizaţiei pământeşti. Epoca în care Alexandru cel Mare implantase cultura aristotelică în Asia şi în Africa, acea epocă în care această răspândire a culturii avusese loc într-un viguros spirit internaţionalist, fusese o domnie a lui Mihael, cu alte cuvinte, viaţa spirituală fusese condusă prin puterea lui Mihael. În epoca lui Alexandru, pe Pământ avusese loc domnia lui Mihael. Apoi această domnie a lui Mihael a fost înlocuită de domnia lui Orifiel. Urmează apoi domnia lui Anael, cea a lui Zahariel, durând fiecare trei-patru secole, domnia lui Rafael, apoi domnia lui Samael, ajungând până în perioada secolului al 14-lea. Între secolele 15 şi 18 se situează domnia lui Gabriel, iar în secolul al 19-lea, în ultima treime, se instaurează din nou domnia lui Mihael.

Aceştia sunt cei şapte Arhangheli care s-au succedat astfel. După domnia lui Mihael din epoca lui Alexandru s-au succedat alţi şase Arhangheli, apoi, la sfârşitul secolului al 19-lea, revine domnia lui Mihael. Aceasta este domnia din epoca noastră. Dacă înţelegem în mod just viaţa spirituală, noi ne aflăm în mod nemijlocit sub impulsul domniei lui Mihael.

În acel secol în care a avut loc întâlnirea cu Harun al Rashid, Alexandru şi Aristotel vedeau domnia lui Mihael, în timpul căreia acţionaseră, vedeau Misteriul de pe Golgotha, pe care ei îl trăiseră uniţi în comunitatea mihaelică, dar nu îl vedeau de pe Pământ, ci din sfera Soarelui, căci pe Pământ domnia lui Mihael luase sfârşit. Mihael şi ai săi, dintre care făceau parte şi Alexandru şi Aristotel, nu au trăit Misteriul de pe Golgotha din punctul de vedere al Pământului. Ei nu L au văzut pe Christos sosind pe Pământ; ei L-au văzut luându-şi rămas bun de la Soare. Dar tot ceea ce au trăit ei atunci a dat naştere în interiorul lor acestui impuls: Trebuie neapărat să acţionăm pentru ca noua domnie a lui Mihael, căruia Alexandru şi Aristotel voiau să-i rămână fideli prin toate fibrele sufletului lor, pentru ca noua domnie a lui Mihael să aducă un creştinism nu numai profund întemeiat, ci şi un creştinism intens. Această domnie trebuia să înceapă în 1879 şi să dureze trei până la patru secole. Noi trăim acum în epoca acestei domnii a lui Mihael, şi antroposofii ar trebuie să înţeleagă, înainte de toate, ce înseamnă a trăi în epoca acestei domnii a lui Mihael.

De aceasta, Harun al Rashid – şi mai degrabă înţeleptul său consilier, dar nici el propriu-zis – nu voiau să audă. Ei voiau, înainte de toate, ca în lume să domnească acele impulsuri care prinseseră puternic rădăcini în mahomedanism. Şi aşa s-au aflat faţă în faţă, în mod intens,

în această luptă spirituală din secolul al 9-lea al erei creştine printre alţii, pe de o parte, Harun al Rashid şi consilierul său şi, pe de altă parte, Aristotel şi Alexandru, adică individualităţile care trăiseră în ei.

Lupta spirituală care s-a desfăşurat atunci a avut ecouri în civilizaţia europeană, şi mai are încă şi astăzi. Căci ceea ce se întâmplă acolo, sus, acţionează asupra mediului pământesc. (*Tabla 2, 869*) Şi, tocmai din acea opoziţie pe care au manifestat-o în acea epocă Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier faţă de Aristotel şi Alexandru s-a fortificat impulsul, într un anumit fel, astfel încât tocmai în această întâlnire îşi au originea cele două curente: pe de o parte, cel al arabismului, şi pe de altă parte, cel care, datorită impulsurilor date de domnia lui Mihael, conduce aristotelismul şi alexandrinismul spre creştinism.

Lupta spirituală care s-a desfăşurat atunci a avut ecouri în civilizaţia europeană, şi mai are încă şi astăzi. Căci ceea ce se întâmplă acolo, sus, acţionează asupra mediului pământesc. Şi, tocmai din acea opoziţie pe care au manifestat-o în acea epocă Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier faţă de Aristotel şi Alexandru s-a fortificat impulsul, într un anumit fel, astfel încât tocmai în această întâlnire îşi au originea cele două curente: pe de o parte, cel al arabismului, şi pe de altă parte, cel care, datorită impulsurilor date de domnia lui Mihael, conduce aristotelismul şi alexandrinismul spre creştinism.

Amândoi, atât Harun al Rashid, cât şi înţeleptul său consilier, şi-au continuat drumul, după această întâlnire, în direcţia vestului, observând în permanenţă ce se întâmplă în viaţa pământească. Unul participa în mod intens, din domeniul suprasensibil, la tot ceea ce se întâmpla în nordul Africii şi în sudul Europei, în Spania şi în Franţa. Cam în acelaşi timp, celălalt participase la tot ceea ce se desfăşura

în viaţa spirituală orientală aproape de Marea Neagră şi, de aici, de-a lungul Europei, până în Olanda şi, de asemenea, în direcţia Angliei. Şi cele două personalităţi au intervenit în acelaşi timp în civilizaţia europeană, reîncarnându-se.

În cazul unei asemenea reîncarnări nu trebuie să existe neapărat o asemănare exterioară. În general, greşim complet dacă ne închipuim că omul înzestrat cu o anumită spiritualitate revine pe Pământ cu aceeaşi spiritualitate. Când vrem să vorbim de reîncarnare şi de vieţi pământeşti succesive conform realităţii, atunci trebuie să mergem mai în adânc, trebuie să ne cufundăm privirea mai adânc în străfundurile sufletului uman. Avem, de exemplu, un papă, celebrul *Gregorius VII* [Nota 82], anterior călugăr în Europa Centrală sub numele de Hildebrand, acest papă viguros, activ în sânul catolicismului celui mai fervent, şi care a contribuit în mod deosebit la măreţia papalităţii în Evul Mediu. El s-a născut din nou în secolul al 19-lea în persoana lui *Ernst Haeckel* [Nota 83], luptătorul împotriva papalităţii. Haeckel este abatele Hildebrand reîncarnat, Gregorius VII. Eu vreau să arăt aici doar că ceea ce duce omul dintr-o viaţă pământească în alta nu este caracterul exterior al unei atitudini a spiritului, ci impulsurile lăuntrice ale sufletului.

Astfel, şi cei doi oameni, Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier, au fost la început predispuşi, atunci când luptele duse de arabi loveau, prin Africa, Spania, să participe ajutând şi ocrotind, la aceste campanii ale arabilor. Mai târziu, mahomedanismul a dispărut ca fenomen exterior, dar aceste două spirite au transportat caracterul sufletesc lăuntric al acestuia, pe parcursul vieţii spirituale, în călătoria lor dintre moarte şi o nouă naştere, din trecut în viitor.

Harun al Rashid s-a născut din nou şi a devenit *Baco de Verulam*. El apare ca Baco de Verulam. Înţeleptul său consilier se naşte şi el din nou, în acelaşi timp, ca *Amos Comenius*, pedagogul. (*Tabla 2 continuarea desenului de jos*)

Examinaţi ceea ce provine, pe de o parte, de la Baco de Verulam, care nu a fost creştin decât în mod exterior, care introduce în ştiinţa europeană caracterul abstract al arabismului, şi examinaţi ceea ce a introdus Amos Comenius în pedagogie, caracterul exterior, material, concret-intuitiv, al învăţământului şi întregul fel în care trebuia să fie tratată materia predată. Este un element care nu are absolut nimic de-a face cu creştinismul. Deşi Amos Comenius a acţionat printre Fraţii Moravi, şi aşa mai departe, asupra a ceea ce a realizat el în mod direct este proiectată o lumină, pe de o parte, prin faptul că într-o viaţă anterioară el a contribuit la întreaga evoluţie a omenirii prin cultura spirituală care înflorea la curtea lui Harun al Rashid.

Şi, pe de altă parte, luaţi fiecare rând al lui Bacon, al Lordului Bacon, luaţi tot ceea ce acţionează în aşa-numitul caracter concret-intuitiv al lui Amos Comenius: Aveţi aici o enigmă, şi nu o scoateţi la capăt. Să-l considerăm numai pe acest Lord Bacon. El este dominat de o adevărată furie în lupta pe care o duce împotriva aristotelismului. O adevărată furie sub toate aspectele, şi vedem că ea merge până în profunzimile sufletului. Cercetătorul spiritual, care pătrunde lucrurile şi le aduce la lumină în mod spiritual, îşi îndreaptă privirea asupra lui Baco de Verulam, asupra lui Amos Comenius, le urmăreşte cursul vieţii până în lumea suprasensibilă, unde trăieşte omul între moarte şi o nouă naştere. Avem scrierile lui Baco de Verulam în faţa ochilor, avem scrierile lui Amos Comenius în faţa ochilor, şi

constatăm în tonalitate, în toate aspectele, o revoltă împotriva aristotelismului. Cum se explică aceasta?

Trebuie să ne gândim la următorul lucru: Atunci când Bacon a coborât în viaţa sa pământească, atunci când Amos Comenius a coborât în viaţa sa pământească, trecuse deja timpul în care atât Alexandru, cât şi Aristotel, se reîncarnaseră în sânul civilizaţiei medievale, în care, în ceea ce-i priveşte, ei realizaseră deja ceea ce trebuiau să facă pentru aristotelism, în sufletele lor era deja prezent un alt aristotelism, diferit de cel pe care îl cultivase, în ceea ce-l priveşte, Bacon, respectiv Harun al Rashid, căci e vorba de aceeaşi personalitate.

Imaginaţi-vă acum întreaga situaţie. Luaţi acel interviu, dacă mă pot exprima astfel, care a avut loc în 869, gândiţi-vă cum, sub această influenţă, în sufletul lui Harun al Rashid s-au dezvoltat impulsurile care acum întâlnesc ceea ce s-a realizat deja, parţial, pe Pământ, fiindcă Alexandru şi Aristotel fuseseră deja din nou prezenţi aici şi fiindcă ceea ce au vrut ei să realizeze nu a fost realizat drept continuare a ceea ce fuseseră ei ca oameni pământeşti în epoca precreştină. Dacă reflectaţi la aceasta, veţi înţelege pe deplin impulsurile care au luat naştere în sufletele lor cu ocazia acelei întâlniri. Faptul că acum Bacon şi Amos Comenius puteau vedea ce devenise aristotelismul şi alexandrinismul vă permite să înţelegeţi de ce în scrierile lor domneşte o anumită tonalitate, în special la Bacon, dar şi la Amos Comenius.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, un adevărat studiu al istoriei ne conduce de la Pământ spre Cer. Trebuie să acceptăm evenimentele care nu se pot manifesta decât în suprasensibil. Dacă vreţi să-l înţelegeţi pe Baco de Verulam, dacă vreţi să-l înţelegeţi pe Amos Comenius, trebuie să-i urmăriţi până la cei care au fost ei

odinioară pe Pământ, aşadar, trebuie să urmăriţi în trecut aristotelismul răspândit de scolastică până la acest interviu care a avut loc aproximativ în anul 869, în perioada Sinodului ecumenic, şi să vă întoarceţi în trecut până la perioada în care Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier cultivau aristotelismul şi alexandrinismul, aşa cum puteau fi cultivate acestea pe atunci. Ceea ce se întâmplă în viaţa pământească nu poate fi înţeles decât prin această intervenţie a lumii suprasensibile în lumea fizic-sensibilă. Acest lucru voiam să vi-l explic, pentru a vă arăta cum, în realitate, numai urmărirea vieţilor pământeşti succesive ne permite să înţelegem ce se manifestă pe Pământ în asemenea personalităţi.

Ora este prea înaintată pentru a continua astăzi această expunere, şi vă voi sugera doar în câteva cuvinte ceea ce trebuie să completeze şi să încheie aceste consideraţii.

Când continuăm să studiem cursul civilizaţiei umane în felul în care tocmai am făcut-o, găsim că, prin individualităţi cum este cea a lui Harun al Rashid şi cea care a devenit mai târziu Amos Comenius, în evoluţia creştină s-a infiltrat ceva care nu vrea să se adapteze creştinismului şi înclină puternic spre arabism. Astfel, în epoca prezentă avem, pe de o parte, aş putea spune, linia directă care continuă creştinismul şi, pe de altă parte, vedem apărând, în special în domeniul ştiinţelor abstracte, arabismul.

Aş vrea să depun în sufletele dumneavoastră următoarele: Când urmărim aceste două curente, noi simţim imboldul, dacă studiem realităţile din punct de vedere spiritual, să ne înălţăm privirea spre tot felul de evenimente care au avut loc şi în suprasensibil, cum este, de exemplu, întâlnirea Aristotel – Alexandru, Harun al

Rashid şi înţeleptul său consilier. În acelaşi fel, au avut loc multe lucruri care au devenit apoi impulsul, pe de o parte, de a răspândi adevăratul creştinism şi, pe de altă parte, de a crea nişte obstacole, nişte rezistenţe care se opun acestui adevărat creştinism. Dar, pentru că în lumea spirituală evoluţia mihaelică a luat acel curs pe care l-am indicat, se deschide o puternică viziune şi perspectivă spre viitor, aceea că tocmai sub semnul impulsului mihaelic creştinismul îşi va primi adevărata sa formă. Căci sub semnul impulsului mihaelic au avut loc şi în suprasensibil confruntări cu alte curente.

Aş vrea acum să spun numai atât: În Societatea Antroposofică s-au reunit multe personalităţi. Aceste personalităţi îşi au şi ele karma lor, care ne conduce în urmă la timpuri trecute, care arată în cele mai diverse feluri, când ne întoarcem în urmă mai întâi până la viaţa care s-a desfăşurat în lumea prepământească, apoi când, de aici, ne îndreptăm privirea în urmă asupra unor vieţi pământeşti anterioare. Printre cei care se apropie cu sinceritate de Mişcarea antroposofică nu putem găsi decât un mic număr care nu au luat parte, prin karma lor, la asemenea evenimente cum sunt cele pe care le-am descris. Cei care au simţit în mod sincer imboldul de a intra în Societatea Antroposofică sunt legaţi, într-un fel sau altul, de ceea ce a avut loc, de exemplu, cu ocazia întâlnirii dintre Aristotel şi Alexandru cu Harun al Rashid şi înţeleptul său consilier, sau într-o altă împrejurare de acest fel. Ceva de acest fel a determinat karma ce se manifestă apoi în viaţa pământească prezentă în aşa fel încât dă naştere imboldului de a primi spiritualul tocmai în felul în care este el cultivat în sânul Mişcării antroposofice.

De aceasta se mai leagă şi altceva. De aceasta se mai leagă şi faptul că, în virtutea formei deosebite pe care o ia

domnia lui Mihael, acele personalităţi care acum, datorită karmei lor şi legăturii cu domnia lui Mihael, intră în Mişcarea antroposofică, vor apărea din nou la răscrucea dintre secolele 20 şi 21, prin înfrângerea anumitor legi care stăpânesc reîncarnarea – aşadar, după mai puţin de un secol –, vor apărea din nou pentru a putea aduce la un fel de culminaţie, la o deplină dezvoltare, ceea ce pot face ele acum prin antroposofie în slujba domniei lui Mihael. Prin interesul pe care îl putem avea pentru asemenea lucruri cum sunt cele care au fost expuse astăzi se exprimă, dacă acest interes este destul de intens, imboldul lăuntric de a fi cu adevărat antroposof. Şi tocmai datorită acestui fapt înţelegem aceste lucruri, preluăm în sufletul nostru impulsul de a reveni pe Pământ, după mai puţin de un secol, pentru a realiza în mod plenar ceea ce vrea antroposofia.

Reflectaţi la aceasta, dragii mei prieteni, simţiţi cele câteva cuvinte destinate să vă orienteze, pe care eu le-am adăugat în felul acesta la studiul nostru de astăzi. Veţi găsi, eventual, tocmai în aceste câteva cuvinte, ceva care să vă facă să vă puteţi situa în mod just în cadrul Mişcării antroposofice, care să vă poată da orientarea justă, astfel încât să puteţi simţi că apartenenţa la această mişcare este în mod profund legată de karma dumneavoastră.

CONFERINȚA A TREIA

Torquay, 21 august 1924

Aş vrea, pentru că mai avem la dispoziţie această oră, să fac unele completări la ceea ce a fost prezentat ieri, să vorbesc despre anumite lucruri care vor deveni astăzi mai uşor de înţeles, tocmai prin aceea că, în parte în orele din cursul dimineţii [Nota 84], în parte în ultimele întruniri ale membrilor [Nota 85], aspectele pregătitoare pentru acestea au fost deja atinse. În această seară vom vorbi despre anumite lucruri care sunt legate de karma Societăţii Antroposofice. Voi continua expunerea acestor teme în zilele următoare la Londra [Nota 86].

Din conferinţele pe care le-am prezentat aici reiese că trebuie să avem despre epoca noastră această concepţie: conducerea spirituală a omenirii, a omenirii civilizate, stă sub impulsul entităţii pe care noi o desemnăm cu numele creştin de Mihael. Aşadar această domnie deosebită a vieţii spirituale, dacă vrem s-o numim astfel, a început în anii '70 ai secolului trecut. Ea a fost precedată, aşa cum am spus-o deja, de domnia lui Gabriel [Nota 87]. Aş vrea să fac acum câteva observaţii asupra unor lucruri care sunt în legătură cu această domnie a lui Mihael, aşa cum este ea astăzi.

Când Mihael îşi aduce impulsurile în sânul vieţii pământeşti, el este spiritul care face să se reverse în evoluţia omenirii puterile solare, puterile spirituale ale Soarelui. De aceasta este legat faptul că omul, aşa cum aţi putut auzi azi-dimineaţă în conferinţele publice, primeşte în trupul său fizic şi în trupul său eteric aceste puteri solare în timpul vieţii de veghe.

Actuala domnie a lui Mihael, care a început de puţină vreme şi va dura trei, patru secole, are acest caracter,

anume faptul că puterile cosmice solare pătrund în mod definitiv în trupul fizic şi în trupul eteric al omului. Acum, noi trebuie să ne punem, înainte de toate, întrebarea următoare: Ce puteri, ce impulsuri reprezintă aceste puteri cosmice solare?

Mihael este îndeosebi Spirit al Soarelui. De aceea, el este, de asemenea, spiritul care, în epoca noastră, are mai ales sarcina de a aprofunda în mod esenţial creştinismul în adevărul său. Putem spune, într-adevăr: Christos provine din Soare. Fiinţa Solară a lui Christos –am descris adesea aceasta – a trăit pe Pământ în trupul lui Iisus şi de atunci El trăieşte, în mod suprasensibil, împreună cu lumea oamenilor. Dar omenirea trebuie să se maturizeze abia încetul cu încetul pentru a primi în sufletul său întregul mister care este legat de Christos. O parte esenţială a acestei aprofundări ar trebui să aibă loc în timpul epocii noastre mihaelice.

Dar puterile solare constau în faptul că atunci când acţionează pe Pământ sunt întotdeauna în legătură cu un val al unui impuls care se revarsă în civilizaţia pământească şi pe care îl putem caracteriza drept val intelectual. Căci tot ceea ce are omul în sine ca intelect, tot ceea ce are lumea, în general, ca intelect, atâta timp cât avem în vedere lumea noastră, îşi are originea în Soare. Soarele este izvorul a tot ceea ce este intelectual.

Când enunţăm acest adevăr, putem poate percepe chiar la contemporanii noştri o anumită opoziţie din direcţia simţirii, căci este absolut just să nu se acorde prea mare importanţă formei actuale a intelectului. Şi tocmai acela care cunoaşte viaţa spirituală nu poate acorda, firește, prea mare importanţă actualului element intelectual. El este abstract, logic; este ceva ce îl umple pe om de concepte şi idei cu caracter de umbră, care sunt

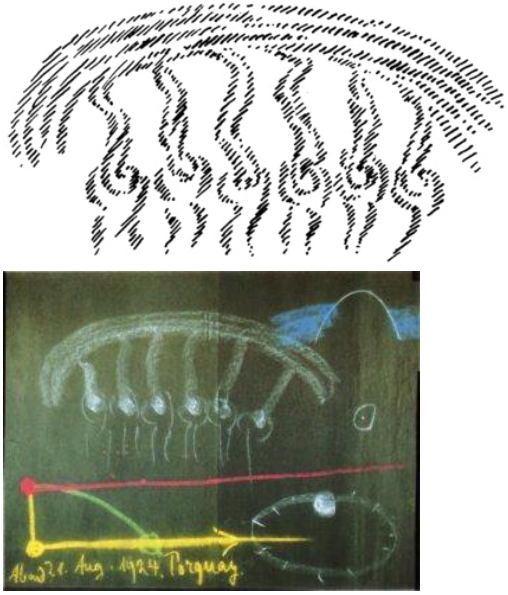
foarte departe de realitatea plină de viaţă, căci ele sunt aride şi seci, în comparaţie cu viaţa caldă şi luminoasă care traversează cu pulsaţiile ei lumea şi omul.

Dar aşa stau lucrurile cu inteligenţa numai astăzi; căci ceea ce avem noi astăzi ca inteligenţă, în conştienţa generală a omenirii, nu este decât la începutul său, aşa cum noi suntem abia la începutul epocii lui Mihael. Această inteligenţă va deveni ceva cu totul diferit. Şi dacă vrem să ne facem o reprezentare despre ceea ce poate deveni inteligenţa, cum poate ea deveni cu totul altceva în cursul evoluţiei omenirii, atunci trebuie să ne gândim că încă *Toma d'Aquino* [Nota 88], în filosofia creştină a Evului Mediu, desemna acele fiinţe care locuiesc pe aştri cu numele de „Inteligenţe". Nu-i aşa, faţă de actuala concepţie materialistă, noi a trebuit să spunem că astrele sunt colonii de entităţi spirituale. Acest lucru îl atinge în mod ciudat pe omul de astăzi, fiindcă el nu mai crede absolut deloc că, atunci când îşi înalţă privirea spre aştri, o înalţă spre fiinţe care au ceva de-a face cu propria sa viaţă şi care locuiesc pe aştri, aşa cum noi, oamenii, locuim pe Pământ.

În Evul Mediu, în secolul al 13-lea, Toma d'Aquino caracterizează astfel fiinţele care locuiesc pe aştri, deşi el vorbeşte în legătură cu un astru mai mult decât de o singură fiinţă, aşa cum s-ar putea vorbi de o singură fiinţă cu privire la omenirea pământească, dacă ar fi observată de pe un astru străin. Aşadar deşi el nu vorbeşte întotdeauna de fiinţe individuale sau de mai multe fiinţe care, după cum ştim noi, locuiesc pe aştri, astfel încât putem spune despre ei că sunt colonii în Cosmos, aşadar deşi el vorbeşte despre o fiinţă unitară a unui astru, el vorbeşte totuşi de Inteligenţa aştrilor. Acest învăţător creştin, membru al Bisericii din Evul Mediu, se mai află încă, în secolul al 13-lea, în sânul acelei tradiţii care era deja în acel moment pe

punctul de a se stinge, era în declin, în decadenţă, dar care indică încă în mod clar că tot ceea ce înglobăm noi sub denumirea de inteligenţă era odinioară altceva decât este astăzi.

Tabla 3

Când ne întoarcem înapoi până la un trecut străvechi al evoluţiei omenirii – am vorbit deja în conferinţele de ieri despre aceasta –, vedem că omul nu era încă o fiinţă care să dea naştere din sine însăşi gândurilor, care să gândească asupra lucrurilor prin propria sa putere. Căci această facultate lăuntrică de a gândi a sufletului, această activitate interioară care formează gândurile s-a dezvoltat de fapt pe deplin abia din secolul al 15-lea, o dată cu pătrunderea sufletului conştienţei în evoluţia omenirii. Şi când ne întoarcem în urmă până la timpurile precreştine, la vechile timpuri, aflăm pretutindeni că oamenii încă nu aveau absolut deloc conştienţa că gândesc ei înşişi; ei nu simţeau

că au gânduri, ci simţeau că gândurile le sunt revelate din lucruri, că inteligenţa este răspândită pretutindeni în Cosmos, că în lucruri se află inteligenţa. Şi, aşa cum percepem culorile, percepem şi conţinutul de inteligenţă, gândurile pe care le conţin lucrurile, lumea fiind plină de inteligenţă. Ei considerau că realitatea inteligenţei se află pretutindeni. În cursul epocii moderne, omul şi-a însuşit oarecum această inteligenţă. Am putea spune: Inteligenţa este ceva răspândit în vastul Univers, din care omul a primit, în epoca modernă, o picătură. Acesta este omul.

Dar despre omul din trecut trebuie să spunem că în fiecare clipă în care gândea el era conştient că gândurile îi sunt inspirate, revelate. El atribuia Universului inteligenţa, şi nu lui însuşi.

Dar, în toate timpurile, cel care administra această Inteligenţă cosmică revărsându-se din Soare şi răspândindu-şi razele asupra întregului Univers, aşa cum o face lumina, era Spiritul desemnat cu numele de Mihael. În vremurile creştine mai recente a avut loc acest fapt important, anume că după Misteriul de pe Golgotha administrarea Inteligenţei i-a scăpat lui Mihael, el a pierdut-o. Mihael a administrat Inteligenţa cosmică de când există Pământul. Şi când un om simţea în el gânduri, adică un conţinut de inteligenţă, şi acest lucru mai era încă valabil şi în epoca lui Alexandru şi Aristotel, atunci el nu considera aceste gânduri drept propriul său conţinut de gândire, ci le considera gânduri revelate lui de puterea lui Mihael, deşi în acea epocă păgână această entitate era denumită altfel. Dar acest conţinut de gândire i-a scăpat, încetul cu încetul, lui Mihael. Şi când ne îndreptăm privirea asupra lumii spirituale, vedem această coborâre a Inteligenţei din Soare pe Pământ, coborâre care are loc până aproximativ în secolul al 8-lea al erei creştine. În

secolul al 9-lea al erei creştine oamenii încep deja, aş putea spune, ca precursori ai celor care vor veni după aceea, să dezvolte o inteligenţă personală, şi inteligenţa îşi ocupă locul ei în sufletul uman. Iar Mihael şi ai săi îşi coboară privirea din Soare spre Pământ şi pot spune: Ceea ce noi am administrat timp de eoni, acum ne-a scăpat, este pierdut pentru noi, s-a revărsat în jos şi se află acum în sufletele oamenilor de pe Pământ.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, aceasta era atmosfera care domnea în cadrul comunităţii mihaelice pe Soare. În epoca lui Alexandru şi cu câteva secole mai înainte avusese loc pe Pământ domnia precedentă a lui Mihael. Dar în epoca Misteriului de pe Golgotha Mihael şi ai săi erau în Soare. Şi nu numai că el L-au văzut pe Christos părăsind Soarele în timpul Misteriului de pe Golgotha, căci discipolii lui Mihael nu L-au văzut, ca locuitorii Pământului, pe Christos apropiindu-se de ei, ci L-au văzut părăsind Soarele, şi ei au văzut, în acelaşi timp, cum stăpânirea asupra Inteligenţei le scăpa treptat.

Aşadar în cursul perioadei mai recente a evoluţiei omenirii noi vedem acest fenomen, vedem cum după Misteriul de pe Golgotha evoluţia continuă astfel: dacă avem aici linia spiritual-cerească, iar aici linia pământească (*vezi desenul: roşu şi galben*), Christos coboară pe Pământ şi continuă să evolueze o dată cu el, atunci fiinţa Inteligenţei coboară încetul cu încetul spre Pământ până în secolele 8 şi 9 (*verde*). Oamenii încep atunci, în ceea ce numesc ei ştiinţă, în ceea ce dezvoltă ei în gândurile lor, să-şi atribuie lor înşişi o inteligenţă individuală, personală. Mihael vede printre oameni ceea ce a administrat el timp de eoni. Iar în sânul comunităţii mihaelice era această atmosferă: Cu ocazia următoarei noastre domnii – care ar trebui să înceapă tocmai în ultima treime a secolului al 19-

lea –, când vom impregna din nou Pământul cu impulsurile noastre, trebuie să regăsim acolo, jos, inteligența care a căzut din Cer pe Pământ, pentru a administra în inimile, în sufletele oamenilor, ceea ce noi am administrat din Soare, din Cosmos, de-a lungul eonilor.

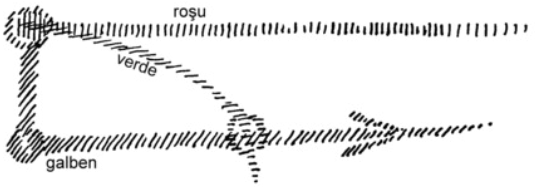

Tabla 3

Astfel că în acest timp a avut loc o pregătire pentru ca această comunitate mihaelică să regăsească în inimile umane ceea ce a fost pierdut, ceea ce, oarecum sub influența Misteriului de pe Golgotha, a parcurs un drum, deși un drum lung, din Cer spre Pământ. Aș vrea să vă descriu puțin cum, după aceea, Mihael și ai săi aspiră să cucerească din nou Inteligența scăpată din mâinile lor, de pe Soare, în inimile oamenilor, aspiră s-o cucerească din nou începând din această epocă mihaelică de la sfârșitul anilor ‘70 ai secolului trecut. Mihael, care a năzuit să coboare din Soare pe Pământ pentru cei care contemplă spiritualul din Cosmos, Mihael vrea, în viitor, să-și găsească loc în inimile, în sufletele oamenilor de pe Pământ. Și aceasta trebuie să înceapă o dată cu epoca noastră, aceasta trebuie să fie o orientare a creștinismului spre adevăruri mai profunde, Christos trebuie să fie înțeles, să fie primit în sânul omenirii ca Ființă Solară, datorită acestui Spirit solar – Mihael – care a administrat întotdeauna facultatea de înțelegere, adică inteligența, pe care nu o mai poate administra acum din Cosmos, dar pe care vrea să o administreze în viitor în inimile oamenilor.

Când vedem astăzi revelându-se oarecum inteligenţa şi vrem să începem să-i căutăm originea, ne adresăm capului uman, fiindcă inteligenţa care a coborât, ca să spunem aşa, din Cer pe Pământ, urzeşte în sufletul uman şi se manifestă interior prin capul omului. Dar nu a fost întotdeauna aşa; când oamenii aspirau odinioară la inteligenţă, aspirau să li se reveleze din Cosmos fiinţa inteligenţei. Şi, în timpurile mai vechi, omul nu aspira să-şi cucerească inteligenţa printr-o dezvoltare a capului său, el aspira la aceasta căutând Inspiraţia prin puterile Cosmosului.

Aş putea spune că un exemplu al felului în care a putut fi căutată Inteligenţa cosmică aşa cum nu mai este căutată astăzi, dar cum a fost căutată pe vremuri, îl găsim atunci când ne aflăm – aşa cum ne-a fost dat dimineaţa trecută – la Tintagel, în locul unde se înălţa odinioară castelul lui Arthur [Nota 89], unde regele Arthur îşi exercita suveranitatea, împreună cu cei doisprezece tovarăşi ai săi, această suveranitate ciudată şi atât de importantă pentru lumea europeană.

Din ceea ce ne spun documentele istorice referitor la Arthur şi la Masa Rotundă nu ne vom face uşor o reprezentare despre ceea ce au fost propriu-zis sarcinile acestei aşa-numite Mese Rotunde a lui Arthur. Dar ne facem o reprezentare atunci când, cu ochiul spiritual deschis, stăm acolo unde se înălţa odinioară castelul şi privim porţiunea de mare pe care o cuprinde ochiul, această porţiune de mare care este oarecum împărţită în două de un deluşor. Putem să observăm atunci, în relativ puţin timp, jocul minunat dintre lumină şi aer, dar şi cel dintre spiritele elementare care trăiesc în lumină şi în aer. Atunci pot fi contemplate acele entităţi spirituale care când se revarsă pe Pământ o dată cu razele Soarelui, când se

reflectă într-o ploaie scânteietoare şi fluidă şi captează aceste reflexe; iar ceea ce este supus forţelor gravitaţiei pământeşti se manifestă în aer prin spiritele aerului mai dense. Putem contempla, de asemenea, când dispare ploaia şi razele Soarelui străbat aerul purificat, cum se produce un cu totul alt joc al elementelor. Aici percepem acţiunea Soarelui în substanţele pământeşti. Când contemplăm aceasta mai ales dintr-un asemenea loc, simţim o „evlavie păgână" – nu putem fi chiar „evlavioşi în sens creştin", evlavia păgână este altceva decât evlavia creştină –, devenim evlavioşi în sens păgân. A fi evlavios în sens păgân, înseamnă a ne dărui cu inima şi simţirea noastră fiinţelor spirituale prezente în activităţile naturii, multitudinii de fiinţe spirituale prezente în activităţile naturii.

Tabla 3

Acum nu este în general posibil pentru omul de astăzi, cu felul în care este organizată viaţa noastră socială, să sesizeze aceste efecte care se manifestă în jocul forţelor naturii. Numai cunoaşterii iniţiatice îi este posibil să pătrundă în aceste lucruri. Însă, vedeţi dumneavoastră, de orice lucru care trebuie să fie cucerit în spirit este legată întotdeauna o condiţie fundamentală. Vă spuneam azi-dimineaţă, în legătură cu acel exemplu prin care am explicat mai întâi acest lucru, ce trebuie să se facă pentru cunoaşterea fenomenelor exterioare, vă spuneam că pentru aceasta trebuie să acţioneze karma ce se armonizează a doi oameni. Pentru ca în ceea ce constituia misiunea, sarcina regelui Arthur şi alor săi, să se poată

revărsa în mod just ceea ce se revela în mod atât de minunat pe cale spirituală din mare, trebuia să fie prezent, pe atunci, ceva deosebit.

Lucrurile stau în aşa fel încât s-ar părea că şi astăzi s-ar continua jocul din atmosferă, pe deasupra valurilor înspumate, fremătătoare, luminate de Soare, scânteind, s-ar părea că şi astăzi natura şi-ar desfăşura peste tot deasupra acestei mări, în faţa acestor munţi, jocul său magic. Dar pentru a reţine ceea ce se arăta aici ca joc al naturii, trebuia ca acest joc să nu fie perceput de un singur om. Trebuia să fie perceput de un grup de oameni, dintre care unul să fie simţit drept Soare central, şi ai cărui doisprezece tovarăşi să fie întotdeauna educaţi în aşa fel încât prin temperamentul lor, prin simţirea lor, prin întregul lor comportament, să constituie o unitate de doisprezece, o unitate de doisprezece oameni care să se poată grupa aşa cum stau imaginile Cercului Zodiacal în jurul Soarelui. (*Tabla 3 jos, în dreapta*) Astfel încât tocmai Masa Rotundă era astfel constituită încât regele Arthur ocupa jilţul din mijloc, iar de jur împrejurul său erau situaţi cei Doisprezece, care, când erau întruniţi în aşa-numitul consiliu, aveau deasupra lor ca emblemă, ca semn, imaginile Cercului Zodiacal, pentru a arăta sub ce influenţă cosmică se află. Din acest loc a plecat, ca să spunem aşa, civilizaţia europeană. Aici, regele Arthur şi cei Doisprezece ai săi primeau puterile pe care le captau din Soare, pentru a efectua pe întinsul restului Europei importantele lor campanii şi, prin aceasta, pentru a combate vechile şi sălbaticele puteri demonice care se mai aflau încă în acea epocă, în mare parte, în sânul populaţiei europene, şi să-i elibereze pe oameni de ele. Pentru civilizaţia exterioară luptau aceşti doisprezece tovarăşi ai regelui Arthur, care îi conducea.

Să ne întrebăm acum: Cum se simţeau cei Doisprezece? Drept cine se simţeau ei? Ei bine, înţelegem ceea ce exista aici numai dacă revenim la ceea ce tocmai am expus. Aceşti oameni nu simţeau în ei inteligenţa. Ei nu spuneau: Eu produc gândurile mele, gândurile mele inteligente –, ci ei simţeau inteligenţa ca pe ceva revelat şi căutau revelaţiile printr un asemenea grup cum este cel pe care l-am descris, constituit din doisprezece sau treisprezece. Astfel, ei absorbeau în ei inteligenţa, acea inteligenţă de care aveau nevoie pentru a da formă impulsurilor civilizatoare. Şi ei se simţeau, de asemenea, sub puterea pe care o putem desemna sub numele creştin-ebraic de Mihael. Şi, în sensul cel mai eminent al cuvântului – întreaga configuraţie a castelului lui Arthur o arată –, grupul celor Doisprezece este, sub conducerea directă a regelui Arthur, chiar un grup mihaelic, un grup mihaelic, ca pe vremea când Mihael mai administra încă Inteligenţa cosmică.

Da, acest grup este chiar cel care i-a păstrat, care i-a asigurat cel mai mult timp lui Mihael stăpânirea asupra Inteligenţei cosmice. Şi s-ar putea spune: Când privim astăzi ruinele castelului lui Arthur, simţim şi astăzi, în Cronica Akasha, cum cad pietrele a ceea ce au fost odinioară porţile puternice ale castelului, şi în timp ce aceste pietre cad simţim un fel de imagine pământească a căderii Inteligenţei, a căderii Inteligenţei cosmice din mâinile lui Mihael în sufletele oamenilor.

Alături de curentul mihaelic al lui Arthur ia naştere un contracurent, opus polar, acel curent dintr-un alt loc, un loc unde s-a refugiat mai curând creştinismul lăuntric, ia naştere curentul Graalului. Între ele există legătura pe care o găsiţi sugerată în legenda lui Parsifal. Găsim curentul Graalului. În acest curent al Graalului îi găsim de asemenea

pe cei Doisprezece grupaţi în jurul unuia singur, dar în aşa fel încât nu se mai contează pe inteligenţa revelată, pe gândurile de natură inteligentă care se revarsă din Cer pe Pământ, ci pe faptul că acum ceea ce coboară arată faţă de gândurile pământeşti ca nebunul pur – Parsifal. Aşadar, aceasta este ceea ce coboară acum din Cer şi nu se mai contează pe inteligenţă decât în domeniul pământesc.

Aici, în nord, de partea aceasta, se află cetatea lui Arthur, unde oamenii se mai gândesc încă la Inteligenţa cosmică, unde ei mai vor încă să introducă Inteligenţa Cosmosului în civilizaţia pământească. Şi există cetatea Graalului, care i se opune, unde nu se mai captează inteligenţa din Cer, unde se consideră că ceea ce este înţelepciune în faţa oamenilor este nebunie în faţa lui Dumnezeu, iar ceea ce este înţelepciune în faţa lui Dumnezeu este nebunie în faţa oamenilor. Din castelul situat mai curând în sud se revarsă ceea ce vrea să se reverse în inteligenţă abia odată cu excluderea inteligenţei.

Şi astfel avem în aceste timpuri trecute, dar care merg în urmă până la acea epocă în care dincolo, în Asia, a avut loc Misteriul de pe Golgotha, avem acea veche epocă, dacă ne situăm în mod just în ceea ce s-a întâmplat, avem, pe de o parte, o intensă străduanie de a asigura stăpânirea cosmică a lui Mihael asupra Inteligenţei prin principiul lui Arthur şi, pe de altă parte, în Spania, în principiul Graalului, străduania de a conta pe faptul că în viitor inteligenţa va trebui să fie găsită pe Pământ, pe faptul că ea nu se mai revarsă venind din Cer. Întreaga legendă a Graalului respiră spiritul a ceea ce am formulat acum.

Astfel, situând oarecum aceste două curente unul lângă altul, găsim marea problemă care s-a pus atunci, am putea spune, prin ceea ce apărea în mod istoric în faţa oamenilor: efectele principiului lui Arthur şi efectele

principiului Graalului. Problema era: Cum găseşte, nu numai un om ca Parsifal, ci Mihael însuşi, drumul de la protectorii săi arthurieni, care vor să-i asigure suveranitatea cosmică, spre protectorii săi care ţin de curentul Graalului, care vor să-i croiască drumul spre inimile, spre sufletele oamenilor, pentru ca el să poată lua acolo în stăpânire inteligenţa? Şi aceasta concordă perfect cu marea problemă a epocii noastre: faptul că, prin domnia lui Mihael, creştinismul trebuie să fie înţeles într-un sens mai profund. Această problemă se înalţă cu toată forţa în faţa noastră, marcată prin cele două elemente opuse, prin acea cetate ale cărei ruine sunt vizibile la Tintagel, şi prin acea cetate pe care oamenii nu o văd atât de uşor, fiindcă ea este împrejmuită din toate părţile de pădurea spiritelor care se întinde pe şaizeci de mile în jurul ei. Între aceste două cetăţi se ridică marea întrebare: Cum va deveni Mihael purtătorul noului impuls pentru a fi înţeles adevărul creştinismului?

Dar, bineînţeles, nu putem spune că acei cavaleri ai regelui Arthur nu au luptat pentru Christos şi în spiritul Impulsului lui Christos. Numai că ceea ce trăia în interiorul lor este faptul că ei Îl mai căutau încă pe Christos în Soare şi nu voiau să înceteze să-L caute pe Christos în Soare. Ei simţeau că aduc Cerul pe Pământ tocmai prin faptul că îşi duceau luptele lor mihaelice pentru Christos cel care acţionează prin razele Soarelui. Dar, într-un alt sens, în interiorul curentului Graalului, Impulsul lui Christos acţiona în deplină conştienţă a faptului că El coborâse pe Pământ şi că El uneşte, ca să spunem aşa, elementul cel mai spiritual al Soarelui cu evoluţia pământească a oamenilor.

Am putut, în aceste ultime zile, să vă relatez despre acele individualităţi, despre acele personalităţi care, în secolul al 12-lea, şi-au desfăşurat activitatea în cadrul

Şcolii de la Chartres, purtată încă de o înaltă spiritualitate. Am atras atenţia asupra unor asemenea învăţători ai acestei Şcoli de la Chartres, cum au fost Bernardus Sylvestris, Bernardus de Chartres însuşi, Alanus ab Insulis, şi încă alţi câţiva, care au predat acolo şi au adunat în jurul lor un mare număr de discipoli. Când luăm în considerare tot ceea ce v-am caracterizat deja, tot ceea ce era propriu acestor mari învăţători de la Chartres, putem spune: Ei mai purtau încă în lăuntricul lor ceva din vechile tradiţii despre o natură care este o fiinţă vie, nu despre o natură abstractă, materială. Şi de aceea asupra Şcolii de la Chartres încă mai plana, aş putea spune, ceva din acel creştinism solar pe care eroii Mesei Rotunde, cavaleri ai lui Mihael, încercau să-l introducă în lume sub formă de impulsuri.

Această Şcoală de la Chartres este, aş putea spune, situată în mod remarcabil între principiul nordic al lui Arthur şi principiul lui Christos din sud. Şi, la fel ca umbrele cetăţii lui Arthur şi umbrele cetăţii Graalului, aici acţionează impulsurile suprasensibile invizibile, nu atât prin conţinutul învăţăturilor, cât mai curând prin tonalitate, prin atmosfera care domnea – am zice noi astăzi – în sălile de conferinţe de la Chartres, printre discipolii entuziaşti.

Acesta era epoca în care mai ales aceşti învăţători de la Chartres reprezentau creştinismul sub o formă care vedea pretutindeni în Christos, care a apărut în Iisus din Nazareth, înalta Entitate Solară. Astfel încât, aş spune, când vorbeau de Christos, ei vedeau Impulsul lui Christos continuând să acţioneze în sânul evoluţiei pământeşti, în sensul concepţiei Graalului, dar totodată ei vedeau impulsul solar revărsându-se de sus în Christos.

Acest ton fundamental al învăţăturilor comunicate la Chartres, care se ofereau contemplării spirituale, nu se

găseşte în documentele literare care ne-au rămas de la diferiţii învăţători ai Şcolii de la Chartres. Pentru oamenii care le citesc astăzi, ele iau aproape aspectul unor cataloage de termeni. Dar cel care le citeşte cu o înţelegere spirituală, acela percepe, tocmai în aceste scurte fraze inserate între numele, terminologiile şi definiţiile atât de abundente, viziunea profundă, viziunea spirituală pe care o mai aveau aceşti învăţători de la Chartres.

Spre sfârşitul secolului al 12-lea, aceşti învăţători de la Chartres au trecut prin poarta morţii şi au pătruns în lumea spirituală. Ei au întâlnit acolo celălalt curent, care se lega de vechea epocă mihaelică, dar care ţinea seama din plin de creştinism, de Impulsul lui Christos coborând din Cer pe Pământ. În lumea spirituală, ei au întâlnit tot ceea ce realizaseră odinioară aristotelicienii pentru a pregăti creştinismul prin faptul că a fost întreprinsă campania lui Alexandru cel Mare în Asia; şi ei i-au întâlnit, de asemenea, pe Aristotel şi pe Alexandru, care se aflau pe atunci în lumea spirituală. Ceea ce purtau în lăuntricul lor aceste două suflete nu s-a putut afla pe Pământ în acea epocă, fiindcă ceea ce trăia în lăuntricul lor se baza pe o renunţare la vechiul creştinism, legat de natură, aşa cum continua acesta să existe, ca reflex, în învăţătura de la Chartres, în care mai acţiona încă ceva asemeni unui creştinism precreştin, prezent, de asemenea, la Masa Rotundă a lui Arthur. În această epocă în care îşi desfăşurau activitatea învăţătorii de la Chartres, aristotelicienii, cei care întemeiaseră şi promovaseră alexandrinismul, nu se puteau afla pe Pământ. Timpul lor a venit puţin mai târziu, începând din secolul al 13-lea.

Dar între timp s-a întâmplat ceva foarte important. Cei care erau învăţătorii de la Chartres şi toţi cei care erau legaţi de ei i-au întâlnit, după ce au trecut prin poarta

morţii şi au intrat în lumea spirituală, pe cei care se pregăteau să coboare în lumea fizică şi care, conform karmei lor, aspirau pe atunci să activeze, de preferinţă, în sânul Ordinului Dominicanilor, care cultiva aristotelismul şi alexandrinismul. Aşadar ei au întâlnit aceste suflete care se pregăteau să coboare. Şi, dacă pot să folosesc cuvintele obişnuite de astăzi, voi spune că la răscrucea dintre secolele 12 şi 13, la începutul secolului al 13-lea, a existat un fel de consfătuire între sufletele care tocmai soseau şi cele care urmau să coboare. În cursul acestei consfătuiri s-a stabilit marele acord, prin faptul că trebuia să se unească acţiunea creştinismului solar, aşa cum se revelează el, de exemplu, în principiul Graalului şi, de asemenea, în învăţăturile de la Chartres, cu ceea ce era aristotelismul, alexandrinismul. Şi cei care erau adepţii alexandrinismului au coborât, au întemeiat scolastica, importantă din punct de vedere spiritual, care astăzi nu este apreciată în mod suficient, în sânul căreia se ducea o luptă pentru ceea ce nu putea fi cucerit la început decât prin radicalismul unei extreme: concepţia despre nemurirea personală a omului în sens creştin, această nemurire personală pe care învăţătorii de la Chartres nu au reprezentat-o tot atât de riguros. Căci ei aveau încă în sufletele lor ceva care îi făcea să spună: Când străbate prin poarta morţii, sufletul se reîntoarce în sânul Divinităţii. Ei vorbeau mult mai puţin despre nemurirea personală, individuală, decât învăţătorii dominicani, decât scolasticii.

Atunci s-au întâmplat multe lucruri importante. De exemplu, când un învăţător din rândul scolasticilor a coborât din lumea spirituală pentru a răspândi aristotelismul în sens creştin, cu ocazia acestei coborâri nu era încă posibil – karma voia să fie aşa – ca sufletul să se unească, în sens plenar, cu ceea ce era conţinutul profund al principiului Graalului. Din

acest motiv, concepţia despre Graal a lui *Wolfram von Eschenbach* a luat naştere relativ târziu. Un altul, care a coborât puţin mai târziu, a adus elementul corespunzător şi, în cadrul Ordinului Dominicanilor, un călugăr tânăr şi unul mai bătrân au discutat despre legătura deplină dintre aristotelism şi ceea ce era mai mult un creştinism legat de natură, aşa cum trăia el în cercul regelui Arthur. Apoi, individualităţile care trăiseră ca învăţători dominicani au intrat, de asemenea, în lumea spirituală. Atunci a avut loc acest acord, sub conducerea lui Mihael însuşi, a cărui privire se îndrepta de acum înainte spre inteligenţa care se afla pe Pământ, şi care acum îi aduna pe ai săi: entităţi spirituale ale lumii suprasensibile, un mare număr de fiinţe elementare şi multe, multe suflete umane excarnate, pe care elanul lăuntric le conducea spre o înnoire a creştinismului. Aceasta nu putea avea loc imediat în lumea fizică, pentru că timpurile nu erau încă împlinite. Dar a fost întemeiată o mare şi puternică instituţie de înţelepciune în suprasensibil sub conducerea lui Mihael însuşi, unde s-au adunat toate sufletele care mai aveau încă o nuanţă de păgânism, dar care aspirau spre creştinism şi, de asemenea, acele suflete care, în primele secole creştine, trăiseră o dată pe Pământ purtând în inima lor creştinismul, aşa cum exista el pe atunci. S-a format o ceată a lui Mihael, care a primit, în regiunile suprasensibile, în lumea spirituală, învăţăturile acelor învăţători mihaelici din vechea epocă a lui Alexandru, ale învăţătorilor mihaelici din epoca tradiţiei Graalului şi, de asemenea, ale învăţătorilor mihaelici legaţi de impulsuri cum a fost impulsul regelui Arthur.

Toate sufletele purtând o nuanţă creştină s-au simţit atrase spre comunitatea lui Mihael, unde, pe de o parte, erau comunicate învăţături importante cu privire la vechile Misterii, cu privire la toate vechile impulsuri de natură spirituală, dar se atrăgea atenţia, de asemenea, asupra

viitorului, asupra ultimei treimi a secolului al 19-lea, când Mihael urma să acţioneze din nou pe Pământ şi când trebuiau să fie aduse pe Pământ toate învăţăturile care fuseseră dezvoltate, aş putea spune, sub conducerea lui Mihael, în secolele 15, 16.

Şi dacă dumneavoastră căutaţi sufletele care s-au grupat pe atunci în Şcoala lui Mihael însuşi, pregătindu-se pentru următoarea lor venire pe Pământ, veţi găsi tocmai printre ele numeroase suflete care simt astăzi imboldul spre Mişcarea antroposofică. Aceste suflete au fost conduse de karmă în aşa fel încât ele s-au grupat atunci, în timpul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, în jurul lui Mihael, pentru a aduce din nou pe Pământ un creştinism cosmic.

Dar faptul că s-au unit prin karmă un mare număr de suflete, cele care au intrat în mod sincer în Mişcarea antroposofică, având asemenea antecedente, asemenea elemente prealabile, aceasta face din Mişcarea antroposofică mişcarea mihaelică propriu-zisă, mişcarea pentru adevărata înnoire a creştinismului. Aceasta se află în karma Mişcării antroposofice. Dar aceasta se află şi în karma multora dintre cei care s-au apropiat în mod sincer de Mişcarea antroposofică. Misiunea Mişcării antroposofice este îndeosebi aceea de a introduce în lume acest impuls al lui Mihael – căci el trebuie să pătrundă în civilizaţie în cursul secolelor, dacă e ca civilizaţia să nu piară –, acest impuls al lui Mihael care poate fi urmărit pe Pământ în numeroase momente şi care ne întâmpină, de asemenea, în mod frapant, când percepem jocurile minunate ale naturii în jurul castelului distrus al lui Arthur.

Acest lucru voiam să-l înscriu, în primul rând, prin această conferinţă de astăzi, care ne-a fost dăruită, voiam să-l înscriu încă o dată în inimile dumneavoastră.

V. KARMA ÎN OMUL INDIVIDUAL ŞI ÎN EVOLUȚIA OMENIRII

PRIMA CONFERINȚĂ

Londra, 24 august 1924 (fără încheiere)

În primul rând, am plăcuta satisfacţie de a mulţumi din inimă d-lui *Collison*, preşedintele Societăţii Antroposofice Engleze, pentru cuvintele amabile pe care tocmai le-a rostit. Puteţi fi întotdeauna convinşi că pentru mine este o profundă bucurie să mă aflu din nou printre dumneavoastră şi să desfăşurăm aici unele aspecte ale muncii noastre antroposofice. În acest moment ne putem găsi cu această muncă antroposofică sub două impresii, în primul rând sub impresia care s-a produs prin faptul că tocmai venim de la Torquay, unde am putut trăi un anumit timp în lăuntrul unor reprezentări ale lumii spirituale care se situau sub semnul pe care l-am caracterizat alaltăieri al celor două activităţi din cursul verii [Nota 90], care au luat naştere din impulsul prietenului nostru *Dunlop* şi al prietenei noastre d-ra *Merry* [Nota 91], impuls din care emana pentru noi, aş putea spune, o ambianţă ocultă, prin faptul că în întreaga atmosferă a acestor activităţi, în această comuniune cu natura, care acţionează în mod elementar şi, de asemenea, în mod spiritual, sau cel puţin în apropierea unei asemenea naturi, se simţea un anumit imbold lăuntric de a rămâne cu ceea ce am expus în cadrul acelor impulsuri care sunt cu totul legate de locul respectiv.

A doua impresie provine de la faptul că mi s-a oferit posibilitatea să vă vorbesc, dragii mei prieteni, pentru prima dată de când a avut loc la Goetheanum, Congresul de

Crăciun, atât de important. Acest Congres de Crăciun, a fost, firește, căci aceasta era în intențiile dumneavoastră, a fost discutat, gândit, simțit, în privința semnificației lui în această Ramură a prietenilor noștri englezi. Este adevărat, dragii mei prieteni, că întregul impuls al acestui Congres de Crăciun, pe de o parte, în măsura în care acest lucru s-a arătat în diferitele locuri unde am putut vorbi după acest Congres de Crăciun, acest întreg impuls al Congresului de Crăciun este înțeles, el începe să fie asimilat, – ici mai mult, colo mai puțin – dar e adevărat, de asemenea, că el mai provoacă uneori uimire în inimile iubiților noștri prieteni antroposofi.

Acest impuls de Crăciun devenise necesar deoarece evoluția Societății Antroposofice, de când a devenit independentă, de când s-a desprins, de când s-a separat de Societatea Teosofică și a încetat să mai fie legată în mod exterior de aceasta, nu a luat acea formă pe care crezusem eu, mai ales în 1913, că o va lua.

Și apoi, din Societatea Antroposofică s-au dezvoltat multe lucruri care nu erau însuflețite lăuntric de puterea de viață organică a ceea ce reprezintă din punct de vedere spiritual Mișcarea antroposofică. Eu am explicat toate acestea în timpul Congresului de Crăciun și acum nu vreau decât să le amintesc. Era, într-un anumit sens, o cutezanță, în săptămânile care au precedat Congresul de Crăciun, să ajung la decizia de a-mi asuma președinția Societății Antroposofice, așa cum a fost ea întemeiată acum la Goetheanum. Căci până atunci nu voisem să apar în cadrul Mișcării antroposofice decât în fundal, în calitate de învățător, și nu acceptasem nici o funcție oficială. E greu, cu obligațiile care îi revin învățătorului în lumea spirituală, cu toate responsabilitățile față de lumea spirituală, să îți asumi, tocmai în epoca noastră, administrarea exterioară a

Societăţii, care are de fapt ca sarcină administrarea bogăţiilor spirituale, a comorii de înţelepciune a antroposofiei. Numai că acest lucru trebuia să se întâmple. Dar aceasta era o cutezanţă, în măsura în care ne aflam în faţa unei eventualităţi, prin faptul că multe lucruri din acele curente spirituale care voiau să se reverse în lumea oamenilor din lumea spirituală, şi pe care Mişcarea antroposofică are ca sarcină să le primească, s-ar fi putut pierde.

Dar îmi este îngăduit să spun că situaţia a luat întru totul o asemenea formă încât nu numai că începând de la Congresul de Crăciun revelaţiile venite din lumea spirituală nu au fost îngrădite, ci, dimpotrivă, lumea spirituală vede chiar cu o mult mai mare bunăvoinţă ceea ce se realizează în Societatea Antroposofică datorită Mişcării antroposofice şi că, începând de la acest Congres de Crăciun, darurile din lumea spirituală se revarsă de fapt cu o abundenţă mult mai mare, astfel încât, aşadar, şi din această perspectivă esoterică, noi ne putem îndrepta privirea în urmă cu o totală satisfacţie asupra Congresului de Crăciun.

Ceea ce s-a spus prin cuvintele: semnificaţia esoterică a Mişcării antroposofice, aceasta, dragii mei prieteni, trebuie să devină ceva tot mai adevărat, tot mai real. Suflul care trece prin Mişcarea antroposofică trebuie să devină tot mai esoteric. Acest lucru va fi înţeles în mod just numai atunci când va fi înţeleasă sarcina cu totul esoterică a Comitetului director de la Goetheanum, atunci când va fi înţeles ceea ce am vrut să spun la Congresul de Crăciun, şi anume că el trebuie să fie un Comitet de iniţiativă, că el trebuie să sesizeze sarcinile care îi revin, din lumea spirituală, Mişcării antroposofice, că el trebuie să le preia, să le orienteze spre lume şi că nu are dreptul să fie un simplu Comitet administrativ.

Ei bine, dragii mei prieteni, am văzut că inimile au primit cu o mare receptivitate elementul esoteric ce se revarsă începând de la Congresul de Crăciun prin întreaga natură a conferinţelor noastre. Şi e posibil să sperăm că şi în viitor va fi aşa, deşi poate situaţia este de-aşa natură încât, în virtutea spiritului conservator al Angliei, să mai remarcăm aici o uşoară tendinţă de a prefera să se menţină vechile stări de lucruri, aşa cum erau, fără a le adăuga ceea ce trebuie să emane de la Goetheanum, absolut prin voinţa Mişcării antroposofice înseşi. Dar poate că, încetul cu încetul, se va introduce şi în acest conservatorism ceva dintr-un element progresist. Şi suntem îndreptăţiţi să sperăm că ceea ce poate este astăzi prezent, dar nu este încă remarcat, nu este în general remarcat, va trece fără să fi fost remarcat şi că i se va pierde obişnuinţa înainte de a se fi ştiut că era prezent. Eu ştiu cât suntem de legaţi de ceea ce s-a instalat odată. Dar trebuie să ne putem înălţa simţirea, dragii mei prieteni, până la conştienţa faptului că Mişcarea antroposofică este, în principiu, ceva nou, faţă de tot ceea ce există în lume, şi că este extraordinar de greu, ba, în multe domenii, chiar imposibil, să cultivăm acest element nou în vechile forme. Bineînţeles, pe de altă parte, îi este greu omului să găsească pentru un conţinut nou o formă nouă.

Ei bine, dragii mei prieteni, pornind de aici, aş vrea să vă atrag atenţia asupra faptului că, în fond, Mişcarea antroposofică, aşa cum vrea ea să ia formă acum, să ia formă mai ales în curentele ei spirituale, este un fel de reîntoarcere la intenţiile iniţiale. Ceea ce exista în aceste intenţii nu este numai ceea ce s-a întâmplat atunci, la Berlin, când a fost întemeiată Secţia Germană a Societăţii Teosofice [Nota 92], când, cu ocazia întemeierii acestei Secţii Germane a Societăţii Teosofice, a fost anunţat de

mine un ciclu de conferinţe [Nota 93] cu titlul «Antroposofie», astfel încât, ca să spunem aşa, pe lângă întemeierea Secţiei Germane a Societăţii Teosofice exista Mişcarea antroposofică; dar ceea ce am desfăşurat noi în cadrul a ceea ce se numea Theosophical Society nu a fost niciodată altceva decât antroposofie.

Şi nu exista numai antroposofia, ci exista şi intenţia mea fermă de a introduce un caracter esoteric în Mişcarea antroposofică. De aceea, prima conferinţă pe care am ţinut-o în cadrul a ceea ce trebuia să fie spus în cadrul Secţiei Germane a Theosophical Society purta titlul: «Exerciţii practice cu privire la karmă».

Dar personalităţile care erau atunci prezente cu ocazia acestei întemeieri s-au speriat teribil când au auzit acest titlu, şi aş putea descrie şi astăzi într-un mod foarte concret undele astrale ale fiorilor şi tremurăturilor care s-au manifestat mai ales la domnii mai în vârstă, proveniţi din mişcarea teosofică, în momentul în care au auzit că voiam să vorbesc despre unele aspecte practice ale karmei. Şi mi s-au adresat cuvinte ca acestea: Aşadar, dumneavoastră vreţi să înmormântaţi într-o zi – căci oamenii credeau, într-adevăr, că ei realizaseră o muncă timp de decenii –, vreţi să înmormântaţi într-o zi întreaga noastră muncă de decenii! – Şi au avut loc în permanenţă întruniri particulare, consilii, în care m-au făcut să înţeleg că lucrurile nu ar putea merge în acest fel. Şi eu simţeam pe atunci nu numai impresia astrală şi a Eului pe care o produceau undele fiorilor şi tremurăturilor, ci simţeam şi impresia frisoanelor de „piele de găină" astrală ale bătrânilor domni.

Devenea absolut imposibil să-mi menţin intenţia şi să-mi susţin programul, căci ar fi fost o întreprindere zadarnică. Astfel încât mişcarea teosofică din Germania a

luat în continuare un curs mai degrabă teoretic, cum o face şi Theosophical Society în general, iar esoterismul propriu-zis a trebuit să aştepte.

Poate că a fost bine aşa. Căci au trecut de atunci de trei ori şapte ani, în timpul cărora multe lucruri au putut fi asimilate în inconştient şi în subconştient, care nu voiau deloc să pătrundă în conştienţă. Şi aşa s-a şi întâmplat. Astfel, acum, tocmai pentru integrarea impulsului de Crăciun de la Goetheanum, această integrare poate începe în acea formă esoterică, prin căutarea pe tărâmul karmic a impulsurilor oculte ale evoluţiei lumii, a Cosmosului şi a omenirii. Vom pune întrebări referitoare la karma omenirii, la karma omului individual, şi aşa mai departe, şi răspunsurile vor fi date, dacă pot fi date astăzi, din lumea spirituală, în funcţie de karma omenirii, de karmele individuale, ş.a.m.d.. Astfel vor putea deveni perceptibile impulsurile care, venind din lumea suprasensibilă, vor să pătrundă cu toată forţa în lumea oamenilor prezentului.

De aceea, după ce această introducere va fi tradusă [Nota 94], vom începe astăzi printr-o expunere corespunzătoare în această direcţie.

Modul în care este astăzi ancorată karma în omul individual şi în evoluţia omenirii şi în care pot fi discutate diferite realităţi karmice va putea apărea în faţa sufletelor dacă vom preceda această discuţie cu o introducere asupra evoluţiei conştienţei umane, pornind de la nişte stări în care oamenii aveau chiar în viaţa obişnuită o percepţie nemijlocită, elementară, a karmei, pentru a trece la alte stări de conştienţă la care s a ajuns mai târziu şi în cadrul cărora viziunea nemijlocită a karmei s-a pierdut. Căci lucrurile stau astăzi în aşa fel încât omul, în cadrul conştienţei cu care este înzestrat acum în conştienţa diurnă, trează, nu ştie nimic despre karma sa. Lumea în

care trăieşte el de la trezire până la adormire îl împiedică să cunoască în mod nemijlocit, elementar, karma. Dar omenirea nu a trăit mereu în această stare de conştienţă pe care o numim astăzi normală, ci în vechile timpuri omenirea mai trăia, chiar şi în epoca postatlanteană, chiar şi în viaţa cotidiană, într-o altă stare de conştienţă. Astăzi există pentru conştienţa normală trei stări de conştienţă, pe care le-am caracterizat adesea: prima este conştienţa de stare de veghe, a doua este conştienţa de vis, în care fragmente ale trăirilor din timpul zilei apar ca nişte reminiscenţe ale conştienţei, dar în care intervin, de asemenea, influxuri ale lumii spirituale; şi, în sfârşit, a treia, starea de somn total, în care pentru sufletul uman nu există de jur împrejur decât confuzie, crepuscul, întuneric şi în care conştienţa cade, ca să spunem aşa, în inconştienţă. (*Se scrie la tablă*:)

1. Conştienţă de veghe
2. Conştienţă de vis
3. Conştienţă de somn

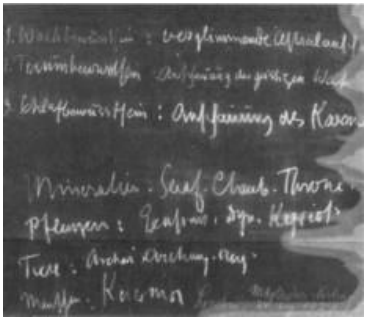

Tabla 4

Această situaţie nu a existat întotdeauna în sânul omenirii. În cadrul evoluţiei umane au existat timpuri în care conştienţa cotidiană se desfăşura cu totul altfel. Şi, dacă ne întoarcem foarte, foarte departe în trecut, la vremurile care au urmat imediat după catastrofa atlanteană, când uscatul a ieşit în anumite locuri la suprafaţă, acolo unde înainte nu exista decât mare, după ce marea invadase locurile unde înainte exista uscat, când

Pământul a trebuit să traverseze o perioadă glaciară, dacă noi considerăm aceste vremuri care au urmat imediat după vechea catastrofă atlanteană, când s-au năruit vaste şi vechi culturi, dacă ne întoarcem, aşadar, într-o perioadă care se întinde cu aproximativ opt, zece mii de ani în urmă, atunci întâlnim, firește, o omenire care cunoştea alte trei stări de conştienţă. Omenirea care a supravieţuit vechii catastrofe atlanteene avea şi ea trei stări de conştienţă, dar acestea erau esenţial diferite. Starea de conştienţă cotidiană, lucidă, pe care o are omul de astăzi, de la trezire până la adormire, când el vede orice alt om în contururi precise, când vede, de asemenea, celelalte fiinţe ale naturii şi procesele din natură în contururi precise, această stare de conştienţă de veghe din timpul zilei nu exista, firește, în acele vremuri vechi; ci omul era perceput fără contururi precise, extinzându-se în toate părţile în spiritual, într-un element auric, şi în acest element auric era perceput sufletul său. Animalele erau percepute, de asemenea, cu o puternică aură. În această aură erau percepute procesele interne, digestia, respiraţia. Plantele erau văzute năzuind cu florile lor spre înalturi într-un fel de nor care învăluia în permanenţă Pământul. Pentru această conştienţă, totul era cufundat într-o lumină astrală pe cale de a se stinge. Şi se poate spune foarte bine că, pentru acea veche omenire care a trăit după catastrofa atlanteană, această stare de conştienţă diurnă era o conştienţă prin care omul avea asupra lumii fizice o viziune astrală pe cale de a se stinge.

Spun pe cale de a se stinge, în sensul că luminozitatea acestei viziuni slăbea treptat; căci, înainte de catastrofa atlanteană, această contemplare într-o lumină astrală era mult mai puternică, mult mai intensă decât mai târziu. Dar intrarea în această stare de conştienţă, acea intrare-trezire în această stare de conştienţă, căci cu o intrare-trezire, aşa

cum este şi astăzi trezirea, poate fi comparată acea intrare-trezire în această stare de conştienţă a viziunii astrale pe cale de a se stinge, era alta decât este pentru omul de astăzi ieşirea din starea de somn, când în suflet rămân pentru început vise haotice, înainte ca omul să-şi înceapă ziua.

Când aceşti oameni ai vremurilor trecute se trezeau, lor li se părea că în conştienţa lor persistă nu numai o lume a visului, ci şi o lume reală în care fuseseră cufundaţi, de a cărei existenţă ei ştiau, de asemenea, ştiau că ieşeau din ea şi că în această lume aveau relaţii cu fiinţe spirituale, cu fiinţe spirituale aparţinând Ierarhiilor superioare, cu fiinţe spirituale de natură elementară. Această trezire era în realitate comparabilă cu situaţia în care astăzi omul trece dintr-un loc unde a trăit multe, în alt loc, unde, în cercul unor noi experienţe, îşi aminteşte de tot ce a trăit. Când omul îşi începea ziua în acele vechi timpuri, el avea noi experienţe diurne, dar avea, de asemenea, amintirile descrise: eu am fost într-un alt loc, unde eram în compania altor fiinţe, unde nu mă aflam în mod direct împreună cu oamenii fizici care mă înconjoară de obicei, împreună cu animalele şi plantele, ci eram înconjurat de suflete umane excarnate, care trăiau între moarte şi o nouă naştere, un loc unde mă aflam împreună cu alte fiinţe care nu trăiesc niciodată pe Pământ în vreo încarnare.

După ce omul părăsea o anumită categorie de locuitori ai Universului, el se simţea transpus apoi într-o altă lume, în lumea experienţelor fizice dintre naştere şi moarte. Dar el simţea în mod clar şi amintirea lumii spirituale, a acelei lumi pe care omul o parcurge între moarte şi o nouă naştere. Putem spune: în viziunea astrală pe cale de a se stinge pătrundea viziunea lumii spirituale.

Astfel încât, de fapt, această stare de conştienţă în care se află omul astăzi printre entităţi pur fizice nu exista

în acea epocă. Oamenii aveau pe atunci o anumită senzaţie, nu numai ca într-un fel de vis, ci într-o reprezentare foarte concretă a realităţii, şi anume ei vedeau, când se aflau în conştienţa diurnă, arbori, animale, munţi şi stânci şi nori, dar ştiau că aceasta este aceeaşi lume cu cea în care trăiesc acele fiinţe spirituale şi acele suflete umane care nu sunt încarnate pe Pământ, care trăiesc în lumea spirituală, şi împreună cu care trăim între moarte şi o nouă naştere. Aceşti oameni aveau pe atunci această reprezentare concretă: când omul se trezeşte, aceste fiinţe pătrund în fiecare arbore, în fiecare stâncă ce poate fi observată, în adâncul munţilor şi în înalturile norilor, ele se furişează şi dispar în diferitele entităţi, în creaturile naturii fizice exterioare.

Omul mergea prin pădure şi vedea un arbore deosebit. Atunci, el ştia că în acel arbore a dispărut o fiinţă nocturnă cu care el fusese împreună, şi el vedea în mod clar, aşa cum astăzi mai poate vedea doar iniţiatul, cum entităţile spirituale se furişează în lăcaşurile fizice ca în casele lor. Nu este de mirare că toate aceste lucruri au trecut în mituri şi că oamenii au vorbit de spiritele arborilor, de spiritele izvoarelor, de spiritele norilor şi ale munţilor. Ei vedeau furişându-se în munţi, în valuri, în nori, în plante, în arbori toate acele fiinţe cu care se aflaseră împreună în timpul nopţii.

Era ca un revărsat de zori sufletesc, care vedea pe atunci lumea spirituală furişându-se în lumea fizică-sensibilă. Despre spiritele superioare, sublime, se spunea în cuvinte pline de demnitate: ele îşi au locul lor de odihnă în timpul zilei în aceste lăcaşuri fizice. Despre fiinţele elementare inferioare care trăiesc printre oameni, adesea printre animale, într-o perioadă a evoluţiei lor, se spunea: ele se pitesc acolo. Acest lucru era exprimat pe un ton de

tachinare. Dar ceea ce se exprima, pe de o parte, într-o stare de superioritate, pe de altă parte, într-o stare de neputinţă, caraghioasă, aceasta corespundea în mod exact sentimentului pe care îl avea omul faţă de acest revărsat de zori sufletesc.

Dar imaginaţi-vă, dragii mei prieteni, că un om se afla în timpul ultimei faze a somnului său într-o asemenea lume spirituală şi dimineaţa ieşea din ea; el îşi dădea seama absolut clar abia la trezire că s-a aflat acolo. De ce aceasta? De ce vedea el de fapt numai la trezire, când spiritele dispăreau, această lume spiritual-suprasensibilă în care trăia între moarte şi o nouă naştere? Acest lucru se întâmpla pentru că – în timpul acestei stări, aşadar, în timp ce omul era în ultima fază a somnului său, în care contempla viziunea lumii spirituale – omul mai trăia şi într-o a treia stare de conştienţă. El trăia într-o stare de conştienţă care făcea ca în faţa sufletului să apară, la rândul său, ca prin vrajă, o cu totul altă lume. Şi anume în timp ce, în existenţa sa pământească, omul contempla în timpul somnului său lumea spirituală, privirea lui se îndrepta în urmă asupra evoluţiei karmei sale.

Această a treia stare de conştienţă a oamenilor care au trăit imediat după catastrofa atlanteană era viziunea karmei. Aceasta era pentru ei, în acea epocă, pur şi simplu, o realitate. (Se completează ceea ce a fost notat pe tablă:)

1. Conştienţă de veghe: viziune astrală pe cale de a se stinge
2. Conştienţă de vis: viziune a lumii spirituale
3. Conştienţă de somn: viziune a karmei

Tabla 4

Şi, aşa cum astăzi în viaţa cotidiană alternează cele trei stări de conştienţă: conştienţa de veghe, conştienţa de vis, conştienţa de somn, odinioară alternau pentru om starea viziunii astrale pe cale de a se stinge, viziunea lumii spirituale şi viziunea evoluţiei karmei.

Da, dragii mei prieteni, în aceste vremuri vechi viziunea karmei era pentru oameni pur şi simplu o realitate a conştienţei, şi de aceea putem spune pe drept cuvânt că a existat cândva în omenire un fel de conştienţă prin care era efectiv contemplată realitatea karmei.

Apoi, evoluţia a continuat în felul următor: Mai întâi a încetat acest somn, dar care atunci nu era un somn, căci, în timp ce omul dormea, privirea se îndrepta asupra karmei – mai întâi a încetat această viziune asupra karmei. Ea s-a întunecat. Şi din realităţile karmei nu au mai rămas decât cunoştinţele iniţiaţilor, ale iniţiaţilor din Misterii. Atunci, ceea ce mai înainte fusese contemplat de oameni drept experienţă a karmei a devenit erudiţie. Ceea ce era, aşadar, o veche experienţă, dragii mei prieteni, a devenit în epocile ulterioare erudiţie. Căci ea se estompase, se atenuase în sfera conştienţei care existase în trecut, şi oamenilor le-a mai rămas – asta se întâmplă aproximativ în epoca descrisă drept vechea epocă babiloniană, chaldeană sau egipteană –, oamenilor le-a mai rămas doar facultatea de a contempla lumea spirituală. Astfel încât în acest timp, aşadar, în mileniile care au precedat evoluţia creştină, oamenii trăiau într-o stare de conştienţă pentru care viziunea lumii suprasensibile era încă absolut naturală, dar în care referitor la karmă nu mai exista decât învăţătura. Şi, de aceea, este de înţeles că tocmai în această perioadă care a precedat evoluţia creştină, pentru că încă mai exista o conştienţă intensă a lumii spirituale, a lumii în care omul trăieşte între moarte şi o nouă naştere, şi pentru că acea

conştienţă a karmei era atenuată, estompată, este de înţeles că în întreaga omenire s-a pierdut complet conştienţa karmei, că ea nu mai era prezentă, ca să spunem aşa, când a început evoluţia creştină, şi că atunci a fost subliniată cu o putere deosebită legătura omului cu lumea spirituală când omul este excarnat. Acest lucru noi îl simţim cu o intensitate absolut deosebită în ceea ce ne întâmpină drept vechea viziune egipteană: o conştienţă extraordinar de puternică a lumii spirituale, o conştienţă purificată şi subtilă a lumii în care pătrunde omul prin poarta morţii, când el devine Osiris, dar nu mai are nici o conştienţă a vieţilor pământeşti succesive.

Apoi a venit, încetul cu încetul, epoca ce şi-a atins astăzi punctul ei culminant în evoluţia omenirii şi care, de fapt, este astăzi proprie omenirii. Viziunea astrală a coborât până la a deveni conştienţa noastră aridă şi prozaică pe care o avem în viaţa normală între trezire şi adormire, când nu vedem, de exemplu, decât neînsemnata parte din om făcută din carne, oase şi vase sanguine şi închisă între limitele pielii, care, aşa cum o poate vedea conştienţa diurnă de astăzi, este partea cea mai puţin importantă a omului. Este absolut de înţeles că la mulţi oameni există tendinţa de a îmbrăca această parte neînsemnată din om cu tot felul de veşminte exterioare care sunt numite frumoase, pentru ca ea să reprezinte totuşi ceva, în timp ce în adâncurile subconştientului avem sentimentul că, de fapt, ea este neînsemnată şi că îşi are locul său sub veşmântul luminos şi cald al aurei, al astralităţii, al fiinţei Eului.

Şi, atunci când omul a simţit pentru prima dată această trecere de la viziunea omului cu aura sa la viziunea omului actual, neînsemnat, el a încercat să imite prin veşminte ceea ce se vede la om drept aură; astfel încât

vechile mode – dacă pot folosi acest cuvânt – sunt, într-un anumit sens, cópii ale elementului auric. Cât despre noile mode, vă pot asigura că ele nu sunt absolut deloc aşa ceva.

Conştienţa lumii suprasensibile a luat forma pe care omul o visează în visele sale haotice. Iar conştienţa karmei doarme complet. Omul ar avea-o dacă partea conştienţei care este lipsită de vise între adormire şi trezire i-ar deveni dintr-o dată conştientă. Atunci ar exista conştienţa karmei.

Astfel, în cursul evoluţiei omenirii, din vremurile pe care le-am caracterizat, pe parcursul a aproximativ zece mii de ani, a avut loc această transformare: omul „ignoră în stare de veghe" spiritualul din lumea fizică – pentru că noi „ignorăm şi în stare de veghe" spiritualul, nu îl „ignorăm numai dormind" –, omul ignoră în stare de veghe spiritualul, ignoră în stare de vis lumea spirituală propriu-zisă şi ignoră în stare de somn karma.

Iar această stare este ceva care a devenit necesar pentru apariţia conştienţei libertăţii, aşa cum am arătat adesea. Dar omenirea trebuie să iasă şi din starea sa actuală.

Putem spune că ceea ce în vechile timpuri era o stare de conştienţă naturală, firească, ca de vis – cunoaşterea faptului că există o lume suprasensibilă şi o karmă –, s-a estompat, s-a întunecat treptat şi ceea ce trebuia să ajungă la om despre lumea suprasensibilă a devenit apoi învăţătura Misteriilor, în timp ce în epoca noastră modernă şi materialistă acestea s-au pierdut complet. Dar în cadrul acestei epoci materialiste trebuie să apară din nou posibilitatea de a construi o punte atât spre conştienţa lumii suprasensibile, cât şi înspre conştienţa karmei.

Asta înseamnă, cu alte cuvinte, dacă ne reprezentăm cum, o dată cu zorii care se ridicau în suflet în timpurile străvechi, aceste entităţi în compania cărora se găsea omul

de la adormire până la trezire se furişau în arbori, în nori, în munţi şi în stânci, şi cum omul putea atunci să spună în timpul zilei, când mergea spre un asemenea arbore, spre o rocă, spre un izvor: Acolo înăuntru este ferecată prin vrajă o fiinţă spirituală, o fiinţă în compania căreia eu mă aflu în conştienţa mea de somn –, atunci omul, asimilându-şi mai întâi noua cunoaştere iniţiatică, recunoscând, într-un fel, spiritul la contemplarea fiecărei stânci, a fiecărui arbore, a fiecărui nor, a fiecărei stele, a Soarelui şi a Lunii, trebuie să ajungă în conştienţa diurnă, să elibereze din nou fiinţele spirituale cele mai diferite ce sălăşluiesc acolo.

Noi trebuie să ne angajăm astăzi pe această cale şi să ne pregătim pentru ca, întocmai aşa cum pentru vechea omenire, la trezire, se furişa în arbore şi în stâncă fiinţa spirituală cu care omul fusese împreună în timpul nopţii, tot aşa pentru omenirea modernă să se furişeze afară din arbore şi din izvor fiinţa spirituală care este ascunsă în arbore şi izvor. Se poate ajunge la aceasta. Se poate ajunge la aceasta dacă omul abandonează pur şi simplu punctul de vedere preconceput cu care s a obişnuit, cu care s-a familiarizat, pe care astăzi copiii învaţă să-l adopte deja de la grădiniţă, dacă omul abandonează această prejudecată care îl face să creadă că prin raţiunea umană sănătoasă nu ne putem adânci privirea în lumea spirituală. Când iniţiatul vine şi descrie lucrurile care sunt în lumea spirituală şi procesele care au loc în lumea spirituală, chiar dacă astăzi omul încă nu o poate contempla în conştienţa sa obişnuită, dacă el îşi foloseşte raţiunea sa umană liberă de prejudecăţi, atunci această raţiune umană poate fi luminată de ceea ce îi este comunicat despre lumea spirituală. Şi, în orice caz, acesta este pentru oricine primul pas just.

La aceasta se opun, ce-i drept, multe lucruri. Vedeţi dumneavoastră, după una din conferinţele pe care le-am

prezentat anul trecut despre contemplarea lumii spirituale a apărut un comentariu binevoitor [Nota 95] într-un jurnal destul de apreciat – ce poate fi numit „binevoitor” şi „apreciat” în raport cu opoziţia violentă care se ridică în prezent împotriva antroposofiei. Ei bine, în această conferinţă eu atrăsesem atenţia şi asupra faptului că nu e nevoie să devenim imediat clarvăzători pentru a şti cu adevărat ceva despre lumea spirituală, că putem înţelege lucrurile pe deplin cu raţiunea noastră umană sănătoasă când clarvăzătorul ne comunică aceste lucruri. Subliniasem foarte ferm acest lucru. Şi omul care a făcut un comentariu absolut binevoitor asupra problemei a scris fraza următoare: El spunea: Steiner vrea să folosească raţiunea umană sănătoasă pentru cunoaşterea lumii suprasensibile. Atâta timp cât această raţiune umană sănătoasă rămâne sănătoasă, aşa spunea omul, ea nu ştie, cu siguranţă, nimic despre o lume suprasensibilă, şi imediat ce ea ştie ceva despre o lume suprasensibilă, ea nu mai este, cu siguranţă, sănătoasă!

Poate că nu am auzit niciodată formulat cu o asemenea sinceritate lăuntrică ceea ce ar trebui să afirme, de fapt, dacă este onest, lăuntric onest, orice om care, sprijinindu-se pe „raţiunea umană sănătoasă”, refuză astăzi cunoaşterea lumii suprasensibile şi care vorbeşte de limitele cunoaşterii în sensul obişnuit; căci el ori trebuie să renunţe la concepţia actuală, ori trebuie să o susţină; orice altă atitudine nu este sinceră lăuntric.

Iniţiatul de astăzi ştie foarte bine să spună cum prin conştienţa cunoscătoare eliberează o fiinţă spirituală din fiecare piatră, cum alte fiinţe spirituale sunt eliberate din plante. Ele ne apar, dacă nu rămânem la percepţia senzorială exterioară. Şi de fiecare dată când ne ducem în natură, când, de exemplu, percepem mai întâi, ieşind din

culcuşurile lor de piatră, fiinţele elementare din categoria gnomilor, cele care se ascund peste tot acolo unde natura începe să devină puţin elementară, când ne familiarizăm şi legăm prietenie cu aceste fiinţe elementare, vedem curând în spatele lor, mai ales în spatele fiinţelor elementare ale lumii minerale, nişte entităţi superioare care, în cele din urmă, ne conduc până la prima Ierarhie, până la Serafimi, Heruvimi şi Tronuri.

Iar atunci când sunt practicate exerciţiile pe care eu le-am indicat în cartea ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?***, care a fost tradusă în engleză cu titlul «Initiation» [Nota 96], când se fac aceste exerciţii în mod consecvent, cu o mare energie lăuntrică, cu spirit de sacrificiu şi dăruire de sine, atunci propriu-zis, dacă ne cucerim suficient curaj lăuntric, descoperim mai întâi că în anumite grohotişuri minerale speciale de munte, într-o bucată de piatră este ascunsă o întreagă lume de fiinţe elementare. Ele ies de acolo, apar din toate părţile, se dilată şi arată că de fapt nu sunt decât înfăşurate, comprimate în porţiunile lumii elementare. Există asemenea entităţi în primul rând în porţiunile minerale ale naturii, mai ales acolo unde pământul ajunge la stadiul în care „prinde să înverzească" [Nota 97], acolo unde el face o impresie de prospeţime, având acel miros specific de pământ, o aromă pe care o au şi plantele. Când pătrundem în această lume de fiinţe elementare, aceste fiinţe elementare ne pot foarte bine înspăimânta, ne pot îngrozi. Şi aceste fiinţe elementare care apar astfel sunt de o deşteptăciune incredibilă. Când apar astfel gnomii, ieşind din realităţi şi obiecte ale naturii, trebuie să fim destul de modeşti pentru a ne spune: Iată-te aici, biet om prost, şi cât este de deşteaptă această lume elementară! – Şi, fiindcă nu sunt prea mulţi oameni care vor să spună în mod serios acest

lucru, fiindcă ei nu vor să spună vreodată că un copil mic care abia s-a născut – dacă îl percepem în mod lăuntric – este mult mai deştept decât cel care a învăţat mult, din acest motiv aceste fiinţe elementare se sustrag, în primă instanţă, privirii oamenilor. Dar când ne putem familiariza cu ele, orizontul se lărgeşte, ca să spunem aşa, şi primul plan pe care îl deschid aceşti gnomi care vă tachinează cu deşteptăciunea şi isteţimea lor se dezvăluie a fi un prim-plan care ne conduce spre un plan ascuns, care ajunge până la prima Ierarhie, până la Serafimi, Heruvimi şi Tronuri.

Şi dacă ne facem conştienţa mai ageră cu ajutorul a ceea ce omenirea a învăţat tocmai datorită ştiinţelor naturii din ultimul secol, atunci putem pătrunde în mod just, după aceea, cu ajutorul exerciţiilor indicate, într-o lume superioară. Iar dacă dobândim astfel, faţă de natură, datorită unei adânciri pline de iubire, o conştienţă care să nu fie contaminată de ceea ce este astăzi ştiinţa recunoscută, şi care are astăzi autoritate, atunci ajungem din nou, în mod treptat, pe baza cunoaşterii iniţiatice, la acea cunoaştere pe care a pierdut-o omenirea.

Cel care ajunge astăzi să vadă în cele din urmă ieşindu-i în întâmpinare din arbori spiritul arborelui, care pentru cei vechi se furişa înăuntru dimineaţa, în momentul revărsatului de zori sufletesc, şi care seara, în momentul crepusculului sufletesc, ţâşnea din nou afară, acela poate aborda omul într-un mod corespunzător şi poate contempla, detaşându-se din omul actual, formele pe care el le-a îmbrăcat în vieţile pământeşti anterioare prin evoluţia karmei. Căci pentru om, această viziune trece în viziunea asupra karmei.

Pentru lumea minerală, unde apar mai întâi gnomii care ne tachinează cu isteţimea lor, viziunea ajunge la

contemplarea Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor. (*Tabla 4*)

Pentru plante, viziunea ajunge la contemplarea entităţilor Exusiai, Dynamis, Kyriotetes.

Pentru animale, atunci când vedem astfel desprinzându-se din ele fiinţa lor spirituală, viziunea ajunge la contemplarea Arhailor, Arhanghelilor, Îngerilor.

Pentru om, ea devine viziune asupra karmei.

În spatele Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor şi în spatele tuturor celorlalte fiinţe ale Ierarhiilor superioare, în spatele tuturor fiinţelor elementare care, ieşind din minerale, ne şochează prin deşteptăciunea lor, care, ieşind din plante, poate ne şochează sau poate nu prin suava lor insistenţă, în spatele a ceea ce ne întâmpină ieşind din animale, în pustiu, uneori cu vehemenţă, cu o ardoare fierbinte, dar şi cu ceea ce ne dă frisoane, în spatele a toate acestea care apar în prim-plan, vedem apărând atunci, impresionantă şi grandioasă, karma. Căci, de fapt, pentru om, în spatele tuturor misterelor Universului se ascunde misterul karmei.

Dacă ne-am pregătit astfel simţirea în mod corespunzător, vom putea trece, în următoarele conferinţe pe care le mai pot prezenta aici, în acest loc, în faţa dumneavoastră, la discutarea unor realităţi karmice individuale. [Nota 98]

CONFERINȚA A DOUA

Londra, 24 august 1924

Când lăsăm privirea să urmărească evoluţia istorică a omenirii, vedem cum apar evenimente după evenimente în cursul timpurilor şi ne am obişnuit adesea, în epoca modernă, să considerăm pur şi simplu fenomenele istorice care apar în aşa fel încât căutăm efectele epocilor anterioare în perioadele ulterioare, şi chiar vorbim de înlănţuiri de la cauză la efect în istorie, aşa cum vorbim în cadrul lumii fizice exterioare despre cauză şi efect.

Dar, considerând viaţa istorică în acest fel, vom ajunge să fim nevoiţi să mărturisim că aproape totul rămâne inexplicabil. Dumneavoastră nu veţi reuşi, de exemplu, să deduceţi războiul mondial drept simplă consecinţă a evenimentelor de la începutul secolului al 19-lea până în 1914. Şi nu veţi reuşi să deduceţi Revoluţia Franceză, care a izbucnit la sfârşitul secolului al 18 lea, doar din cele întâmplate anterior. Facem tot felul de construcţii în materie de istorie, dar nu mergem prea departe cu ele, şi simţim în cele din urmă că acestea sunt nişte construcţii artificiale în domeniul istoriei.

Ceea ce se întâmplă în viaţa istorică a oamenilor este explicabil abia atunci când observăm personalităţile istorice care au jucat un rol important în apariţia evenimentelor istorice, în raport cu vieţile lor succesive. Şi numai când ne-am consacrat astfel un anumit timp studiului karmei unor asemenea personalităţi pe parcursul vieţilor pământeşti succesive, abia atunci ne însuşim o dispoziţie sufletească adecvată pentru a vedea cum stau lucrurile cu propria noastră karmă. De aceea, astăzi vom examina puţin karma istorică, personalităţile istorice care

au făcut un lucru sau altul care ne este cunoscut şi vom deduce acele fapte cunoscute de noi din ceea ce era înscris, într-un fel, în karma lor prin succesiunea vieţilor pământeşti. Prin aceasta, ajungem la concepţia că lucrurile care se întâmplă într-o anumită epocă istorică sunt transportate de oameni din epoci anterioare. Şi dacă ne reprezentăm cu toată gravitatea în mod absolut precis şi concret ceea ce adesea, în ceea ce priveşte karma şi vieţile pământeşti succesive, nu este considerat decât în mod teoretic, atunci ne vom spune: Noi toţi, cei care ne aflăm aici, am locuit adesea pe Pământ şi aducem în această existenţă actuală rezultatele vieţilor anterioare.

Numai dacă luăm toate acestea cu totul în serios putem spune că noi cunoaştem această concepţie despre karmă. Dar putem învăţa prin intermediul concepţiei despre karmă numai dacă pe baza ideilor pe care le-am asimilat despre karmă formulăm o mare întrebare privind viaţa istorică. Atunci nu mai spunem: Ceea ce s-a întâmplat în 1914 este consecinţa a ceea ce s-a întâmplat în 1910, ceea ce s-a întâmplat în 1910 este consecinţa a ceea ce s-a întâmplat în 1900, şi aşa mai departe. – Ci atunci încercăm să înţelegem cum personalităţile care apar în viaţă transportă ele înseşi din epoci trecute în epoci ulterioare evenimentele respective. Un studiu autentic, just, al istoriei poate lua naştere doar pe această cale, doar dacă privim culisele destinelor umane comparându-le cu evenimentele din prim-plan, care sunt perceptibile în mod exterior în cadrul istoriei.

Istoria ne oferă atâtea fapte enigmatice. Dar multe enigme se clarifică dacă încercăm să le explicăm în felul pe care tocmai l-am arătat.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, în istorie apar adesea nişte personalităţi, am putea spune, ca nişte

meteori. Suntem surprinşi să le vedem ivindu-se într-o anumită epocă. Dacă examinăm educaţia pe care au primit-o, prin educaţia lor nu putem explica de ce apar în acest fel. Abia corelaţiile karmice ne aduc lumină în această privinţă.

Voi menţiona câteva asemenea personalităţi în legătură cu care se pun două feluri de întrebări, dacă e vorba de nişte personalităţi apropiate de epoca noastră prezentă, cu alte cuvinte, dacă au trăit în nişte perioade de timp care s-au scurs relativ recent. Atunci ne putem foarte bine întreba: Cum au arătat ele în viaţa lor pământească precedentă? Ce au adus cu ele din această viaţă precedentă care le-a făcut să devină ceea ce au devenit?

Dar când, pe de altă parte, avem de-a face cu personalităţi ale trecutului care au acţionat în nişte perioade foarte îndepărtate ale evoluţiei istorice, am vrea totuşi să ştim când au reapărut şi ce au fost ele când au reapărut. Dacă tocmai o existenţă trecută le-a adus acestor personalităţi celebritatea în istorie, atunci ne întrebăm: Drept cine au revenit ele? Am vrea să cunoaştem vieţile care au urmat după această existenţă istorică; poate că este tot o viaţă celebră, fie din punct de vedere istoric, fie în alt fel – dar am vrea să cunoaştem corelaţiile.

Dar asemenea corelaţii sunt extraordinar de greu de explorat, şi de aceea aş vrea să vă dau mai întâi o idee despre felul în care, atunci când vrem să explorăm corelaţiile karmice, trebuie să considerăm întregul om şi nu numai ceea ce ni se pare adesea ca deosebit de grăitor şi caracteristic.

Aş vrea să menţionez un exemplu care va părea mai întâi de ordin personal. Eu am avut odinioară un profesor de geometrie pe care îl iubeam mult. Nu era greu pentru el să-mi trezească afecţiunea, căci pe vremea când eram băiat îmi plăcea mult geometria. Dar profesorul avea, într-

adevăr, multe trăsături deosebite. El avea o înzestrare specifică pentru geometrie, care fascina, deşi unor persoane care nu au capacitatea de a primi impresii profunde despre alţi oameni uşor le-ar fi putut lăsa impresia unei fiinţe aride şi seci. Dar, deşi el era arid şi sec, te puteai simţi atins în mod profund, prin ceea ce emana din el, dacă nu de un element liric, cel puţin de un element artistic.

Eu am simţit întotdeauna nevoia cea mai intensă de a descoperi taina personalităţii acestui profesor. Şi am încercat atunci să folosesc mijloacele de cercetare ocultă care într-un asemenea caz ne pot conduce la ţel.

Am vorbit deja despre aceasta dincolo, la Torquay [Nota 99], şi aş vrea aici numai să repet că atunci când progresăm în dezvoltarea puterilor oculte ale sufletului, aşa cum am descris şi aici acum un an, cu ocazia unei conferinţe de ramură [Nota 100], şi când ajungem la conştienţa golită, când conştienţa golită se umple apoi de ceea ce răsună venind din lumea spirituală, şi când apoi la aceasta se alătură ceea ce am arătat azi dimineaţă, atunci putem ajunge deja să primim impresii, intuiţii, care sunt tot atât de precise ca un adevăr matematic şi care, pornind de la anumite fenomene din viaţa prezentă a unui om, ne trimit la viaţa precedentă.

Ei bine, datorită excelentelor intenţii pe care le avea în domeniul geometriei, aş putea spune, şi modului în care trata acest profesor geometria, mi s-a trezit un mare interes pentru acest profesor. Acest interes s-a menţinut, şi personalitatea lui mi-a rămas înaintea ochilor chiar şi după ce, atingând o vârstă înaintată, el a murit. Numai că, după ce am părăsit şcoala la care preda acest profesor, destinul nu m-a mai adus în prezenţa acestei personalităţi. Dar în spirit, ca realitate, ea a rămas până la moarte, şi după

moarte, absolut clar prezentă în faţa mea, cu toate detaliile activităţii sale.

Mi-a fost dată atunci o posibilitate de a primi, pe baza vieţii actuale a acestei personalităţi, intuiţia a ceea ce fusese viaţa sa precedentă sau viaţa sa anterioară determinantă, datorită faptului că această personalitate avea un picior diform, aşadar, un picior mai scurt decât celălalt.

Când ne gândim că, trecând de la o viaţă pământească la alta, ceea ce era în viaţa precedentă organizare a capului devine organizare a picioarelor, şi că ceea ce era mai înainte organizare a picioarelor, a membrelor, devine organizare a capului – acest lucru este cunoscut din conferinţele mele anterioare –, vom înţelege că un asemenea element corporal exterior poate avea o anumită semnificaţie în viaţa unui om, în măsura în care această viaţă înglobează existenţele pământeşti succesive. Eu am putut urmări în trecut această personalitate a profesorului pornind de la acest picior diform. Şi, deşi nu era o personalitate celebră – totuşi, era o personalitate care, în cercul în care îşi desfăşura activitatea, făcea, cel puţin asupra mea şi asupra altora, o impresie puternică şi a avut, de asemenea, asupra vieţii multor oameni o influenţă extraordinar de puternică –, eu am putut să urmăresc cum observarea acestei personalităţi conducea în aceeaşi zonă a evoluţiei istorice unde trebuia căutat şi *Lord Byron*.

Ei bine, Lord Byron avea şi el un picior diform. Şi aceste particularităţi – aparent exterioare, dar ceea ce este într-o viaţă exterior-corporal în altă viaţă este spiritual-sufletesc –, aceste particularităţi m au condus să recunosc că cele două personalităţi, care acum nu trăiau în viaţa pământească în acelaşi timp – profesorul meu de geometrie, cu piciorul său diform, a trăit mai târziu decât

Byron, cu piciorul său diform –, fuseseră legaţi într-o viaţă anterioară. Aşadar cei doi: unul, ca poet genial, celălalt un geometru genial, unul ajungând la o mare celebritate, celălalt făcând doar asupra câtorva oameni o impresie intimă, dar care a fost determinantă pentru destinul câtorva oameni, fuseseră împreună în timpul vieţii pământeşti precedente în Evul Mediu. Amândoi auziseră vorbindu-se despre legenda palladiumului, care fusese odinioară tezaurul Troiei, tezaurul sacru transportat de Enea, considerat apoi tezaurul Romei, de care era legat norocul Romei, şi care fusese apoi transportat de împăratul Constantin [Nota 101] la Constantinopol. Norocul care era legat, la rândul său, din punct de vedere istoric, de Constantinopol depindea de acest palladium. Şi legenda povestea mai departe, contemplând în mod profetic viitorul: cel care va cuceri palladiumul va deţine în viitor suveranitatea asupra lumii.

Nu e cazul să mă extind aici asupra meritelor şi asupra conţinutului acestei legende. Vreau să spun numai că cei doi oameni care erau odinioară încarnaţi în Rusia actuală au întreprins împreună, cu entuziasm, o călătorie la Constantinopol, în căutarea palladiumului; acolo nu au putut cuceri palladiumul, dar ei şi-au păstrat în inimă entuziasmul.

Şi atunci am putut vedea cu adevărat cum Byron a vrut să cucerească palladiumul într-un alt fel, participând în Grecia la lupta pentru libertate. Şi, dacă examinăm viaţa Lordului Byron, aflăm câte lucruri, la această personalitate genială de poet, au depins de impulsul plin de entuziasm pe care îl primise într-o viaţă pământească anterioară.

Şi, pe de altă parte, când privirea mea s-a îndreptat din nou asupra profesorului meu de geometrie: prin toate calităţile de modestie pe care le avea, mi s-a părut că el

datora acestei întreprinderi de odinioară trăsăturile de caracter plăcute şi simpatice pe care le-a putut dezvolta, deşi el nu a participat decât ca personaj secundar la întreprinderea de odinioară. Dacă ar fi luat parte la ea în aceeaşi măsură ca şi Lordul Byron, atunci el ar fi devenit în existenţa următoare contemporanul acestuia.

Menţionez acest exemplu pentru ca dumneavoastră să vedeţi că dacă vrem să explorăm corelaţiile karmice trebuie să considerăm omul întreg, de exemplu, şi deficienţele corporale. Când constatăm că într-o viaţă pământească determinantă o personalitate oarecare poartă o marcă spirituală pregnantă, că ea a fost, să spunem, un mare pictor, atunci nu avem voie să deducem din aceasta în mod abstract că această personalitate a fost şi în viaţa precedentă un mare pictor. Ceea ce apare la suprafaţa sufletului sunt doar valurile pe care le face karma. Cursul karmei curge mult mai în adânc şi ea are de-a face cu trupul, sufletul şi spiritul omului. Şi trebuie să avem o privire pentru ansamblul vieţii pământeşti.

Când e vorba de aceste particularităţi ale vieţii umane, uneori suntem conduşi la corelaţiile karmice mult mai mult prin felul în care cineva îşi mişcă degetele, decât prin posibilităţile sale determinante de a acţiona în viaţă. Eu am făcut deja odată această experienţă când am descoperit la o personalitate nişte corelaţii karmice intime datorită unui aspect secundar. La această personalitate, care ţinea adesea prelegeri, mi-a făcut o impresie profundă faptul că de fiecare dată înainte de a-şi începe prelegerea îşi scotea mai întâi batista şi-şi sufla nasul. Acest om nu îşi începea niciodată prelegerea în alt fel, la omul respectiv aceasta era o trăsătură adânc înrădăcinată. În impresia deosebită pe care am primit-o de la acest fapt se putea distinge o intenţie de a se întoarce în urmă la nişte lucruri

importante, semnificative, din viaţa pământească precedentă. Acestea sunt semne pe care trebuie să le descoperim, semne care adesea înseamnă ceva important pentru om: atunci găsim drumul care duce la vieţile pământeşti anterioare.

După ce am evocat acest lucru într-un fel în faţa sufletului dumneavoastră, aş vrea să vă fac atenţi cât de interesantă este din punct de vedere istoric problema karmei. Luaţi numai câteva cazuri concrete. Luaţi, de exemplu, acest caz. În secolul al 18-lea se iveşte, într-un mod absolut remarcabil, Swedenborg. Anul trecut eu am vorbit la Penmaenmawr [Nota 102], dintr-un cu totul alt punct de vedere, despre natura spirituală a lui Swedenborg, dar fără a atinge atunci problema karmei sale.

Swedenborg este o personalitate remarcabilă. Cam până pe la vârsta de patruzeci de ani, el a fost un erudit extraordinar de mare, extraordinar de important, atât de important, încât redactează numeroase lucrări pur ştiinţifice, cărora savanţii le recunosc întreaga valoare; atât de important, încât şi acum Academia Suedeză de Ştiinţe este ocupată să publice numeroasele volume încă netipărite care figurează în moştenirea sa literară – lucrări pur ştiinţifice. Cu editarea acestor lucrări cu caracter absolut ştiinţific se ocupă, de exemplu, *Arrhenius* [Nota 103], şi suntem nevoiţi să spunem neapărat că trebuie să existe acolo ceva nespiritual în cel mai înalt grad, dacă Arrhenius se interesează de ele! Aşadar nimeni nu poate spune despre Swedenborg că până la patruzeci de ani el ar fi avut de-a face, în vreun fel, cu spiritualul, în cunoaşterea sa. Şi apoi, dintr-o dată, el începe – cum spun oamenii de ştiinţă – să devină nebun, se apucă pe neaşteptate să facă descrieri vaste, cuprinzătoare, ale lumii spirituale, aşa cum

a văzut-o el. Acest fapt se iveşte pe neaşteptate în această viaţă a lui Swedenborg, ca ceva cu totul nou, în felul unei comete. Ne întrebăm: Ei bine, ce s-a întâmplat într-o viaţă pământească anterioară, pentru ca acest fapt să iasă acum la lumină în acest fel?

Pe de altă parte, există o personalitate cum a fost *Voltaire* [Nota 104] – voi menţiona acum câteva lucruri care ne pot pune probleme –, Voltaire, care apare, aş putea spune, ca o personalitate absolut incomensurabilă. În primul rând, nu ştim deloc cum a putut răsări din solul epocii sale acest om, care, pe de o parte, este un spirit zeflemitor şi, pe de altă parte, un om uns cu toate unsorile pietiste şi care, la rândul său, a avut asupra epocii sale o influenţă atât de uriaşă.

Şi cu câtă ironie acţionează în acest caz destinul! Acest Voltaire are o mare influenţă asupra regelui Prusiei [Nota 105], se petrec lucruri atât de importante în destinul vieţii spirituale europene [Nota 106] prin această legătură a lui Voltaire cu regele Prusiei! Ajungem la întrebarea: Ce se află aici, în realitate, mai adânc, în culisele evoluţiei istorice?

Poate fi analizat, la rândul său, un alt caz, tocmai în epoca actuală, când din culisele existenţei apar multe aspecte foarte agresive. Să studiem o personalitate cum este aceea a lui *Ignatius de Loyola* [Nota 107], întemeietorul Societăţii Iezuite, a Ordinului Iezuiţilor, care a murit în secolul al 16-lea.

Când studiem destinul ciudat al Ordinului Iezuiţilor, trebuie să ne punem totuşi întrebarea: În ce fel a trăit şi, în cazul în care ar fi revenit, cum trăieşte mai departe în cursul evoluţiei istorice Ignatius de Loyola, după ce a trecut prin poarta morţii?

Aveţi aici una dintre acele întrebări la care, dacă putem răspunde, sunt cu siguranţă în stare să lumineze fundalul istoric al multor lucruri.

Privirea intuitivă m-a condus în trecut, de exemplu, spre un suflet care, trăind la puţin timp după *Augustin* [Nota 108], a fost format în şcolile nord-africane, ca Augustin însuşi. Această personalitate, despre care menţionez că a trăit aproximativ în secolul al 5-lea al erei creştine, a putut cunoaşte în Africa, în acele şcoli prin care a trecut şi sfântul Augustin, tot ceea ce provenea dintr-o înţelepciune profund orientală, dar transformată într-o epocă ulterioară. Această personalitate ajunge apoi în Spania şi asimilează acolo ceea ce s-ar putea numi doctrina kabbalistă timpurie, această doctrină a Kabbalei datorită căreia cuprindem cu privirea vaste corelaţii în ordinea lumii, astfel încât această personalitate a putut fi înzestrată în Africa, apoi în Spania, cu o vedere extraordinar de largă, dar în acelaşi timp cu o cunoaştere în parte deja decadentă, în parte abia începând să înflorească, şi care, aşadar, într-un anumit sens, aprofunda sufletul, dar care în acelaşi timp îl făcea să fie neclar.

După ce a trecut prin poarta morţii, nu înainte de a fi călătorit mult, această personalitate, într-un punct determinant al desfăşurării karmei sale, a ajuns între moarte şi o nouă naştere în contact cu un geniu deosebit, cu o entitate spirituală deosebită, care aparţine lumii lui Marte.

Vedeţi dumneavoastră, în timpul dintre moarte şi o nouă naştere, omul, împreună cu alte suflete umane cu care este legat karmic, îşi edifică din punct de vedere spiritual karma următoare, pe care o va introduce în vieţile pământeşti ulterioare. Dar nu numai alte suflete umane participă la edificarea acestei karme, ci şi entităţi

aparţinând diferitelor Ierarhii spirituale, cărora le revin sarcini tocmai în legătură cu ceea ce aduce sufletul respectiv din vieţile pământeşti anterioare. Sufletul despre care vorbesc eu aici, prin ceea ce asimilase, făcuse, gândise, simţise, mai ales în viaţa care era determinantă şi pe care tocmai am schiţat-o, a fost condus, pentru edificarea karmică a următoarei vieţi, în apropierea unei entităţi spirituale care aparţine lumilor lui Marte. El a primit atunci, în primul rând, un simţ foarte agresiv, iar, pe de altă parte, o elocinţă extraordinară, căci tot ceea ce este introdus într-o limbă provine din Cosmos şi este pregătit de entităţile lui Marte şi introdus în karma oamenilor. Elocinţa, arta limbajului care se manifestă în karma unui om, provin întotdeauna din faptul că personalitatea respectivă a ajuns, conform experienţelor sale karmice, să se apropie de entităţile lui Marte.

Această personalitate despre care am vorbit, această individualitate, care a ajuns acum în apropierea unei entităţi deosebite de pe Marte – entitate de pe Marte care a început să mă intereseze în cel mai înalt grad în timp ce ea se afla în legătură cu acest suflet uman –, această individualitate a reapărut apoi în secolul al 18-lea ca Voltaire. Astfel încât Voltaire purta în sine tot ceea ce v-am descris despre oamenii din Africa de Nord şi Spania, provenind dintr-o viaţă pământească anterioară, şi el purta în sine aceste elemente prelucrate în aşa fel încât karma sa a luat formă cu ajutorul acestei fiinţe de pe Marte, al acestui geniu deosebit de pe Marte.

Dacă luaţi în considerare marea elocinţă a lui Voltaire, dacă luaţi în considerare instabilitatea sa, în multe privinţe, dacă luaţi în considerare nu atât conţinutul a ceea ce a scris el, ci mai curând întreaga sa atitudine şi felul în care acţiona, veţi înţelege că în toate aspectele sale el a

devenit astfel sub influenţele karmice pe care le-am descris adineaori. Şi când vedem cum se situează Voltaire în viaţă, cu ceea ce aduce din vieţile sale anterioare, cu agresivitatea sa, cu elocinţa sa, cu nevoia sa de a zeflemisi atâtea lucruri, cu lipsa sa de sinceritate, în parte voalată, dar în acelaşi timp şi cu un mare entuziasm pentru adevărul mai vast, când punem toate acestea în legătură, pe de o parte, cu vieţile pământeşti anterioare, pe de altă parte, cu această entitate de pe Marte, atunci începem să fim interesaţi atât de Voltaire, dar şi mai mult, din punct de vedere ocult, de această entitate de pe Marte.

Iar căutarea acestei entităţi de pe Marte a devenit pentru mine, la un moment dat, o sarcină precisă. Prin intermediul acestei entităţi de pe Marte au fost puse în lumină, la rândul lor, următoarele lucruri, care sunt evenimente pământeşti. În istorie, noi suntem frapaţi de figura ciudată a lui Ignatius de Loyola, întemeietorul Societăţii Iezuite: Ignatius de Loyola, care este mai întâi un războinic pe care o boală gravă l-a redus la neputinţă şi care, în timpul acestei boli grave, s-a consacrat unor exerciţii sufleteşti de tot felul, datorită cărora el se umple de o putere spirituală lăuntrică, îşi poate stabili sarcina de a salva vechiul creştinism catolic împotriva strădaniilor protestantismului în expansiune. Acest Ignatius de Loyola, care a reuşit să întemeieze în sine însuşi, cu ajutorul acelor puteri care îi veneau tocmai de la piciorul său rănit – şi acesta este lucrul interesant –, care a reuşit să întemeieze Ordinul Iezuiţilor, care transpune în modul cel mai energic în practica religioasă exerciţii oculte de voinţă, care vrea să aducă, în fond, în mod grandios – atitudinea pe care o putem avea faţă de acest lucru nu intră absolut deloc în discuţie –, care vrea să aducă pe Pământ, în mod grandios,

pe o cale pur materială, printr-un antrenament de voinţă, problema lui Iisus şi întemeiază acest Ordin al Iezuiţilor.

Cine începe să studieze viaţa lui Ignatius de Loyola încearcă atunci o anumită admiraţie faţă de această viaţă ciudată. Iar când o urmărim cu privirea intuitiv-ocultă, sesizăm un lucru important.

Prin Ignatius de Loyola a luat naştere acest Ordin al Iezuiţilor, care cufundă creştinismul în modul cel mai profund în viaţa material-pământească, dar care o face cu o mare putere spirituală. Acest Ordin al Iezuiţilor are o regulă, care pentru omul modern este ceva absolut respingător, dar care îi oferă în multe privinţe cea mai mare eficacitate. Pe lângă legămintele monahale obişnuite, dincolo de exerciţii, dincolo de tot ce trebuie să parcurgă viitorii iezuiţi pentru a deveni preoţi, mai există şi regula de a se supune necondiţionat poruncii papei de la Roma. Orice ar cere papa de la Roma, în sânul Ordinului nu se pune problema ce trebuie gândit despre aceasta; porunca se execută, pentru că există convingerea că prin papa de la Roma se vestesc realităţi superioare şi porunca acestei puteri superioare trebuie executată cu o supunere necondiţionată faţă de Roma. Există aici, deşi aceasta este şi o problemă neliniştitoare, există totuşi aici o abnegaţie care domneşte în iezuitism, care antrenează la rândul ei o teribilă intensificare a forţei; căci tot ceea ce face un om concentrându-şi toate eforturile şi intensitatea pentru a sluji şi fără a fi mânat de propriile emoţii conferă o forţă puternică. Această forţă se mişcă oarecum în ceaţa inferioară a ceea ce este material, dar este o putere spirituală. Este chiar ceva absolut deosebit.

Şi când urmărim cu privirea aceste fenomene ciudate, frapante, grandioase, descoperim că acest geniu de pe Marte despre care am vorbit, pe care se întemeiază viaţa

lui Voltaire, este acelaşi geniu care, prin nişte influenţe suprasensibile, a însoţit viaţa lui Ignatius de Loyola începând din momentul în care Ignatius de Loyola a trecut prin poarta morţii. Sufletul lui Ignatius de Loyola era în permanenţă sub influenţa acestui geniu de pe Marte.

Imediat după ce Ignatius de Loyola a trecut prin poarta morţii, cu el a fost cu totul altfel decât cu ceilalţi oameni. Ceilalţi oameni, prin faptul că nu îşi abandonează trupul eteric imediat după moarte, ci cu câteva zile mai târziu, au o scurtă viziune retrospectivă a vieţii lor pământeşti, înainte de a-şi începe călătoria prin lumea sufletelor. Ignatius de Loyola a avut o viziune retrospectivă lungă. Tocmai prin acest fel deosebit de exerciţii, care au atins străfundurile sufletului lui Ignatius de Loyola, s-a format acolo mai ales o legătură deosebit de intensă cu geniul de pe Marte, fiindcă a luat naştere un fel de activitate, o afinitate, o afinitate electivă între acest geniu de pe Marte şi ceea ce se întâmpla în sufletul acestui războinic bolnav, al acestui războinic pe care o rană la picior îl pusese la pat şi, dintr-un luptător, făcuse un om care nu se mai putea sluji de piciorul său.

Toate acestea au avut o influenţă extraordinar de puternică, şi ne dăm seama de aceasta atunci când ne îndreptăm privirea asupra omului întreg. Şi aceasta l-a condus pe Ignatius de Loyola la legătura cu acest geniu de pe Marte, dar cu care eu făcusem cunoştinţă pe o altă cale. Şi ceea ce s-a format prin această legătură a făcut posibil ca pentru Ignatius de Loyola această importantă viziune retrospectivă să nu ia sfârşit, chiar dacă oamenii nu o au, de altfel, decât câteva zile după moarte; ea continua mereu. Ignatius de Loyola a rămas la această viziune retrospectivă asupra vieţii sale pământeşti şi astfel a putut întreţine o legătură retrospectivă cu toţi cei care urmau Ordinul

Iezuiţilor. În viziunea retrospectivă asupra propriei vieţi, el rămânea legat de Ordinul său.

În această viziune retrospectivă a lui Ignatius de Loyola însuşi s-au dezvoltat puterile care au dat Ordinului Iezuiţilor coeziunea sa, aceste puteri care erau atât de anormale, încât ele au determinat, de asemenea, destinele anormale ale Ordinului Iezuiţilor: a persista în supunerea necondiţionată faţă de papa, deşi acesta a dizolvat Ordinul, şi în ciuda numeroaselor persecuţii! Dar tot ce făceau Iezuiţii în lume, totul era provocat de această legătură deosebită pe care tocmai am descris-o.

Ei bine, acest exemplu mai arată şi altceva, ceva care răspândeşte o scânteie de lumină asupra anumitor corelaţii istorice. Vedeţi dumneavoastră, după ce Ignatius de Loyola a murit, el a rămas, propriu zis, mereu în apropierea Pământului, căci omul se află în apropierea Pământului când are această viziune retrospectivă. Când această viziune retrospectivă se extinde, ea nu se poate extinde totuşi asupra multor secole, căci, propriu-zis, când se extinde deja asupra unor perioade lungi de timp, este ceva absolut anormal – dar în ansamblul lumii se ivesc mereu situaţii anormale. Astfel că, după relativ puţin timp de la viaţă sa pământească, Ignatius de Loyola a reapărut în sufletul lui Emanuel Swedenborg.

Este ceva extraordinar de frapant, dar, în acelaşi timp, extraordinar de lămuritor. Căci, observaţi lumina istorică vie care se răspândeşte aici: Ordinul Iezuiţilor a continuat să existe; dar cel care îi asigurase coeziunea până la un anumit moment, acest om a devenit cu totul altul, a apărut drept individualitatea lui Emanuel Swedenborg, în aşa fel încât spiritualizarea Ordinului Iezuiţilor prin intermediul lui Emanuel Swedenborg este condusă de cu totul alte impulsuri decât cele ale întemeietorului său de

odinioară. Dacă urmărim cursul karmei, vedem, într-adevăr, în cursul istoriei, cum întemeietorii unui anumit lucru, acele personalităţi care erau profund legate de acel lucru, se separă de acele mişcări şi cum acele mişcări trec sub influenţa unor puteri absolut diferite. Astfel încât ne dăm seama că a vorbi despre actualul Ordin al Iezuiţilor raportându-l la Ignatius de Loyola, nu mai are nici un sens din punct de vedere istoric. Istoria exterioară face acest lucru. Cunoaşterea lăuntrică nu poate face aşa ceva, fiindcă vedem cum individualităţile se separă de Mişcările lor.

Astfel, conform cursului exterior al lucrurilor, multe fenomene istorice ne conduc în trecut la un întemeietor sau altul; dar când cunoaştem viaţa pământească ulterioară a acestui întemeietor, atunci ştim că el s-a separat de multă vreme de fenomenul pe care l-a întemeiat din punct de vedere istoric, căci întreaga istorie, în privinţa multor lucruri, aşa cum sunt ele prezentate, îşi pierde pur şi simplu sensul când vrem să atingem cu adevărat faptele oculte care se află în spatele lor în sânul evoluţiei karmice. Acesta este un aspect.

Celălalt este acesta: Sufletul lui Ignatius de Loyola, al lui Swedenborg, a intrat într-un organism care îşi cucerise în viaţa precedentă sănătatea capului, extraordinara sănătate a capului, datorită bolii piciorului lui Ignatius de Loyola. Şi astfel, la început, acest suflet, care rămăsese mereu în apropierea Pământului, nu s-a putut cufunda în corpul pământesc care i s-a oferit acum lui Emanuel Swedenborg. Acest corp a rămas în aşa fel încât până la vârsta de patruzeci de ani Emanuel Swedenborg avea doar un corp extraordinar de sănătos, cu un creier sănătos, un trup eteric extraordinar de sănătos, cu o organizare sănătoasă, cu un trup astral sănătos, dar, prin faptul că el a dezvoltat, cu această organizare, cea mai înaltă erudiţie a

timpului său, el a intrat abia o dată cu împlinirea vârstei de patruzeci de ani, după dezvoltarea Eului, când el a păşit în faza dezvoltării Sinei Spirituale, abia atunci el a intrat sub o influenţă care fusese numai întru câtva înăbuşită în primii patruzeci de ani ai vieţii sale; anume, el a ajuns sub influenţa aceluiaşi geniu de pe Marte despre care am vorbit deja; şi acest geniu de pe Marte, cu tot ceea ce ştie el acum spiritual despre Univers, vorbeşte. Căci el era cel care vorbea acum prin Emanuel Swedenborg.

Şi astfel apare în Emanuel Swedenborg, strălucitul, grandiosul, genialul scriitor care zugrăveşte ţara spiritelor – deşi în imagini care ne dau de gândit –, prin faptul că el a transformat în acest fel marea voinţă spirituală a lui Ignatius de Loyola.

Întotdeauna se întâmplă aşa: când suntem în căutarea corelaţiilor karmice concrete, atunci apare, în general, ceva frapant. Speculaţiile care se fac foarte adesea despre vieţile pământeşti succesive sunt, într-adevăr, nişte „închipuiri". Explorate în mod cu adevărat exact, lucrurile dezvăluie de cele mai mult ori ceva extraordinar de frapant; căci tot ceea ce înaintează de la o viaţă pământească la altă viaţă pământească drept evoluţie karmică este, în fond, foarte ascuns sub ceea ce trăieşte omul între naştere şi moarte.

Am vrut să vă prezint acest exemplu al unei personalităţi care poate fi cunoscută bine, pentru ca dumneavoastră să puteţi vedea cât de ascuns poate fi curentul karmic care curge de la o viaţă pământească la altă viaţă pământească. Abia atunci când explorăm acest curent ascuns apar, propriu-zis, adevăratele clarificări.

Dacă examinaţi puţin viaţa lui Emanuel Swedenborg, găsiţi pretutindeni acolo, unul după altul, lucruri

edificatoare, în momentul în care cunoaşteţi corelaţiile despre care v-am vorbit.

La începutul acestui secol am fost de mai multe ori la Londra. Cu ocazia uneia din aceste vizite am primit o anumită orientare, mai întâi din punct de vedere exterior, literar, cu privire la o personalitate extraordinar de importantă. Şi cum în acea epocă, în timpul sejururilor cu ocazia călătoriilor exista totuşi mai mult timp liber decât acum, am dat la Biblioteca Teosofică de cărţile scrise de această personalitate: *Laurence Oliphant* [Nota 109].

Laurence Oliphant este în realitate o personalitate extraordinar de interesantă, care ne întâmpină ca o personalitate de o mare importanţă imediat ce îi studiem cărţile. Aceste cărţi, care tratează despre elementul comun existent în diferitele religii, despre religiile spirituale, şi aşa mai departe, aceste cărţi dovedesc toate cunoaşterea foarte intensă pe care o avea Laurence Oliphant despre legătura omului, în diferitele sale procese corporale şi sufleteşti, cu misterele Universului. Şi, când citeşti lucrările lui Oliphant, ai de fapt această impresie: Aici este descris pe baza unor profunde instincte cosmice, omul în viaţa sa pământească. La rândul lor, procesele vieţii umane pământeşti care sunt legate de naştere, viaţa embrionară, descendenţă, şi aşa mai departe, sunt descrise în aşa fel încât, în lumina în care apar la Laurence Oliphant, ele arată în ce mod minunat este înrădăcinat omul, ca microcosmos, în Macrocosmos.

Studierea scrierilor lui Oliphant m-a condus foarte curând să văd apărând în faţa mea figura defunctului Laurence Oliphant, dar mult mai puţin sub o asemenea formă încât să-mi poată părea că aş avea de-a face cu individualitatea care trăieşte acum după moarte; ci din această devenire vie, din această devenire spirituală a ceea ce este conţinut în aceste scrieri cosmic-fiziologice, cosmic-

anatomice, aş putea spune, din conţinutul lor, apărea o configuraţie care nu era imediat absolut clară, care apărea cu cele mai diferite ocazii. Se puteau face cercetări oculte pe un tărâm sau altul. Această configuraţie pe care eu nu puteam face altfel decât să o pun în legătură cu ceea ce îmi apăruse cu ocazia lecturii scrierilor lui Laurence Oliphant, această configuraţie era adesea prezentă; era aici, stătea aici. La început nu mi-am putut da seama în mod clar ce voia această configuraţie, ce însemnau manifestările ei. Dar, prin întregul mod în care se prezenta ea ştiam cu certitudine că este individualitatea lui Laurence Oliphant, şi se vedea că această configuraţie trăise timp îndelungat între moarte şi o nouă naştere, adică tocmai naşterea lui Laurence Oliphant, timp, după toate aparenţele, întrerupt o singură dată de o viaţă pământească, dar aceasta nu fusese foarte importantă pentru cealaltă lume. Astfel încât multe lucruri se puteau ascunde în această personalitate a lui Laurence Oliphant. Într-un cuvânt, această apariţie a configuraţiei lui Laurence Oliphant atrăgea întotdeauna atenţia asupra unei probleme karmice importante.

Ei bine, cu ocazia cercetărilor karmice a apărut o entitate spirituală, care participase la elaborarea unor karme umane cum sunt cele despre care tocmai v-am vorbit în legătură cu Voltaire, Ignatius de Loyola, această entitate a apărut ca un geniu de pe Marte. Putem cunoaşte asemenea genii în cele mai diverse feluri. Aceste genii sunt prezente mai ales acolo unde e vorba de a întreprinde cercetări care urmăresc să exploreze din punct de vedere spiritual ce anume îi este dat omului la început în mod fizic în lumea pământească.

Acest lucru mi-a fost întotdeauna clar. Deja scrierea mea ***Filosofia libertăţii***, care este tradusă aici cu titlul «Philosophy of Spiritual activity», conduce la consideraţii

de ordin cosmic asupra vieţii de voinţă a omului. Întotdeauna mi-au fost foarte clare asemenea lucruri. Iar problemele care sunt puse acum în domeniul sarcinilor Mişcării antroposofice conduc, bineînţeles, chiar dacă nu epuizează totul, chiar dacă acestea nu pot fi decât o parte, ele conduc la cercetări karmice. Şi, la rândul lor, cercetările karmice ne conduc la nişte genii de felul acestui geniu de pe Marte despre care am vorbit. Asemenea genii îl întâmpină, de asemenea, pe acela care întreprinde astfel de cercetări cum sunt cele la care am făcut aluzie când am spus că vor apărea în curând în cartea care este elaborată de *dr. Wegman* împreună cu mine [Nota 110] pe tărâmul medicinei, a cărei primă parte este deja tipărită. Când suntem în acest fel în căutarea cunoaşterii iniţiatice cu privire la natură, ne apropiem în mod asemănător de geniile lui Mercur, care îl întâmpină pe om mai ales fiindcă geniile lui Mercur joacă un rol specific în karma omului. Când omul traversează viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, el este purificat mai întâi în fiinţa sa morală sub influenţa entităţilor lunare. Datorită geniilor lui Mercur, bolile lui sunt transformate în calităţi spirituale. Astfel încât, datorită acestor genii, bolile pe care le-a suferit omul în viaţă sunt transformate, în sfera lui Mercur, în energii, în calităţi spirituale. Aceasta este o relaţie de o extraordinară importanţă.

Dar această relaţie conduce apoi tocmai în direcţia care este legată, într-un fel, de elementul patologic, în direcţia cercetării problemelor karmice. Ei bine, acele cercetări despre care tocmai am vorbit acum la Torquay m-au condus să fac cunoştinţă mai îndeaproape cu un asemenea spirit cum a fost Brunetto Latini, profesorul lui Dante.

Când pătrundem în aceste aspecte spirituale în felul descris, atunci ne putem afla, de asemenea, în faţa unor individualităţi ce iau forma în care au trăit ele într-o anumită epocă. Astfel, poate fi interesant să apară în faţa noastră *Brunetto Latini*, marele profesor al lui Dante din secolul al 13-lea al erei creştine, care mai avea încă o cunoaştere despre natură, în cadrul căreia natura nu era percepută sub forma unor abstracţiuni cum sunt legile naturii pe care le avem noi astăzi, ci sub influenţa vie a unor entităţi spirituale vii. Şi Brunetto Latini, pe când se întorcea de la postul său de ambasador în Spania, a aflat, pe drumul spre oraşul său natal, Florenţa, tot felul de veşti îngrijorătoare, tulburătoare şi, pe lângă aceasta, a fost atins şi de o uşoară insolaţie. Şi, tocmai în această stare, cât şi sub influenţa acestui şoc patologic pe care l-a suferit, privirea lui a pătruns în atelierul de creaţie al naturii, în activitatea creatoare a Cosmosului, în relaţia omului cu lumea planetară, aspecte care sunt grandioase şi care, aş putea spune, ies apoi la suprafaţă numai ca imagini cu caracter de umbră în această puternică operă care este «Commedia» lui Dante.

Când îl urmărim cu privirea pe acest Brunetto Latini, vedem că, într un moment decisiv, atunci când cunoaşterea vrea să îl strivească, atunci când se pare că, îndepărtându-se de o adevărată cunoaştere, s-ar putea rătăci în eroare, vedem că în acest moment *Ovidiu* [Nota 111] devine ghidul său, Ovidiu, vechiul scriitor roman care a scris «Metamorfozele», în care el şi-a asimilat, firește, cu luciditatea romană, cu luciditatea latină, concepţiile grandioase ale vechiului elenism.

Ei bine, acest Ovidiu, individualitatea lui Ovidiu ne apare în legătură cu Brunetto Latini. Dacă am sesizat în mod lăuntric această legătură, atunci vedem într-adevăr că

în epoca predantescă Brunetto Latini apare împreună cu individualitatea lui Ovidiu. Ovidiu este şi el prezent aici. Şi, tocmai în legătură cu cercetările naturalist-ştiinţifice medicale, acest Ovidiu s-a dezvăluit a fi Laurence Oliphant. După această viaţă lungă, între vechea epocă a lui Ovidiu, cu traversarea creştinismului doar o singură dată pe Pământ, într-o încarnare neînsemnată pentru lumea exterioară, într-o încarnare feminină, Ovidiu apare din nou în epoca modernă, transformat, în ceea ce priveşte conţinutul sufletului său, ca Laurence Oliphant.

Nu numai Brunetto Latini, ci şi alte personalităţi aparţinând evoluţiei spirituale din Evul Mediu ne arată în repetate rânduri că Ovidiu era îndrumătorul lor. Aceasta pare, în primă instanţă, o tradiţie care se perpetuează, nu-i aşa?

În realitate, dragii mei prieteni, Ovidiu cel real a fost în lumea spirituală îndrumătorul multor iniţiaţi, aşa cum a reapărut el ca Laurence Oliphant, cu grandioasa lui viziune cosmic-anatomică, cosmic-fiziologică. Această legătură între Laurence Oliphant şi Ovidiu se dezvăluie a fi unul dintre exemplele cele mai strălucite şi mai concludente, aş putea spune, un exemplu de o extraordinară importanţă.

Despre aceste lucruri voi vorbi în continuare în conferinţa următoare.

CONFERINȚA A TREIA

Londra, 27 august 1924

Dacă îndreptăm o privire retrospectivă asupra evoluției omenirii începând de la Misteriul de pe Golgotha, ajungem la impresia că de fapt creştinismul, Impulsul lui Christos, nu s-a putut integra în sânul civilizației europene, în sânul civilizației americane, decât în legătură cu alte curente spirituale şi luptând împotriva anumitor rezistențe. Şi înflorirea, evoluția treptată a creştinismului, ne oferă realitățile cele mai ciudate.

Astăzi aş vrea să descriu această evoluție a creştinismului schițându l în câteva linii, prezentându-l în raport cu ceea ce trebuie să trăiască în sânul Societății Antroposofice, în raport cu ceea ce nu numai că trebuie să trăiască, ci şi poate trăi, pentru că acei oameni care simt un imbold lăuntric sincer spre antroposofie simt astăzi acest imbold din adâncul cel mai profund al ființei lor.

Dacă luăm cu totul în serios realitatea vieților pământești succesive, atunci trebuie să ne spunem că tot ceea ce reprezintă un asemenea imbold lăuntric – imboldul de a ne elibera de concepțiile curente, de obişnuințele de gândire ale acelor populații în sânul cărora suntem situați, de altfel, prin viață, prin educație, prin condiții sociale, şi de a ne îndrepta, oricum, spre un curent al unei concepții despre lume care angajează mai mult sau mai puțin sufletul – un imbold simțit astfel trebuie să fie întemeiat pe karmă, trebuie să fie întemeiat pe karma ce rezultă din viețile pământești anterioare.

Ei bine, tocmai când avem în vedere problema karmei cu privire la acele personalități care se întâlnesc în Mişcarea antroposofică, ni se poate revela că aceste

personalităţi au trăit, propriu-zis, înainte de actuala lor viaţă pământească, o altă viaţă pământească determinantă în epoca de după Misteriul de pe Golgotha, astfel încât ele au trăit deja o dată, ca să spunem aşa, în perioada evoluţiei omenirii care a urmat după Misteriul de pe Golgotha şi sunt, aşadar, prezente pentru a doua oară după Misteriul de pe Golgotha.

Atunci apare marea întrebare: Cum a acţionat viaţa pământească precedentă asupra acestor personalităţi care simt acum imboldul de a se integra în Mişcarea antroposofică, prin karma lor, cum a acţionat, ţinând seama de Misteriul de pe Golgotha, viaţa pământească precedentă asupra lor?

Ei bine, deja din punct de vedere exterior, exoteric, reiese că înşişi oamenii foarte profund legaţi de evoluţia pozitivă a creştinismului, cum a fost sfântul Augustin, au făcut afirmaţii cum este aceasta [Nota 112]: Creştinismul nu există numai de la apariţia lui Christos, ci şi înainte de Christos existau creştini, dar nu erau numiţi creştini. Aşa vorbeşte sfântul Augustin.

Dar cel care pătrunde mai adânc în misterele spirituale ale omenirii, cel care le poate studia cu ajutorul cunoaşterii iniţiatice, acela trebuie să adeverească prin simţul său cel mai profund un asemenea fel de a vedea cum este cel care apare la sfântul Augustin. Aşa stau lucrurile. Numai atunci ia naştere o nevoie profundă de a învăţa să cunoaştem cum a existat mai înainte ceea ce a devenit pe Pământ, prin Misteriul de pe Golgotha, Impulsul christic istoric.

Eu pot să schiţez astăzi, aş putea spune, ca introducere, această formă trecută a creştinismului pornind de la impresii pe care le-am primit în apropierea locului unde a fost ţinut cursul de vară de la Torquay, în

locul de unde a pornit curentul spiritual al regelui Arthur, la Tintagel. Am avut, într-adevăr, posibilitatea de a contempla impresiile care mai pot fi primite încă şi astăzi acolo unde exista odinioară castelul Mesei Rotunde a lui Arthur, impresiile care încă şi astăzi mai pot fi primite acolo, mai ales de la natura grandioasă care înconjoară acest castel.

Reiese, într-adevăr, că în locul unde nu se mai află decât ruinele vechii cetăţi a lui Arthur, putem vedea, putem contempla oarecum în gândire, cum pe parcursul secolelor, începând din momentul în care curentul regelui Arthur a pornit de aici, pietrele s-au desprins una după alta, astfel încât acum nu mai este mare lucru de văzut din vechile cetăţi care erau locuite de Arthur şi ai săi. Dar când, de pe acel platou unde se înălţa cetatea, ne îndreptăm privirea spirituală spre marea care se vede de aici, spumegând şi scânteind în culori, când privim în depărtare – aici o colină, dincolo marea –, atunci avem impresia că acolo omul este în stare să se deschidă fiinţei elementare a naturii şi Cosmosului într-un sens deosebit de profund. Şi dacă, îndreptându-ne privirea în urmă, cu ajutorul privirii oculte actualizăm acel moment îndepărtat de acum câteva secole, când a luat naştere curentul lui Arthur, atunci vedem că oamenii care trăiau în cetatea regelui Arthur aleseseră acest loc – aşa cum e cazul cu toate aceste locuri oculte –, deoarece pentru impulsurile de care aveau ei nevoie, pentru sarcina pe care şi-o asumaseră, pentru tot ceea ce trebuiau să facă ei în lume, le era necesar ceea ce se desfăşura acolo în faţa lor în natură.

Tabla 5

Ei bine, există acolo – eu nu pot spune astăzi dacă întotdeauna este aşa, dar în momentele în care l-am văzut eu, aceasta era situaţia –, există un joc de o frumuseţe încântătoare, jocul valurilor ridicându-se din adâncuri, ale căror minunate unde sunt deja unul din jocurile cele mai grandioase ale naturii, un du-te-vino al valurilor care se izbesc de malurile stâncoase şi se sparg din nou, care face să ţâşnească de jos spiritele elementare, să se manifeste şi să vieţuiască, iar de sus coboară din înălţimi lumina Soarelui care se reflectă în modul cel mai variat în undele de aer, iar acesta este, aş putea spune, un moment când s-ar putea dezvolta ceea ce aş putea numi o formă de evlavie păgână. Acest joc dintre fiinţele elementare venind de sus şi fiinţele elementare venind de jos, ne arată întreaga forţă a Soarelui, desfăşoară această forţă a Soarelui în faţa

oamenilor în aşa fel încât oamenii o pot capta. Şi cel care poate prelua ceea ce poartă în jocul lor fiinţele elementare de sus, născute din lumină, şi fiinţele elementare de jos, născute din forţa gravitaţiei, cel care poate prelua acestea în sine, acela absoarbe puterea solară, impulsul solar. Asta înseamnă însă altceva decât a fi evlavios în sens creştin. A fi evlavios în sens păgân, înseamnă a te dărui Zeilor naturii, care pretutindeni în existenţa şi urzirea naturii îşi desfăşoară jocul lor şi se mişcă şi acţionează şi urzesc.

Şi această întreagă activitate şi urzire a naturii li s-a revelat în mod evident celor care erau împreună cu regele Arthur şi în preajma lui. Şi ceea ce au putut prelua în lăuntricul lor acei oameni care se aflau în jurul regelui Arthur în primele secole după Misteriul de pe Golgotha este foarte important.

Aş vrea, dragii mei prieteni, să vă prezint astăzi cum era această viaţă spirituală deosebită în astfel de locuri cum era Masa Rotundă a regelui Arthur. Pentru aceasta trebuie să pornesc de la un fenomen pe care dumneavoastră îl cunoaşteţi cu toţii.

Când omul moare, lasă în urma sa mai întâi trupul fizic, şi mai poartă câteva zile cu sine trupul eteric. După câteva zile, îşi abandonează acest trup eteric şi continuă să trăiască în trupul său astral şi în Eul său. Ceea ce se petrece apoi cu omul care a trecut prin poarta morţii se prezintă privirii clarvăzătoare în aşa fel încât ea vede dispersarea eterică a omului după moarte. El devine din ce în ce mai mare, dar şi din ce în ce mai neclar. El se întreţese Cosmosului.

Dar în cursul istoriei lumii a avut loc un fenomen ciudat, opus polar, în legătură cu Misteriul de pe Golgotha. Ce s-a întâmplat în momentul când a avut loc Misteriul de pe Golgotha? Până atunci, Christos era o fiinţă solară, El

aparţinea Soarelui. Înainte de Misteriul de pe Golgotha, cavalerii Mesei Rotunde a lui Arthur stăteau sus, pe înălţimile stâncoase, şi privirea lor se îndrepta spre jocul spiritelor născute din Soare şi al spiritelor născute din Pământ, şi ei simţeau că ceea ce se întreţese în această forţă le pătrunde inima, dar, înainte de toate, le pătrunde trupul eteric. O dată cu aceasta, ei preluau Impulsul lui Christos, care pe atunci se revărsa venind din Soare şi trăia în tot ceea ce lua naştere din curentul solar.

Aşadar înainte de Misteriul de pe Golgotha, pornind de la Masa Rotundă a lui Arthur, cavalerii Mesei Rotunde a lui Arthur primeau în propria lor fiinţă Spiritul Solar, Christosul precreştin. Apoi, ei îşi trimiteau mesagerii în toată Europa, pentru ca aceştia să combată natura sălbatică a trupurilor astrale ale populaţiei europene, pentru a o purifica, pentru a o civiliza, căci aceasta era sarcina lor. Şi vedem cum tocmai asemenea oameni cum erau aceşti cavaleri ai Mesei Rotunde a lui Arthur pornesc din acest punct vestic al actualei Anglii, noi îi vedem purtând prin întreaga omenire europeană din acea epocă ceea ce ei primeau de la Soare, pentru a curăţi, pentru a purifica astralitatea populaţiei europene foarte sălbatice de atunci, cel puţin în Europa Centrală şi de Nord.

Dar apoi a venit Misteriul de pe Golgotha. Ce s-a întâmplat în Asia? Acolo, în Asia, s-a petrecut următorul fapt în istoria lumii: acea înaltă Entitate Solară care a fost numită după aceea Christos a părăsit Soarele. Aceasta a fost pentru Christos un fel de moarte. El s-a îndepărtat de Soare, aşa cum noi, oamenii, murind, ne îndepărtăm de Pământ. Aşadar Christos s-a îndepărtat de Soare, aşa cum un om care moare se îndepărtează de Pământ. Şi aşa cum, la omul care moare, când părăseşte Pământul, pentru observatorul ocult este vizibil trupul eteric care a fost

abandonat după trei zile, în timp ce trupul fizic fusese deja abandonat, Christos a abandonat pe Soare acel element pe care îl găsiţi descris în ***Teosofia*** mea drept Omul-Spirit, a şaptea parte componentă a entităţi umane.

Christos „a murit coborând din Soare", El a murit din punct de vedere cosmic coborând din Soare spre Pământ. Din momentul Golgothei, a fost vizibil pe Pământ ceea ce era Spiritul Vieţii al Lui. După moarte, noi abandonăm eterul vieţii, trupul eteric, trupul vital; Christos a abandonat pe Soare, după această moarte cosmică, Omul-Spirit, iar în ambianţa Pământului şi-a abandonat Spiritul Vieţii. Astfel încât, începând de la Misteriul de pe Golgotha, Pământul a fost învăluit de Spiritul Vieţii al lui Christos ca de un suflu spiritual.

Dar pentru viaţa spirituală relaţiile fizice spaţiale sunt cu totul altele decât pentru viaţa fizică. Acest Spirit al Vieţii era perceptibil înainte de toate în Misteriile irlandeze, în Misteriile din Hybernia, şi a devenit perceptibil mai ales pentru cavalerii Mesei Rotunde a lui Arthur. Astfel încât în acest loc, până la Misteriul de pe Golgotha, Impulsul lui Christos venea, în realitate, din Soare: impulsurile acestea erau primite din Soare. După aceea, puterea cavalerilor lui Arthur s-a diminuat şi ea. Dar ei se situau în mod viu în sânul Spiritului Vieţii, care prin configuraţia sa cosmică învăluia Pământul, în care ei trăiau mai departe şi în care se desfăşura în continuare acest joc dintre lumină şi aer, dintre fiinţele elementare de sus şi fiinţele elementare de jos.

Reprezentaţi-vă imaginea: când privim în sus reciful pe care se află cetatea lui Arthur, atunci contemplăm, revărsându-se din înălţimi, jocul Soarelui în lumină şi în aer, iar de jos intervin fiinţele elementare ale Pământului;

sus, fiinţe elementare, jos, fiinţe elementare, Soarele şi Pământul într-un schimb reciproc viu.

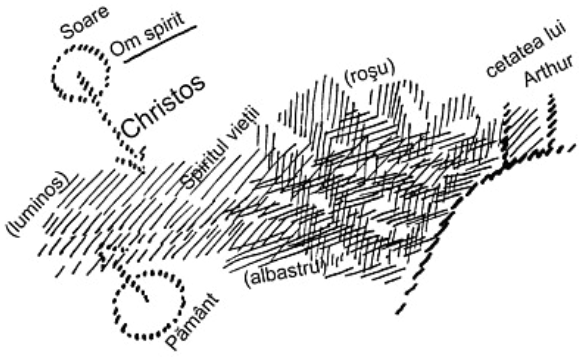

Tabla 5

Dar în secolele care au urmat după Misteriul de pe Golgotha, toate acestea se desfăşurau în sânul Spiritului Vieţii al lui Christos. Astfel încât, ca într-o lumină spirituală, dar în sânul unor realităţi naturale, în acest joc al mării, al stâncilor, al aerului şi al luminii emanând din acest loc, se desfăşura totodată realitatea spirituală a Misteriului de pe Golgotha.

Înţelegeţi-mă bine, dragii mei prieteni. În această epocă, omul privea departe spre mare şi, atunci când erau practicate aceste exerciţii pe care le făceau cei Doisprezece din jurul regelui Arthur, care se bazau pe misterele Cercului Zodiacal, în spatele lor putea fi văzut – în secolele 1, 2, 3, 4, 5 ale erei creştine – nu numai jocul naturii, ci era ca şi cum ei ar fi putut începe să citească, exact ca şi cum ar fi avut în faţa ochilor o carte asupra căreia şi-ar fi îndreptat privirea sau chiar ar fi citit: acolo strălucea o flăcăruie, dincolo vălurea un val, aici se reflecta Soarele în vreun recif, acolo marea se ridica şi izbea stânca – totul este configurat, totul este o realitate care se revarsă şi curge, se

rotunjește în cerc, este un semn, un adevăr care poate fi descifrat.

Dacă era descifrat, se citea realitatea spirituală a Misteriului de pe Golgotha, fiindcă totul era însufleţit de Spiritul Vieţii al lui Christos.

Acolo, în Asia, se desfăşurase Misteriul de pe Golgotha, care cuprinsese sufletele şi inimile oamenilor, impregnase profund cu viaţa sa sufletele şi inimile oamenilor. Să-i privim numai o dată pe cei care au fost primii creştini şi transformarea pe care au trăit-o ei în sufletele lor, şi vom afla că în aceeaşi epocă în care aici, în vest, se întâmpla ceea ce tocmai am descris, adevăratul Christos, Christos care coborâse din înălţimi, care îşi abandonase Omul-Spirit sus, pe Soare, şi îşi avea Spiritul Vieţii în atmosfera Pământului, Christos, aducându-şi Eul Său şi Sinea Sa Spirituală pe Pământ, a pătruns din est spre vest, prin Grecia, Africa de Nord, Italia, Spania, până în Europa, cucerind inimile oamenilor, în aceeaşi epocă în care aici El pătrundea prin natură.

Astfel încât vedem că aici, acţionând de la vest spre est, în sânul naturii, era perceptibilă, pentru cel care putea citi, istoria Misteriului de pe Golgotha, într-un fel, drept ştiinţă a naturii destinată gradelor înalte ale Mesei Rotunde a lui Arthur; de la est spre vest, un curent – care acum nu se manifesta în vânt şi valuri, nici în aer şi apă, nici în munţi şi în razele Soarelui, ci un curent trecând prin sângele oamenilor – din Palestina, prin Grecia, până în Italia şi Spania.

Astfel încât putem spune: Pe de o parte, aceasta trece prin natură, pe de altă parte, prin sângele, prin inimile oamenilor. Aceste două curente merg unul în întâmpinarea celuilalt: unul, care se mai desfăşoară încă în natură, care mai este încă şi astăzi cel al întregului curent păgân, care Îl

poartă pe Christosul precreştin, care a fost propovăduit de asemenea oameni cum erau cavalerii Mesei Rotunde, dar şi de mulţi alţii, înainte de Misteriul de pe Golgotha, acest curent Îl mai poartă încă pe Christosul precreştin din curentul desemnat drept curentul Mesei Rotunde a lui Arthur. Şi astăzi mai putem ajunge să ne dăm seama că există un creştinism păgân, un creştinism care nu are legătură cu evenimentul istoric de pe Golgotha.

Venind de jos în întâmpinarea sa, avem creştinismul care se leagă de Misteriul de pe Golgotha, care străbate sângele oamenilor, care trece prin inimile şi sufletele oamenilor. Două curente mergând unul în întâmpinarea celuilalt: curentul precreştin al lui Christos, aş putea spune, ca eterizat – şi curentul creştin al lui Christos. Unul este cunoscut mai târziu drept curentul lui Arthur; celălalt este cunoscut drept curentul Graalului. Cele două curente s-au întâlnit mai târziu. Şi anume, ele s-au întâlnit în Europa şi în special în lumea spirituală.

Cum putem numi noi această mişcare? Christos, care a coborât pe Pământ prin Misteriul de pe Golgotha, a pătruns în inimile oamenilor. Însufleţind inimile oamenilor, El a mers de la est la vest, din Palestina, prin Grecia şi prin Italia, până în Spania. Creştinismul Graalului s-a răspândit prin sângele, prin inimile oamenilor. Christos îşi făcea în acest fel trecerea de la est la vest.

În întâmpinarea acestui curent, din vest venea imaginea eterică a Spiritului lui Christos, rod al Misteriului de pe Golgotha, dar purtându-L încă în ea pe Christos şi Misterul Soarelui.

În culisele istoriei lumii se întâmplă ceva grandios, minunat. Venind din vest, creştinismul păgân, creştinismul lui Arthur, apare sub un alt nume şi într-o altă formă; venind din est, Christos în inimile oamenilor. Întâlnirea:

Christos, Christos cel adevărat venit pe Pământ, îşi întâlneşte imaginea, care Îi vine în întâmpinare dinspre vest spre est. Întâlnirea are loc în 869. Până la această dată, noi avem, clar distincte unul de altul, un curent trecând prin Europa de Nord şi Centrală şi care Îl purta în sine cu adevărat pe Christos ca Erou Solar, indiferent că s-ar fi numit Baldur sau în vreun alt fel. Şi sub stindardul lui Christos ca Erou Solar şi-au răspândit cavalerii lui Arthur cultura lor.

Celălalt curent, înrădăcinat lăuntric în inimă, care a devenit apoi curentul Graalului, este vizibil mai mult în sud, venind din est, el Îl poartă, propriu-zis, pe adevăratul Christos, pe Christosul real. Curentul care vine din vest aduce oarecum în întâmpinare o imagine cosmică.

Întâlnirea lui Christos cu El-Insuşi, a lui Christos ca frate al omului cu Christos ca Erou Solar, care nu este prezent decât în imagine, această întâlnire, această unire a lui Christos cu propria Sa imagine are loc în secolul al 9-lea.

Cu aceasta v-am descris aspectul lăuntric al cursului timpului în primele secole care au urmat după Misteriul de pe Golgotha, în acele prime secole în care, aşa cum am menţionat deja, erau prezente şi sufletele care au apărut acum din nou şi care au adus din vieţile lor pământeşti anterioare imboldul de a se apropia în mod sincer de Mişcarea antroposofică.

Când ne îndreptăm privirea asupra acestui important curent al lui Arthur care merge de la vest spre est, el ne apare drept curentul care introduce impulsul solar în civilizaţia pământească. Prin aceasta, în lăuntrul acestui curent al lui Arthur unduieşte şi urzeşte ceea ce în terminologia creştină poate fi numit curentul lui Mihael,

acel curent al lui Mihael din viaţa spirituală a omenirii în care noi intrăm din nou, ca oameni moderni, o dată cu sfârşitul anilor ‘70 ai secolului trecut. După ce puterea care poate fi desemnată cu numele creştin de Gabriel a domnit timp de trei până la patru secole ca putere care a condus civilizaţia europeană, această putere a fost înlocuită – la sfârşitul anilor ‘70 ai secolului trecut – prin domnia lui Mihael, care va dura, la rândul ei, trei până la patru secole, şi care va trăi în continuare unduind şi urzind în viaţa spirituală a oamenilor şi în lăuntrul căreia ne aflăm noi acum.

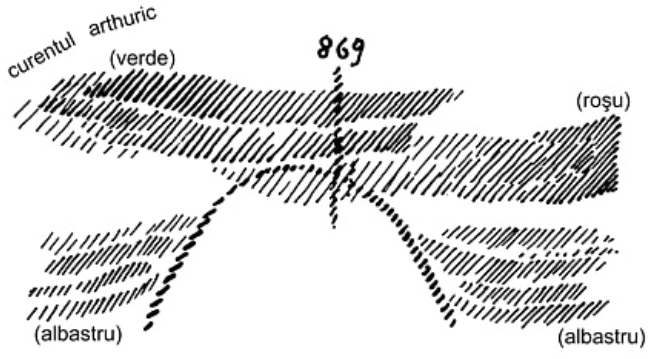

Tabla 5

Aşadar avem în prezent, oricum, ocazia – căci trăim din nou în sânul curentului lui Mihael –, avem ocazia de a atrage atenţia asupra unor asemenea curente mihaelice.

Găsim acest curent al lui Mihael când, în timpul care precede îndeaproape Misteriul de pe Golgotha, privim curentul lui Arthur venind din vestul englez, care a fost inspirat iniţial de Misteriile din Hybernia. Vedem o formă mai veche a acestui curent al lui Mihael când ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce, cu secole înainte de Misteriul de pe Golgotha şi venind din nordul Greciei, din Macedonia, a avut loc datorită acelui curent internaţionalist, universal,

care este legat de numele lui Alexandru cel Mare şi care se afla sub influenţa acelei concepţii despre lume cunoscută sub numele de aristotelism. Ceea ce a avut loc înainte de era creştină datorită lui Aristotel şi Alexandru se afla atunci sub domnia lui Mihael, aşa cum suntem noi din nou astăzi sub domnia lui Mihael, şi în acea epocă era prezent pe Pământ, la fel ca astăzi, în viaţa spirituală, impulsul lui Mihael. Întotdeauna când în sânul vieţii pământeşti este prezent un impuls mihaelic, ne aflăm într-o epocă în care ceea ce a fost întemeiat într-un centru cultural, într-un centru spiritual, se răspândeşte în multe popoare ale Pământului, în toate regiunile unde acest lucru este posibil.

Aceasta este ceea ce a avut loc înainte de era creştină datorită campaniilor lui Alexandru. Ceea ce fusese cucerit în cadrul culturii greceşti a fost răspândit în acea omenire în lăuntrul căreia a fost posibil acest lucru. Şi dacă i-am fi întrebat pe Aristotel şi pe Alexandru: De unde aveţi voi ceea ce se află în inimile voastre ca impuls de a răspândi viaţa spirituală a timpului vostru? – ei ar fi răspuns, pronunţând, ce-i drept, un alt nume, dar ar fi spus, în esenţă: Din impulsul lui Mihael, din impulsul celui care acţionează din Soare ca slujitor al lui Christos. Căci dintre diferiţii Arhangheli care au condus pe rând civilizaţia şi cultura [Nota 113], Mihael, care domnea în epoca lui Alexandru şi domneşte din nou în epoca noastră, ţine de Soare. Cel care a urmat după epoca lui Alexandru, Orifiel, ţine de Saturn. Cel care a urmat după Orifiel, Anael, ţine de Venus. Arhanghelul care a condus în secolele 4 şi 5 civilizaţia europeană, Zahariel, aparţine sferei lui Jupiter. Apoi urmează Rafael, din sfera lui Mercur, în epoca în care a înflorit în special un fel de gândire medicală în substraturile a ceea ce se desfăşura drept civilizaţie europeană. Apoi vine Samael, în secolul al 12-lea. Samael

ţine de Marte. După aceea vine Gabriel, care ţine de sfera Lunii. Şi, în sfârşit, din anii '70 ai secolului trecut, a apărut din nou Mihael, care aparţine de sfera Soarelui. Astfel se succed ritmic domniile asupra vieţii spirituale a Pământului, prin aceste şapte fiinţe din Ierarhia Arhanghelilor. Aşadar când privim în urmă – când a fost ultima domnie a lui Mihael? A fost în epoca lui Alexandru. Ea a fost atunci acea epocă în care ceea ce s-a desfăşurat de-a lungul secolelor sub forma civilizaţiei greceşti a fost transportat în Asia, în Africa, s-a concentrat în cetatea puternică din punct de vedere spiritual Alexandria, cu eroii săi spirituali importanţi.

Pentru viziunea ocultă, aceasta este o privelişte deosebită. Dacă ne întoarcem în urmă cu câteva secole înainte de Misteriul de pe Golgotha vedem mergând din Macedonia spre est – aşadar, din nou de la vest spre est, dar mai departe spre est – curentul pe care îl contemplă şi sufletele anglo-irlandeze, tot de la vest spre est. În timpul domniei lui Alexandru, pe Pământ stăpâneşte Mihael. În timpul regelui Arthur, sub domnia lui Mihael, care acum acţionează din Soare, este adus din Soare ceea ce v am arătat.

Dar ce s-a întâmplat mai târziu, după ce a avut loc Misteriul de pe Golgotha, cu răspândirea acelei spiritualităţi care fusese transportată de Alexandru cel Mare în Asia cu ocazia campaniilor sale, ce s-a întâmplat cu aristotelismul?

Vedem apoi cum, în aceeaşi epocă în care *Carol cel Mare* întemeiază în Europa, în felul său, o cultură creştină, în Asia, în Asia de Sud-Vest, acţionează *Harun al Rashid*. Vedem adunat la curtea lui Harun al Rashid tot ceea ce exista ca înţelepciune orientală, ca spiritualitate prezentă în arhitectură, în artă, în ştiinţă, în religie, litere, poezie, în

toate. Şi mai vedem, alături de Harun al Rashid, un consilier, care, ce-i drept, în timp ce se află alături de Harun al Rashid nu este iniţiat în toate acestea, dar care fusese un iniţiat în vechile timpuri, în vieţi pământeşti anterioare. Şi vedem cum, sub influenţa acestor doi oameni, a lui Harun al Rashid şi a consilierului său, se schimbă complet ceea ce fusese implantat în Asia ca aristotelism, ceea ce le mai fusese încă arătat oamenilor de către Aristotel ca izvorând dintr-o veche înţelepciune despre natură, pe care el o putuse transmite; vedem ceea ce a fost alexandrinismul, aristotelismul, pătruns şi impregnat, la curtea lui Harun al Rashid, de arabism, de mahomedanism.

Şi vedem apoi transpus în sânul evoluţiei creştine ceea ce venea din arabism, de la Harun al Rashid. La rândul său, aş putea spune, creştinismului i s-a adăugat, în creştinism a fost introdus, prin Grecia, dar mai ales prin Africa de Nord, prin Italia, până în Spania, un fel de arabism.

Dar Harun al Rashid şi consilierul său trecuseră prin poarta morţii mai înainte. Din lăuntrul vieţii pe care au dus-o acum, între moarte şi o nouă naştere, deasupra Pământului, ei au urmărit cu privirea campaniile mahomedan-maure spre Spania, ei au urmărit din lumea spirituală ceea ce cultivaseră ei înşişi şi care era acum răspândit de urmaşii lor. Harun al Rashid îşi îndrepta privirea, din lumea spirituală, mai mult asupra Greciei, Italiei, Spaniei; consilierul său îşi îndrepta privirea mai mult asupra a ceea ce, venind din Orient, trecea prin ţinuturile din nordul Mării Negre, de-a lungul Rusiei, ajungând până în Europa Centrală.

În faţa noastră se ridică o întrebare: Ce s-a întâmplat cu *Alexandru*, ce s-a întâmplat cu *Aristotel*? Ei erau profund

legaţi de domnia lui Mihael, dar nu erau pe Pământ în epoca în care a avut loc Misteriul de pe Golgotha.

Acum, trebuie să ne reprezentăm intens cele două imagini care îşi stau faţă în faţă. Pe Pământ se află oamenii care sunt contemporani cu Misteriul de pe Golgotha. Christos devine om, trece prin Misteriul de pe Golgotha şi trăieşte începând de atunci în sfera Pământului. Ce se întâmplă pe Soare? Acolo se află sufletele care erau odinioară unite cu Mihael şi trăiau în sfera lui Mihael. Sunt cele care văd de pe Soare cum Christos părăseşte Soarele. Pe Pământ se află sufletele care contemplă sosirea lui Christos; pe Soare sunt cele care contemplă plecarea lui Christos: ele Îl văd coborând spre Pământ. Acesta este contrastul. Şi acest lucru îl trăiesc mai ales cei care au participat în viaţa pământească la domnia lui Mihael din epoca lui Alexandru. Ei trăiesc, ca să spunem aşa, Evenimentul Christic inversat: Plecarea lui Christos din Soare. Ei continuă să trăiască – nu voi menţiona acum încarnările care nu sunt determinante – şi ei trăiesc în lumea spirituală acea epocă importantă pentru lumea pământească, secolul al 9-lea al erei creştine, aproximativ anul 869. Căci atunci a avut loc, în primul rând, ceea ce am schiţat: întâlnirea lui Christos cu imaginea Sa, cu Spiritul Vieţii, cu ceea ce încă mai era prezent din Christosul păgân precreştin. Dar a avut loc, de asemenea, întâlnirea dintre acele individualităţi care trăiseră în Alexandru cel Mare şi în Aristotel cu acele individualităţi care trăiseră în Harun al Rashid şi în consilierul său: Aristotelismul mahomedanizat din Asia în înflorirea lui spirituală în Harun al Rashid şi în consilierul său după moarte, întâlnindu-se cu Alexandru şi Aristotel după moarte. Dar una era aristotelismul şi alexandrinismul asimilat de mahomedanism, alta era veritabilul aristotelism, care nu era acelaşi lucru cu

învăţăturile apărute ulterior, transmise de oameni. Aristotel şi Alexandru văzuseră Misteriul de pe Golgotha de sus, de pe Soare.

Atunci a avut loc marea confruntare, acel conciliu ceresc, ca să spunem aşa, între aristotelismul mahomedanizat şi aristotelismul devenit creştin, dar devenit creştin în lumea spirituală.

Astfel, putem spune că în lumea spirituală care se învecinează în mod nemijlocit cu lumea noastră pământească fizică s-au întâlnit Alexandru şi Aristotel, Harun al Rashid şi consilierul său, confruntându-se cu privire la drumul viitor al creştinării Europei, indicând ce trebuie să intervină la sfârşitul secolului al 19-lea, în secolul 20, când domnia lui Mihael putea reveni pe Pământ.

Şi toate acestea au avut loc, s-au desfăşurat ca şi cum asupra lor ar fi radiat acel eveniment care a fost întâlnirea lui Christos cu imaginea Sa. Totul se afla sub această impresie. Viaţa spirituală a oamenilor a fost proiectată în mod intens în lumea spirituală care se învecinează în mod nemijlocit cu lumea pământească fizică, ea a fost marcată, ca să spunem aşa, ca printr-un fir.

Iar jos, pe Pământ, s-au reunit la Constantinopol, la al optulea Sinod ecumenic, Părinţii Bisericii [Nota 114], care au conceput acea dogmă, conform căreia omul nu este constituit din trup, suflet şi spirit, ci numai din trup şi suflet, iar sufletul este înzestrat cu unele însuşiri spirituale. Trihotomia – aşa se numea această concepţie care considera că omul este constituit din trup, suflet şi spirit –, trihotomia a fost suprimată. Cel care mai credea în Europa în trihotomie era un eretic. Părinţii creştini din Europa evitau în toate împrejurările să mai vorbească de trihotomie, de trup, suflet şi spirit, ei nu mai vorbeau decât de trup şi suflet.

Acest eveniment determinant care a avut loc în anul 869 în lumile suprasensibile, aşa cum vi l-am descris, şi-a proiectat umbrele sale în lume. Éra întunecată Kali Yuga a fost marcată de un impuls deosebit de întunecare, în timp ce deasupra se întâmpla ceea ce tocmai v-am descris.

Acesta a fost cursul real al evenimentelor: în lumea fizică, Sinodul de la Constantinopol, la care spiritul a fost suprimat, iar în lumea imediat învecinată cu lumea fizică, un conciliu ceresc care se desfăşura chiar în momentul în care Christos Însuşi îşi întâlnea imaginea.

Un lucru era clar: Trebuia să se aştepte ca pe Pământ să poată începe o nouă domnie a lui Mihael. Dar întotdeauna se găseau învăţători care, deşi oarecum în decadenţă, mai ştiau ceva din ceea ce se întâmpla, propriu-zis, în culisele existenţei; se găseau întotdeauna învăţători care ştiau, chiar dacă uneori ei nu îl zugrăveau în imagini prea exacte, care este conţinutul spiritual al lumii, ce anume stă la baza lumii spirituale imediat învecinate cu lumea fizică. Şi asemenea învăţători găseau uneori urechi care să-i asculte. Şi acele urechi care îi ascultau aparţineau unor oameni care auzeau vorbind despre creştinism în aşa fel încât, firește, ei percepeau doar ici-colo câte o frântură de frază, dar ei auzeau totuşi câte ceva despre ceea ce trebuia să vină în secolul 20, după ce se va fi instaurat din nou domnia lui Mihael.

Aceşti oameni, dragii mei prieteni, aveau propriile dumneavoastră suflete, în dumneavoastră se află sufletele care erau încarnate în acea epocă şi care ascultaseră acele suflete care vorbeau despre domnia viitoare a lui Mihael; care vorbeau despre domnia viitoare a lui Mihael sub influenţa unor impulsuri ce proveneau de la acel conciliu ceresc despre care a fost vorba.

Din ceea ce era astfel trăit într-o viaţă anterioară, în primele secole creştine – nu exact în secolul al 9-lea, ci mai înainte şi mai târziu, dar mai ales mai înainte – a luat naştere impulsul ca atunci când, la sfârşitul secolului al 19-lea şi începutul secolului 20, va veni domnia lui Mihael, să-şi îndrepte privirea în mod inconştient spre locurile unde acum, sub influenţa domniei lui Mihael, este cultivată din nou în mod real viaţa spirituală. Acest imbold s-a implantat în sufletele celor care auzeau vorbindu-se despre o învăţătură ce conţinea ceva din tainele despre care am vorbit noi astăzi.

Astfel se implantează în mod karmic în suflete dorul de a se apropia de acel creştinism care urma să fie răspândit la sfârşitul secolului al 19 lea, începutul secolului 20, prin antroposofie, sub influenţa lui Mihael. Şi ceea ce au trăit odinioară aceste suflete îşi găseşte acum, prin reîncarnare, expresia sa în faptul că anumite suflete ajung la Mişcarea antroposofică.

Învăţături care stabileau un fel de confluenţă dintre vechiul creştinism cosmic precreştin şi învăţătura creştină lăuntrică, învăţături care erau legate de viaţa şi urzirea spirituală din sânul naturii şi care, cu toate acestea, puteau găsi legătura cu Misteriul de pe Golgotha, au fost transmise în permanenţă, au fost transmise pe Pământ în epoca în care sufletele care simt acum imboldul spre antroposofie trecuseră din nou prin poarta morţii, trăiau între moarte şi o nouă naştere, iar unele coborau spre Pământ, reîncarnându-se. Vedem cum au continuat să trăiască pe Pământ vechile învăţături care încă mai vedeau creştinismul sub aspectul său cosmic, vechile învăţături care perpetuau tradiţiile vechilor Misterii, vedem cum asemenea învăţături sunt transmise în nişte şcoli europene importante, cum ar fi, de exemplu, mai ales Şcoala de la

Chartres din secolul al 12-lea [Nota 115], unde au predat nişte învăţători remarcabili ca Bernardus Sylvestris, Alanus ab Insulis şi alţi mari învăţători. Vedem cum asemenea învăţături trăiau şi urzeau, de exemplu, în Brunetto Latini, pe care vi l-am menţionat duminica trecută. Acest mare profesor al lui Dante purta în sufletul său astfel de învăţături. Noi vedem în acest fel răspândindu-se ceea ce încă mai putea face o legătură între creştinismul cosmic şi creştinismul pur omenesc, pământesc, care a început să predomine pe Pământ din ce în ce mai mult.

Aceasta era acum contraimaginea căreia îi corespundea pe Pământ Sinodul de la Constantinopol: Faptul că, în felul în care v-am vorbit, între ceea ce se întâmpla în lumile spirituale, în lumea imediat învecinată cu lumea noastră fizică, şi ceea ce se întâmpla în lumea noastră fizică s-a stabilit o legătură permanentă. Exista o legătură permanentă. Astfel încât tocmai cei mai remarcabili învăţători de la Chartres se simţeau inspiraţi de adevăratul Alexandru şi de adevăratul Aristotel, dar şi, în sensul cel mai eminent al cuvântului, de Platon şi de neoplatonism, de tot ceea ce se lega pe atunci de mistica ce domnea în Evul Mediu.

Şi a avut loc ceva foarte important. Acei oameni care se grupau de preferinţă în jurul lui Mihael, care fuseseră, aşadar, încarnaţi în epoca lui Alexandru, trăiau acum în lumea spirituală. Privirea lor se îndrepta în jos spre ceea ce era evoluţia creştină promovată de învăţătorii de la Chartres. Dar ei au aşteptat până ce ultimii dintre aceşti învăţători care mai predau încă un creştinism cosmic au ajuns în lumea spirituală. Şi, la un moment dat, un moment situat la sfârşitul secolului al 12-lea, începutul secolului al 13-lea, s-au întâlnit oarecum în sfera suprapământească, în

imediata vecinătate a Pământului, învăţătorii de la Chartres – mai curând platonicienii – cu cei care participaseră la conciliul ceresc din 869. Atunci a avut loc un fel de convorbire, dacă mă pot exprima atât de familiar despre un lucru atât de înalt, între învăţătorii de la Chartres care tocmai soseau în lumea spirituală şi trebuiau să-şi trăiască de acum înainte acolo evoluţia, şi ceilalţi, care urmau să coboare imediat – printre care se aflau înseşi individualităţile lui Alexandru şi Aristotel –, care s-au încarnat apoi imediat în Ordinul Dominicanilor. Şi pe Pământ a avut loc, prin ceea ce astăzi este atât de greşit înţeles, şi care ar merita să fie cunoscut mai profund în importanţa sa, a avut loc, prin ceea ce a apărut pe Pământ ca scolastică, pregătirea a tot ceea ce trebuia să aibă loc în epoca de mai târziu a lui Mihael.

Şi, pentru a se integra în mod just în creştinism, pentru a trăi cu totul în lăuntrul creştinismului, cei care aparţineau de sfera lui Mihael, cei care trăiseră în timpul vechii epoci a lui Alexandru şi nu trăiseră în primele secole ale erei creştine, sau numai în încarnări nedeterminante, s-au încarnat în Ordinul Dominicanilor sau în alte ordine creştine, dar în principal în Ordinul Dominicanilor. Apoi au trecut prin poarta morţii în lumea spirituală şi au acţionat în continuare în lumea spirituală.

Atunci a avut loc, în secolul al 15-lea – durând până în secolul al 16 lea, raporturile temporale sunt cu totul altele pentru lumea spirituală –, a avut loc în suprasensibil, această grandioasă instruire pe care Mihael însuşi o dă alor săi. Atunci a fost întemeiată, ca să spunem aşa, o Şcoală suprasensibilă, o Şcoală spirituală, o şcoală în care Învăţător era Mihael însuşi, o şcoală la care participau oameni deschişi unei asemenea instruiri, care fuseseră inspiraţi odinioară mai ales cu ocazia precedentei epoci

mihaelice, şi apoi inspiraţi prin integrarea în creştinism în felul descris. Toate sufletele umane excarnate care aparţineau de Mihael au luat parte la acea mare Şcoală suprasensibilă care a existat în secolele 14, 15, 16. Toate entităţile aparţinând Ierarhiei Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor şi curentului lui Mihael au luat parte la această şcoală. Au luat parte şi numeroase fiinţe elementare.

Acolo s-a practicat o privire retrospectivă importantă asupra tuturor vechilor Misterii. Sufletelor le-a fost transmisă o cunoaştere exactă a naturii vechilor Misterii. Erau contemplate Misteriile solare, Misteriile celorlalte planete. Dar se deschidea de asemenea perspectiva asupra viitorului, asupra a ceea ce trebuia să înceapă în noua epocă a lui Mihael, care urma să înceapă spre sfârşitul secolului al 19-lea şi care domneşte acum. Toate acestea treceau atunci prin suflete. Acestea erau aceleaşi suflete care în era noastră mihaelică simt imboldul spre Mişcarea antroposofică.

Între timp avea loc pe Pământ, aş putea spune, ultimul asalt. Harun al Rashid s-a reîncarnat, a întemeiat în această încarnare noul impuls al materialismului, reapărând ca *Baco de Verulam*. Universalitatea lui Baco de Verulam îşi are originea în Harun al Rashid, iar puterea intelectului şi a materialismului care trăiau în Bacon proveneau tot de la Harun al Rashid. Bacon a apărut ca Harun al Rashid reîncarnat. Consilierul său, care a urmat un alt drum, a apărut în aceeaşi epocă în persoana lui *Amos Comenius*.

Şi astfel vedem cum în timp ce creştinismul îşi parcurge în lumea suprasensibilă, în secolele 14, 15, 16, 17 etc., evoluţia sa esenţială în lumina aristotelismului, vedem cum pe Pământ a fost întemeiat din punct de vedere spiritual materialismul, a fost întemeiat în domeniul

ştiinţei prin Bacon, Harun al Rashid reîncarnat, a fost întemeiat în pedagogie prin Amos Comenius, consilierul reîncarnat al lui Harun al Rashid. Ei acţionau împreună.

Şi când Amos Comenius şi Bacon au trecut prin poarta morţii, amândoi au provocat în lumea spirituală lucruri ciudate. Când Baco de Verulam a trecut prin poarta morţii, s-a arătat, ca provenind din trupul său eteric, prin modul specific de a gândi pe care îl adoptase în încarnarea sa ca Bacon, s-a arătat cum o întreagă lume de idoli, de idoli demonici, emanau din el, iar aceştia umpleau lumea spirituală despre care vorbesc eu, în sânul căreia se manifestau consecinţele acestui conciliu al sufletelor din rândul individualităţilor pe care le instruia Mihael. Idolii se răspândeau în această lume.

Aşa cum este zugrăvit în prima mea dramă-misteriu, ceea ce se întâmplă pe Pământ antrenează puternice efecte în lumea spirituală. Mentalitatea pământească a lui Bacon a produs în lumea spirituală un efect tumultuos, anume faptul că ea a fost invadată de o întreagă lume de idoli.

Şi din ceea ce întemeiase Amos Comenius, propriu-zis, pe Pământ ca un fel de pedagogie materialistă, s-a format, ca să spunem aşa, baza, lumea, sfera, atmosfera cosmică pentru ceea ce erau idolii lui Bacon. Aş putea spune că Bacon a furnizat idolii, iar celelalte regnuri care ţineau de aceşti idoli au fost furnizate de Amos Comenius, prin ceea ce avusese loc pe Pământ. Căci aşa cum noi, oamenii, avem în jurul nostru regnul mineral şi regnul vegetal, aşa aveau aceşti idoli ai lui Bacon în jurul lor celelalte regnuri de care aveau nevoie.

Ei bine, luptei împotriva a toate acestea, împotriva acestor idoli demonici, trebuiau să i se consacre acele individualităţi care fuseseră odinioară pe Pământ sub conducerea lui Alexandru şi a lui Aristotel. Aceasta s-a

desfăşurat până în momentul în care a avut loc pe Pământ Revoluţia Franceză.

Acei idoli care nu putuseră fi biruiţi, acei demoni, acei demoni-idoli care, ca să spunem aşa, scăpaseră în luptă, au coborât pe Pământ şi au inspirat materialismul secolului al 19-lea, cu tot ce a urmat. Ei sunt inspiratorii materialismului secolului al 19-lea!

Sufletele care rămăseseră în lumea spirituală, care se bucuraseră de învăţătura lui Mihael, asistat de individualităţile lui Aristotel şi Alexandru, au revenit pe Pământ la sfârşitul secolului al 19-lea, începutul secolului 20, purtând în sine impulsurile pe care le-am descris. Şi putem recunoaşte multe din aceste suflete în cei care se apropie de Mişcarea antroposofică. Aceasta este karma celor care se apropie de Mişcarea antroposofică în mod onest, cu sinceritate lăuntrică.

Este zguduitor să descriem astfel cum toate acestea se află în culisele a tot ceea ce se desfăşoară în mod exterior în epoca prezentă. Dar aceasta este ceva care, sub influenţa Congresului de Crăciun de la Goetheanum, trebuie să fie depus în sufletele, în inimile celor care se numesc antroposofi. Este ceva care ar trebui să trăiască în inimile, în sufletele celor care se numesc antroposofi. Şi asta ne dă puterea de a acţiona în continuare; căci cei care sunt antroposofi, care sunt antroposofi în mod sincer, în adevăratul sens al cuvântului, aceştia vor avea un puternic imbold de a reveni curând pe Pământ. Şi în cadrul profeţiei mihaelice se prevede ca numeroase suflete de antroposofi să revină pe Pământ la sfârşitul secolului 20, pentru a aduce la punctul său culminant ceea ce astăzi trebuie să fie întemeiat cu tărie ca Mişcare antroposofică.

Aceste realităţi ar trebui de fapt să-i însufleţească pe antroposofi: Aici sunt eu; impulsul antroposofic se află în

mine; eu recunosc în acesta impulsul lui Mihael. Aştept, fortificându-mă în prezent în vederea acestei aşteptări printr-o justă muncă antroposofică, şi folosesc scurtul interval care este acordat tocmai sufletelor antroposofilor în secolul 20 între moarte şi o nouă naştere, pentru a reveni la sfârşitul secolului 20 şi pentru a continua mişcarea cu mai multă putere spirituală. Eu mă pregătesc pentru această epocă nouă de la răscrucea dintre secolele 20 şi 21 – aceasta este ceea ce îşi spune un adevărat suflet de antroposof –, căci pe Pământ se află multe puteri de distrugere. Întreaga viaţă culturală, întreaga viaţă a civilizaţiei trebuie să alunece în decadenţă, dacă spiritualitatea impulsului mihaelic nu îi cuprinde pe oameni, dacă oamenii nu sunt capabili să ridice din nou spre înălţimi civilizaţia care vrea astăzi să se rostogolească pe pantă.

Dacă se găsesc asemenea suflete sincere de antroposofi, care vor să introducă în acest fel spiritualitatea în viaţa pământească, atunci va exista o mişcare ascendentă. Dacă nu se găsesc asemenea suflete, atunci decăderea va continua. Războiul mondial, cu toate grozăviile ce l-au însoţit, nu va fi decât începutul unor grozăvii şi mai mari. Căci astăzi omenirea se află în faţa unei mari alternative: fie de a vedea rostogolindu-se în prăpastie tot ceea ce este civilizaţie, fie de a o face să se ridice prin spiritualitate, de a merge mai departe în sensul a ceea ce se află în impulsul lui Mihael, care precede Impulsul lui Christos.

Aceasta este, dragii mei prieteni, ceea ce voiam să dezvolt pe durata acestui răstimp şi ceea ce aş dori să acţioneze mai departe în sufletele dumneavoastră. Căci, aşa cum am spus adesea, când, după o întâlnire îmbucurătoare, care îmi crea un sentiment de mulţumire, trebuia să închei

ceea ce putuse fi dezbătut, prelucrat, în cursul unei asemenea întâlniri, când antroposofii sunt uniţi în viaţa fizică, ei consideră aceasta ca fiind karma lor, dar ei rămân uniţi chiar şi atunci când sunt separaţi în spaţiul fizic. Astfel, noi vrem să rămânem uniţi sub acel semn care se poate arăta ochiului nostru spiritual, urechii noastre spirituale, când primim cu toată gravitatea ceea ce aş fi vrut bucuros să se reverse, dacă am fost înţeles, prin ceea ce am putut dezvolta, în aceste trei ore, în faţa dumneavoastră, dragii mei prieteni antroposofi.

NOTE

Sursele folosite: Conferinţele au fost stenografiate. Textul tipărit se bazează pe transpunerile în text clar, aşa cum au fost făcute de stenografii respectivi. Stenogramele au fost luate la Berna, Torquay şi Londra de către stenografa de profesie Helene Finckh, care a notat, ca stenografă oficială, majoritatea conferinţelor lui Rudolf Steiner, începând din 1916. Stenogramele ei pot fi considerate foarte demne de încredere şi fidele. La Berna a stenografiat Rudolf Hahn, la Arnheim Walter Vegelahn. Stenografii de la Zürich şi Stuttgart nu sunt cunoscuţi. Din notele stenografice originale s-au păstrat doar cele ale Helenei Finckh.

Titlurile intermediare nu provin de la Rudolf Steiner, ci, în cea mai mare parte, de la volumele separate editate de Marie Steiner în anii treizeci şi patruzeci (vezi mai jos).

Acele expuneri care se referă la Societatea Antroposofică întemeiată din nou în 1923 sunt cuprinse în cea mai mare parte şi în GA 260a (***Constituirea Societăţii Antroposofice Generale şi a Şcolii Superioare Libere pentru Ştiinţă Spirituală. Reconstruirea Goetheanumului*** – «Die Konstitution der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft und der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft. Der Wiederbau des Goetheanum»). Finalul primei conferinţe din 24 august 1924 e tipărit numai în volumul 260a.

Referitor la desenele de pe tablă: Desenele originale de pe tablă şi notaţiile originale la desenele de pe tablă ale lui Rudolf Steiner din cadrul acestor conferinţe s-au păstrat, deoarece pe atunci tablele se acopereau cu hârtie neagră. Ele se află, drept completări la conferinţe, în volumul XVI al seriei ***Rudolf Steiner, desene la tablă***

referitoare la conferinţe («Rudolf Steiner, Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk»), reproduse la dimensiuni micşorate. Forma sub care au fost inserate în text desenele în ediţiile anterioare a fost păstrată şi în această ediţie. Asupra originalelor corespunzătoare de pe tablă s-a atras atenţia în locurile respective din text prin observaţii marginale.

Ediţii separate:

1) Berna, 25 ianuarie, 16 aprilie 1924: Poarta Lunii şi poarta Soarelui. Acţiunea individualităţii în devenirea istorică (Das Tor des Mondes und das Tor der Sonne. Das Wirken der Individualität im geschichtlichen Werden), Dornach 1940, 1970, 1982

2) Stuttgart, 6 februarie 1924: Semnificaţia corpurilor cereşti din jurul Pământului pentru viaţa şi existenţa omului (Die Bedeutung der die Erde umgebenden Himmelskörper für das Leben und Dasein des Menschen), Dornach 1940

3) Stuttgart, 1 iunie 1924: Trăiri compensatoare după moarte. Imaginile negative ale vieţii (Ausgleichserlebnisse nach dem Tode. Die negativen Bilder des Lebens), Dornach 1940

4) Arnheim, 18-20 iulie 1924: Karma Societăţii Antroposofice şi conţinutul Mişcării antroposofice (Das Karma der Anthroposophische Gesellschaft und der Inhalt der anthroposophischen Bewegung), Dornach 1940

5) Torquay, 12, 14, 21 august 1924: Aprofundarea creştinismului prin puterile solare ale lui Mihael (Die Vertiefung des Christentums durch die Sonnenkräfte Michaels), Dornach 1950

6) Londra, 24, 24, 27 august 1924: Consideraţii esoterice asupra karmei în omul individual şi în evoluţia omenirii (Esoterische Betrachtungen über das Karma im

einzelnen Menschen und in der Menschheits-Entwickelung), Dornach 1936.

Note referitoare la text

Operele lui Rudolf Steiner din cadrul ediției Operelor Complete (GA) vor fi însoțite la note de indicele bibliografic corespunzător.

1. *poemul Vedelor*: Cele mai vechi mărturii ale literaturii hinduse (cântece, maxime, ritualuri).

2. *filosofia Vedanta*: Cunoscută și sub numele de Upanishade: lucrări de filosofie speculativă ale Școlii brahmanice.

3. pentru aceasta am încercat noi să dăm impulsurile prin Congresul de Crăciun de la Goetheanum: Vezi în acest sens ***Congresul de Crăciun pentru întemeierea Societății Antroposofice Generale****. Punerea Pietrei fundamentale, Conferințe și Cuvântări, Discutarea Statutului, din 24 decembrie 1923 până la 1 ianuarie 1924* («Die Weihnachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft. Grundsteinlegung, Vorträge und Ansprachen, Statutenberatung vom 24 December 1923 bis 1 Ianuar 1924»), GA 260.

4. *Foaia informativă*: Primul număr al publicației «Foaie informativă» sau «Foaie de comunicări»: «Ce se întâmplă în Societatea Antroposofică. Știri pentru membri» a apărut la 13 ianuarie 1924. Publicația apare ca supliment al săptămânalului «Das Goetheanum», fondat în 1921.

5. *După ce eu în 1912... am predat ... conducerea personală*: Când, în 1912/13 a avut loc separarea de Theosophical Society (Adyar), în cadrul căreia Rudolf Steiner fusese secretar general al Secției Germane, el nu și-a asumat nici o funcție de conducere în cadrul Societății Antroposofice nou întemeiate.

6. *că... în sânul Societăţii Antroposofice apăruseră tot felul de iniţiative*: Vezi, în acest sens, volumul ***Formarea Societăţii Antroposofice*** («Anthroposophische Gemeinschaftsbildung»), GA 257, precum şi ***Constituirea Societăţii Antroposofice Generale şi a Şcolii Superioare Libere de Ştiinţă Spirituală*** («Die Konstitution der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft und der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft»), GA 260a.

7. *formularea săptămânală a unor teze călăuzitoare*: Vezim ***Teze antroposofice*** («Anthroposophische Leitsätze») (1924/25), GA 26.

8. *Eu am subliniat ... de la Goetheanum din Dornach cum trebuie să fie concepută această Comunitate pentru Reînnoire Creştină în raport cu Societatea Antroposofică*: Vezi în acest sens conferinţa din 30 decembrie 1922 în ***Raportul lumii astrelor cu omul şi al omului cu lumea astrelor*** («Das Verhältnis der Sternenwelt zum Menschen und des Menschen zur Sternenwelt»), GA 219.

9. *adversităţi ş.a.*: Comp. nota 6.

10. *Titlul era: «Exerciţii practice cu privire la karmă»* («Praktische Karma-Übungen»): Conferinţa din 20 octombrie 1902 cu ocazia adunării generale de constituire a Secţiei Germane a Societăţii Teosofice. De la această conferinţă nu există nici o stenogramă.

11. *Harun al Rashid*, 786-809, calif al Bagdadului. *Carol cel Mare*, 742-814.

12. *Francis Baco de Verulam*, 1561-1626, om politic şi filosof englez.

13. *Ian Amos Comenius*, 1592-1670, pedagog, filosof, teolog, întemeietorul educaţiei moderne, episcop al Comunităţii Fraţilor Moravi. – «Pansophiae prodromus», Oxford 1631.

14. *Conrad Ferdinand Meyer*, 1825-1898. «Sfântul», nuvelă, Leipzig 1880; «Jürg Jenatsch», o povestire dintr-un canton elveţian, Leipzig 1876.

15. *Thomas Becket*, 1118-1170, arhiepiscop. A fost asasinat în faţa altarului catedralei din Canterbury la 29 decembrie 1170.

16. *Johann Heinrich Pestalozzi*, 1745-1827, pedagog elveţian.

17. *Foaia de comunicări*: Vezi nota 4.

18. *există nişte vechi imagini*: De ex. pe plafonul pictat al bisericii romanice din Zillis (Cantonul Grison) apare figura lui Ilie în spatele lui Ioan Botezătorul.

19. *De aceea... a trebuit să dăm Societăţii un caracter absolut public*: Vezi nota 3, acolo în special paginile 38 şi 46, 1963.

20. Noi am avut şi înainte în Societatea Teosofică asemenea principii:

21. 1. A forma sâmburele unei frăţii generale a omenirii, fără deosebire de credinţă, naţiune, stare socială, sex.

2. A cultiva cunoaşterea sâmburelui de adevăr al tuturor religiilor.

3. A cerceta puterile spirituale mai profunde care zac în stare latentă în natura umană şi în restul lumii.

22. *liniile călăuzitoare... sub formă de teze*: ***Teze Antroposofice*** («Anthroposophische Leitsätze») (1924/25), GA 26.

23. *opoziţie care lucrează sistematic, în deplină conştienţă, organizat*: În anul 1922, activităţii lui Rudolf Steiner de prezentare a unor conferinţe publice în Germania i s-a pus capăt prin acţiuni perturbatoare sistematice. Comp. Louis M. J. Werbeck, «O opoziţie ca

fenomen de decădere a culturii» («Eine Gegnerschaft als Kultur-Verfallserscheinung»), 2 volume, Stuttgart 1924.

24. *Dr. Kolisko*: Dr. med. Eugen Kolisko, 1893-1939, până în 1920 profesor şi medic şcolar la Şcoala Liberă Waldorf din Stuttgart, între 1923-35, în conducerea al Secţiei Germane a Societăţii.

25. *Gotthold Ephraim Lessing*, 1729-1781. «Educarea neamului omenesc» («Die Erziehung des Menschengeschlechts»), 1780.

26. *când noi... am întreprins*: Întemeierea Secţiei Germane a Societăţii Teosofice, cu Rudolf Steiner ca secretar general, a avut loc în octombrie 1902.

27. *Carol Martell*, aproximativ 688-741; bătălia de la Tours şi Poitiers, 732.

28. *când el... nu scrie despre Haeckel condamnându-l*: Comp. «Haeckel şi duşmanii săi» («Haeckel und seine Gegner»), în volumul ***Baze metodice ale antroposofiei din 1884 până în 1901***. *Culegere de articole în domeniul filosofiei, ştiinţelor naturii, esteticii şi ştiinţei sufletului* («Metodische Grundlagen der Anthroposophie 1884 bis 1901. Gesammelte Aufsätze zur Philosophie, Naturwissenschaft, Ästetik und Seelenkunde»), GA 30, p. 152 şi urm.

29. *Giuseppe Garibaldi*, 1807-1882. Viaţa sa este descrisă, ţinându-se seama de spusele lui Rudolf Steiner, în cartea lui M. J. Krück von Poturzyn «Garibaldi. O biografie» «Garibaldi. Eine Biographie»), ediţia a 2-a, Stuttgart 1964.

30. *Victor Emmanuel*: Victor Emmanuel II, 1820-1878. Din 1861, rege al Italiei.

31. *Cavour*: Contele Camillo Benso di Cavour, 1810-1861, om de stat, ministru. *Giuseppe Mazzini*, 1805-1872, republican radical, şi-a petrecut o mare parte din viaţă în exil.

32. *profesor de geometrie*: Georg Kosak, 1836-1914. Profesor la Şcoala Reală Superioară din Wiener-Neustadt. Vezi capitolul II din ***Cursul vieţii mele*** («Mein Lebensgang») (1923-25), GA 28.

33. *Byron*: George Noël Gordon Byron, 1788-1834.

34. *palladium*: Vezi în acest sens ***Pietre de construcţie pentru o cunoaştere a Misteriului de pe Golgotha***. ***Metamorfoză cosmică şi umană*** («Bausteine zu einer Erkenntnis des Mysterium von Golgatha. Kosmische und menschliche Metamorphose»), GA 175.

35. *Karl Marx*, 1818-1883.

36. *Friedrich Engels*, 1820-1895, politician şi scriitor socialist, prietenul, tovarăşul de luptă şi sprijinitorul lui Karl Marx de-a lungul întregii vieţi.

37. *Muawija*: calif între 661-680. A mutat capitala de la Medina la Damasc.

38. *Woodrow Wilson*, 1856-1924, preşedinte al Statelor Unite între 1913-1921.

39. *în celebrele Paisprezece Puncte*: programul lui Wilson pentru pace după primul război mondial. Proclamat pentru prima dată într-un mesaj la Congresului american la 8 ianuarie 1918.

40. ceea ce pe vremuri, în 1902, cu ocazia întemeierii Secţiei Germane: Vezi nota 25.

41. *Dr. Unger*: Dr.-ing. Carl Unger, 1878-1929, personalitate conducătoare din sânul Mişcării antroposofice de la Stuttgart începând din 1905. Orator şi scriitor, deţinător a numeroase funcţii în cadrul vieţii Societăţii. În 1929 a fost ucis de un bolnav mintal.

42. *personajele misteriilor mele*: Vezi «Patru drame-misterii» («Vier Mysteriendramen» (1910-13), GA 14: ***Poarta iniţierii***, ***Încercarea sufletului***, ***Păzitorul Pragului***, ***Trezirea sufletelor***.

43. *A existat o personalitate*: Călugărul capucin de odinioară, mai târziu profesor de filosofie, Gideon Spicker (1840-1912). Comp. ***Considerații esoterice... volumul IV*** («Esoterische Betrachtungen... »), GA 238, 1974, p. 108.

44. *Friedrich Schiller*, 1759-1805.

45. *Johann Wolfgang Goethe*, 1749-1832.

46. *Heinrich Heine*, 1797-1856.

47. *Quetzalcoatl, Taotl, ș.a.m.d.*: Zeități mexicane aztece. Comp. Rudolf Steiner, «Istorie cosmică și umană» (Kosmische und menschliche Geschichte»), volumul II: ***Impulsuri lăuntrice ale evoluției omenirii*** («Innere Entwicklungsimpulse der Menschheit»), GA 171.

48. *Eliphas Lévi*, pseudonim al lui Alphonse Louis Constant, 1810-1875. Autor a numeroase lucrări de ocultism («Dogmă și ritual al înaltei magii» – «Dogme et rituel de la haute magie» ș.a.).

49. *ciclurile, așa cum au fost anunțate atunci, la Crăciun*: Comp. ***Congresul de Crăciun pentru întemeierea Societății Antroposofice Generale 1923/24*** («Die Weihnachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft 1923/24»), GA 260, 1963, p. 38 și urm.

50. *tot felul de inițiative*: Despre numeroasele inițiative din cercul Societății și despre pericolele legate de acestea vorbește Rudolf Steiner la începutul anului 1923 în conferințele intitulate ***Formarea Societății Antroposofice*** («Anthroposophische Gemeinschaftsbildung»), GA 257, în special în conferința din 23 ianuarie 1923.

51. *Pedro de Compostella*. Autor al scrierii «De consolatione rationis» (mijlocul secolului al 12-lea). Comp. și nota de la p. 92 în volumul «Considerații esoterice... » («Esoterische Betrachtungen... »), volumul III, GA 237.

52. *Bernardus de Chartres*: Bernardus Carnotensis, mort aproximativ în 1130. *Bernardus Sylvestris*: Bernhard de Tours, mort aproximativ în 1150. *John Salisbury*: Mort. în 1180 ca episcop de Chartres. *Alanus ab Insulis*, aproximativ 1128-1201.

53. *Ordinul Cistercienilor*: Întemeiat în 1098 de benedictinul Robert de Citeaux (la Dijon).

54. *Dominicani*: Ordinul Dominicanilor a fost întemeiat de preotul spaniol Dominicus (1170-1221).

55. *și acel poet*: Henri d'Andeli (secolul al 13-lea). Poemul «Bătălia celor VII arte» («La Bataille des VII arts») a fost creat aproximativ în 1236. Comp. Karl Heyer, «Minunea de la Chartres» («Das Wunder von Chartres»), Basel 1926.

56. *Brunetto Latini*, aproximativ 1220-1294. *Dante Alighieri*, 1265-1321. «Divina Commedia» a apărut pentru prima dată în 1472.

57. *Marie Eugenie delle Grazie*, 1864-1931, poetă austriacă.

58. *am avut o discuție remarcabilă*: Cu prof. Wilhelm Neumann, preot din Ordinul Cistercienilor. Comp. ***Cursul vieții mele*** («Mein Lebensgang») (1923-25), GA 28, 1982.

59. *prin populația hindusă, persană, arabă și chaldeo-egipteană*: În ediţiile anterioare, în loc de „persană" era „chineză". Aceasta ar putea fi o greșeală de transcriere. Poate avea sens doar „persană".

60. *Apoi începe... domnia lui Mihael*: Epoca lui Mihael este socotită din 1879 până prin 2300. Ceilalți Arhangheli au domnit, conform unei însemnări dintr-un carnet de notițe al lui Rudolf Steiner referitoare la ciclul de conferințe ***Căi adevărate și false în investigația spirituală*** («Das Initiaten-Bewußtsein»), Torquay 1924, GA 243:

1879-1510 Gabriel (Luna) 1510-1190 Samael (Marte) 1190-850 (Rafael (Mercur)	850-500 Zahariel (Jupiter) 500-150 Anael (Venus) 150-200 î.Chr. Orifiel (Saturn)

61.

62. *campaniile lui Alexandru cel Mare*, 356-323 î. Chr. Câmpul campaniilor sale s-a întins din Grecia, trecând prin Egipt, Asia Mică şi Asia de Sud-Vest până în India.

63. *atunci când înfloreşte... oraşul Alexandria*: Epoca de înflorire a Alexandriei a fost sub Ptolemei (secolele 3-1 î.Chr.).

64. *Aristoteles*, 384-322 î. Chr.

65. *Scotus Erigena*, adesea amintit de mine: aproximativ 810-877. Comp Rudolf Steiner, ***Enigmele filosofiei*** *în istoria lor prezentată sub formă de compendiu* («Die Rätsel der Philosophie in ihrer Gesichte als Umriß dargestellt») (1914), GA 18, precum şi conferinţa din 2 iunie 1921 în ***Perspective ale evoluţiei omenirii***, («Perspektiven der Menschheitsentwicklung»), GA 204.

66. *Vincenz Knauer*, 1828-1894. «Problemele principale ale filosofiei în evoluţia lor şi rezolvarea lor parţială de la Thales până la Robert Hamerling. Prelegeri prezentate la Universitatea din Viena» («Die Hauptprobleme der Philosophie in ihrer Entwicklung und teilwesen Lösung von Thales bis Robert Hamerling. Vorlesungen, gehalten an der Wiener Universität»), Viena şi Leipzig 1892.

67. *ultramontanism*: (lat. ultra montes, dincolo de munți). Expresie pentru a desemna dependența catolicismului german în secolul al 19-lea de Roma.

68. *«Basmul despre Șarpele cel verde și frumoasa Floare de Crin»* («Märchen von der grünen Schlange und der schönen Lilie»: Comp. Rudolf Steiner, ***Natura spirituală a lui Goethe în revelerea ei prin Faustul său și prin Basmul «despre Șarpele cel verde și frumoasa Floare de Crin»*** («Goethes Geistesart in ihrer Offenbarung durch seinen Faust und durch das Märchen „von der grünen Schlange und der schönen Lilie"») (1918), GA 22, precum și conferința din 8 iulie 1924 din ***Considerații esoterice... volumul III*** («Esoterische Betrachtungen... »), GA 237, 1975, p. 66 și urm.

69. ***Poarta inițierii*** («Die Pforte der Einweihung»): vezi Rudolf Steiner «Patru drame-misterii» («Vier Mysteriendramen» (1910-13), GA 14, precum și ***Schițe, fragmente și paralipomene la cele «Patru drame-misterii»*** («Entwurfe, Fragmente und Paralipomena zu den «Vier Mysteriendramen»), GA 44.

70. *Maurice Maeterlinck*, 1862-1949, poet, scriitor, deținător al Premiului Nobel. «Marele secret» («Le grand Secret») vrea să fie o privire de ansamblu asupra literaturii universale în domeniul științelor oculte de la Vede până în epoca modernă. Citatele au fost verificate cu ajutorul textului francez original (25. Tausend, Paris, 1929). Traducerea germană din care citează Rudolf Steiner nu i-a stat editorului la dispoziție. Citatele se găsesc la p. 9, 120 și 253 ale ediției menționate.

71. *Emanuel Swedenborg*, 1688-1772.

72. *litera... ultima emanație a vieții spirituale*: „Cuvântul literei este natural, căci în cele naturale ca fiind cele mai de jos se termină cele spirituale și cerești, pe ele

se construiesc acestea, precum o casă pe fundaţia sa" (Swedenborg, Scrieri Teologice – Theologische Schriften, traducere şi introducere de L. Brieger-Wasservogel, Jena 1904, p. 235).

73. *Friedrich Nietzsche*, 1844-1900. «Antichristul», 1888; «Ecce Homo», 1888; «Voinţa de putere» (neterminată, a apărut postum în 1901). Comp. Rudolf Steiner, ***Friedrich Nietzsche, un luptător împotriva epocii sale*** («Friedrich Nietzsche, ein Kämpfer gegen seine Zeit»)(1895), GA 5.

74. *pictură... care în epoca dominicanilor a fixat... imaginea*: De ex. de Benozzo Gozzoli la Muzeul Louvre din Paris, şi Taddeo Gaddi la Santa Maria Novella din Florenţa.

75. *Averroës*: Ibn Roshid, 1126-1198, celebru medic şi filosof. *Avicenna*: Ibn Sina, 980-1037, medic şi filosof.

76. *Collison*: Harry Collison, 1868-1945. Avocat, pictor, scriitor, traducător al operelor lui Rudolf Steiner în engleză, din 1923 secretar general al Secţiei engleze.

77. *când Societatea Antroposofică s-a desprins din Societatea Teosofică*: Comp. nota 5.

78. *Charles Darwin*, 1809-1882.

79. *Cursul vieţii mele* («Mein Lebensgang»): A apărut prima dată în publicaţia «Das Goetheanum» (anii 2-4, 1923-25); sub formă de carte – ***Cursul vieţii mele*** («Mein Lebensgang») (1925), GA 28.

80. *ore de clasă*: Conferinţe pentru membrii primei clase a Şcolii Superioare Libere de Ştiinţa Spirituală.

81. *căci filosofia greacă fusese extirpată din Europa*: Suprimarea şcolii greceşti de filosofie de către împăratul Justinian a avut loc în anul 529.

82. *Eginhart*: Einhard, 770-840, istoric, arhitect, biograf al lui Carol cel Mare.

83. *Sinodul de la Constantinopol*: La cel de-al optulea Sinod ecumenic de la Constantinopol așa-numita trihotomie a fost declarată eretică. Vezi ș. a. Willmann, «Istoria idealismului» («Geschichte des Idealismus»), volumul II, p. 111, ediția 1, Braunschweig 1894. Comp și ***Considerații esoterice... volumul IV*** («Esoterische Betrachtungen...»), GA 238, 1975, p. 53 și urm.

84. *Gregorius VII*: Papă între 1073 și 1085.

85. *Ernst Haeckel*, 1834-1919.

86. *orele din cursul dimineții*: E vorba despre ciclul de conferințe ***Conștiența inițiatului****. Căile adevărate și cele false ale cercetării spirituale* («Das Initiaten-Bewußtsein. Die wahren und die falschen Wege der geistigen Forschung»), GA 243.

87. *în ultimele întruniri ale membrilor*: Se referă cu aceasta la conferințele din 12 și 14 august.

88. *în zilele următoare la Londra*: Conferințele din 24-27 august de la sfârșitul acestui volum.

89. *domnia lui Gabriel, domnia lui Mihael*: Vezi nota 59.

90. *Toma d'Aquino*: 1225-1274.

91. *Tintagel, castelul lui Arthur*: Tintagel în Cornwall. Comp. ***Considerații esoterice... volumul IV***, («Esoterische Betrachtungen... »), GA 238, 1974, p. 49; în afară de aceasta, cuvintele lui Rudolf Steiner dintr-o scrisoare adresată lui A. Steffen, tipărită sub titlul «Tintagel» în «Wahrspruchworte-Richtspruchworte», Dornach 1951, p. 134.

92. *cele două activități din cursul verii*: Cealaltă activitate din cursul verii avusese loc în august 1923 la Penmaenmawr și a apărut în volumul ***Cunoașterea inițiatică****. Evoluția spirituală și fizică a lumii și a omenirii în trecut, prezent și viitor, din punctul de vedere al*

antroposofiei («Initiations-Erkenntnis. Die geistige und physische Welt- und Menschheitsentwicklung in der Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft, vom Gesichtspunkt der Anthroposophie»), GA 227.

93. *Dl. Dunlop, d-ra Merry*: Daniel Dunlop (1868-1935), secretar general al Societății Antroposofice din Anglia între 1930-1935. Eleanor Merry (1873-1956), scriitoare, pictoriță.

94. *cu ocazia întemeierii acestei Secții Germane a Societății Teosofice*: Vezi nota 25.

95. *ciclu de conferințe*: «De la Zarathustra la Nietzsche. Istoria evoluției omenirii pe baza concepțiilor despre lume din cele mai vechi epoci orientale până în prezent» («Von Zarathustra bis Nietzsche. Entwicklungsgesichte der Menschheit an Hand der Weltanschauungen von den ältesten orientalischen Zeiten bis zur Gegenwart, oder Anthroposophie»). Prezentate din octombrie până în decembrie 1902 în cercul «Kommenden». (Nu există nici o notiță.)

96. *după ce această introducere va fi tradusă*: Traducerea în engleză a fost făcută de George Adams-Kaufmann (1894-1963). Conferențiarul se întrerupea de fiecare dată câte 20-30 minute, timp în care se făcea traducerea.

97. *comentariu binevoitor*: Nu s-a putut descoperi despre ce comentariu este vorba.

98. «Initiation»: Traducerea în engleză a apărut pentru prima dată sub titlul «The Way of Initiation. Initiation and its Results», traducere Max Gysi, 2 volume, Londra 1908. Acum «Knowledge of the the Higher Worlds. How it is Achieved», ediția a 6-a, Londra 1969.

99. *„Gruneln"* („înverzire"). Expresia provine de la Goethe: „Aici adie-o boare delicată, / Începe să-nverzească,

parfumul mă îmbată" („Hier weht gar eine weiche Luft / Es grunelt so, und mir behagt der Duft") (Faust II, Noaptea clasică a Walpurgiei, Marea Egee, Cuvintele ale lui Homunculus).

100. sfârşitul conferinţei: Urmează explicaţiile cu privire la Societatea Antroposofică, publicate în GA 260a.

101. *dincolo, la Torquay*: Comp. conferinţele 10-12 din acest volum.

102. *conferinţe de ramură de acum un an*: Prezentate la Londra la 2 septembrie 1923. Sunt cuprinse în volumul ***Ştiinţă iniţiatică şi cunoaştere a astrelor****. Omul în trecut, prezent şi viitor din punctul de vedere al evoluţiei conştienţei* («Initiationswissenschaft und Sternenerkenntnis. Der Menschen in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft vom Gesichtspunkt der Bewußtseinsentwicklung»), GA 228.

103. *împăratul Constantin*, Constantin I cel Mare, aproximativ 280-337.

104. *la Penmaenmawr*: Vezi ciclul ***Cunoaşterea iniţiatică*** («Initiations-Erkenntnis»), GA 227.

105. *Arrhenius*: Svante Arrhenius, 1859-1927. Naturalist suedez, autor al operei citate ocazional de Rudolf Steiner «Devenirea lumii» («Der Werden der Welt»), Leipzig 1908.

106. *Voltaire* (François Marie Arouet), 1694-1778.

107. *pe regele Prusiei*: Friedrich II cel Mare, la curtea căruia a trăit Voltaire.

108. *lucruri importante în destinul vieţii spirituale europene*: Comp. conferinţa lui Rudolf Steiner «Voltaire din punctul de vedere al ştiinţei spirituale», în ***Ştiinţa spirituală ca bun al vieţii*** («Voltaire vom Gesichtspunkte der Geisteswissenschaft» in «Geisteswissenschaft als Lebensgut»), GA 63, 1959, p. 292 şi urm.

109. *Ignatius de Loyola*, 1491-1556. Despre Exerciţii, comp. conferinţele lui Rudolf Steiner ***De la Iisus la Christos*** («Von Jesus zu Christus»), GA 131.

110. *Augustinus*, 354-430, În Africa de Nord, Augustinus a fost apropiat de cercul manicheilor.

111. *Laurence Oliphant*, 1829-1888, ziarist, scriitor. Cărţile: «Sympneumata. Puteri de evoluţie active în prezent în om» («Sympneumata: Evolutionary Forces now active in Man») (1884), «Religie ştiinţifică» («Scientific Religion») (1888).

112. *în cartea care... de dr. Wegmann şi de mine*: ***Elemente de bază pentru o extindere a artei vindecării*** *conform cunoaşterii spiritual-ştiinţifice* («Grundlegendes fur eine Erweiterung der Heilkunst nach geisteswissenschaftlichen Erkenntnissen») (1925), GA 27.

113. *Ovid*: Ovidius Naso, 43 î.Chr.-18 d.Chr.

114. *au făcut afirmaţii cum este aceasta*: Augustinus: „Ceea ce numim în prezent religie creştină a existat deja la cei vechi şi nu a lipsit nici la începuturile neamului omenesc, şi atunci când Christos a apărut în trup adevărata religie, care exista deja, a primit numele de creştină.” Retractationes L. I. cap. XIII, 3.

115. *dintre diferiţii Arhangheli care au condus pe rând cultura*: Vezi nota 59.

116. *la Constantinopol, la al optulea Sinod ecumenic*: Comp. nota 81.

117. *Şcoala de la Chartres*: Comp. notele 51, 52.

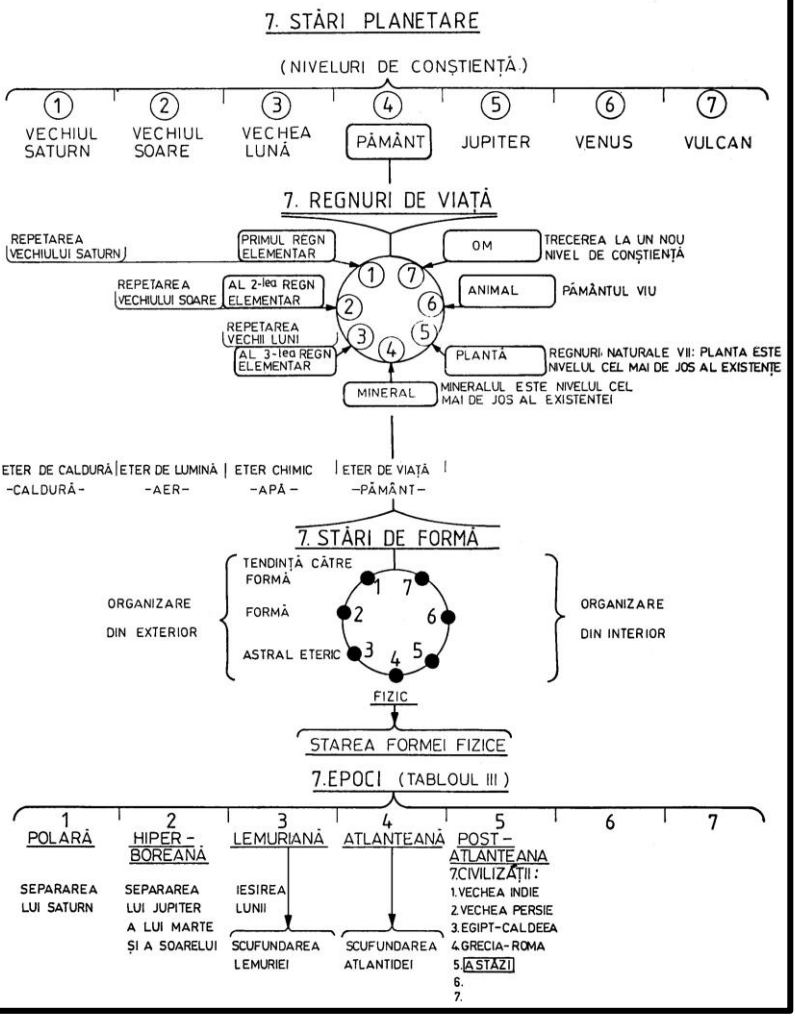
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

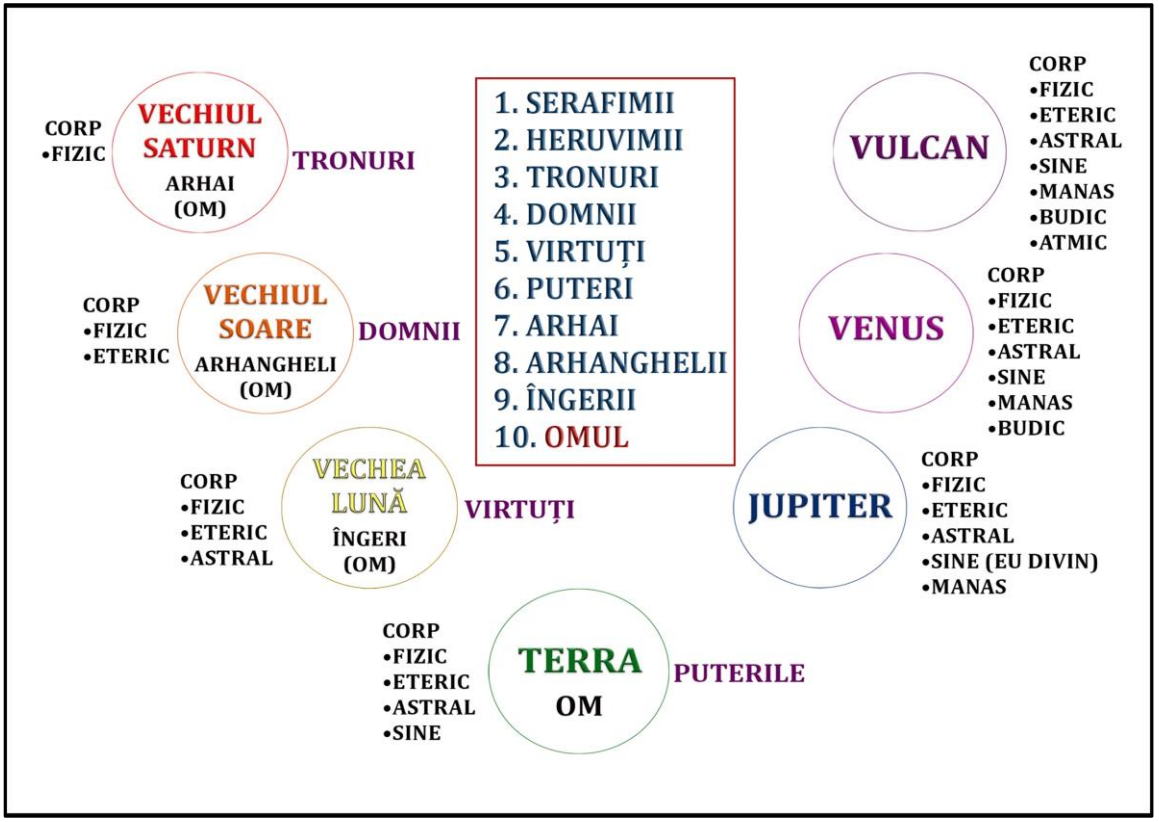
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI		FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar Formarea sferei și a corpului lui Saturn		Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui		
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.	Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV) Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Cambrian Silurian Devonian	Nevertebrate marine Triobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ							
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer Permian Triasic	Amfibii Reptile	Ferigi Criptogame Lycopode Păduri de conifere	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică) (Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic Cretacic Scufundarea Lemuriei	Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare Păsări cu dinți Saurieni	Ferigi arborescente Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Ieșirea „Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine. Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ	1. 2. 3. Terțiar: Paleocen, Eocen, Oligocen, Miocen, Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)	
			4. 5. 6. Cuaternar: Diluviu, Glaciații (TABLOU X)	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații	
			7. Scufundarea Atlantidei			Scufundarea Atlantidei	
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ	1. Vechea Indie 2. Vechea Persie 3. Egipt-Caldeea 4. Grecia – Roma 5. Astăzi 6. 7.	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)	

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•ASTRAL
TERRA
OM
PUTERILE
1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS